

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
MEVLÂNA ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
MEVLÂNA VE MEVLEVÎLİK ARAŞTIRMALARI ANABİLİM DALI
MEVLÂNA MEVLEVÎLİK ARAŞTIRMALARI BİLİM DALI

MESNEVÎ-İ ŞERÎF'TE
ULÛ'L-'AZM PEYGAMBERLER

YÛKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
GÛLCAN KOÇ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Nurgül SUCU KÖROĞLU

KONYA/2019

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı Gülcan
KOÇ

Numarası13720100101
0

Ana Bilim / Bilim Dalı Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları

Programı Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı Mesnevî-i
Şerif'te Ulü'l-Azm
Peygamberler

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası



YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı Gülcan KOÇ
	Numarası13720100101 0
	Ana Bilim / Bilim Dalı Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları
	Programı Tezli Yüksek Lisans <input checked="" type="checkbox"/>
	Tez Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Sucu Köroğlu Tezin Adı Mesnevî-i Şerif'te Ulü'l-Azm Peygamberler

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Mesnevî-i Şerif'te Ulü'l-Azm Peygamberler başlıklı bu çalışma 24 / 06 / 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvanı	Adı Soyadı	Jüri	İmza
Dr. Öğr. Üyesi	Nurgül SUCU KÖROĞLU	Danışman	
Prof. Dr.	Ali TEMİZEL	Asil	
Doç. Dr.	Murat AK (Üniversite Dışı)	Asil	
Doç. Dr.	İbrahim İŞİTAN	Yedek	
Prof. Dr.	Hikmet ATİK (Üniversite Dışı)	Yedek	

Adı Soyadı	Gülcan KOÇ
Numarası	137201001010
Ana Bilim / Bilim Dalı	Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları
Programı	Tezli Yüksek Lisans <input checked="" type="checkbox"/>
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Sucu Koroğlu
Tezin Adı	Mesnevî-i Şerif'te Ulü'l-Azm Peygamberler

ÖZET

XIII. yüzyıl edebiyatını şekillendiren en önemli unsurlar hiç şüphesiz İslâmî inançlar (ayet, hadis), peygamber kıssaları ve mucizeleri, İslâm tarihi, dinî menkıbeler ve Türk tarih ve kültürüdür.

Bu çalışmamızda XIII. yüzyılda yaşamış olan Hz. Mevlânâ'nın Mesnevî adlı eserinde Ulü'l- 'Azm adı verilen beş büyük peygamberi (Hz. Nûh (AS), Hz. İbrâhîm (AS), Hz. Mûsâ (AS), Hz. 'Îsâ (AS) ve Hz. Muhammed (SAV)) şiirlerinde nasıl konuk ettikleri ele alınmıştır

Anahtar Kelimeler:

XIII. yüzyıl Türk edebiyatı, Ulü'l-'Azm peygamberler, mesnevi.

Öğrencinin

Adı Soyadı Gülcan KOÇ
Numarası13720100101
0
Ana Bilim / Bilim Dalı Mevlâna ve Mevlevîlik Araştırmaları
Programı Tezli Yüksek Lisans
Tez Danışmanı Dr. Öğr.
Üyesi Nurgül Sucu
Köroğlu
Tezin İngilizce Adı

SUMMARY

XIII. the most important elements shaping the 20th century literature are undoubtedly Islamic beliefs (Ayat, Hadith), prophets' stories and miracles, Islamic history, religious sects and Turkish history and culture.

In this study, XIII. the Prophet Muhammad (PBUH) lived in the century. In Mawlana's mesnevi, the five great prophets (Hz. Nuh (as), Prophet. Ibrahim (as) Prophet. The Prophet Moses (PBUH), the Prophet. 'Isa (as) and Hz ' Prophet Muhammad (SaaS) poems discussed how they were hosted.

Key Words: Turkish literature in the 13th century, Ulü'l-Azm prophets, mesnevi.

ÖN SÖZ

13. yüzyılda Anadolu'da Mevleviyye, Yesevviyye, Rifaiyye, Halvetiyye, Kadiriyye gibi çeşitli tarikatlar ortaya çıkmıştır. Söz konusu tarikatların yayılması ile bu tarikatların felsefelerini anlatan eserler de çoğalmaya başlamıştır. Bu dönemde Mevlana, Sühreverdi, Ahi Evren, İbn'ül-Arabî ve Sadreddin Konevi gibi mutasavvıflar Anadolu'da tasavvufu yaygınlaştırmışlardır. Ve önemli şairler yetişmiştir: Hoca Dehâni, Ahmet Fakih, Âşık Paşa, Mevlâna Celâleddin Rûmî, Yunus Emre, Sultan Veled, Hacı Bektâş-ı Velî, Hâliloğlu Yahya Burgazî gibi.

13. yüzyılın önemli bir özelliği de bu dönemde tasavvuf inancının hızla yayılarak şiirimizin başlıca konu ve teması haline gelmesidir.

Mesnevî-i Şerîf'in muhtevası birçok dinî menkıbelere, dönemin sosyal yaşamına ışık tutmaktadır. Bizim çalışmamıza ışık tutan yönü ise ulü'l-'azm peygamberleri işlemedir.

Bu çalışmamız XIII. Yüzyıl eseri olan Mesnevî-i Şerîf'te yer alan Ulü'l-'Azm Hz. Nûh (AS), Hz. İbrâhîm (AS), Hz. Mûsâ (AS), Hz. 'Îsâ (AS) ve Hz. Muhammed (SAV) peygamberlerdir.

“XIII. Yüzyıl eseri olan; Mesnevî-i Şerîf'te Ulü'l-'Azm Peygamberler” isimli bu çalışmamız giriş ve iki bölümden oluşmaktadır:

Giriş bölümünde tezi şekillendirme sürecine değinildikten sonra, Ulü'l-'Azm peygamberlerin kimler olduğu hakkında bilgi verilip, bu peygamberlerin ortak özelliklerine¹ yer verilmiştir.

Birinci bölümde; XIII. yüzyıl edebiyatının genel özellikleri aktarılmış, çalışmamıza kaynaklık eden Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve eseri Mesnevî-i Şerîf hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, ve altıncı bölümlerde; âyet hadîs ve kıssalara atıfta bulunan peygamber kıssaları derlenmiş, ilgili başlıklar altında o konuyla ilgili beyitler, cilt ve beyit numarası ve sayfa numaralarıyla tasniflenerek verilmiştir.

Konunun değerlendirilmesinden elde edilen veriler de sonuç kısmında tablolarla verilmiştir.

¹Ulü'l-'Azm peygamberlerle ilgili bilgilerde genel olarak Salih Karacabey'in (1998) “*Ulü'l-'Azm Peygamberler ve Ortak Yönleri*” makalesinden (Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fak. Dergisi) ve Muhammed Aruçi'nin (2012) “*ulü'l-'azm*” maddesinden (TDV) istifade edilmiştir.

Bu çalışma bana tasavvufu bir kez daha sevdirmiş ve peygamber kıssalarını detayı ile birlikte özümsememe olanak tanımıştır. Bana bu çalışmamda yardımcı olan aileme, eşim Dr. Gökhan Koç'a ve tabi ki lisans eğitimimden bu yana benden manevî yardım ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Nurgül Sucu Koroğlu Hanımefendi'ye çok teşekkür ederim.



ÖZET

XIII. yüzyıl edebiyatını şekillendiren en önemli unsurlar hiç şüphesiz temel kaynakları olan ayet, hadis, peygamber kıssaları ve mucizeleri, İslâm tarihi, dinî menkıbeler, Türk tarih ve kültürüdür.

Bu çalışmamızda XIII. yüzyılda yaşamış olan Hz. Mevlânâ'nın Mesnevî adlı eserinde Ulü'l- 'Azm adı verilen beş büyük peygamberi Hz. Nûh (AS), Hz. İbrâhîm (AS), Hz. Mûsâ (AS), Hz. 'Îsâ (AS) ve Hz. Muhammed (SAV) şiirlerinde nasıl konuk ettikleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: XIII. yüzyıl Türk edebiyatı, Ulü'l-'Azm peygamberler, mesnevi.

SUMMARY

XIII. the most important elements shaping the 20th century literature are undoubtedly Islamic beliefs (Ayat, Hadith), prophets ' stories and miracles, Islamic history, religious sects and Turkish history and culture.

In this study, XIII. the Prophet Muhammad (PBUH) lived in the century. In Mawlana's mesnevi, the five great prophets (Hz. Nuh (as), Prophet. Ibrahim (as) Prophet. The Prophet Moses (PBUH), the Prophet. 'Isa (as) and Hz ' Prophet Muhammad (SaaS) poems discussed how they were hosted.

Key words: Turkish literature in the 13th century, Ulü'l-Azm prophets, mesnevi.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	i
ÖZET	iii
SUMMARY	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	viii
GİRİŞ.....	9
ULÜ'L-‘AZM PEYGAMBERLER.....	10
ULÜ'L-‘AZM PEYGAMBERLERİN ORTAK YÖNLERİ.....	11
1. Kur'an-ı Kerim'de Adı Geçen Seçkin Ailelere Mensup Olmaları	11
2. Kendilerinden Sağlam Söz Alınmış Kişiler Olmaları	12
3. Hepsinin Resûl Olarak Görevlendirilmeleri	12
4. Şeriat Sahibi Olmaları.....	13
5. Cenab-ı Hakk'ın, Bazı Yönlerden Kendilerine Üstünlük Vermesi.....	14
Kur'an-ı Kerim'de belirtildiği üzere:	14
6. Sabır ve Sebatta Öncü Olmaları.....	14
BİRİNCİ BÖLÜM	16
1.1. XIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı	16
1.2. Hz. Mevlâna	16
İKİNCİ BÖLÜM	19
MESNEVÎ-İ ŞERİF'TE ULÜ'L-‘AZM PEYGAMBERLER.....	19
2.1. Hz. Nûh (AS)	19
2.1.1. Tûfân Ve Gemi	20
2.1.2. Neciyyullâh Oluşu	37
2.1.3. Kavmiyle Mücadelesi	39
3.1. Hz. İbrâhîm	43
3.1.1. Babası Âzer	44
3.1.2. Halîl Ve Halilullâh Oluşu	45
3.1.3. Ateşe Atılması Ve Ateşin Gülistana Dönüşmesi	50
3.1.4. Kurbân Hadisesi.....	59
3.1.5. Kâbe'yi İnşâ Etmesi.....	62
3.1.6. Misâfirperverliği Ve Sofrası	63
3.1.7. ‘Ades (Mercimek) Hadisesi	64

3.1.8. Yeniden Diriliş (Haşr) Vasfı / Dört Kuş Misali	65
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	73
4.1. Hz. Mûsâ.....	73
4.1.1. Atası İmrân.....	74
4.1.2. Hz. Mûsâ'nın Medyen'e Gelmesi ve Hz. Şuayb'ın Yanında Çalışması.....	88
4.1.3. Mucizeleri	92
4.1.3.1. Yed-i Beyzâ	93
4.1.3.2. 'Asâ Ve Kızıldenizin Yarılması	96
4.1.5. Tih Sahrası ve Mercimek-Sarımsak İstemesi.....	119
4.1.6. Firavun ve Askerleri	124
4.1.7. Tûr-İ Sînâ, Ateş, Kelîmullâh Sıfatı Ve Cenâb-I Hakk'ın Tecellisi.....	176
4.1.8. Hz. Mûsâ (AS) Ve Çoban	191
4.1.9. Hz. Musa ve Hızır Aleyhisselâm	197
4.1.10. Kârun.....	205
4.1.11. Hz. Mûsâ'dan Hayvanların Dilini Öğrenmek İstenmesi.....	206
5.1. Hz. 'Îsâ.....	217
5.1.1. Mesîh Oluşu	218
5.1.2. Annesi Hz. Meryem	220
5.1.3. Mucizeleri	225
5.1.3.1. Kundakta İken Konuşması	225
5.1.3.2. Çamurdan Yaptığı Kuşları Üfleyerek Canlandırması	226
5.1.3.3. Hastalara Şifâ Vermesi.....	229
5.1.3.4. Ölülerini Diriltmesi.....	231
5.1.3.5. Sofrası	240
5.1.4. Semâya Yükselişi.....	242
5.1.5. Âhir Zamanda Nüzûlü.....	245
5.1.5.1. Mehdî	245
5.1.6. Merkebi	246
5.1.7. 'İsevî Semboller	247
5.1.8. Hz. 'Îsâ ve Yahûdî Şâhı.....	249
5.1.9. Hz. 'Îsâ'nın Dağlara Doğru Kaçması.....	256
6.1. Hz. Muhammed (SAV).....	263
6.1.1. Mübarek Soyu	264
6.1.1.1. Kureyşli Olması	266

6.1.2. Ümmî Oluşu.....	273
6.1.3. Vahiy.....	274
6.1.3.1. Nur Dağı.....	276
6.1.4. Peygamberliği	278
6.1.5. Nûru	302
6.1.6. Habîbullâh Oluşu	305
6.1.7. Rahmeti	306
6.1.8. Şefâati	312
6.1.9. Ümmeti	314
6.1.10. Ebû Leheb'in Düşmanlığı	316
6.1.11. Ebû Cehil'in Düşmanlığı	318
6.1.12. Ebû Tâlib.....	324
6.1.13. Veysel Karânî'nin Hz. Muhammed (SAV) Sevgisi.....	326
6.1.14. Sîret Ve Sûret Güzelliği.....	330
6.1.15. Mübarek İsimleri.....	333
6.1.15.1 Ahmed	333
6.1.15.2. Mustafâ	340
6.1.16. Mucizeleri	341
6.1.16.1. Kur'an-ı Kerim.....	348
6.1.16.2. Sünneti.....	349
6.1.16.3. Hadîs-i Şerîfleri	350
6.1.16.4. Mi'râc.....	398
6.1.16.5. Şakku'l-Kamer.....	403
6.1.17. Hz. Muhammed'e (SAV) Salavât Getirilmesi	405
6.1.18. Ehl-i Beyt	406
6.1.18.1. Dedesi Abdulmuttalib.....	406
6.1.18.2. Hz. Aîşe	409
6.1.19. Dört Halife	431
6.1.19.1. Hz. Ebû Bekir'in Dostluğu	431
6.1.19.2. Hz. Ömer ve Adâleti.....	433
6.1.19.3. Hz. Osmân.....	433
6.1.19.4. Hz. 'Alî.....	435
6.1.20. Sahabeler.....	439
6.1.20.1. Enes Bin Malîk	441

6.1.20.2. Bilâl-i Habeşî	442
6.1.20.3 Hilâl Bin Ümeyye	453
6.1.20.4. Ebu Eyyûb El-Ensârî	461
6.1.21. Ayet-i Kerîmeler	475
6.1.22. Hudeybiye Antlaşması	483
2.5.23. Resul-i Ekrem Ve Gayb	500
2.5.24. HZ. PEYGAMBER VE SAVAŞLARI	508
2.5.25. HUDEYBİYE ANTLAŞMASI	512
2.5.26. Peygamber Aleyhi's-Selâm Ve Mescid-İ Dırâr	529
BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ	535
SONUÇ	538
KAYNAKLAR	540
ÖZGEÇMİŞ	544
T. C.	544

KISALTMALAR

AS	Aleyhisselâm
Bk.	Bakınız
C.	Cilt
çev.	Çeviren
hz.	Hazret-i
Haz.	Hazırlayan
No.	Numara
Nşr.	Neşreden
RA	Radıya'llâhü 'anh
S.	Sayfa
SAV	Sallallâhu 'aleyhi vesellem
TDEA	Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi
TDV	Türk Diyanet Vakfı
vd.	Ve diğerleri
Vs.	Ve sâire
Yay.	Yayınları
T.	Tarih
t.y	Tarih yok

GİRİŞ

Çalışmamızda XIII. yüzyılda yaşamış olan Hz. Mevlânâ'nın eseri olan Mesnevî-i Şerifte, Ulü'l-'Azm adı verilen beş büyük peygamberi Hz. Nûh (AS), Hz. İbrâhîm (AS), Hz. Mûsâ, Hz. 'Îsâ (AS) ve Hz. Muhammed (SAV) şiirinde nasıl konuk ettiğini ele aldık. Bu bağlamda, tezimizin başlığını oluşturan Ulü'l-'Azm peygamberlerin tespiti ve bu peygamberler hakkında detaylı bilgiye ulaşabilmek tezi şekillendirme sürecinde önceliğimiz oldu.

İkinci aşamada; XIII. yüzyıl edebiyatının özellikleri ve o döneme damgasını vurmuş mutasavvıf Hz. Mevlâna'nın kısaca hayat hikâyesini, edebî kişiliğini ve eserlerini vermeye çalıştık.

Üçüncü aşamada; her bir ciltte ismen veya alakalı olarak Ulü'l-'Azm peygamberlerle ilişkili beyitleri tespit edip bunların cilt, sayfa, şiir ve beyit numaralarını kaydettik.

Dördüncü aşamada; konu başlıklarını belirleyerek tasnif ettik.

Beşinci aşamada; tez içerisinde aktarılan bilgilerden yola çıkarak sonuçlandırma kısmına geçip bunları doküman olarak sunmaya çalıştık.

Altıncı aşamada; bütün konularla ilgili verilen dipnotlardan oluşan kaynakların derlenmesi ve "Kaynaklar" bölümüne aktarılması bu çalışmada izlenen başlıca yöntem ve tekniklerdendir.

Çalışmamızda izlenen bir yol olarak, karşılaştığımız birden fazla konuyla alakalı beyitleri, bizce en çok dikkat çeken özelliğinin yer aldığı konu başlığı altına dâhil ettik. Mesnevî'de bazen konumuzu bir beyitle bazen de bir hikâye olacak şekilde vermiştir. Biz de hikâye olanları bütün şekliyle hikâye başlığı altında aldık. Kıssalarla alakalı varsa ayet ve hadisleri de ilgili beyitlerin altında aktardık.

ULÜ'L-'AZM PEYGAMBERLER

“Ulû” kelimesi Arapça’da “sahip” demektir. “Azm” kararlılık, iradede sabretme, sebat etme manalarında gelir. Azm kelimesinin başına da Ulû gelince; mana azim sahipleri, karar sahipleri olur.

Kur’an-ı Kerim’de ise “azm” bazen sabır² bazen de ahde vefâ³ anlamında kullanılmıştır. Azim kelimesi hadîs-i şeriflerde de benzer anlamlarda kullanılmaktadır. Kesin kararlı ve bir şeyi ısrarla istemek anlamına gelmek üzere Hz. Peygamber; “Sizden herhangi biriniz duasında; Allah’ım! Dilersen beni bağışla! Dilersen bana merhamet eyle! Dilersen bana rızık ver demesin. İsteğini (duasını) ‘Beni bağışla, bana merhamet et, bana rızık ver, gibi.’ kararlılık ve kesinlik ifadeleriyle ortaya koysun. Çünkü Allah dilediği her şeyi yapar, O’nu zorlayacak hiçbir kuvvet yoktur.” buyurmaktadır. (Karacabey: Buharî, Tevhîd, 31; Müslim, Dua ve Zikir, 8 vd.)

Ulü'l-'Azm Peygamber de Cenab-ı Hakk’ın kendilerinden yerine getirilmesini istediği şeylerde kararlılık, sabır ve gayret sarfeden peygamberler demektir. Kur’an-ı Kerim’de adı geçen bütün peygamberlerin Cenâb-ı Hakk’ın kendilerine verdiği bu kutsal görev için gayret sarffettikleri muhakkaktır. Bu yönden bakınca hiçbir peygamberin diğerinden ayrı tutulması doğru değildir. Fakat tüm peygamberlerin görevlendirildikleri; toplumun, zamanın ve yerine getirmeleri gereken ödevlerin boyutlarının farklılıkları vardır. Bu bağlamda, Cenâb-ı Allah’ın bazı peygamberleri ‘Ulü'l-'Azm olarak ifade etmesi bu açıdan önemlidir. ‘Ulü'l-'Azm ifadesi Kur’an-ı Kerim’de yalnızca Ahkâf Suresinde geçmektedir. Bu peygamberlerin hem sayıları hem de kim oldukları hakkında ihtilaflar söz konusudur. Ancak İslam âlimlerinin kabul buyurdıkları genel görüş; Hz. Nûh (AS), Hz. İbrâhîm (AS), Hz. Mûsâ, Hz. İsâ ve peygamberlerin sonuncusu Hz. Muhammed Mustafa (SAV)’dir. Bunlara delil olarak da şu ayet-i kerîmeleri gösterirler:

“O halde (Resûlum),peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret.” (Ahkâf, 46/35)

“Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin diye Nûh (AS)’a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi, İbrâhîm (AS)’e, Mûsâ’ya ve ‘İsâ (AS)’ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din kıldı.” (Şûrâ, 42/13)Karacabey: İbn Kesîr, 1969: 172)

² “Kim sabreder ve affederse şüphesiz bu hareketi, yapılmaya değer işlerdendir.” (Şûrâ, 42/43)

³“Andolsun biz, daha önce de Âdem'e ahit (emir ve vahiy) vermiştik. Ne var ki o, (ahdi) unuttu. Onda azim de bulmadık.” (Tâhâ, 20/115)

“Hani biz peygamberlerden söz almıştık; senden, Nûh (AS)’tan, İbrâhîm’den, Mûsâ’dan ve Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)’dan da. (Evet) biz onlardan pek sağlam bir söz aldık.” (Ahzâb, 33/7)

Ulü’l-‘Azm peygamberlere hitap eden ayetlerde dikkati çeken üç kavram yer almaktadır: Sabır, azim ve mîsâk. “Sıkıntıya, belâ ve güçlüklerle karşı direnip bunların ortadan kalkacağına inanmak” anlamındaki sabırla “dayanıklı ve kararlı olmak” mânasındaki azim birbirinden ayrılmayan iki kavram durumundadır. Nitekim bazı ayetlerde sabırla azim birleştirilerek aynı anlamda kullanılmışlardır. (Âl-i İmrân, 3/186; Lokmân, 31/17; Şûrâ, 42/43). Mîsâk ise “ağır taahhüt, kuvvetli antlaşma” demektir. (Aruçî, 2012: 295)

İhtilaflardan biri de Ulü’l-Azm Peygamberlerin sayısının 6 olacağı buna Hz. Âdem’i de eklemek gerekliliğidir. Bu konuda:

Mesela, Harputlu İshâk Efendi, bu peygamberlerin sayısının altı olduğunu ve konuyla ilgili kanaatini şöyle ileri sürmüştür: “Allahu Teâlâ, ilk insan ve ilk peygamber olan Âdem’den beri her bin senede şeriat sahibi yeni bir peygamber vasıtasıyla insanlara dinler göndermiştir. Bunlar aracılığıyla insanların dünyada rahat ve huzur içinde yaşamaları va ahirette de sonsuz saadete kavuşmaları yolunu bildirmiştir. Kendileri ile yeni bir din gönderilen peygamberlere “resûl” denir. Resûllerin büyüklerine “Ulü’l-‘Azm” peygamberler denir.” (Harputlu İshâk Efendi, 1995: 3)

Ulü’l-‘Azm peygamberlerin en belirgin özelliklerinin sabır ve azim olduğunu düşünür isek Hz. Âdem’in Ulü’l-‘Azm peygamberler içinde yer alamayışını âlimler şu ayete dayandırmışlardır:

“Andolsun biz, daha önce de Âdem’e ahit (emir ve vahiy) vermiştik. Ne var ki o, (ahdi) unuttu. Onda azim de bulmadık.” (Tâhâ, 20/115)

ULÜ’L-‘AZM PEYGAMBERLERİN ORTAK YÖNLERİ

1. Kur’an-ı Kerim’de Adı Geçen Seçkin Ailelere Mensup Olmaları

Kur’an-ı Kerim’de :“Allah, birbirinden gelme nesil olarak Âdem’i, Nûh (AS)’u, İbrâhîm (AS) ailesi ile İmran ailesini seçip âlemlere üstün kıldı. Allah işiten ve bilendir.” (Âl-i İmrân, 3/33-34) buyurulmaktadır. Her ne kadar bu ayette Hz.Mûsâ, Hz. ‘Îsâ (AS) ve Hz. Muhammed (SAV) açıkça zikredilmese de bu peygamberlerin; Hz. İbrâhîm (AS)’in oğulları, Hz. İsmâîl (AS) ve Hz. İshâk (AS)’ın soyundan gelmiş olmaları ile Yahudi, Hristiyan ve Müslümanların, Hz. İbrâhîm (AS)’i ataları kabul etmeleri, onların da bu ayetin kapsamına girdiklerini göstermektedir.

Yine Hz. Nûh (AS)'un soyunun kalıcı kılındığı ile Hz. İbrâhîm (AS)'in de, onun soyundan geldiği ayetlerde şöyle belirtilmektedir; “Biz yalnız Nûh (AS)'un soyunu kalıcı kıldık. Sonradan gelenler için de ona iyi bir nam bıraktık. Şüphesiz İbrâhîm (AS) de onun (Nûh (AS)'un) milletinden idi...” (Sâffât, 37/77-78, 83)

2.Kendilerinden Sağlam Söz Alınmış Kişiler Olmaları

Allah (c.c.), Kur'an-ı Kerim'de özellikle Ulü'l-'Azm peygamberlerden haber vererek; onlardan Cenab-ı Hakk'ın dinini yayma ve risâletini tamamlama, ahit ve misâk aldığını bildirmiş ve şöyle buyurmuştur:

“Hani biz peygamberlerden söz almıştık; senden, Nûh (AS)'tan, İbrâhîm (AS)'den, Mûsâ'dan ve Meryem oğlu 'Îsâ (AS)'dan da. (Evet) Biz onlardan pek sağlam bir söz aldık.” (Ahzâb, 33/7) Ayetin devamında “Allah bu sözü, doğruları doğruluklarıyla sorumlu kılmak için aldı. Kâfirler için de acıklı bir azap hazırladı.” (Ahzâb, 33/8) buyurulmaktadır.

Şüphesiz Cenab-ı Hakk bütün peygamberlerden, peygamberliği kabul ile dine davet ve Cenab-ı Hakk'ın emirlerini tebliğ ve icrâ etmeye yeminle söz almıştı. Onlar da bu sözü vermişlerdi. Fakat özellikle bu beş peygamberin ismen zikredilmesi, onların Ulü'l-'Azm peygamberlerden olduklarını vurgulamak içindir. Ayrıca Hz. Peygamber'in hepsinden önce sayılması, O'nu yüceltmek ve Ulü'l-'Azm peygamberlerin de en başta geleni olduğunu belirtmek içindir. Çünkü O, peygamberlerin sonuncusudur. Nübüvvet zincirinin son halkasını teşkil etmektedir.

3.Hepsinin Resûl Olarak Görevlendirilmeleri

Ulü'l-'Azm olarak aldığımız bu beş büyük peygamber, kendilerine peygamberlik ve kitap verilmiş olmalarından dolayı hem nebî, hem de resûldürler. Hem risâlet görevi hem de kitap verildiği ayetlerde şöyle ifade edilmektedir:“And olsun ki biz, Nûh (AS)'u ve İbrâhîm (AS)'i gönderdik, Peygamberliği de Kitab'ı da onların soyuna verdik. Onlardan (insanlardan) kimi doğru yoldadır, içlerinden birçoğu da yoldan çıkmışlardır.” (Ahzâb, 33/7) Kendisinden önceki bir peygamberin kitap ve şeriatını devam ettiren peygambere “nebî” kendisine yeni bir kitap indirilen ve yeni bir din tebliğ edilen peygambere ise hem “nebî”, hem de “resûl” denir. Resûl ile nebî arasında fark vardır. Resûl kendisine şeriat verilen kimsedir ki bunu tebliğ ederken karşı çıkana harp ilan eden ve bir nevi devlet idaresi vazifesini de elinde bulunduran ve hükümleri bizzat tatbik eden kimsedir. Nebî ise tebliğ ettiği hususlara karşı koyanlarla harp etmez, yalnızca tebliğ ve uyarı ile yetinir.

Bu peygamberlere risâlet görevi ve kitap gönderildiğine ayetlerde şu ifadelerde görmekteyiz:

“O’na İshak ve Ya’kûb’u bağışladık. Peygamberliği ve Kitapları, O’nun soyundan gelenlere verdik. O’nu dünyada mükâfatlandırdık: Şüphesiz ahirette de salihler zümresindedir.” (Ankebût, 29/27)

“...Oysa İbrâhîm soyuna Kitab’ı ve hikmeti verdik ve onlara büyük bir hükümlanlık bahsettik.” (Nisâ, 4/54) Ayrıca Hz. İbrâhîm (AS) kendi neslinden gelenlere peygamberlik ve Kitap verilmesi için dua da etmiştir:

“Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden Senin ayetlerini kendilerine okuyacak, onlara Kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız Sensin.” (Bakara, 2/129)

Kitap ve hikmet son peygamber Hz. Muhammed Mustafa (SAV)’ya da verilmiştir. (Bakara, 2/231; Nisâ, 4/113). Yine Hz. ‘Îsâ (AS)’ya hikmet, Tevrat ve İncil öğretilmiştir (Âl-i İmrân, 3/48; Mâide, 5/46, 110; Hadîd, 57/27). Ulü’l-‘Azm peygamberler arasında ismi geçen resûllerden bir diğeri olan Hz. Mûsâ’ya da kitap verildiği ayetlerde belirtilmektedir (Mü’minûn, 23/49; Furkan, 25/35; Kasas, 28/43).

4.Şeriat Sahibi Olmaları

Ulü’l-Azm Peygamberlerin en önemli özelliklerinden birisi de aynı zamanda şeriat sahibi olmalarıdır. Bu husus ayet-i kerimede şöyle dile getirilir:

“Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin.” diye Nûh (AS)’a tavsiye ettiğini, “Sana vahyettiğimizi, İbrâhîm’e, Mûsâ’ya ve ‘Îsâ (AS)’ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din kıldı. Fakat kendilerini çağırdığın bu (din), Allah’a ortak koşanlara ağır geldi. Allah dilediğini kendisine peygamber seçer ve kendisine yöneleni de doğru yola iletir.” (Şûrâ, 42/13)

Bu ayette ilk olarak Hz. Nûh (AS), sonra da Hz. Muhammed SAV zikredilmiştir, peşinden bu iki peygamber arasında yer almış Ulü’l-‘Azm peygamberlerden Hz. İbrâhîm (AS), Hz. Mûsâ ve Hz. ‘Îsâ (AS)’nın isimleri sıralanmıştır. Nitekim Ahzâb sûresinin 7. ayetinde de bu peygamberlerin isimleri birlikte verilmiştir. (Yazır, 1992: 4227)

Peygamberlerin gönderilmelerinin ortak amacı insanları, bir olan Allah’a kulluğa davet etmektir. Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade edilir:

“Senden önce hiçbir resûl göndermedik ki ona; ‘Benden başka ilah yoktur; şu halde Bana kulluk edin’ diye vahyetmiş olmayalım.” (Enbiyâ, 21/25)

Hz. Peygamber (SAV) de: *"Esasen peygamberler babaları bir kardeşirler, anaları ayrı ayrıdır, dinleri birdir."* buyurmak suretiyle aynı gerçeğe işaret etmiştir.

5.Cenab-ı Hakk'ın, Bazı Yönlerden Kendilerine Üstünlük Vermesi

Kur'an-ı Kerim'de belirtildiği üzere:

“O peygamberlerin bir kısmını diğerlerinden üstün kıldık. Allah onlardan bir kısmı ile konuşmuş bazılarını da derece derece yükseltmiştir. Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)’ya açık mucizeler verdik ve onu Rûhu'l-Kudüs ile güçlendirdik.” (Bakara, 2/253)

“Rabbin göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. Gerçekten biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık...” (İsrâ, 17/55) bazı peygamberlerin kemal ve fazilet yönünden diğerlerine nazaran daha üstün yaratıldığı ve kendilerine bazı meziyetlerin verildiği görülmektedir.

Bu peygamberlerin bazılarının Cenab-ı Hakk'a olan yakınlıkları farklı şekillerde dile getirilmiştir. Bu bağlamda da Allah, onlara; Hz. Nûh (AS)'a “Neciyyullâh”, Hz. İbrâhîm (AS)'e “Halîlullâh”, Hz. Mûsâ'ya “Kelîmullâh”, Hz. ‘Îsâ (AS)'ya “Rûhullâh ve Kelimetullâh”, Hz. Muhammed'e “Habîbullâh” ünvanlarını vermiştir.

Hz. Muhammed'e (SAV) üstünlük kazandıran özellikleri de sayılamayacak kadar çoktur. Her peygamber belirli bir kavme, geçici bir süre için gönderildiği halde O, “Âlemlere rahmet olarak gönderilmiş...”⁴, “...peygamberlerin sonuncusu”⁵ ve Cenab-ı Hakk katında kıyamete kadar kabul görececek olan yegâne bir dinin⁶ rehberi olan bir peygamberdir.

6.Sabır ve Sebatta Öncü Olmaları

Ulû'l-'Azm sahibi peygamberler kendilerine verilen görevleri yaparken büyük gayret sarf etmişler ve kendilerine yapılan düşmanlıklara göğüs germişlerdir:

Hz. Nûh (AS)'a oğlu ve eşi inanmamış; kavmi, yaptığı davet karşısında hakaret edip onu taşlamıştır (Nûh, 71/1-28).

Hz. İbrâhîm (AS)'in babası oğlunun peygamberliğini kabul etmemiş, hatta puta tapmıştır (Enbiyâ, 6/74-75, 83, 161), Nemrud tarafından mancınıklarla ateşe atılmış, Cenab-ı Hakk oğlunu kurban etmesini istemiş imtihana tabî tutmuş ve nihayetinde hepsine sabır ve sebatla karşılık vermiştir.

Hz. Mûsâ (AS), Firavun'un zulüm ve işkence yaptığı bir dönemde doğmuş, hem Firavun hem de söz dinlemeyen İsrâiloğulları ile uğraşmak zorunda kalmıştır.

⁴ Enbiyâ, 21/107

⁵ Ahzab, 34/40

⁶ Âl-i İmrân, 3/19, 85

Hz. 'İsâ (AS), babasız olarak dünyaya gelmiş, sağlığında çok az kişi iman etmiş, en acısı da kendi havarilerinden birinin ihanetine uğrayarak, çarmıha gerilmiştir (Hristiyan inancına göre).

Hz. Peygamber (SAV) ise yetim olarak dünyaya gelmiş, çocuk yaşta hem annesini hem dedesini hem de kendisini himaye eden amcasını kaybederek öksüzlüğün ve kimsesizliğin verdiği acı ve sıkıntılara göğüs germiştir.



BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. XIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı⁷

Anadolu, siyasal ve sosyal bakımdan pek çok kargaşanın yaşandığı bir dönemdir. 13 ve 14. yüzyıllarda Anadolu'da düşün hareketlerinin merkezi Konya ve dolaylarıdır. Moğol istilasından korunmak amacıyla Türkmenistan-Horasan'dan pek çok alperen gelerek Anadoludaki beyliklerin saraylarına sığındılar ve tasavvuf düşüncesini yaymaya başladılar. Bu bağlamda tasavvuf edebiyatı doğdu. Daha sonraki yüzyıllarda da gelişip yayıldı.

Tasavvuf alanında; Mevlâna, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Şeyyad Hamza, Ahmet Fakih, Nesimî, Gülşehrî, Sultan Veled gibi pek çok sanatçı eserler verdi. Aynı yüzyıllarda din dışı konularda, Hoca Dehhani, Ahmedî, Hoca Mes'ut eserler verdi. Diğer bir taraftan da İran-Arap edebiyatından çok sayıda çeviriler yapıldı. 1360 yılında Kul Mes'ut tarafından "Kelile ve Dimne" adlı fabl kitabı Türkçeye çevrildi. Bu yüzyıllarda gerek dinî (tasavvufî) gerekse din dışı konuları işleyen şairler üzerinde, İranlı şairlerden Firdevsi, Nizami, Sadi, Feridüddin Attar ile Farsça eserler yazan Mevlâna'nın etkisi görülür.

1.2.Hz. Mevlâna

Hz. Mevlâna'nın hayatı hakkındaki bilgileri; kendi eserlerinden, oğlu Sultan Veled'in İbtidâ-nâme'sinden, Sipehsâlâr'ın Risâle'si ve Ahmet Eflâkî'nin Menâkıbu'l Ârifin eserlerinden bulabiliriz. Bu bilgilerden de faydalanarak Hz. Pîr hakkında bilgiler vereceğiz.

Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, 6 Rebû'l-evvel 604'de islâm kültür ve medeniyet tarihinde önemli yere sahip olan ve geçmişte Horasan olarak adlandırılan bölgede; günümüzde de Afganistan sınırları içinde kuzeyde, Özbekistan'ın da güneyinde yer alan bir şehir olan Belh'te dünyaya gelmiştir. (Eflâkî 1953; I/77;Sipehsâlâr 1977;33)

Mevlâna, Mesnevî'nin ön sözünde adının Muhammed olduğunu belirtir. Dedesinin adı olan Celâleddîn de babası tarafından verilmiştir. Mevlânâ, Rûmî, Belhî, Belhî, Hudâvendigâr, Hünkâr Mollâ-yı Rûm, Mevlevî ve Hz. Pîr ona sonradan verilen lakaplardır.

Mevlâna lakabı, Konya'da olduğu yıllarda, daha genç yaşlarında ders verirken kendisine verilmiştir. Efendimiz veya hazret manalarına gelen Mevlâna lakabı zamanla yalnız ona has olmuş ve onun en meşhur ismi halini almıştır.

⁷ Bu bölümün hazırlanmasında Yeniterzi, Emine(2008), *Sevginin Evrensel Mühendisi Mevlâna* eserinden Sipehsâlâr, Feridun bin Ahmed(1977), *Mevlâna ve Etrafındakiler (Risale)*, çev. Tahsin Yazıcı, İst. eserinden istifade edilmiştir.

Mevlâna günümüzde ise batıda Rûmî lakabıyla anılır. Rûmî lakabı da geçmişte Diyâr-ı Rûm adıyla anılan Anadalu'ya yerleşmesi ve hayatının büyük kısmını burada geçirmesi sebebiyle verilmiştir.

Mevlâna, hem anne hem de baba tarafından bilginler ve sultanlar barındıran asil bir aileye mensuptur. Annesi Belh Emiri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun'dur. (Eflâkî, 1953; I/78) Eflâkî ve Sipehsâlâr'a göre Mevlânâ'nın soyu anne tarafından Hz. Ali'ye, baba tarafından da Hz. Ebû Bekir'e ulaştığını söylerler.

Babası Bahâeddin Veled'in Belh'i terk etmesinin nedenleri, Fahreddin Râzî ile arasının açılmış olması, Moğol tehlikesini sezmiş olması ve diğer taraftan Bahâedd'in Veled'in vaaz ve sohbetlerinin çevrede geniş yankılar uyandırması ve çok sayıda seveninin oluşması nedeniyle sultanın endişelenmesi arasında, yer almaktadır.

Mevlâna, henüz beş, altı yaşlarında iken Belh'ten başlayan yolculuk yılar sonra Karaman'da son bulur. Mevlânâ Karaman'da iken kendileriyle birlikte Belh'ten göç eden Semerkantlı Hoca Şerefeddin Lala'nın kızı Gevher Hatun ile evlenir. (Eflâkî 1953: I/22-23) Bu evlilikten oğulları Sultan Veled ve Alâeddîn dünyaya gelir. Yıllar sonra Gevher Hatun'u kaybeden Mevlâna, Kerrâ(Kira) Hatun ile ikinci evliliğini yapmış ve bu evlilikten de Emîr Muzaffereddin Âlim Çelebi ile Melike Hatun dünyaya gelmişlerdir. (Eflâkî 1953: II/465-466)

Bahaeddîn Veled'in Karaman'da olduğunu öğrenen Sultan I. Alâeddin Keykubad onu Konya'ya davet etmiştir. (3 Mayıs 1228) Sultanın isteği üzerine Konya'ya yerleşirler. Bütün ömrünü halkı irşat ile geçiren bilginler sultanı Bahâeddin Veled 23 Şubat 1231 günü Hakk'a yürür. (Eflâkî 1953: I/29)

Babasının ölümünden iki yıl sonra (1233) Mevlâna, Seyyid Burhaneddin'le birlikte Halep'e gider. Orada Kemâleddin bin Adîm'den ders alır. Daha sonra Şam'a giden Mevlâna, burada dört veya yedi yıl kalmış; Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Sadeddin El-Hamevî, Şeyh Osmane'r-Rûmî, Evhadüddin-i Kirmanî ve Sadreddin-i Konevî ile sohbetlerde bulunmuştur. (Eflâkî 1953: I/80, 86, 391; Sipehsâlâr 1977: 35, 40)

Mevlâna, ömrünün dönüm noktası olacak olan Hz. Şems ile karşılaşır. Rivâyete göre Mevlâna-Şems karşılaşması ilk kez Şam'da olmuştu. (Eflâkî 1953: I/86, II/47) Bu iki zatın asıl dostluklarının başlaması Şems Konya'ya geldiğinde olur. Birlikte sohbetler eder sohbetler verirler.

Mevlâna gün gelir hatalanıp yatağa düşer. Öleceği günün geldiğini anlamıştır. Herkes iyileşmesi için dua ederken o, sevinmektedir. Çünkü dünya esaretinden kurtulup sevgilisine kavuşacağı anı beklemektedir. Nihayet 17 Aralık 1273 Pazar Günü güneş batarken Mevlâna bu âlemden gerçek âleme intikal eder.

Kültürümüze önemli eserler kazandıran Mevlâna'nın ikisi manzum, üçü mensur beş eseri vardır. Eserleri: Mesnevî, Dîvân-ı Kebîr, Fîhi Mâfih, Mecâlis-i Seb'a, Mektûbât'tır. Eserleri dönemin edebî dili olarak kabul edilen Farsça ile yazılmıştır. Eserlerin defalarca Türkçe çeviri ve şehleri yapılmış hatta birçok doğu ve batı dillerinde tam metin veya seçmeler halinde yayınlanmıştır.

Mevlâna'yı şiir yazmaya sevk eden asıl husus, şiiri bir eğitim aracı olarak görmesidir. Mevlânâ da insanları iyiliğe, güzelliğe, dünya ve ahret mutluluğuna eriştirecek olan bilgileri şiir tabletleri ile sunmaktadır. Bu ilacın muhtevası;

Canım bedenimde oldukça Kur'an'ın kuluyum,

Seçilmiş Muhammed'in yolunun toprağıyım.

Birisi sözlerimden bundan başka bir söz nakşederse;

Ondan da şikâyetçiyim ben, bu sözden de şikâyetçiyim.⁸

Dediği rubaisinde belirttiği gibi onun kaynağı Kur'an-ı Kerim ve hadislerdir. Bu sebepten Mevlâna'nın temel eseri olan Mesnevî, Kur'an-ı Kerim'in bir tefsiri sayılmış ve ona nispeten Mesnevî'ye "Mağz-ı Kur'an" (Kur'an'ın özü) denilmiştir.

Bizim konumuz olan eseri Mesnevî-i Şerîf, 1259-1268 yılları arasında yazılmış 6 ciltlik dev bir eserdir. Beyit sayısı değişik nüshalarda farklılık göstermekle birlikte 25600 beyitten oluşur. Çok yönlü, zengin bir eserdir. Eserde fıkıh kelâm, tıp, tarih, tasavvuf gibi konular zamanın örf ve adetlerine göre işlenmiştir. Esere; melek-şeytan, adalet-zulüm, iyi-kötü, cömertlik-cimrilik, kanaat-hırs, çalışmak-tembellik gibi mukayeselerle eğiticilik niteliği kazandırılmıştır. Eserin tesiri yalnız Türk Edebiyat'ında değil, Dünya Edebiyat'ında da şöhret bulmuştur. Birçok şair için kaynak olmuş; dinî, tasavvufî ve ahlâkî eserler kaleme alan şairler, Mesnevî'deki hikâyelere eserlerinde yer vermişlerdir. Mevlâna da eserinin rehberliğini şu sözlerle vurgular: "Bu mana (Mesnevî); güneşin doğduğu yerden, battığı yere kadar bütün dünyayı kaplayacaktır. Hiçbir mahfil veya meclis olmayacak ki orada bu sözler okunmuş

⁸ Emine Yeniterzi, (2004) "Mevlâna", s.19

olmasın; hatta o dereceye kadar ki, mabetlerde, zevk ve safa yerlerinde okunacak, bütün milletler bu sözlerle süslenecek ve onlardan faydalanacaklardır.” (Eflâkî, I/470)

İKİNCİ BÖLÜM

MESNEVÎ-İ ŞERİF’TE ULÛ’L-‘AZM PEYGAMBERLER

2.1. Hz. Nûh (AS)

Kur’an-ı Kerim’de ve hadîs-i şeriflerde diğer peygamberlere oranla geniş bir şekilde tanıtılan “Ulû’l-‘Azem” olarak isimlendirilen beş büyük peygamberden ilki Hz. Nûh (AS)’dır. Hz. Nûh (AS) hakkında Kur’an-ı Kerim’de 28 surede hakkında bilgi verilmiş ve Kur’an’da 43 yerde ismen zikredilmiştir. Kur’an-ı Kerim’in 71. Suresinde Hz. Nûh (a.s)’un tevhid mücadelesi anlatılır. Ve bu sure Nûh (AS)’un adı ile müsemma’dır.

Lakabı Neciyyullâh⁹ (Cenab-ı Hakk’ın kurtardığı) ve Şeyhü’l-enbiyâ (Nebilerin uzun ömürlüsü)’dür. Nûh kelimesinin Arapça asıllı olup nevh (ağlamak, dövünmek) kökünden geldiğini, bizzat kendi nefsinin kötülediğinden veya tövbe etmeden boğulup gitmeleri sebebiyle kavmi için üzüldüğünden ona bu adın verildiğini söyleyenler olmakla birlikte Nûh (AS)’un, Habeş dilinde nâha kelimesinden türediği “uzun zaman” mânasına geldiği ve “ömrü uzun” anlamında da kullanıldığı söylenmektedir.(Harman, 2007: 225) Nûh kelimesi çok ağlayıcı manasındadır. Allah yolunda, Allah korkusundan daima ağladığı için ağlayan, inleyen manasına gelen “Nûh” denilmiştir.

Kur’an-ı Kerim’de Hz. Nûh (AS); şükreden (İsrâ, 17/3), kul (Kamer, 54/9), mübârek (Hûd, 11/48 mürsel (Şuarâ, 26/105), resûl (Şuarâ, 26/107), apaçık uyarıcı (Zâriyât, 51/50), muhsin (Sâffât, 37/80), mü’min (Sâffât, 37/81), gibi özelliklerle anılmaktadır.

Hz. İdris (a.s)’in ölümünden duyulan büyük üzüntüden sonra Hz. İdris’in resimlerini yaptılar. Onlardan sonra gelenler ise bunu Tanrı zannedip çeşitli heykeller yapıp, tapmaya başladılar. Böylelikle putpereslik meydana geldi. Böyle bir cemiyette zulüm, zorbalık, fitne, ahlaksızlık artar. Hz. Nûh (AS) böyle bir kavim içinde kendi halinde Salih bir kul iken 50 yaşına geldiğinde Allah (c.c.) ona Peygamberlik gönderdi. Kendisine yeni bir din ve kitap verilmedi. Kendinden önceki Peygamberlerin dinlerindeki hükümleri 950 sene boyunca insanlara aktararak, onaları hidâyete çağırdı. Hak yolunda Peygamber olarak gönderildiği insanlar Kur’ân-ı kerîmde; puta tapan, günahkâr, kötü ve kalpleri kararmış bir millet olarak vasfedilmektedir. Kur’ân-ı kerîmde meâlen; “Muhakkak ki biz, Nûh’u (AS) kavmine resûl olarak gönderdik” (A’râf sûresi: 59) buyrulmaktadır.

⁹ Ankebût, 29/15

2.1.1. Tûfân Ve Gemi

Tufân, çok şiddetli her tarafı kaplayan yağmur manasına gelir. Tufân kelimesi Kur'an-ı Kerim'de iki yerde geçmektedir. Birinci olarak Firavun ve Mısır halkına (A'raf, 7/133), diğerinde de Hz. Nûh (AS) kavmine (Ankebût, 29/14) gelen su felâketi söz konusu edilmektedir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Nûh (AS)'un tebliğ faaliyeti ve kavmini Cenab-ı Hakk'a kulluğa daveti, kavminin onu dinlemeyip inkârda ısrar etmesi üzerine ceza olarak Tufan musibetinin geldiği bildirilmekte, Tufan'ın cereyan ediş tarzı ile Hz. Nûh (AS)'un ilahî emre uyup gemi yapması ve kendisine inananlarla birlikte Tufan'dan kurtulması, inanmayanların boğulması anlatılmakta, geminin şekli ve ölçüleri, gemiye binenlerin türü ve sayıları, Tufan'ın süresi gibi konularda bilgi yer almamaktadır.¹⁰

Nûh Tufânı, Kuran'ı Kerim'in pek çok ayetinde anlatılır. A'raf, Yûnus, Şûrâ ve Nûh sûrelerinde de geçmekle birlikte en ayrıntılı biçimde Hûd sûresinde nakledilmektedir.

Hz. Nûh (AS) peygamber olarak gönderildiği kavim putperestlikten vazgeçmedi. Nûh (AS) onları doğru yola, Cenâb-ı Hakk'ın yoluna davet ettiği halde kavmi putpereslikten vazgeçmedi. Bununla birlikte "Sakın ilahlarımızı bırakmayın; hele Ved'den, Süvâ'dan, Yegûs'tan, Yeûk'tan ve Nesr'den asla vazgeçmeyin" diyerek (Nûh, 71/23) insanların Nûh (AS)'ın yolundan gitmemeleri için ellerinden geleni yapmışlardı. Hz.Nûh (AS), kavmini Cenab-ı Hakk'tan başkasına tapmama konusunda uyarmış, aksi takdirde başlarına gelecek azabı kendilerine haber vermiş (Nûh, 71/1-4), buna rağmen kavminin putperestlikten vazgeçmediğini görünce inanmayanları cezalandırması için Cenab-ı Hakk'a dua etmiş (Şûarâ, 26/118-119; Nûh, 71/1-28), Cenab-ı Hakk da onun duasını kabul etmiş ve inkârcı kavminin Tufan'la helâk edileceğini, kendisinin ve inananların kurtulacağını bildirerek bir gemi yapmasını istemiştir (Hûd, 11/36-39).

Kur'an-ı Kerim'de geminin tahtadan yapıldığı ve çivilerle çakıldığı bilgisi verilmiştir. (Kamer, 54/13), Geminin özellikleri hakkında başka bir bilgi yoktur."Gözlerimizin önünde ve vahyimiz uyarınca gemiyi yap" (Hûd, 11/37) emri verilince rivayete göre Hz. Nûh (AS) tahtayı nereden bulacağını sorar, ona ağaç dikmesi emredilir ve o da Hint meşesi denilen ağaçları diker. Kırk yıl sonra bu ağaçları keserek gemiyi yapar. (Aydemir, 1992: 47; Harman, 2007: 225) Hz Nûh (AS) gemiyi yaparken kavmi alay etmiştir. Gemi tamamlanınca Hz. Nûh

¹⁰ Bu tür bilgiler İsrailiyyat türündendir. Ayrıntılı bilgi için bk. Aydemir (1979). "Tefsirde İsrailiyyat", s. 281-286.

(AS), her bir canlıdan birer çift alarak “haklarında hüküm verilmiş olanlar dışında” ailesini ve iman edenleri gemiye bindirmesi emredilmiştir (Hûd, 11/40).

Göğün kapıları açılmış, yerin kaynakları fişkırmış, adeta gök ve yer birleşmiş, gemi azgın suların üzerinde yüzerken Hz. Nûh (AS)’a inananlar kurtuluşa ermiş, Hz. Nûh (AS)’un eşi ve bir oğlu da dâhil olmak üzere inanmayanlar boğulmuş, helaka uğramışlardır. (Hûd, 11/40-47; Mü’minûn, 23/26-29; Furkan, 25/37; Kamer, 54/9-17). Kırk gün, kırk gece gök suyunu dökmüş, yer suyunu fişkırtmış ve gemi altı ay su üzerinde kalmıştır. “Ey yer suyunu yut, ey gök suyunu tut” denilince Tufan sona ermiş gemi Cudi Dağı’na oturmuş (Hûd, 11/44) ve Hz. Nûh (AS)’a “Ey Nûh! Sana ve seninle birlikte olanlara bizden selâm ve bereketle gemiden in” (Hûd, 11/48) denilmiştir.

Hz. Nûh (AS)’a ikinci âdem de denir. Sâm, Hâm, Yafes ve Nûh (AS)’a inanmayıp felakete uğrayan Ken’an oğullarıdır. “Tufan’dan sonra insanlar Hz. Nûh (AS)’un üç oğlundan türemiştir. Bu yüzden Hz. Nûh (AS)’a “İkinci Âdem” de denir.” (Pala, 1995: 432)

Kur’an-ı Kerim’de ise Nûh (AS)’ın kıssası şöyle anlatılır:

“Andolsun, biz Nûh’u kavmine elçi gönderdik. Onlara: “Ben (dedi), sizin için apaçık bir uyarıcıyım. Allah’tan başkasına tapmayın! Ben, size (gelecek) elem verici bir günün azabından korkuyorum.” Kavminden ileri gelen kâfirler dediler ki: “Biz seni sadece bizim gibi bir insan olarak görüyoruz. Bizden, basit görüşle hareket eden alt tabakamızdan başkasının sana uyduğunu görmüyoruz. Ve sizin bize karşı bir üstünlüğünüzü de görmüyoruz. Bilakis sizin yalancılar olduğunuzu düşünüyoruz.” (Nûh) dedi ki: Ey kavmim! Eğer ben Rabbim tarafından (bildirilen) açık bir delil üzerinde isem ve O bana kendi katından bir rahmet vermiş de bu size gizli tutulmuşsa, buna ne dersiniz? Siz onu istemediğiniz halde biz sizi ona zorlayacak mıyız? Ey kavmim! Allah’ın emirlerini bildirmeye karşılık sizden herhangi bir mal istemiyorum. Benim mükâfatım ancak Allah’a aittir. Ben iman edenleri kovacak değilim; çünkü onlar Rablerine kavuşacaklardır. Fakat ben sizi, bilgisizce davranan bir topluluk olarak görüyorum. Ey kavmim! Ben onları kovarsam, beni Allah’tan (onun azabından) kim korur? Düşünmüyor musunuz? Ben size: “Allah’ın hazineleri benim yanımdadır” demiyorum, gaybı da bilmem. “Ben bir meleğim”de demiyorum. Sizin gözlerinizin hor gördüğü kimseler için, ‘Allah onlara asla bir hayır vermeyecektir’ diyemem. Onların kalplerinde olanı, Allah daha iyi bilir. Onları kovduğum takdirde ben gerçekten zalimlerden olurum.” Dediler ki: Ey Nûh! Bizimle mücadele ettin ve bize karşı mücadelede çok ileri gittin. Eğer doğrulardan isen, kendisiyle bizi tehdit ettiğini (azabı) bize getir! (Nûh) dedi ki: “Onu size ancak dilerse Allah getirir. Ve siz (Allah’ı) âciz bırakacak değilsiniz. Eğer Allah sizi azdırmak istiyorsa, ben size öğüt vermek istesem de, öğüdüm size fayda vermez.

(Çünkü) O sizin Rabb'inizdir. Ve (nihayet) O'na döndürüleceksiniz." (Resûlüm!) Yoksa "Bunu uydurdu" mu diyorlar? De ki: "Eğer onu uydurduysam günahım bana aittir. Fakat ben sizin işlediğiniz günahtan uzağım." Nûh (AS)'a vahyolundu ki: Kavminden iman etmiş olanlardan başkası artık (sana) asla inanmayacak. Öyle ise onların işlemekte olduklarından (günahlardan) dolayı üzülme. Gözlerimizin önünde ve vahyimiz (emrimiz) uyarınca gemiyi yap ve zulmedenler hakkında bana (bir şey) söyleme! Onlar mutlaka boğulacaklardır! Nûh (AS) gemiyi yapıyor, kavminden ileri gelenler ise, yanına her uğradıkça onunla alay ediyorlardı. Dedi ki: "Eğer bizimle alay ediyorsanız, iyi bilin ki siz nasıl alay ediyorsanız biz de sizinle alay edeceğiz! Kendisini rezil edecek azabın kime geleceğini ve sürekli bir azabın kimin başına ineceğini yakında bileceksiniz." Nihayet emrimiz gelip de sular coşup yükselmeye başlayınca Nûh (AS)'a dedik ki: "(Canlı çeşitlerinin) her birinden birer çift ile - (boğulacağına dair) aleyhinde söz geçmiş olanlar dışında- aileni ve iman edenleri gemiye yükle!" Zaten onunla beraber pek azı iman etmişti. (Nûh) dedi ki: "Gemiye binin! Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir." Gemi, dağlar gibi dalgalar arasında onları götürüyordu. Nûh (AS), gemiden uzakta bulunan oğluna: Yavrucuğum! (Sen de) bizimle beraber bin, kâfirlerle beraber olma! Diye seslendi. Oğlu: Beni sudan koruyacak bir dağa sığınacağım, dedi. (Nûh): "Bugün Allah'ın emrinden (azabından), merhamet sahibi Allah'tan başka koruyacak kimse yoktur" dedi. Aralarına dalga girdi, böylece o da boğulanlardan oldu. (Nihayet) "Ey yer suyunu yut! Ve ey gök (suyunu) tut!" denildi. Su çekildi; iş bitirildi; (gemi de) Cûdî (dağının) üzerine yerleşti. Ve: "O zalimler topluluğunun canı cehenneme!" denildi. Nûh (AS) Rabbine dua edip dedi ki: "Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vâdin ise elbette haktır. Sen hâkimler hâkimisin." Allah buyurdu ki: Ey Nûh! O asla senin aileden değildir. Çünkü onun yaptığı kötü bir iştir. O halde hakkında bilgin olmayan bir şeyi benden isteme! Ben sana cahillerden olmamanı tavsiye ederim. Nûh (AS) dedi ki: Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgim olmayan şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen, ben ziyana uğrayanlardan olurum! Denildi ki: Ey Nûh! Sana ve seninle beraber olan ümmetlere bizden selam ve bereketlerle (gemiden) in! Kendilerini (dünyada) faydalandıracağımız, sonra da bizden kendilerine elem verici bir azabın dokunacağı ümmetler de olacaktır.(Resûlüm!) İşte bunlar sana vahyettiğimiz gayb haberlerindedir. Bundan önce onları ne sen biliyordun ne de kavmin. O halde sabret. Çünkü iyi sonuç (sabredip) sakınanlarıdır. (Hûd, 11/25-49)

İslâmî edebiyatlarda Tufan, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan şekliyle ve daha ziyade felsefî düşünceleri açıklamak yahut didaktik hikmetleri ortaya koymak amacıyla zikredilir. Hz. Nûh (AS)'un, kavmini doğru yola çağırması, onları defalarca uyarması, nihayet kavminin bir

Tufan'da yok edilmesi şairlere kendi zamanlarındaki birtakım uygulamalar hakkında teşbih imkânı vermiştir. (Pala, 2012: 322-323)

Olsa kâş Ashâb-ı Kehf-âsâ bu rûh

Olsa ya mahfûz çün keştî-yi Nûh

(c.1, b.419, s.17)

Bu ruh keşke Ashâb-ı Kehf gibi veya Hz. Nûh (AS) gibi korunmuş olsaydı. Burada Nûh (AS)'un ve Ashab-ı Kehf'in korunduğuna telmih yapılmıştır.

Nûh ile Mûsâ'ya deryâ oldu yâr

Eyledi düşmenlerin kahr u tebâr

(c.1, b.1909, s.73)

Hz. Mevlâna, ulü'l-'azm peygamberlerden ikisi olan Hz. Nûh (AS) ve Hz. Mûsâ'ya yer vermiş, onların peygamberlik yolunda başlarından geçen türlü maceralara telmihte bulunmuştur:

Deniz, Hz. Mûsa ve Hz. Nûh (AS)'a dost oldu ve bu yüzden düşmanlarını mahveyledi.

Olmasaydı nevha ger Hak'dan nidâ

Âlemi itmezdi tufân pür-sadâ

(c.1, b.3234, s.123)

Nûh (AS)'ta Hak'tan bir ses olmasaydı, âlemi Tufân bu kadar sesle dolmazdı.

Nûh çekdi çün cefâsın düşmenin

Mevc - i Tûfân oldu şemşîri anın

(c.2, b.358, s.15)

Nûh (AS) düşmanın cefasını çekince Tufân dalgası onun kılıcı oldu.

Bu beden hargâha benzer rûh için

Yâ sefine misli oldu Nûh için

(c.2, b.461, s.18)

Bu beden ruh için bir çadır gibidir. Yahutta Nûh (AS)'un Gemi'si gibidir. Nûh'un Gemisi nasıl koruyuculuk görevi görmüşse bu beden de senin ruhunun koruyucusudur diyor.

Hikâye Başlığı: Meselü Ümmeti Kemeseli Sefneti Nûhin Men Temesseke Bihâ Necâ Ve Men Tehallefe Anhâ Garika Hadîs-i Şerîfinin Tefsîridir

“Benim Ümmetim, Nûh'un Gemisine Benzer; Ona Giren Kurtulur, Girmeyenlerse Boğulur” Hadîs-i Şerifinin Tefsîri

Pes anınçün didi Peygamber ki ben

Keştiyem tûfân olunca mevc-zen

(c.4, b.548, s.22)

Onun için Hazreti Peygamber, Tufân koptuğu zaman ben gemi gibiyim. Koruyucu, kurtarıcı vasfı kastedilmiştir.

Ben dahi ashâb çün keştî-i Nûh

Olmuşuzdur me'men-i fazl u fütûh

(c.4, b.549, s.22)

Ashabım ve ben, Nûh'un Gemi'si gibiyiz. Kurtuluş ve lutfun sığınağı olmuşuz.

Çünkü sen şeyh ilesin gamdan emîn

Rûz u şeb keştîdedir seyrim hemîn

(c.4, b.550, s.22)

Şeyh ile olunca gamdan, kendinden emin gece-gündüz gemide gidersin. Şeyh olarak benzettiği Hz. Nûh (AS) (AS)'tur.

Hıfz-ı Hallâk-ı cihânda bî-keder

Huftesin keştîde eylersin sefer

(c.4, b.551, s.22)

Cihânı halk edenin korumasında kedersiz uyurken gemide sefer etmedesin.

Olma sen peygamberinden münfasıl

Fennine magrûr olup olma hacil

(c.4, b.552, s.22)

İlmine mağrur olup, peygamberin yolundan ayrılma ki sonra şaşırıp yüzün kızarmasın (utanmayasın).

Kavm-i Âd'a neyledi gördün mü bâd

Âb-ı gördün oldu tûfan-ı bilâd

(c.4, b.801, s.32)

Rüzgârı gördün mü Âd Kavmine neyledi? Suyun nasıl Tufan olduğunu da gördün. Burada Lût'un Kavmi'nin yaşadığı felaket ile Nûh (AS)'un Kavminin yaşadığı felakete telmih yapılmıştır. İkisi de inkârcı, sapkın kavimlerdir.

Olma keştîden cüdâ Ken'ân gibi

İtdi magrûr anı zann-ı galibi

(c.4, b.1430, s.55)

Ken'an gibi gemiden ayrılma, onu da kuvvetli zannı mağrur etmiş, aldatmıştı. Hz. Nûh (AS)'un oğlu kendisine inanmayıp gemiye binmemiş, inkârcılardan olmuştu.

Didi me'vâ vü penâhımdır cebel

Minnet-i Nûh'a niçün sarf-ı emel

(c.4,b.1431,s.55)

“Dağa çıkar, sığınırım; Nûh (AS)'a, niçin minnetle uğraşayım” demişti.

Minnet -i Nûh'a niçündür arz-ı nâz

Minnetin itdi kabûl ol Bî-niyâz

(c.4, b.1432, s.55)

Nûh (AS)'un minnetini niçin çekmeyesin? Cenâb-ı Hak onun minnetini kabul etti.

Niçün olmaz câna minnet minneti

Çünkü şükrü Hakk'ın oldu rahmeti

(c.4, b.1433, s.55)

Nasıl olur da onun minneti, cana minnet olmaz? Çünkü Hakk'ın şükrü, rahmetidir.

Olmasan ey kâş anınla âşinâ

Nûh'a vü keştîye itsen ilticâ

(c.4, b.1435, s.56)

Yüzmesini bilmeseydin de keşke Nûh (AS)'a ve gemisine sığınsaydın!

Hile bilmez tıfl olup ey kâş anınla âşinâ

Eylesen âgûş-ı mâderde vatan

(c.4, b.1436, s.56)

Keşke hile bilmeyen bir çocuk olup annenin kucağına yerleşseydin! Bu beyt Hz. Nûh (AS)'un kendisine inanmayan oğlu için söylenmiştir.

Ahmakâr-ı summ ile tûfân-ı Nûh

Âlem-i gör itdi vîrân-ı fuzûh

(c.4, b.1967, s.76)

Ahmakların sağırlığı yüzünden Nûh Tûfanı âlemi viran, perişan etti.

Hîç yokdur âşinâ-yı bahr-i rûh

Çâre yok anda meger keştî-i Nûh

(c.4, b.3380, s.129)

Ruh denizinde yüzmek hiçtir. Burada ise Nûh (AS)'un Gemi'sine sığınmaktan başka çare yoktur.

Pes buyurdu böyle ol Şâh-ı Rüsûl

Kim benim pes keştî-i deryâ-yı kül

(c.4, b.3381, s.129)

O resûllerin Padişahı da böyle buyurmuştu: “Küll denizinin gemisi benim!” Nasıl ki Hz. Nûh (AS) kavminin kurtuluşu gemiye binmek ise, Hz. Peygamber de kavminin kurtarıcısıdır.

Keştî-i Nûh’um bu deryâ içre tâ

Olma rû-gerdân-ı keştî ey fetâ

(c.4, b.3383, s.129)

“Bu denizde ben, Nûh (AS)’un Gemisiyim; ey yiğit, bu gemiden yüz çevirme!”

İtme Ken’ân-veş cebel germiyyetin

Gûş kıl lâ-âsime’l-yevm âyetin

(c.4, b.3384, s.129)

Dağlara çıkarım! Deme Ken’an gibi , “bugün kurtuluş yoktur” ayetine kulak ver.

Görünür sana bu keştî pest ü dûn

Kûh-ı fikrin lîk bâlâ vü füzûn

(c.4, 3385, s.129)

Sana bu gemi aşağılık görünür. Fikir dağında pek yüksek görünmededir.

Pest bakma sen bu petse el- hazer

Dâimâ kıl fazlına Hakk’ın nazar

(c.4, b.3386, s.129)

Sakın bu alçak gemiye aşağıdan bakma (aşağılık bakma); daima Hakk’ın rahmetine bak.

İtme kûh-ı firkete âlî-nazar

Kim anı bir mevc ider zîr ü zeber

(c.4, b.3387, s.129)

Fikir dağının yüksekliğine aldanma; zîra onu bir dalga alt üst eder.

Sen ki Ken'ân'san inanmazsın bana

Eylesem böyle nasihatlar sana

(c.4, b.3388, s.129)

Sen Ken'an gibiysen, ben böyle nasihatler de etsem inanmazsın.

Gûş-ı Ken'ân'da yir itmez bu kelâm

Ana verdi mühr-i Hak çünkim hitâm

(c.4, b.3389, s.129)

Bu sözler Ken'an'ın kulağına yer etmez, onun kulağına iletilmez. Çünkü Cenâb-ı Hak, onu mühürlemişti.

Va'zı eyler nâ-müessir mühr-i Hak

Hâdis itmez nakz-ı hükm-i mâsebak

(c.4, b.3390, s.129)

Hakk'ın mührü va'zı, nasihatı etkisiz bırakır; sonradan olan hüküm evvel ki hükmü bozamaz.

Sana lâkin söyleyem bir hoş suhen

Şöyle kim Ken'an değil tıynetde sen

(c.4, b.3391, s.129)

Lakin sen, Ken'an tıyniyetli değilsin diyerek yine sana güzel bir söz söyleyeyim.

Za'fi kutbun tenden oldu sanma rûh

Za'f olur keştîde yokdur za'f-ı Nûh

(c.5, b.2352, s.95)

Kutbun zayıflaması tenden olur, ruh bakımından değil. Zayıflık gemidendir. Nûh (AS)'da zayıflık yoktur.

Olsa da inşâ-yı keştî'den fütûh

Var mı keştî-bân ana mânend-i Nûh

(c.5, b.2513, s.102)

Kazanç için bir gemi yapmış olsan da Nûh (AS) gibi bir gemici var mı ona?

Oldu kühsâra bu tûfândan fuzûh

Yok, âmân illâ meger keşt-i Nûh

(c.5, b.2664, s.108)

Bu Tufandan dağlara bile rüsvalık (rezillik) vardır. Meğerki Nûh (AS)'un Gemi'sinden başkasına aman yok.

Mü 'mine ol rûh-ı pâkin mâtemi

Oldu yüz tûfân-ı Nûh'un a'zamı

(c.6, b.809, s.31)

Mü'min olan için o pâk, temiz ruhun matemi, yüzlerce Nûh (AS) Tufân'ından da büyüktür. Gönlü temiz olanın matemini, Nûh (AS)'un Tufânına benzetmiştir.

Oldu emvâc-ı bülend-i bahr-i rûh

Sad telâtum gösterir tûfân-ı Nûh

(c.6, b.2107, s.79)

Rûh denizinde öyle yüce dalgalar olur ki onlar, Nûh Tufânından yüzlerce daha büyüktür.

Çeşm-i Ken'ân'da velâkin bitti mûy

Nûh'dan keştîden oldu kûh-cûy

(c.6, b.2108, s.79)

Kenan'ın gözünde kıl bittiği (çıktığı) için O, Nûh (AS)'tan da gemiden gemiden de ayrılıp dağa dağa çıkmak istediye de,

Kûhu hem Ken'ân'ı kapdı ol zamân

Nîm mevc itdi ana ka'rı mekân

(c.6, b.2109, s.79)

Yarım bir dalga dağı da Ken'an'ı da yerin dibine atıvermiştir.

Ol ki cism-i mazhar-ı rûh eyledi

Fülkü rahş-ı dil-keş-i Nûh eyledi

(c.6, b.2231, s.83)

Bedeni, rûha mazhar eden, gemiyi Nûh (AS)'un atı kılan O,

İster ise ayn-ı keştîyü eger

Ol sana tûfân-ı şûr-engîz ider

(c.6, b.2232, s.83)

İsterse gemiyi senin için tûfana çevirir.

Her nefes tûfân u keştî oldu bil

Sen de kim zâhir gam u şâdî-i dil

(c.6, b.2233, s.83)

Senin gönlündeki keder ve sevinçler bil ki her an bir tûfan ve gemi gibidirler.

Keştî vü deryâyı görmezsen eger

Lerzîş-i eczâ-yı zâta kıl nazar

(c.6, b.2234, s.83)

Eğer gemiyle denizi görmüyorsan bâri kendi cüzlerindeki titreyişleri gör.

Gitdi Ken'ân Nûh'dan ol rû-siyâh

İtmek için kule-i kûhu penâh

(c.6, b.2382, s.89)

O kara yüzlü Ken'an da Nûh (AS)'dan kaçıp dağın tepesine sığınmaya kalkmıştı.

İstedi zu'munca efzûn-ter halâs

Kûha gitdi oldu mehcûr-ı menâs

(c.6, b.2383, s.89)

O, kurtulmak için, dağa ne kadar çok koştuysa da o kadar kurtuluştan uzaklaştı.

Menhec ‘-i Hak’da tokuz yüz sâl Nûh

İtdi her gün va’z ile neşr-ü fütûh

(c.6, b.2677, s.99)

Nûh Aleyhisselâm da dokuz yüz yıl her gün doğru yolda va’z edip feyiz saçtı.

Yâ nice bir bed-duâicâb ide

Nûh şark u garbı gark-ı âb ide

(c.3, b.86, s.5)

Nûh (AS) bir beddua ile şarkı da garbı da nasıl suya gark etti.

Oldu lûtfun hâfız-ı ecsâm u rûh

Halka oldukda mekân keştî-i Nûh

(c.3, b.336, s.14)

Nûh (AS)’un Gemi’si halka mekân olunca, Senin lûtfun varlıkların ve ruhların koruyucusu oldu.

Ceddiniz ecdâdıdır kim ol zamân

İtdimihsânmevc-i tûfândan emân

(c.3, b.337, s.14)

Sizin atalarınızı o zaman tufan dalgalarından korudum.

Âb-ı âteş-nâk ile doldu zemîn

Evcler mevcinden olmazdı emîn

(c.3, b.338, s.14)

Yeryüzü ateş mizaçlı gökyüzüne dek çıkan dalgalarla dolmuştu.

Anları hıfz eyledim bî-kahr u red

Kim sizin ecdâdınızdır ced be ced

(c.3, b.339, s.14)

Onları reddetmeden korudum onlar ki sizin atalarınızdır.

Sen dimetâ kim seninçün diye rûh

Aşinâ ol dâhil-i keştî-i Nûh

(c.3, b.1312, s.50)

Sen söyleme, senin için ruhun söylesin. Sen yüzmesini bilsen de Nûh (AS)'un gemisine gir.

Oldu Ken'ânâşinâ-yıbî-sebât

İtmedi keştî-yiNûh'a iltifât

(c.3, b.1313, s.50)

Ken'an yüzmeye kalktı, Nûh (AS)'un Gemi'sine binmedi. Ken'an Hz. Nûh (AS)'un, ona inanmayan, oğludur.

Keştî-yibâbâyâ gel bî-imtinâ'

Gark-ı tûfân olma eyle ictimâ'

(c.3, b.1314, s.50)

Nûh (AS) (a.s.) oğluna “ gel babanın gemisine bin” tufana kapılma” deyince

Didi yok ben gayra oldum âşinâ

Bana vardır başka şem' -i rûşenâ

(c.3, b.1315, s.50)

O, “hayır, ben yüzmesini öğrendim. Bana seninkinden başka yanan bir mum vardır” demişti.

Mevc-itûfân-ı belâdır bil bu dem

Dest ü pâvüâşinâ oldu âdem

(c.3, b.1316, s.50)

Nûh (AS), “bil ki bu bela tufanın dalgasıdır; elin, ayağın, yüzme bilmenin bir faydası yoktur bugün.”

Bâd-ı kahr-ı pür-belâdır el-hazer

Şem’iHak’dan gayrı olmaz kâr-ger

(c.3, b.1317, s.50)

“Bu bela dolu rüzgârdan sakın, Hakk’ın mumundan başkası hayr etmez” dediğinde;

Didi vardır bana bir kûh-ı bülend

İsmet eyler ol beni yokdur gezend

(c.3, b.1318, s.50)

“Ken’an, yüce bir dağ var o beni korur, kaygıya gerek yok” deyince,

Kûhu kâh eyler hazer kıl bu zamân

Ehl-i Hak’dan gayr içün yokduramân

(c.3, b.1319, s.50)

Nûh (AS), ona, o an dağ samana döner, Hakk ehlinden başkasına selamet yoktur” dediyse de,

Didi itmem ben bu pende i’tibâr

Bana yok bu dûdmân ehliyle kâr

(c.3, b.1320, s.50)

O (Ken’an) “ Bu nasihate aldırmam, bu kavimle birlikte olmam.

Sözlerin hoş gelmedi aslâ bana

Senden oldum iki âlemde cüdâ

(c.3, b.1321, s.50)

Sözlerin asla bana hoş gelmedi. İki âlemde de senden ayrı oldum.

Mevsim-i nâz-ı peder sanma bu hâl

Hakk'a hod-hîşîv ü enbâzî muhâl

(c.3, b.1322, s.50)

Bunu asla babanın nazı sanma. Hakk'ın eşi ve ortağı yoktur.

Didi bir kerre ziyân itmez eger

Olsa mesmû'un ne var pend-i peder

(c.3, b.1332, s.50)

Nûh (AS), "oğul bir kere de babanın sözünü dinlesen ziyan etmezsin" dedi.

Böyle böyle eyleyüp pend-i latîf

Ol iderdi redd ile def'-i anîf

(c.3, b.1333, s.50)

O, bu şekilde güzel güzel nasihatler ediyor. Beriki de hırçın cevaplar veriyordu.

Pend-i Ken'an'dan peder sîr olmadı

Anda ammâ hükm-i te'sîr olmadı

(c.3, b.1334, s.50)

Ona rağmen babası Ken'an'a nasihat etmeden usanmıyor, vazgeçmiyor; ona da bunun tesiri olmuyordu.

Nâgehân bu sözde iken mevc-i tîz

Pes ser-i Ken'an'a oldu gavta-rîz

(c.3, b.1335, s.50)

Böyle konuşurlarken ansızın bir dalga gelip Ken'an'ın başını aştı, onu alıp götürdü.

Nûh o demde didi ey Rabb-i Halîm

Seyl-i kahr oldu bana hüzn-i elîm

(c.3, b.1336, s.50)

Nûh (AS) o zaman dedi: “Ey Rabbim, kahır seli beni eleme boğdu.

Va’deitmişdin nice kerre bana

Ehline vardır bu tûfândanrehâ

(c.3, b.1337, s.50)

Bana çok defa -ehlin bu tufandan kurtulacaktır- diye va’detmiştin.

Dâima lütfundan eylerdim ümîd

Ehl ü evlâdolmaga benden baîd

(c.3, b.1338, s.50)

Ben de ehlim olan evladımın benden uzak kalmayacağını lütfundan ümit ederdim” dedi.

Didi ehlinde değildir ol anûd

Sen sepîd ü pâk o bed-reng ü kebûd

(c.3, b.1339, s.51)

Cenâb-ı Hak buyurdu: O inatçı senin ehlinde değil. Sen aksın, temizsin; o ise kirli, bed renkli.

Didi senden gayr ile bîgâneyim

Gayr bilmem şem’ine pervaneyim

(c.3, b.1342, s.51)

Nûh (AS) dedi ki: “Ya Rabbi senden başkasına yabancıyım. Senden gayrısını bilmem. Ben senin mumuna pervaneyim.”

Didi ey Nûh ister isen cümle ben

Anları ba’seyleyim pes hâkdan

(c.3, b.1360, s.51)

Cenâb-ı Allah buyurdu: Ey Nûh (AS), ister isen onları topraktan yeniden dirilteyim.

Dîl-şikeste olma sen Ken'ân için

Keşf-i ahvâl ideyim i'lân için

(c.3, b.1361, s.51)

Ken'anın ahvalini sana haberdar ediyorum. Gönlün kırılmasın.

Didi yok yok râzıyım ger sen beni

Garka fermân eyler isen ey ganî

(c.3, b.1362, s.51)

Nûh (AS) dedi ki: Yok yok razıyım, sen benim boğulmama da ferman etsen Razıyım Ey Allah'ım.

1312. beyit ile 1362. Beyitler arasında Nûh (AS) Tufân'ının tamamı anlatılmaktadır.

Hikâye Başlığı: Nûh Nebî'ye Aleyhi's-selâm İnşâyı Keştî Esnâsında İstihzâ İle Kavminin Darb-ı Emsâl İtdikleridir.

Nûh Aleyhisselâm Gemi İnşa Ederken Kavminin Alay Ederek Misâller Getirmesi.

Başladı keştîyeçünNûh-ı Nebî

Sad mesel-gû oldu suhre merkebi

(c.3, b.2808, s.106)

Nûh (AS) gemi inşasına başlayınca, yüzlerce halk toplanıp, misaller getirerek alay ettiler.

Didiler bunda yog iken çâh u âb

Eblehânekasd-ı keştîyeşitâb

(c.3, b.2809, s.106)

“Burada bir kuyu bile yok iken, aptalca gemi yapmaya kalkıyor” dediler.

Biri didi kuyruğu kecdir anın

Biri didi pâyımu'vecdir anın

(c.3, b.2810, s.106)

Biri “onun kış tarafı eğri, diğeri kaburgaları eğridir” diyordu.

Ol biri dirdi budur meşk-i tehî

Kavl-i âhar var anın bir hargehî

(c.3, b.2811, s.106)

Biri, “boşuna bir çalışma” diyordu. Bir başkası, “bunun çadırı da var” diyordu.

Biri keştîye idüp teklîf-i seyr

Biri dirdi bâl ü perr it hemçü tayr

(c.3, b.2812, s.106)

Biri gemiye yürümesini teklif ediyor. Bir başkası da, “kuş gibi kanat tak” diyordu.

Nûh dirdi emr-i Bârî oldu bu

Olmaz ol memnû’-ı lagv-ı ta’ne-cû

(c.3, b.2813, s.106)

Nûh (AS)’da derdi ki: “Bu, Hakk’ın emridir. Hiçbiriniz buna mani olamaz.”

Kime mesmû’ olmadı tûfân-ı Nûh

Yâme sâf-ı leşker-i Fir’avn u Rûh

(c.3, b.2835, s.107)

Nûh Tufân’ını kim duymadı. Mûsâ (AS) ile Fir’avn-ı kim işitmedi? Bu beyitte hem Nûh (AS)’a hem de Mûsâ ile Fir’avn’ın savaşına yer verilir.

2.1.2. Neciyullâh Oluşu

Hep Allah (CC) ile meşgul olan. İlahi feyzi ile mutlu olan kimse manasına gelir. Arpça necvâ kökünden gelen Neciyullâh kelimesi birine fısıldamak, gizlice söylemek manasına gelir.

Allah’ın (c.c.) vahyettiği, kurtardığı anlamlarına da gelir. Zira Allah, O’na bir gemi yapmasını vahyetmiştir. Aslında bütün peygamberler vahye mazhar olmuşlardır. “Biz Nûh’a

ve ondan sonra gelen peygamberlere vahy ettiğimiz gibi sana da vah yettik.” (4/163) Ancak bu vasıf Hz. Nûh (AS)’da ön plana çıkmaktadır. O sebeple Neciyullâh lakabıyla anılmaktadır.

Nûh o pertevden ki oldu mâye-dâr

Bahr -i candan itdi gevherler nisâr

(c.2, b.921, s.34)

Nûh (AS) o nurdan feyz aldı, can denizinden inciler saçtı. Buradaki Nûr O’nu koruyan kollayan manasında kullanılmıştır.

Nûh’u dirlerse bilir misin sana

Ol resul-i Hak nebiyy-i rûşenâ

(c.3, b.3665, s.139)

Sana Nûh (AS)’u sorarlarsa bilir misin, O Hakk resulü, nurlu nebiyi bilir misin?

Sen eger dîrsin niçün bilmem ki Nûh

Oldu meşhur-ı cihân çün mâh u yûh

(c.3, b.3666, s.139)

Sen de dersin ki Nûh (AS)’u niçin bilmem? O, cihanın ay ve güneş yüzlü meşhurudur.

Bunca mekteplerde etfâl-i sığâr

Hem mehâribde imâmân-ı kibâr

(c.3, b.3667, s.139)

Bunca küçük çocuklar mekteplerde okuyor hem de bütün imamlar minberlerde söylüyor.

Nâm-ı Kur’ân’da okunmakta sarîh

Kıssası menkûl-ı merdân-ı fasîh

(c.3, b.3668, s.139)

Namı Kur’an’da açıkça okunuyor. Kıssası gayet güzel anlatılıyor.

Râstdır kavlin bu vasfû zreyân

Gerçi yok mâhiyett-i Nûh'u beyân

(c.3, b.3669, s139)

Gerçi Nûh (AS)'un mahiyetini bilmiyorsan da bu vasıf üzere sözlerin doğrudur.

Ger dir isen Nûh'u ben bilmek neden

Kim muâsırdır ana şart-ı sühen

(c.3, b.3670, s.139)

Eğer dersen ki “ben Nûh (AS)'u nereden bileyim?” Onu bilmek için çağdaşı olmak lazımdı.

2.1.3. Kavmiyle Mücadelesi

Nûh (AS) kavmi, çeşitli ilahlara tapan, şirk içerisinde bir kavimdir. Allah'ın Kur'an-ı Kerim'de “mele” olarak adlandırdığı üst tabaka yöneticiler vardı. Bunların gayesi dünya hayatı idi. Bunun için servet biriktirmek, zengin olmaktı. Bunu yaparken de halkı kandırıp, kendi isteklerini tanrı istiyormuş gibi gösterip halkı ezmekti. Çıkarlarına ters düşen Nûh (AS) Peygamberin çukurunu kazmaya çalışıp duruyorlardı. Dediler ki: “Seni de ancak kendimiz gibi bir insan görüyoruz.” (11/27) “Bu da sizin gibi bir insan! Ama size egemen olmak istiyor. Allah dileseydi melekler indirirdi.” (23/24) Çok sıkıntılara maruz kalmış. Oğlu ve eşi bile ona inanmamıştır.

Kavmine Nûh itdi ta'lîm-i sevâb

Râh-ı sem'a itdiler sedd-i siyâb

(c.1, b.1464, s.57)

Hz. Nûh (AS) onlara sevabı öğretti. Onlar kulaklarına elbiselerini örttüler. Hz. Mevlâna burada kavminin onu dinlemeyişini anlatır.

Hz. Mavlâna bazen de konuyu bütün bir hikâye ile anlatmıştır.

Hikâye Başlığı: Hazret-i Nûh Aleyhi's-selâm Kavmine Tehdîd İdüp Ey Mahzûller Bana Kibr Ü İnad Üzre Olmanız Ki Hakîkatde Hudâya İtmiş Olursunuz

Hz. Nûh (A.S.)'ın, “ Ey Hakîr, Perişan Kimseler, Bana Karşı Kibir Ve İnad Üzre Olmayınız; Hakîkatte Bunu Hakk'a Yapmış Olursunuz” Diye Kavmini Tehdit Etmesi

Nûh didi kavmine ey serkeşân

Ben reh-i cânânda itdim terk-i cân

(c.1, b.3229, s.123)

Hz. Nûh (AS) kavmine ey insanlar, ben sevgilinin yolunda canımı terkeyledim.

Çünkü oldum mürde-i hiss-i beşer

Bana Hak'dır sem'ü idrâk ü basar

(c.1, b.3230, s.123)

İnsanî duygularda öldüm. Çünkü bana kulak, idrâk ve göz Tanrı oldu.

Bî-vucûdum bana Hak'dandır vucûd

Kâfir oldu eyleyen Hak'dan sudûd

(c.1, b.3231, s.123)

“Ben varlıksızım, bendeki varlık Hak'tandır. Ona karşı gelen kâfir oldu” dedi.

Kavm - i Nûh'u mekrin itdi nevha-kâr

Dil kebâb u sîneler hod şerha-zâr

(c.2, b.3687, s.97)

Nûh (AS)'un kavmini senin hilen ağlattı, onların gönüllerini yaktı, göğüslerini parçaladı. Burada şeytanın Nûh (AS) Kavmini kandırmasından bahseder.

Tâ helâk - i kavm - i Nûh'u Âd u Hûd

Oldu rahmetle bize pend - i şuhûd

(c.2, b.3087, s.111)

Nûh (AS), Âd ve Hud kavimlerinin helâkı bize rahmet olsun diye ibret olarak gösterildi. Nûh (AS), Âd ve Hud Kavimleri, inkâr etmiş ve Allah'ın bir cezası olarak helâka uğramış kavimlerdir.

Pes kenâr-ı bâmdır cây-ı sükût

Sana ibret kavm-i Nûh u kavm-i Lût

(c.4, b.2174, s.83)

Damın kenarından düşülür. Nûh ve Lût kavimleri sana ibrettir. İkisi de inkârcı kavimlerdir.

Geldi fermân ittibâ'-ı Nûh kıl

Terk-i pâyân-bîni-i meşrûh kıl

(c.4, b.3607, s.137)

Hak'tan ferman geldi Nûh (AS)'a uy, mukadderatı görmeyi terk et. Nûh (AS)'un kavmine ikaz vardır.

Da'vet-i Nûh'un dokuzyüz sâl idi

Kavmi inkâr ile bed-ef'âl idi

(c.6, b.10, s.giriş)

Nûh (AS)'un daveti dokuz yüz yıl idi. Kavmi ise inakârcı, kötü işli idi.

Da'vetinde itmeyüp kar-ı inân

Kılmadı gâr-ı hamûşîde mekân

(c.6, b.11, s.giriş)

Fakat Nûh (AS), dizginleri çekmedi. Sükût mağarasına gitmedi.

Sirke-rîz oldukça kavm-i nâ-pesend

Nûh'a bahr efzûn iderdi bezl-i kand

(c.6, b.20, s.1)

İnkârcı, hayırsız kavim Nûh (AS)'a sirke döktükçe derya da ona şeker bezlelerdi.

Kand ile imdâd iderdi bahr-i cûd

Sirke efşân olsalar ehl-i vücûd

(c.6, b.21, s.1)

Bütün âlem ona sirke saçmış olsa da kerem denizi Nûh (AS)'a şekerle yardım ederdi.

Vâhidün ke'l-elf idi çün ol velî

Belki sad karu idi ol abdü'l-alî

(c.6, b.22, s.1)

O, tek bir kuldu, ama binlercesine bedeldi. O yüce velî belki de yüzlerce çağdı.

Şâh-bâz eyle hümâm-ı rûhu sen

Tut reh-i da'vetde râh-ı Nûh'u sen

(c.6, b.864, s.33)

Doğan kuşu ile ruh güvercinini yakala. Da'vet yolunda Nûh (AS)'un yolunu tut.

Eyle sen hidmet berâ-yı Kirdgâr

Pes kabûl u redd-i halk ile ne kâr

(c.6, b.865, s.33)

Sen Cenâb-ı Hakk için hizmet et. Halkın onu kabul etmesi veya reddetmesiyle ilgilenme.

Çünkü cebr-i kavmine sabr itdi Nûh

Nûh'a oldu saykal-ı mir'ât-ı rûh

(c.6, b.2065, s.77)

Nûh (AS) kavminin cefâlarına sabr edince bu onun can aynasını parlattı.

Tâbesin Nûh itdi pür büryân ile

Ana seng-endâz olurdu Vâhile

(c.6, b.4506, s.168)

Nûh (AS) tavasını etle doldurdukça vâhile ona taş atardı. Vahile (Valia), Hz. Nûh (AS)'un eşidir. Kendisine inanmayanlardan olmuştur.

Bölüm Değerlendirmesi

İncelemiş olduğumuz Mesnevî-i Şerîf'te, Hz. Nûh (AS), 102 beyitte geçmektedir. 78 beyitte Nûh Tûfânı ve Nûh (AS)'un Gemisi, 7 beyitte Necîyyullâh oluşu, 17 beyitte kavmiyle olan mücadelesi işlenmiştir. Aşağıdaki tabloda ise Hz. Nûh (AS) ile ilgili beyitlerinin sayıları verilmiştir:

HZ. NÛH	Tufan ve Gemi	Necîyyullâh Oluşu	Kavmiyle Mücadele	Toplam
MESNEVÎ-İ ŞERÎF	78	7	17	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Hz. İbrâhîm

Kur'an-ı Kerim'de ismi bildirilen Ulü'l-'Azm adı verilen beş büyük peygamberden ikincisi olup, Keldânî kavmine¹¹ gönderilmiştir. Hz. İbrahim (AS)'ın adı Kur'anı Kerimde 25 surede 69 yerde geçmektedir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'in 14. Suresi de müstakil olarak İbrâhîm Suresi'dir. İbrâhîm kelimesi, Süryânîce'de “eb rahîm” (merhametli baba) anlamına gelmektedir. (Harman, 2000a: 269)

Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'ten (SAV) sonra, insanların ve peygamberlerin en üstünüdür. Oğulları İshâk(AS) ve İsmâîl (AS)'in soyundan birçok peygamber geldiği için, O'na “Ebü'l enbiyâ” (peygamberler babası) da denilmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrâhîm (AS) hakkında geniş bilgiler yer almaktadır: Hz. İbrâhîm (AS), inananların babası (Hac, 22/78), Hz. Nûh (AS)'un milletindedir (Sâffât, 37/83), Cenab-ı Hakk'ın dostudur (Nisâ, 4/125). Kendisine göklerin ve yerin melekûtu gösterilmiş (En'âm, 6/75), rabbinin emrettiği yere hicret etmiş (Ankebût, 29/26; Sâffât, 37/99), soyuna da peygamberlik ve kitap verilmiştir (Nisâ, 4/54; Hadîd, 57/26).

¹¹ Nûh AS'dan sonra Babil'de hüküm süren, yıldızlara ve putlara tapan bir kavimdir. O devirdeki kralının adı da Nemrud'dur.

Hız. İbrâhîm (AS)'e edebiyatımızda birçok telmih ve teşbihler de bulunulmuştur. Hatta adına *Halîl-nâme* adlı bir mesnevî yazılmasına da vesile olmuştur. Nemrûd'un zulmünden bir mağarada büyümesi, aklıyla Allah'ı bulması, putları kırması, Nemrûd tarafından ateşe atılması ve ateşin gül bahçesine dönüşmesi. Cömertliği, sofrasının bereketi, olu Hz. İsmâîl (AS)'i kurban etmeye niyetlenmesi, oğlu ile birlikte Kâbe'yi onarması, gibi çeşitli hususlarda edebiyatımızda karşımıza çıkar.

3.1.1. Babası Âzer

Kur'an-ı Kerim'de (En'am 6/74) Hz. İbrahim (AS)'ın babası Azer isminde geçerken, Tevrat'ta ise (Tekvîn 11/26) ona Terah adı verilmektedir. Azer, işini sağlam yapan güçlü kuvvetli manasındadır. Kur'an-ı Kerim'de Azer'den dolayı olarak bahsedilir. Hz. İbrahim (AS)'in babasını Hak dine daveti vesilesiyle adının geçtiği ayetler: Meryem 19/42-45; Enbiyâ 21/52; Şuarâ 26/70, 86; Saffat 37/85; Zuhuf 43/26 ve babasının affi için dua ettiği ayetler: Tevbe 9/114; Mümtehine 60/4. Bu ayetlerde O'nun babası Azer olarak geçmektedir.

Konu Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde açıklanmakta, Hz. İbrâhîm (AS)'in atasından (babasından) Âzer olarak bahsedilmektedir:

“İbrâhîm, babası Âzer'e: Birtakım putları tanrılar mı ediniyorsun? Doğrusu ben seni de kavmini de apaçık bir sapıklık içinde görüyorum, demişti.” (En'âm, 6/74)

Babasının hak dini kabul etmeyip putlara tapmakta ısrar etmesi üzerine Hz. İbrâhîm (AS) onun için Cenab-ı Hakk'tan mağfîret dilemiş (Meryem, 19/47; Şûrâ, 26/86; Mümtehine, 60/4), ancak bu dileği kabul edilmemiştir; zira Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İbrâhîm (AS)'in babası “Allah düşmanı”dır (Tevbe, 9/114). Hz. Peygamber'den bu konuda nakledilen bir hadisin meâli şöyledir: “Kıyamet günü İbrâhîm (AS), yüzü toza toprağa bulanmış olan babası Âzer'le karşılaşacak ve ona, ‘Ben sana, bana isyan etme demedim mi?’ diyecek; babası da ona, ‘Bugün sana isyan etmem’ cevabını verecektir” (Tümer: Buharî, Enbiyâ, 8)

Ol sana mâder peder olsa eger

Kanına kasd eyler andan el-hazer

(c.5, b.1246, s.50)

Anan, banan bile olsa onlar senin kanına kasteder. Onlardan sakın.

Bu Halîl-i Hakk'ın oldu sünneti

Hakk için itdi pederden hicreti

(c.5, b.1247, s.50)

Bu Hakk'ın Halil'inin sünnetidir. O, Allah için önce babasından vazgeçmişti.

3.1.2. Halil Ve Halilullâh Oluşu

Halil, sevgisinde zayıflık olmayandır. İbrahim (AS) Peygamber de Rabb'ine öylesine muhabbetle bağlıdır ki: bu yolda eşinden, evladından, babasından, malından hatta canından vazgeçmiştir. Allah (c.c.) bu bağlılıktan ötürü ona Halilim (dostum) demiştir.

Cenab-ı Hakk, O'na Halilim buyurduğu için "Halilullâh" veya "Halilürrahmân" diye bilinir. Kur'an-ı Kerim'de de şöyle ifade edilir:

"İşlerinde doğru olarak kendini Allah'a veren ve İbrâhîm (AS)'in, Allah'ı bir tanıyan dinine tâbi olan kimseden dince daha güzel kim vardır? Allah İbrâhîm (AS)'i dost edinmiştir." (Nisâ, 4/125)

Rivayete göre; Cebrâîl (AS),12.000 hayvandan müteşekkil sürüleri bulunan İbrâhîm'in(AS) yanına insan kılığında gelir ve bu sürülerin sahibini sorar. "Rabbimdir, ben emanetçisiyim."cevabını alınca, bunları kendisine satmasını söyler. İbrâhîm (AS),rabbini bir kere zikretmesi karşılığında sürünün üçte birini, üç kere zikretmesi karşılığında da tamamını bağışlayacağını söyler. Cebrâîl'in(AS) üç defa Cenab-ı Hakk'ı zikretmesi üzerine, Hz.İbrâhîm (AS), sürüyü ona verir. Cebrâîl (AS), kendisinin bir melek olduğunu söyleyip sürüyü almaz, Hz. İbrâhîm (AS) de, kendisinin "Halil" olduğunu, verdiğini geri almayacağını söyleyerek sürüleri satar, elde ettiği gelir ile geniş bir arazi satın alıp Müslümanların istifadesine vakfeder. Bütün servetini Cenab-ı Hakk rızası için bir anda feda eden İbrâhîm (AS), malıyla ilgili imtihanı da başarıyla kazanarak "Halil" (gerçek dost) olduğunu ispat etmiştir. (Sucu, 2009: 607)

Ol nefes kim oldu mektûm-ı Halil

Hem o gam kim anı bilmez Cebrâîl

(c.6, b.1800, s.69)

O gerçek ki, Halil'e gizli idi. O gam ki onu Cebrâîl bilmez idi.

Bil Hâlil âsâ hayâl-i yâri sen

Sûreti büt oldu ma'na büt-şiken

(c.2, b.74, s.4)

Sevgilinin hayâlini Halil Peygamber gibi bil. Sûreti put, manası put kıran oldu.

Dir Hâlîlî “*lâ uhibbü’l âfilîn*”¹²

Pes ne lâyük hubb-ı Rabbü’l âlemîn

(c.2, b.302, s.13)

Halil Peygamber, “batan şeyleri sevmem” derse âlemlerin Rabbi fani şeyleri nasıl sever?

Lâuhibbü’l âfilîn didi Hâlîl

Pes kesem itmez ana Rabb-ı Celîl

(c.2, b.303, s.13)

Halil Peygamber “batan şeyleri sevmem” dedi. Öyle ise Yüce Allah onlara yemin etmez.

Cilt 2, 302 ve 303. beyitlerde Hz. İbrahim (AS)’in Rabbini arayışı ve nasıl bulduğuna işaret edilir. Kur’an-ı Kerimde : “ Böylece biz İbrahim (AS)’e göklerin ve yerin melekûtunu (muhteşem varlıklarını) gösteriyorduk ki, kesin inananlardan olsun. (En’am/75) Üzerine gece bastırınca, bir yıldız gördü: “Rabb’im budur.” dedi. Yıldız batınca da: “ben batanları sevmem” dedi.(En’am/76)Güneşi doğarken görünce : “Rabb’im budur, bu hepsinden büyük.” dedi. O da batınca dedi ki: “Ey kavmim! Ben sizin (Allah’a) ortak koştuğunuz şeylerden uzağım.” (En’am/78) “Ben yüzümü tamamen, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim ve artık ben asla Allah’a ortak koşanlardan değilim.”(En’am/79)

Siyyemâ taklîd-i kavm-i câhilîn

İtdi İbrâhîm hışm-ı âfilîn

(c.2, b.570, s.22)

“Bilhassa İbrahim (AS)’in kaybolan şeylere hışmı gibi böyle cahilleri taklide sakın. (Cahillerin birbirini taklidi.)

Pâye - pâye dûn ola şems ü kamer

Kalmaya tâ halka-veş mevkûf-ı der

(c.2, b.1574, s.57)

¹² En’am 76

Güneş ve ay adım adım alçalsın da, o halka gibi kapıya bağlı kalmasın.

Çün Halîl âsâr-ı çerh-i heft-mîn

Ola mahv-ı lâ uhibbü'l-âfilîn

(c.2, b.1663, s.57)

Halil Peygamber gibi yedinci kat gökten geçip, “ben batan şeyleri sevmem” de yok olsun.

Çünkü sâdıktır duâ da ol Halîl

Mümkün oldu emr-i sa'b-ı müstehîl

(c.2, b.1664, s.60)

Halil (AS)'in duada sadık oluşu sebebiyle, güç ve imkânsız olan iş mümkün oldu.

Magz-ı Nemrûd oldu senden rîhte

Eyledin çok fitneler engîhte

(c.2, b.2690, s.97)

“Nemrud'un beyni senin sebebinden dağıldı. Sen çok fitneler kopardın.

Bu beyitte, Hz. İbrahim (AS)'in gidişi ile daha da öfkeye kapılan Nemrûd'un Allah'a karşı savaş başlatması, askerleri ile gökyüzüne oklar atarak Yaradan'a oklar attırmaya çalışması. Ve bütün bunların karşısında Hakk'ın, onlara sinek sürüsü göndererek cevap vermesi. Nemrut bunun üzerine bir saray yaptırıp kendini odaya kapatır. Sinek kapı kilidinin deliğinden içeri girerek Nemrut'un burun deliğinden beynine girer. Sineğin kıpırdamasından rahatsızlık duyan Nemrut başını duvarlara vurarak rahatlamaya çalışır ve kendisine bir tokmakçı tutar. Nemrut'un hazin sonu böylece gelmiştir.

Gör Halîl'i kim çıkınca gârdan

Didi hâzâ Rabbî Rabb-i zü'l-minen

(c.2, b.3107, s.112)

Halil mağaradan çıkınca ayı görüp “işte Rabb'im” (ay batınca) “ Bu ihsanların sahibi Tanrı olamaz” dedi. Bu beyitte İbrahim (AS)'in Allah'ı aramasına değinilir.

Büt- şikenlik aslımızdan rû-nümâ

Çün Halîlu'llâh u sâir enbiyâ

(c.4, b.832, s.33)

Halil Peygamber ve diger peygamberler gibi aslımızda put kırıcılık var.

Hikâye Başlığı: İbrahim Aleyhisselâm'a Cebrâil Aleyhisselâm'ın “Bir Hacetin Var Mı?” Diye Sorunca İbrahim Halîl 'in “Var Ama Senden Değil!” Diye Karşılık Vermesi.

Ben Halîl'i vakt olup ol Cebrail

Kim belâda istemem anı delîl

(c.4, b.2996, s.114)

Ben zamanın Halîl'iyim, O da Cebrail; belada onun rehberliğini istemem.

Ol niçün Cibrîl'den almaz edeb

Kim Halîl'e sordu çün ol peyk-i Rab

(c.4, b.2997, s.114)

O Peygamber niçin Cibril'den edep öğrenmez; çünkü Cebrail Halîl'e sormuştu:

Bir Murâd'ın var ise yâr olayım

Sana bu demde meded-kâr olayım

(c.4, b.2998, s.114)

“ Bir murâdın varsa sana yar olayım. Sana bu demde yardımcı olayım.

Didi İbrâhîm olma der-meyân

Vâsıta hâcet degil ba'de'l-ayân

(c.4, b.2999, s.114)

İbrahim (AS) de Cibril'e: “araya girme, gerçek aşıkâr olunca vasıtaya gerek yok” demişti.

Bu hayâl-i nakş-bendin sûreti

Kûh iken oldu Halîl'in hayreti

(c.5, b.2658, s.107)

Bu surete bağı hayallerin sureti dağ gibi olan Halil'i bile şaşırttı.

Didi hâzâ Rabbi İbrâhîm-i pâk

Düşdü vehme ol şeh-i bî-vehm ü bâk

(c.5, b.2659, s.107)

O vehimsiz padişah, O temiz İbrahim (AS), vehme düşünce “İşte bu benim Rabbim” demişti.

Eyledi te'vil-i nûr-ı kevkebi

Ol güher-pîrâ-yı hullet ol Nebî

(c.5, b.2660, s.108)

O muhabbet incisi, O peygamber, yıldızları görünce böyle demişti.

2658, 2659 ve 2660. Beyitlerde Hz. İbrahim (AS)'in Allah'ı araması bunun içinse yıldızı, ayı güneşi sorgulamasına atıf yapılır.

Sana hoş gelmez mi dirken ol emîn

Oldu Kur'ân lâ-uhibbü'l-âfilîn

(c.6, b.95, s.3)

O, İbrahim (AS) Kur'an-ı Kerim'de bildirilen “Ben batan şeyleri sevmem” sözü, senin hoşuna gitmedi.

Ol tevekkül kim Halîlâne kani

Ol kerâmet kim Kelîm'âne kani

(c.6, b.1369, s.52)

Halilcesine tevekkül nerede sende, nerede sende Kerem gibi kerâmet?

Cânib -i asla rücû' it çün Halîl

Kıl nükûl-ı kevkeb ü çarh-ı alîl

(c.6, b.42, s.186)

Aslından yana rücû et Halil gibi. Yıldızlardan bu hastalıklı düşünceden (gökyüzünden) vazgeç.

3.1.3. Ateşe Atılması Ve Ateşin Gülistana Dönüşmesi

Hız. İbrâhîm (AS)'in putları kırması ve bu yüzden putperestlerce ateşe atılması ve ateşin bir gül bahçesine dönüşmesini anlatır. Buna göre İbrâhîm (AS), taptıkları putların ne kadar âciz ve işe yaramaz olduğunu kavmine göstermek üzere fırsat kollar. Nihayet bir bayram günü halk şenlik için şehir dışına çıkınca (Sâffât, 37/88-90) put evine girerek en büyük put dışındaki bütün putları kırar. Kavmi döndüğünde durumu görüp Hız. İbrâhîm (AS)'i sorguya çeker, Hız. İbrâhîm (AS), “Belki de şu büyükleri yapmıştır, ona sorun” (Enbiyâ, 21/57-67; Sâffât, 37/88-96) der. Putperest olan Nemrût, Hız.İbrâhîm (AS)'i ateşe atmak suretiyle cezalandırmaya kalkışır (Enbiyâ, 21/68; Ankebût, 29/24). Ancak Cenab-ı Hakk'ın, “Ey ateş, İbrâhîm (AS)'e karşı serinlik ve esenlik ol!” (Enbiyâ, 21/68-70) emri üzerine ateş Hız. İbrâhîm (AS)'i yakmaz.

İbrahim (AS) ateşe atılınca bir rivayete göre ateş bir gül bahçesi diğer bir rivayete göre ise içi balıkla dolu bir havuz olur. Ve böylece Halîlulrahman yanmaktan kurtulur. Bu durum Kur'an-ı Kerim'de Enbiyâ suresinde “ Ey ateş İbrahim için serinlik ol” denmiştir.

Eyler İbrâhîm'e nâr-ı gülsitân

Berzâh-ı havfî ider dârü'l-emân

(c.6, b.572, s.23)

O, İbrâhîm (AS)'e ateşi gül bahçesi eyler. Ve korkusunun geçtiğini emin eyler. Burada O'ndan kasıt Hız. Allah'tır. Nemrût'un İbrâhîm (AS)'i ateşe atması ve ateşin gül bahçesi olması anlatılır.

Gel beru esrâr-ı İbrâhîm'i gör

Nârda gülzâre bak Tesnîm'i gör

(c.6, b.826, s.33)

Beri gel, İbrâhîm (AS)'in sırrını ateş olan gül bahçesini ve Tesnîm suyunu gör. Tesnim suyu, cennette bir ırmaktır.

Âteş İbrâhîm'e olmaz dâg-sâz

Çün güzîn-i Hak'dır olmaz ihtizâz

(c.6, b.897, s.35)

Ateş İbrâhîm (AS)'i yakmadı. Çünkü İbrâhîm (AS) Hakk'ın seçkin (sevgili) bir kuluydu.

Nârdan Nemrûd isen pür-bîm ol

Çün girersen evvel İbrâhîm ol

(c.6, b.1671, s.65)

Sen Nemrûd isen o ateşten fazlasıyla kork. Ateşe gireceksen önce İbrâhîm (AS) gibi ol.

Tâ ki Bârî'den sana oldu penâh

Âb u âteş bil olur sana sipâh

(c.6, b.1908, s.73)

Hak'tan sana bir himâye erişirse, bil ki su ve ateş askerini olur. Su ve ateşin Hakk'ın himayesindeki İbrahim (AS)'e zarar vermemesi anlatılır.

Oldu âteş kal'a İbrâhîm için

Züll-i Nemrûd'u ana tefhîm için

(c.6, b.1910, s.73)

Ateş Nemrûd'un zilletini anlatmak için İbrahim (AS)'e bir kale oldu.

Çâre nâr-ı şehvete envâr-ı dîn

Nûr kim itfâ'-ı nâri'l-müşrikîn

(c.1, b.3809, s.144)

Şehvet ateşinin çaresi din nûrudur. Çünkü nûr, müşriklerin ateşini söndürür. Burada müşrik olarak kastedtiği Nemrûd'tur.

Nûr-ı Hak'dır bil bu nâra çâre-ger

Nâr-ı ibrâhîmi fikr eyle yiter

(c.1, b.3810, s.144)

Bu ateşe bil ki Hakk'ın Nûr'u çaredir. Bunun için İbrâhim (AS)'in ateşini düşün yeter.

Âteş-i Nemrûd-ı nefsinden sana

Tâat-i Hak iledir mutlak rehâ

(c.1, b.3811, s.144)

Nefis Nemrûd'unun ateşinden kurtuluş ancak Hakk'ın emir ve yasaklarına uymakla olur.

Nâr-ı şehvet nâkıs olmaz sarf ile

Anı teskîn oldu habs-ı zarf ile

(c.1, b.3812, s.144)

Şehvet ateşi harcamakla azalmaz. Baskı altına almak ve hapsedilmekle olur.

Cân-ı İbrâhîm'e hırz oldu o nûr

Âteş-i Nemrûd'a sundu bî-fütûr

(c.2, b.922, s.34)

O Nûr, İbrahim (AS)'in canını Nemrûd'un ateşinden korudu da, O korkusuzca ateşe girdi.

Cân-ı İbrâhîm lâzım tâ o nûr

Göstere nâr içre firdevs ü kusûr

(c.2, b.1573, s.57)

İbrahim (AS) gibi can lazım ki, O Nûr sana ateşin içinde cennet ve köşkler göstere.

Gelmez İbrâhîm'e âteşden ziyân

Havf-nâk andan velî Nemrûdiyân

(c.2, b.3340, s.121)

İbrahim (AS)'e ateşten bir zarar gelmez. Fakat Nemrut'a mensup olanlar ateşten korkarlar.

Nefs Nemrûd oldu akl u cân Halîl

Rûh vâsıl ayna nefis ister delîl

(c.2, b.3341, s.121)

Nefis Nemrut olmuştur, akıl ve can Halil. Ruh aslına ulaşmıştır. Nefis ise bir kılavuz ister.

Olmasa göz nâr-ı Nemrûd-ı zelîl

Nice eyler idi iclâl-i Hâlîl

(c.4, b.2435, s.93)

Aşağılık Nemrut'un ateşinin gözü olmasaydı, O, Halil'e nasıl saygı gösterirdi.

Oldu tende şu'le İbrâhîm-vâr

Kim olur makhûr andan burc-ı nâr

(c.4, b.3786, s.144)

Tende bir ışık vardır ki, O da İbrahim (AS) gibi ateş burcunu kahreder.

Âteşe bî-vâsıta oldu cerî

Ol semender kim tâllukdan beri

(c.5, b.230, s.11)

Ateşe bir koruması olmadan, vasıtasız olarak ancak bir rabıtası olmadan kurtulmuş olan semender girebilir. Burada semender, ateşe atıldığında ateşi söndürdüğüne inanılan bir çeşit kertenkele.

Vâsıta hammâmdır ammâ sana

Tâ ki âteşden ola pertev-nümâ

(c.5, b.231, s.11)

Ateş ile tab'mın ışıması için vasıta sana hamam gibidir.

Kudretin yok nâra mânend-i Halîl

İlçi hammâm oldu âb oldu delîl

(c.5, b.232, s.11)

Halil Peygamber (AS) gibi ateşe girmeye gücün olmadığından sana hamam elçi, su da delil oldu.

Âteş itmekde nidâ ey eblehân

Sanma âteş çeşmeyim ammâ nihân

(c.5, b.437, s.19)

Ateş diyordu ki: ey aptallar! Ben bir çeşmeyim, beni ateş sanmayın. Amma gizli bir çeşmeyim.

Çeşm-bend oldum sana ey bî-basar

Gel bana olma hirâsân-ı şerer

(c.5, b.438, s.19)

Senin gözüne bir bend oldum A gözsüz! Gel bana kıvılcımlarımdan korkma.

Ey Halîl anda şerer u dûd yok

Mekr u sihr ü hud'a-yı Nemrûd yok

(c.5, b.439, s.19)

Ey Halil (AS) burada Nemrut'un sihir ve hilesinden başka bir kıvılcım ve duman yoktur.

Ger Halîl-i Hak gibi ferzânesin

Âteş âbındır ki sen pervânesin

(c.5, b.440, s.19)

Eğer sen de arif isen Halilullah gibi ateş senin suyun olur. Sen de bir pervane.

İbtîlâ-yı Hak'dır oldu bu delîl

Tâ ki mümtâz olalar âl-i Halîl

(c.5, b.446, s.19)

Halil (AS)'in soyu diğerlerinden üstün, seçkin olsun diye bu bir Hak sınavasıdır.

Şekl-i âb-ı itdi âteşde ayân

Âteş içre çeşmeler itdi revân

(c.5, b.447, s.19)

Su şeklini, ateşte ayan etmiş, ateşin içinde çeşmeler akmıştır.

Sanma Fir'avn'ım idem âheng-i Nîl

Âteşe azm eylerim hemçün Halîl

(c.5, b.454, s.19)

Fir'avn sanma beni ki Nîl'e gideyim. Ateşe azm ederim Halil (AS) Peygamber gibiyim. Bu beyitte hem Fir'avn'a hem de Nemrut'a atıf vardır.

Sanma âteşdir odur mâ'-ı ma'în

Ol ise mekr ile âb-ı âteş'in

(c.5, b.455, s.19)

O, ateş değildir saf bir sudur. Diğerisi ise ateşken hile ile su görünür.

Tut çün İbrâhîm oldun büt şiken

Ten büt'ün nâra fidâ itdin mi sen

(c.5, b.2514, s.102)

İbrahim (AS)gibi put kırıcı oldun diyelim ki, peki Onun gibi ten putunu ateşe feda edebildin mi?

Ol bir İbrâhîm'i bî havf u telef

Diğer İbrâhîm'de terk-i şeref

(c.6, b.1760,s 66)

O İbrahim (AS) ateşe atılıp yanmaktan korkmadı. Diğer İbrahim (AS) de tahtını tacını şerefini terk etmekten çekinmedi.

Nâr-ı Nemrûd oldu İbrâhîm'e bil

Nûr-ı mahz u sefvet-i mir'ât-ı dil

(c.6, b.2065, s.77)

Nemrut'un ateşi, İbrahim (AS)'e bizzat nûr oldu, gönül aynasını arıttı.

Böyle bu iki livâ-yı adl ü cevr

Oldu tâ Nemrûd'a vâsıl devr devr

(c.6, b.2181, s.82)

Bu iki, adalet ve cevr bayrağı Nemrut'a dek vasıl oldu.

Oldu zıdd u hasm-ı İbrâhîm-i pâk

İki leşker kîne-sâz u tâb-nâk

(c.6, b.2182, s.82)

O, İbrahim (AS)'in düşmanı oldu. İki asker birbirine hasm olup çarpıştılar.

Oldu çünkim tûr-i ceng ü ser-keşî

İki hasma faysal itdi âteşi

(c.6, b.2183, s.82)

Savaşın uzamasından hoşlanmayınca iki hasmın arasını ateş ayırdı.

Hem hakem hem hâdim oldu bî-cedel

Ol ikinin müşkîli tâ ola hal

(c.6, b.2184, s.82)

O ikisinin de işi görülsün diye ateş hem hakem hem de hizmetkâr oldu.

İtdi İbrâhîm'den Nemrûd-ı dûn

Kerkes ile kasd-ı çerh-i hoş-nümûn

(c.6, b.4160, s.155)

İbrahim (AS)'in sebebine aşâğılık Nemrut, akbalarla gökyüzüne yükseldi.

İtdi hayl-i azm-i bâlâ-yı hevâ

Kerkese pervâz-gâh olmaz semâ

(c.6, b.4161, s.155)

Havada haylice yükseldi ama gökyüzünde herkes fazla uçamaz.

Didi İbrâhîm ana ey merd-i râh

Sana kerkesden bana evlâ penâh

(c.6, b.4162, s.155)

İbrahim aleyhisselâm dedi ki : “Ey yolcu senin için iyi olan kesker yerine bana sığınmandır.

Eylesen bâlâya benden nerdübân

Bî-teab hâsıl urûc-ı asümân

(c.6, b.4163, s.155)

Yücelere çıkman için beni merdiven edinsen zahmetsizce gökyüzüne tırmanabilirdin.

Âteş İbrâhîm için reyhân u verd

Cânib-i Nemrûd'a lâkin merg ü derd

(c.6, b.4325, s.161)

İbrahim (AS) için ateş gül ve reyhan olur. Nemrut safındakilere ise ölümdür.

Şükrü ol oldu ki ey abd-i celîl

Oldu Nemrûd eyledi kasd-ı Halîl

(c.6, b.4877, s.181)

Ey Allah'ın kulu bunlara karşı onun şükürü, Nemrut kesilmek ve Halil'i yakmaya kalkmaktır.

Şöyle kim Nemrûd o eltâfi müdâm

Zîr-i pây itmişdi cehlinden tamâm

(c.6, b.4881, s.181)

Şöyle ki Nemrut da o lütûfları, cehlinden ve körlüğünden ayaklarının altına almıştı.

Nice bin etfâli itdi ol tebâh

Tâ bulâ anlardan İbrâhîm'e râh

(c.6, b.4884, s.182)

İbrahim (AS)'i bulup öldürmek için nice binlerce çocuğu öldürtmüştü.

Kim müneccim demiş idi hükm-i sâl

Sana bir düşmen dogup eyler kîtâl

(c.6, b.4886, s.182)

Müneccimi Nemrut'a demişti ki: “yılın hükmüne yıldızına göre sana düşman bir çocuk doğacak ve seninle savaşacak.

Eyle def'inde o hasmın ihtiyât

İtdi her mevlûd katlinde hubât

(c.6, b.4887, s.182)

O hasımı gidermek için tedbirli ol.” Bunun üzerine doğan her çocuğu öldürtmüştü.

Ragmına ol tıfl olup şevket-nümûn

Kaldı boynunda anın pes bunca hûn

(c.6, b.4888, s.182)

Onun zıddına yine o çocuk güç, ululuk buldu. Nemrut'un sabunca kan boynunda kaldı.

Çünkü evsâfin ola vasf-ı Celîl

Ateş-i emrâzı tayy it çün Halîl

(c.3, b.9, s.2)

Halil Peygamber gibi sen de Hakk'ın vasıflarıya vasıflanırsan ateşin zararlarından kurtulursun.

Ol nidâdan oldu gûyâçâh ana

Nâr-ı İbrâhîm-veşgûlşen-nümâ

(c.3, b.2352, s.89)

Ona kuyu, o sestem ateşin İbrahim (AS)'e gül bahçesi kesildiği gibi bir gül bahçesi olmuştur.

Olsa ger mânend-i nush-ı Cebreîl

Talib-i gavs olmaz âteşdenHalîl

(c.3, b.4247, s.161)

Cebrailin öğüdü gibi öğütler olsa da Halil, ateşten medet talep etmez.

3.1.4. Kurbân Hadisesi

Hiz. İbrahim (AS) Nemrûd'un ateşinden kurtulduktan sonra, Rabb'inden hayırlı bir evlat ister. Duası kabul olur. Kendisine akıllı, salih bir erkek çocuğu müjdelenir. Bu çocuk İsmâîl'dir. Çocuk (Hz. İsmâîl) babasıyla beraber yürüyüp gezecek çağa gelince Hz.İbrâhîm (AS)'den oğlunu kurban etmesi istenir. Bu durumu babası Hz. İsmâîl'e bildirince, O da buna boyun eğer. Tam kurban hadisesi vukuu bulacağı zaman Cenab-ı Hakk onların imtihanında başarılı olduğunu görünce, kurban edilmek üzere gökten bir koç gönderir. Böylece İsmâîl (a.s.) kurtulmuş olur.

Hiz. İbrâhîm (AS)'in oğlunu kurbân etmesi Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır: “Yavrucuğum! Rüyada seni boğazladığımı görüyorum; bir düşün, ne dersin? Dedi. O da cevaben: Babacığım! Emrolunduğün şeyi yap. İnşallah beni sabredenlerden bulursun, dedi.” (Sâffât, 37/102) Bunun üzerine İbrâhîm (AS), oğlunun söylediğini yapar. Bıçağı, oğlunun ensesine koyup bastırır ancak bıçak kesmez. Çünkü Cenab-ı Hakk bıçağı, hususi hükmü altına almıştır. Böylece İbrâhîm (AS), imtihanı kazanmış olur. Bunun akabinde semadan şöyle bir nidâ gelir:

“Ey İbrâhîm! Rüyayı gerçekleştirdin. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Bu, gerçekten, çok açık bir imtihandır, diye seslendik. Biz, oğluna bedel ona büyük bir kurban verdik.” (Saffât, 37/104-107)

Hz. İsmâîl ismiyle tam bir müsemma göstermiş ve büyük bir teslimiyetle boynunu bıçağın altına uzatmıştır. (İsmâîl kelimesi Süryânîce olup “Allah’a itaatkâr” anlamına geldiği nakledilmekle birlikte aslı İbrânîce Yişmâ’êl’dir ve “Tanrı işitir” mânâsındadır. Tevrât’ta Yişmael kelimesi meleğin, “İşte sen gebesin ve bir oğul doğuracaksın ve onun adını İsmâîl koyacaksın, çünkü Rab sana olan cefayı işitti” (Tekvîn, 16/11) sözünden hareketle İbrânîce’de “işitmek, bir dilek veya isteği kabul etmek” anlamına gelen şâma fiiline bağlanmaktadır. Bu fiil, Hz.Hâcer’e yapılan cefanın Rab tarafından duyulması (Tekvîn, 16/11) veya Hz. İbrâhîm (AS)’in, oğlu İsmâîl’le ilgili temennisinin (Tekvîn, 17/20), ayrıca çölde çocuğun susuzluktan ağlamasının Allah tarafından işitilmesi olaylarıyla da bağlantılı kılınmaktadır (Tekvîn, 21/17). (Harman, 2001a: 76)

Baş ko İsmâîl-veş fermânına

Cânını şâyeste kıl ihsânına

(c.6, b.236, s.11)

Sen de İsmail gibi O’nun emrine teslim ol. Böylece kendini ihsâna layık kıl.

Kande ol münfik ki cân infâk ider

Nefsi kurbân-ı rehi Hallâk ider

(c.2, b.388, s.16)

“Bilhassa canını bağışlayana, nefsinin Hak yolunda kurban edene ihsanda bulun.”

Oldu İsmâîl teslim-i Azîz

Gerdeninde âtil oldu tîg-i tîz

(c.2, b.389, s.16)

İsmail, Yüce Allah’a teslim olunca, o keskin bıçak boynunda bir işe yaramadı.

Oldu İsmâîl’e ol pertev siper

Bî - muhâbâ tîg-i tîze tutdu ser

(c.2, b.923, s.34)

O Nûr İsmail'e siper oldu, bu sebepten İsmail korsusuzca başını keskin kılıca uzattı.

Künd ola tâ tîgın İsmâil'de

Bulasın şeh-râhı ka'r-ı Nil'de

(c.6, b.1370, s.52)

Sende nerede o teslimiyet ki kılıcın İsmail'i kesmesin? Nil'in dibinde bir yer bulasın.

Hemçü İsmâil İbrâhîm'den

İtse kurbân eyleriz bezl-i beden

(c.6, b.4918, s.183)

Bizi kurban edecek bile olsa biz, İsmail gibi bedenimizi İbrahim (AS)'e feda ederiz.

Ten çü İsmâil gûyâ cân Halîl

İtdi cân cism üzre tekbîr-i celîl

(c.3, b.2154, s.82)

Ten İsmail, can da Halil gibidir. Can yüce tekbiri cisim üzerinde getirir.

Ben Halîl'em sen püser sa'd u hunuk

Sâbir ol innî erâ ennî'z behuk

(c.3, b.4205, s.159)

Ben Halil'im sen de bahtlı çocuk, Sabret seni rüyamda kestiğimi gördüm.

Terk-i serde kalbin olsun ber-karâr

Kasd-ı gerden itsem İsmâil-vâr

(c.3, b.4206, s.159)

Başını terk ederken kalbini bozma. İsmail gibi boynunu keseyim.

Kat'-ı ser ammâ ki bir serdir o ser

Kat' u mevt olmaz anınçün kâr-ger

(c.3, b.4207, s.159)

Baş kesmek, o öyle bir baştır ki, kesmek ve ölüm ona tesir etmez.

Lîk teslîm oldu maksûd-ı ezel

Sıdk-ı teslîme şitâb it el-acel

(c.3, b.4208, s.159)

Ezeli maksat, senin teslimiyetindir. Tam bir teslimiyete acele et.

3.1.5. Kâbe'yi İnşâ Etmesi

Kâbe'yi ilk inşa eden Hz. Âdem (AS)'dir. Hz. İbrahim (AS) ve oğlu İsmâil'in Kâbe'yi inşa etmeleri Bakara Suresinde ise şöyle anlatılmaktadır: “İbrâhim, İsmâil ile birlikte Beytullâh'ın (Kâbe) temellerini yükseltiyor. (Bakara Suresi/127)

Ayet'i kerimede İbrâhim(AS) ve İsmâil(AS) tarafından yükseltildiğinin açıklanması Kâbe'nin ilk olarak Hz. (AS) tarafından inşa edilmediğine işaret etmektedir.

Âdem (AS)'den sonra, Nûh Tufanı ile yok olan Kâbe, Hz. İbrâhim (AS)'e tekrar inşa edilmek üzere müjdelenmiştir. Kâbe: Yeryüzünün ilk mabedi ve Müslümanların kible'sidir. Kur'an'da şöyle açıklanır. “Hani biz İbrahim (AS)'e Beytullâh'ın yerini belirlediğimiz zaman şöyle emretmiştik. Bana hiçbir şeyi ortak koşma, benim mabedimi tavaf edenler, kıyam edenler, rükûa ve secdeye varanlar için evimi (Kâbe'yi) tertemiz tut.”(Hac Suresi,26)

Hz. İbrâhîm (AS)'den insanlar arasında haccı ilân etmesi, Beytullah'ı temiz tutması istenmiş, böylece bu kutsal mekân bütün müslümanlar için hac yeri ve kible yapılmıştır (Bakara, 2/125; Hac, 22/26-28).

Kâbe'nin yapımıyla ilgili bir rivayete göre; Cebrâîl (a.s.), Kâbe'nin şu andaki yerini İbrâhîm (AS)'e gösterir. Hz. İbrâhîm (AS) ve oğlu İsmâîl (AS), kazmaya başladıktan kısa bir süre sonra Âdem(AS) zamanındaki temeli bulurlar. Bu temel üzerine Kâbe'yi inşa ederler. Hz. İbrâhîm (AS) oğlunun getirdiği taşlarla, Cebrâîl'in(a.s.) târifine uyarak Kâbe'yi yaparken nihayet Kâbe'nin duvarları yükselir ve yukarıya yetişemez olur. Bundan dolayı büyük bir taş

getirirler ve İbrâhîm (AS), bu taşa basarak duvar örmeye başlar. Mübarek ayağının izi çıkan bu taşa da “Makâm-ı İbrâhîm” denilir. Kâbe de tavaf namazı bu taşın bulunduğu yer olan Makâm-ı İbrâhîm’de kılınır. (Tabbara, 1981: 568-569)

Kâbe’nin inşası tamamlanınca İbrâhîm (AS) oğluna: “ Ey İsmâîl! İyi bir taş getir ki, hacılara işaret olsun” buyurur. İsmâîl (a.s.), ilahî bir yönlendirilmeye Ebu Kubeys Dağ’ından Hacer-ül-esved¹³ adlı taşı alır, babasıyla birlikte Kâbe’deki yerine koyar.

Ka’be kim Müstevcib-i tekrîmdir

İzzet-i ihlâs-ı İbrâhîm’dir

(c.4, b.1158, s.45)

Cenâb-ı Hakk’ın kabeyi yüceltmesi İbrahim (AS) Peygamberin samimiyyetinin, O’na içtenlikle bağlanmasının şerefinedir.

Mescid-i fazlı degildir hâk ü seng

Lîk bânîsinde yokdur hırs u ceng

(c.4, b.1159, s.45)

Mescid’in üstünlüğü taşından toprağından değil, binayı yapanda hırs ve ihtiras olmayışındadır.

3.1.6. Misâfirperverliği Ve Sofrası

Hız. İbrâhîm (AS) çok misâfirperverdi (Hicr, 15/51). Tanısın tanımasın onun sofrasında herkes yer alırdı. O sebepten günümüzde de Halil İbrahim (AS) Sofrası deyimi hâlâ kullanılmaktadır. Hatta bereketi hasletiyile de Halil İbrâhîm (AS) Bereketi denmektedir.

“Kur’an-ı Kerîm’de ise: Andolsun ki elçilerimiz (melekler) İbrâhîm’e müjde getirdiler ve : “Selâm (sana!)” dediler. O da : “(size de) selâm” dedi. Ve hemen kızartılmış bir buzağı getirdi.” (Hûd/69)

Bir başka ayet-i kerîmede: İbrâhîm’in ağırlanan misafirlerinin haberi sana geldi mi? Onlar İbrâhîm’in yanına gitmişler, selâm vermişlerdi. İbrâhîm (AS)’de selâmı almış, içinden: “Bunlar, yabancı” demişti. Hemen ailesinin yanına giderek semiz bir dana getirmiş, onların önüne koyup: “Buyrun, yemez misiniz” demişti. (Ez-Zâriyât,24-27)

¹³ Hacerü’l-Esved: Kara taş demektir. Kâbe’nin duvarında bulunan ve hacıların öpmesi veya istilâm etmesi hacin şartlarından olan meşhur kara taş. Ayrıntılı bilgi için bk. Yılmaz (1992) *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*, s.60.

Hikâye Başlığı: Vücûd-ı Âdemî Mihmân-Hâne Ve Efkâr-ı Muhtelif Esnâf-ı Mihmânân İle Temsîl Olunup Efkâr-ı Gam u Şâdıye Yeksân Rızâ-Dâde Olan Ârifin Misâli Mihmân-Dost Ve Gârib Nüvâz Olan Şahs-ı Kerîmin Hâlidir Ki İbrâhîm Aleyhi's-selâm Müdâm İkrâm-ı Zayf İle İştigâl İdüp Kâfir ü Mü'min Ve Emîn ü Hâin Cümle Mihmânlarına Küşâde-Rûy Ve Der-bâz İdi.

Hikâye Başlığı: İnsanın Vücudu Bir Misafirhaneye Ve Muhtelif Fikirler De Çeşitli Konuklara Benzer. Dertli Ve Sevinçli Düşüncelere Aynen Râzı Olan Ârif De Konuk Seven Ve Gariblerin Gönlünü Alan İbrâhîm Aleyhisselâm'ın Hâline Benzer. Çünkü O, Devamlı Misâfire İkrâmla Meşgûl Olup Kâfir, Mü'min, Emîn Hâin Olsun Bütün Konuklarına Güler Yüz Gösterirdi Ve Kapısı Herkese Açıldı.

Oldu mihmân-hâne-âsâ bu beden

Kim gelir mihmân ana her gûşeden

(c.5, b.3653, s.147)

Burada İbrahim (AS) peygamberin misafirperverliğine atıf vardır.

Bu beden bir misafirhaneye benzer. Ona hergün, her köşeden misafir gelir.

3.1.7. 'Ades (Mercimek) Hadisesi

'Ades kelime anlamı olarak "mercimek" demektir. Ades olayı genelde İbrahim (AS) Peygamber ile bilinmektedir. Hadise: Nemrûd'un onu cezalandırmak için yiyecek vermemesi. Bunun üzerine ev halkının ümitsizliğe kapılmaması, üzülmemesi için Hz. İbrâhîm (AS)'in torbasını kumla doldurması ve ertesi günü Cenab-ı Hakk'ın bir ikrâmı olarak kumların buğday ve mercimeğe dönüşmesidir.

"Ades" kelimesi edebiyatımızda sevgilinin güzellik unsuru olan; "yanağındaki ben" olarak karşımıza çıkar.

Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgiye 1414 yılında telif edilmiş olan *Halil-nâme*¹⁴ adlı eserde bulabiliriz:

"...Hz. İbrâhîm (AS), ailesi ve inananlarla birlikte Filistin'e göç eder. Bir süre orada kalmaları için Cebrâîl vasıtasıyla Allâh'tan emir gelir. Fakat bir zaman sonra bölgede kuraklık ve kıtlık baş gösterir. Civarda Hz. İbrâhîm'i seven zengin bir dostu vardır. Zahir almak için

¹⁴ Abdülvâsi Çelebi, *Halil-nâme*. (haz. Ayhan Güldaş), 1996.

ona gider. Ancak onda da yoktur. Dostu, bulursa satın alması için ona altın verir. Fakat satın alacak bile yoktur. Bunun üzerine İbrâhîm (AS) boş dönmek için çuvallara kum doldurtur, evlerine dönerler. Çok üzgün bir şekilde oturmakta olan Hz. İbrâhîm (AS)'e karısı Sâre gelir. Dostunun dünyada hiç görülmedik buğday ve mercimek verdiğini söyler. Hz. İbrâhîm (AS) çok şaşırır, çuvallara bakar ve çuvallardaki kumun Allâh'ın lutfuyla buğday ve mercimek olduğunu görerek Allâh'a şükürler eder. Bu buğday ve mercimeği halkı arasında paylaşır bir kısmını tohumluk ayırır, tohum isteyene verir, İlâhî lutufla bu tohumlardan bereket hiç eksik olmaz. Bu buğdaya “sultânî buğday”, mercimeğe “Halîlî mercimek ” denir. Dünyada ekilip biçilen buğday ve mercimek de bu tohumdandır...” (Gültaş, 1996: 205-211)

Her taraf Hak deynin eylerdi edâ

Kim Halîl'e eylerdi rîki un itdi Hudâ

(c.2, b.385, s.16)

Cenâb-ı Hak, Halil (AS)'e kumu nasıl un ettiyse, onun her taraftan borcunu öderdi.

3.1.8. Yeniden Diriliş (Haşr) Vasfı / Dört Kuş Misali

Aklın vazifesi Allah'a inanmaktır. Akıl ise buna daima bir kaynak, bir dayanak arar. Hz. İbrahim (AS)'de Cenâb-ı Hakk'ın ölüleri nasıl dirilttiğini görmek istemiştir. Hani İbrahim (AS), “Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster” demişti. (Allah ona)

“İnanmıyor musun?” deyince, “Hayır (inandım) ancak kalbimin tatmin olması için” demişti. “Öyleyse, dört kuş tut. Onları kendine alıştır. Sonra onları parçalayıp her bir parçasını bir dağın üzerine bırak. Sonra da onları çağır. Sana uçarak gelirler. Bil ki, şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Bakara 2/260)

Hz. Mevlâna da hikâyesinde bu dört kuşu şu şekilde sembolize eder: Kaz; hırs, horoz; şehvet, tavus; makam sevgisi, karga; uzun ömre tamah'tır. İnsan nefsinin kötülüklerinden arınmak için bu dört kuşun başını koparmak gereklidir.

Hikâye Başlığı: Fehuz Erba'ten Mine't-Tayri Fesurhünne İleyke Âyeti Tefsîridir.

“ Dört Cins Kuş Al, Onların Her Birini Kes...” Âyetinin Tefsîri

Vaktin oldun çün Halîl-i rûşenî

Zebh kıl bu çâr murg-ı reh-zenî

(c.5, b.31, s.2)

Sen zamanın nurlu bir Halil'isin. Bu yol kesici dört kuşu boğazla.

Oldu bunlardan çü her kuş zâg-veş

Oldu akl-ı âkılâna mîl-keş

(c.5, b.32, s.2)

Çünkü bu dört kuşun her biri karga gibi olmuş. Akıllıların aklını oymada.

Çâr vasf-ı ten çü murgân-ı Halîl

Olsa bismil keşf olur câna sebîl

(c.5, b.33, s.2)

Tene ait dört vasıf vardır. Bunlar Hz. İbrahim (AS)'in kuşları gibidir. Bu kuşlar kesilse cana yol açılır.

Ey Halîl ol sen halâsa reh nümây

Serlerin kat' it rehâ-yâb ola pây

(c.5, b.34, s.2)

Ey Halîl sen kurtuluş (halas) bulmak için onların başlarını kopar da ayaklar bağdan kurtulsun.

Kül çü sensin cümledir eczâ sana

Anların oldu küşâd-ı pâyı pâ

(c.5, b.35, s.2)

Zira küll sensin onlar senin cüz'lerindir. Onların çözülecek ayakları senin ayaklarındır.

Pes olur senden bu âlem rûh-zâr

Kuvvet-i sad leşker oldu bir süvâr

(c.5, b.36, s.2)

Öyle ki bu âlem senin yüzünden ruhların mekânı olur; senin yüzünden bin atlı yüz asker gücünü bulur.

Bil ki bu tendir makam-ı çâr-hû

Oldu nâmı çâr mûrg-ı fitne-cû

(c.5, b.37, s.2)

Bu dört huyun makamı bil ki bu tendir. Onlar dört fitneci kuş olmuştur.

Halkı ihyâ itmek istersen ebed

Bî-ser olsun çâr murg-ı şûm u bed

(c.5, b.38, s.2)

Halkı ebediyen kurtarmak istersen; bu dört kuşun kafasını kes.

Yine eyle zinde-i ne'v-i diğeri

Gelmeye tâ sonra onlardan zarar

(c.5, b.39, s.2)

Onları yine bir şekilde dirilt de, sonrasında onlardan bir zarar gelmesin.

Çâr murg-ı ma'nevî-i râh-zen

Eylemişlerdir dil-i halkı vatan

(c.5, b. 40, s.2)

Bu yol kesici dört kuş halkın gönlünü vatan edinmiştir.

Çün olursan mâlik-i mülk-i kulûb

Pes hilâfete bulursun vâsf-ı hûb

(c.5, b.41, s.2)

Sen eğer gönül ülkelerine sultan olursan, bu zamanda Hak halifesi sensin.

Çâr murg-ı zindeden kıl kat'-ı ser

Halk-ı fânî ola tâ câvîd-eser

(c.5, b.42, s.2)

Fani halkı ebedileştirmek için bu dört diri kuşun başını kopar.

Oldu bu tâvûs u bat zâg u horûs

Bil misâl-i çâr - ahlâk-ı nüfûs

(c.5, b.43, s.3)

Bu kuşlar: tavus, kaz, karga ve horozdur. Bunlar nefislerdeki dört huyu temsil eder.

Hırs bat oldu horûs ol şehvetin

Câhdır tâvûs u zâg ümniyyetin

(c.5, b.44, s.3)

Kaz hırsı, horoz şehveti, tavus makamı ve karga da ümidi temsil eder.

Oldur ümniyyet olup ümmîd-sâz

Matmaı te'bî dile ömr-i dırâz

(c.5, b.45, s.3)

Karganın istediği, ümit ettiği ebediliğe veya uzun bir ömre meyl etmektir. Aç gözlülükle istemektir.

Bat ki hırs oldu idüp hafr-ı zemîn

Huşg u terde cüst u cû kâr-ı defîn

(c.5, b.46, s.3)

Kaz hırstır. O, kuru ve yaş her bulduğunu yere gömer.

Eylemez bir lahza ta'tîl-i gelû

Bilmez illâ bildigi emr-i külû

(c.5, b.47, s.3)

Boğazı bir an bile boş durmaz. Cenâb-ı Allah'ın "yiyiniz" emrinden başkasını bilmez.

Sanki gâret-ger olup hâne-kenân

Pür ider enbânı sür'atle hemân

(c.5, b.48, s.3)

Kenan evindekiler yağmacı olup, yiyecekleri çantada bırakmazlar. Hemen tertemiz ederler.

Nîk ü bed enbânını itmekde pür

Ya nohûd olmuş ya hod habbât-ı dür

(c.5, b.49, s.3)

İster nohut, isterse inci taneleri iyi veya kötü ne bulursa anbarını doldurur.

Gelmeye tâ anda yâgî-ı diger
Der-çuvâl eyler ne ise huşg u ter
(c.5, b.50, s.3)

Bir başka yağmacı gelip te kuru veya yağ ne bulursa çuvalına doldurmasını ister.

Vakt teng ü fırsat endek ol mahûf
Der-begâl itmekde âcil bî-vukûf
(c.5, b.51, s.3)

Zamanı dar olduğu için, fırsatsa ele her zaman geçmez. O da bu korku içinde anlar anlamaz her şeyi çabucak doldurmakta.

Anda yok sultânı üzre i'timâd
Gelmeye tâ ana tâmi'den kesâd
(c.5, b.52, s.3)

Kendisine başka bir aç gözlüden zarar gelmeyeceğine dair, sahibine güveni yoktur.
Hırsa oldu bu beyân-ı bat delîl

Katl-i batda eyle taklîd-i Halîl
(c.5, b.395, s.17)

Kazın sergiledikleri hırsa delildir. Kazı kesmekte Halil(a.s.)'i taklit eyle.

Hikâye başlığı: Tâvusun Sıfat u Tabîatın ve İbrâhim Halîl'in Âlâ Nebiyyinâ ve Aleyhi's-selâm Anı Katl İtdiginin Sebebin Beyândır.

Tâvusun Sıfatı ve Tabiatı İbrahim Halil (A.S.)'in Onu Kesmesinin Sebebi

Şimdi geldik na tâvûs-ı dü-reng

Cilve-sâz oldu berâ-yı nâm u neng

(c.5, b.397, s.17)

Şimdi sırada nam ve şöhret için çabalayan, cilve yapan, iki renkli tavusa geldi.

Himmeti mutlak anın sayd-ı beşer
Oldu bî-nef'ü netîce kâr-ger
(c.5, b.398, s.17)

Onun gayreti, faydasından ve sonucundan habersiz olarak halkı avlamaktır.

Hikâye Başlığı: İbrâhîm Halîl Aleyhisselâm'ın Zâgı Zebh İdüp Ol Mürîdde Olan Sıfât-ı Mezmûme-i Mühlikeden Kangı Sıfatın Kam'ına İşâret İdigin Beyândır.

İbrahim Halîl Aleyhisselâm'ın Kargayı Kesmesinin, Müriddeki Onu Helâk Edici Kötü Sıfatlardan Hangisinin Giderilmesine İşâret Olduğu

Bu söze yok çünkü pâyân u ferâg

Ey Halîl-i Hak niçündür zebh-ı zâg

(c.5, b.770, s.32)

Ey Hakk'ın Halil'i bu sözün bitip tükeneceği yok. Bu kargayı niçin boğazladın?

Hikmet-i fermân-ı Hak anda nedir

Olalım hem-râz-ı sır-ı müstetir

(c.5, b.771, s.32)

Gâg gâg u na'de-i zâg-ı siyâh

Dâim olmakda ten için ömr-hâh

(c.5, b.772, s.32)

Kendi için daima uzun bir ömür dileyen kara karga gak gak diye bağırır.

Hak Taâlâdan çü İblîs-i gabî

Tâ kıyâmet ömr-i tendir matlebi

(c.5, b.773, s.32)

Hak Teâlâ'dan onun dileği de iblis gibi kıyamete kadar yaşayabilmektir.

Didi enzirnî ilâ yevmi'l-cezâ

Kâş kazli olsa tübnâ Rabbenâ

(c.5, b.774, s.32)

İblis demişti ki “Kıyamet gününe dek beni yaşat.” Keşke “Rabbim tövbe ettik” deseydi.

Ömr-i bî-tevbe hırâş-ı magz-ı cân

Gıybet-i Hak merg-i hâzırdır hemân

(c.5, b.775, s.32)

Tövbesiz bir ömür tamamen bir can çekişme gibidir. Var olan ölüm ise Hak'tan ayrı olmaktır.

Ömr ü mevt ol Hakk ile dil-keş olur

Bî-Hudâ âb-ı hayât âteş olur

(c.5, b.776, s.32)

Ömür de ölüm de Allah ile olunca güzeldir. Allah'tan ayrı iken ab-ı hayat bile ateştir.

Ömr odur kim cân bula kurb-ı Hudâ

Ömr-i zâg itmekte sergîni gıdâ

(c.5, b.782, s.32)

Gerçek ömür Hakk'a yakın olan ömürdür ki can bulur. Karganın ömrü ise pislik yemek içindir.

Tûl-i ömr ister ki ola cîfe-hâr

Tıynet-i bedir ana dâim şîâr

(c.5, b.783, s.32)

O, uzun ömür ister ki pislik yemeye devam etsin. Onun tıyineti daima kötüdür.

Olmasa ol cîfe-hor âlûde-leb

Terk-i hûy-ı zâgı eylerdi taleb

(c.5, b.784, s.32)

Ağzı kokan o karga eğer pislik yemeseydi, karganın mizacını terk edebilmeyi isterdi.

Hikâye Başlığı: İbrahîm Halîl Aleyhi'sselâm'ın Zebh-i Horûs Eylediği Bâtın-ı Mürîdde Sıfât-ı Mezmûme-i Mühlikeden Kangı Sıfatın Kam'u Kahrına İşâret İdigin Beyândır.

İbrâhim Halîl Aleyhisselâm'ın Horozu Kesmesi, Müridin İçinde Helâk Edici Kötü Sıfatlardan Hangi Sıfatın Kahr Edilip Giderilmesine İşaret Olduğu.

(c.5, s.38)

Hikmet-i katl-i horûsu söyle tâ

İdelim cân ile tesbîh-i Hudâ

(c.5, b.944, s.38)

Horozun katlindeki hikmeti söyle de, Can ile Allah'ı tesbih edelim.

Oldu ol şehvânî vü şehvet-perest

Ol mey-i pür-sem anı itmişdi mest

(c.5, b.945, s.38)

Horoz şehvanidir, şehvetperesttir. O zehirli şarap onu mest eylemiştir.

Bölüm Değerlendirmesi

İncelemeye almış olduğumuz XIII. yüzyıl eseri olan Mesnevî-i Şerîf'te Hz. İbrâhîm (AS), 123 beyitte geçmektedir. 2 beyitte babası Âzer'den, 21 beyitte Halîl ve Halîlullâh oluşundan, 48 beyitte ateşe atılmasından ve ateşin gül bahçesine dönmesinden, 11 beyitte kurbân hadisesinden, 2 beyitte Kâbe'nin inşasından, 1 beyitte misafirperverliğinden ve sofrasından, 1 beyitte 'ades hadisesinden ve 37 beyitte ise Yeniden Diriliş'den bahsedilmektedir. Taranan eserde Hz. İbrâhîm (AS) ile ilgili olarak tespit edilen beyit sayıları tablo halinde aşağıda verilmiştir:

HZ. İBRÂHÎM	BEYİTLERİN KONUSU								
	Babası Âzer	Halîl Ve Halîlullâh Oluşu	Ateşe Atılması	Kurban Hadisesi	Kâbe'yi İnşası	Misafirperverliği ve Sofrası	'Ades Hadisesi	Yeniden Diriliş	Toplam
MESNEVÎ-İ ŞERÎF	2	21	48	11	2	1	1	37	123

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Hz. Mûsâ

Cenab-ı Hakk'ın, kendisine dört büyük kitaptan biri olan Tevrat'ı verdiği ve yeryüzünde dinini tebliğ eden Ulü'l-'Azm peygamberlerden üçüncüsüdür. Kur'an-ı Kerim'de adı en çok zikredilen Hz. Mûsâ (AS), Yakûb'un(AS) neslinden olup İsrâiloğullarına gönderilmiştir.

Kur'an-ı kerîm'de Mûsâ aleyhisselâmdan 136 yerde bahsedilmektedir. Hakkında çok hadîs-i şerîf vardır. Yine Kur'an-ı kerîm ve hadîs-i şerîflerde Hızır aleyhisselam ile yaptıkları seyâhat bildirilmektedir. Vahyi tebliğ için Cebrâil aleyhisselam ona dört yüz defa gelmiştir.

Kur'an-ı Kerim'de onun dünyaya gelişi, Firavun'un sarayına gelmesi, Medyen'e¹⁵ gidişi, peygamber olarak seçilmesi, İsrâiloğullarını kurtarmak için Firavun'a gönderilmesi, Firavun'la mücadelesi ve İsrâiloğullarını Mısır'dan çıkarılması, Tûr-ı Sînâ'da ilahî emirler alması, Tih çölündeki olaylar ve İsrâiloğullarına rehberlik edişi anlatılmaktadır. (Bakara, 2/49; A'raf 7/141; İbrâhîm, 14/6; Kasas, 28/4).

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz.Mûsâ (AS)'nın özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: O, hem resûldür hem de nebidir. (Meryem, 19/51). Cenab-ı Hakk'ın risâletleriyle ve sözleriyle insanlar arasında seçkin kılınmıştır (A'raf, 7/144). Cenab-ı Hakk ile mükâleme şerefine nâil olmuştur (Meryem, 19/52). Cenab-ı Hakk katında güçlü, güvenilir ve şerefli bir elçidir (Kasas, 28/26; Ahzâb, 33/69; Duhan, 44/17-18). Mü'min kullardandır (Sâffât, 37/121-122).

Kur'an-ı Kerim'de, Hz. Mûsâ (AS), Hz. Muhammed SAV'i müjdeleyen bir peygamber olarak karşımıza çıkar. (A'raf, 7/157).

Hz. Mûsâ (AS)'ya "kelîmullâh" sıfatı verilmiştir. Çünkü Cenab-ı Hakk, Hz. Mûsâ (AS) ile aracısız konuşmuş ve ona vahyini bildirmiştir.

Hadislerde de Hz. Mûsâ (AS)'dan bahsedilmektedir. Resûl-i Ekrem, İsrâ ve Mirac mucizesi esnasında altıncı kat semada Hz.Mûsâ (AS) ile karşılaşmış, Hz.Mûsâ (AS) ona elli vakit namazın farz kılındığını öğrenince ümmetinin buna tahammül edemeyeceğini bildirerek Cenab-ı Hakk'tan azaltılmasını talep etmesini söylemiştir. Hz. Mûsâ (AS)-Hızır (AS) kıssası münasebetiyle de hadislerde Hz. Mûsâ (AS)'dan söz edilmektedir. Hz.Mûsâ (AS)'nın çok hayâ sahibi bir kişi olduğu, âşûrâ günü oruç tuttuğu ve esmer yüzlü, uzun boylu olduğu da nakledilmektedir. (Harman, 2006: 212; Buharî, Salât, 1; Buharî, İlim, 16, 19, 44 vd.)

¹⁵ Kaynaklarda Arabistan'da ve Kızıldeniz kenarında gösterilen Medyen, Şuayb AS'ın peygamber olarak gönderildiği yerin adıdır. Bk. Harman, "Medyen", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 2003, C.28: 346-348.

Hz. Mûsâ (AS)'nın Firavun¹⁶ ile olan kıssası, Kur'an-ı Kerim'in bazı surelerinde çeşitli üslûplarda ve teferruatlı olarak anlatılmıştır. Firavun ve ordusunun Kızıldeniz'de boğulmaları olayından sonra, İsrailoğulları ile ilgili kıssasına da genişçe yer verilmiştir. Küfürle mücadelesi Kur'an-ı Kerim'de uzun uzun anlatılmaktadır. (Kasas, 28/3-48)

Firavun bir rüya görür. Rüyanın yorumunu yapanlar İsrâiloğulları içinden doğacak bir çocuğun, Firavun'un elinden saltanatını alacağını, düzenini bozacağını ve dinini değiştireceğini söyleyince Firavun, İsrâiloğullarından doğan her erkek çocuğun öldürülmesini emretmiş, daha sonra da bir yıl öldürülmelerini, bir yıl sağ bırakılmasını istemiş ve böyle bir yasak yılda Hz. Mûsâ (AS) doğmuştur.

Hz. Mûsâ (AS) ilahî nezaret altında yetiştirilmiş, gençlik çağına gelip olgunlaşınca kendisine hikmet ve ilim verilmiştir (Tâhâ, 20/39; Kasas, 28/14).

Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulur:

“Mûsâ (AS) yiğitlik çağına erip olgunlaşınca, biz ona hikmet ve ilim verdik. İşte güzel davrananları biz böylece mükâfatlandırırız” (Kasas, 28/14).

4.1.1. Atası İmrân

Allah birbirinden gelme bir nesil olarak Âdem (AS)'i Nûh (AS)'u, İbrâhîm (AS) ailesi ile İmrân ailesini seçip âlemlere üstün kıldı. Allah işitendir bilendir (Âl-i İmrân, 3/33).

Kur'an'da adı geçen İmrân'ın kim olduğu hususunda İslâm âlimleri tarafından farklı görüşler ileri sürülmüştür. Mukâtil, “İmrân ailesi”ifadesindeki İmrân'ın Mûsâ (AS) ve Hârûn'un babası olup, şecerresinin Hz. Yakub'a dayandığını söylemekte, Kelbî ise Meryem'in babası ve Hz. Süleyman'ın soyundan olduğunu nakletmektedir. (Kurtubî, 4/63)

Hikâye Başlığı: Beni İsrâîl'i Hatunlarından Leyle-i Hamilde Tefrîk İtdim Diyu Fir'avn'ın Meydandan Şehre Şâdmân Rücû İtdigidir

Firavun'un, Gebe Kalma Gecesinde “İsrailoğullarını Karılarından Ayırdım” Diye Sevinerek Meydandan Şehre Dönmesi

Üç gice çün geçdi oldu şâdmân

Didi meydân cümle mehcûr-ı zenân

(c.3, b.877, s.33)

¹⁶ Genel anlamda eski Mısır krallarının ünvanı olan “Firavun”; Arap, Fars ve Türk klasik edebiyatlarında zulüm, inat, kibir ve gurur gibi menfi vasıflarla tanınan bir şahsı temsil eder ve Hz. Mûsâ döneminde yaşayıp onunla mücadele eden Mısır kralı için kullanılır. Ayrıntılı bilgi için bk. Uzun, “Firavun-Edebiyat”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 1996: 121-122.

Aradan üç gece geçti. Firavun memnun, “kocaları karılarından ayırdır” dedi.

Hâzini İmrân iderdi hidmeti

Oldu şehre gelemde hem-sobeti

(c.3, b.878, s.34)

Haznedarı İmran da ona hizmet etmedeydi. Beraber sohbet ederek şehre geldiler.

Didi ey İmrân ki bunda eyle hâb

Hem-serinle sen de olma neşve-yâb

(c.3, b.879, s.34)

Ona: “Ey İmran sen de bu gece burada uyu karınla buluşma” dedi.

Didi dergâhın menâm olsun bana

Yok, rızâdan gayrı fikr-i nâbecâ

(c.3, b.880, s.34)

İmran da: “Peki senin derganında yatarım. Senin rızandan gayrı düşünce yoktur bana” dedi.

İdi İmrân kavm-i İsrâîl’den

Lîk Fir’avn ile gûyâ cân u ten

(c.3, b.881, s.34)

İmran da İsrailoğulları’ndandı ama Firavn ile can te-n gibydiler.

Zann olunmazdı ki isyân eyleye

Cân-ı Fir’avn’a o hüsrân eyleye

(c.3, b.882, s.34)

Firavn’a karşı geleceği, onun canına bir zarar verebileceği düşünülmezdi.

Hikâye Başlığı: İmrân Mâder-i Mûsâ (AS) İle Cem’ Olup Mûsâ Aleyhi’s-selâm’a Hamile Oldugudur

İmrân'ın Mûsâ'nın Annesiyle Birleşmesi ve Onun Mûsâ (AS)'ya Gebe Kalması

Gitdi şeh dergehte ol itdi menâm

Nîm-şeb hâtûn ana itdi hırâm

(c.3, b.883, s.34)

Padişah gidince İmran da orada uyudu. Gece yarısı karısı yanına geldi.

Zen gelüp üstünde itdi bûs-ı leb

Hâbdan şûride oldu nîm-şeb

(c.3, b.884, s.34)

Kadın, üstüne geldi dudaklarını öptü. Gece yarısı onu uyandırdı.

Çünkü bîdâr oldu gördü hem-serin

İtmede takbîl-i hasret leblerin

(c.3, b.885, s.34)

Uyanıp karısını görünce o da hasretle dudaklarını öptü.

Didi İmrân nice geldin bu zamân

Didi zen hükûm-i kazâ-yı müsteân

(c.3, b.886, s.34)

İmran, “ Bu vakitte nasıl geldin?” dedi. Karısı, “Hakk’ın takdiri, hükmü bu” dedi.

Hem-serin mihr ile itdider-kenâr

Kalması tagyîr-i kâra iktidâr

(c.3, b.887, s.34)

İmran karısını sevgi ile kucakladı. Sonucu değiştirmeye gücü kalmadı.

Cüft olup oldu emânet cây-gîr

Didi ey zen budur ol kâr-ı hatîr

(c.3, b.888, s.34)

Birleştiler emanet yerine ulaştı. İmran dedi ki, Ey kadın bu tehlikeli iş,

Âhen ü seng oldu çün âteş-feşân

Âteş ammâ şâh u milke ser-keşân

(c.3, b.889, s.34)

Demir taşa değdi, ateş sıçradı. Ateş amma öyle bir ateş ki, şaha ve mülküne karşı gelici.

Ben sehâbım sen zemîn Mûsâ nebât

Hak şeh-i satranc u biz gûyâ ki mât

(c.3, b.890, s.34)

Ben bulutum sen de yer. Mûsâ (AS) da nebat. Hak satranca şahı sürüyor, biz de sanki mat olmuşuz.

Mât u berdi şâhdan bil ey arûs

Anı bizden bilme olma pür-fûsûs

(c.3, b.891, s.34)

Ey gelin, yenilmeyi de yenmeyi de gerçek padişah olan Hak'tan bil. Onu bizden sanıp üzölme.

Ol ki Fir'avn oldu andan havf-nâk

Sâbit oldu bizden ol bî-vehm ü bâk

(c.3, b.892, s.34)

Hikâye Başlığı: Firavun'un korktuğu şey, korkusuzca bizden sadir oldu.

İmrân'ın Hâtûnuna Ba'del-ictimâ' Zinhâr Beni Görmemiş Gibi Ol Diyu Tavsiyesidir

İmran'ın Karısına Buluşmasından Sonra "Zinhar Beni Görmemiş Gibi Ol Diye Tavsiyesidir.

Keşf-i râz itme dehânın eyle hend

Gelmeye tâ sana vü bana gezend

(c.3, b.893, s.34)

“Sakın bu sırrı beyan etme, ağzını açma. Ta ki sana ve bana zarar gelmesin.

Âkıbet peydâ olur andan eser

Kim alâmet der-nümâyândır haber

(c.3, b.894, s.34)

Onun eserinden akıbet peyda olur. Zira alametler görünmede.

Cânib-i meydândan oldu ol zamân

Der-akab sad na’ra vü efgân hemân

(c.3, b.895, s.34)

O sırada meydandan yüzlerce naralar duyuldu.

Heybetinden na’ranın Fir’avn o dem

Pâ bürehne oldu ser-gerdân-ı gam

(c.3, b.896, s.34)

O zaman Firavun naraların heybetinden şaşırıp, dışarıya fırladı.

Semt-i meydânda nedir bu hây u hû

İns ü cinne dehşet-endâz oldu bu

(c.3, b.897, s.34)

İnsanları ve cinleri dehşete düşüren meydandaki bu hay huy ne idi?

Didi İmrân ömr-i şâh olsun ziyâd

Kavm-ı İsrâîliyân kim oldu şâd

(c.3, b.898, s.34)

İmran dedi, “şahın ömrü uzun olsun. İsrailoğulları şad oldular.

Şâhın ihsânıyla cümle şâdmân

Raks idüp olmakda yer yer kef-zenân

(c.3, b.899, s.34)

Şahın ihsanıyla hekes sevinç dolu, ellerini çırpıp raks ediyorlar” deyince,

Didi ey kâş öyle olsa lîk ben

Pür-gamını endîşe vü evhâmdan

(c.3, b.900, s.34)

Firavn, “Keşke öyle olsa, ben evham ve endişe ile dertlendim.”

Hikâye Başlığı: Fir’avn ol Sadâdan Havf İtdigidir

Firavun’un O Sesten Korkması

Bu sadâ kim cânı tagyîr eyledi

Telhi-i gussa beni pîr eyledi

(c.3, b.901, s.35)

“Bu ses asabımı bozdu, bu üzüntü beni kocattı.”

Pîş-gâhına gelüp gitdikçe şâh

Çün zen-i hâmil o şeb eylerdi âh

(c.3, b.902, s.35)

Padişah, o gece bir ileri bir geri, gebe kadınlar gibi gidip geliyor.

Dirdi ey İmrân bu demde bî-haber

Teng-dil itdi beni bu na’ralar

(c.3, b.903, s.35)

“Ey İmran bu zamanda, bu naralar benim içimi daralttı.”

Zehre yok İmrân'da güftâr eyleye

İhtilât-ı cüftün izhâr eyleye

(c.3, b.904, s.35)

İmran'ın, karısıyla buluştuğunu söylemeye cesareti yoktu.

Hem-seri İmrân'a çün itdi kırân

Kevkeb-i Mûsâ hemân oldu ayân

(c.3, b.905, s.35)

Karısıyla İmran buluşunca, Mûsâ (AS)'nın yıldızı görünmeye başladı.

Bir peygamber düşse rahm-i mâdere

Nakş olurdu nemci çerh-i ahdara

(c.3, b.906, s.35)

Bir paygamber ana rahmine düşünce, onun yıldızı da semaya nakş olur.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-Selâm'ın Sitâresi Âsumânda Bedîdâr Olup Meydânda Bedîdar Olup Meydânda Müneccimlerin Gırvleri Beyânındadır

Gökyüzünde Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın Yıldızının Belirip Meydandaki Müneccimlerin Feryât Etmeleri

Ahter-i Mûsâ olup zîb-i semâ

Kûri-i Fir'avn'a oldu rû-nümâ

(c.3, b.907, s.35)

Firavun'un hilesine ve körlüğüne rağmen semada Mûsâ (AS)'nın yıldızı görüldü.

Gündüz oldu didi ey İmrân yitiş

Gör nedir ol na'ra vü sıyt u reviş

(c.3, b.908, s.35)

Gündüz olunca dedi ki: "Ey İmran yetiş, gör ne imiş o naralar ve gürültüler"

Geldi meydâna didi İmrân n'ola

Şâhı bî-hâb eyledi bu gulgule

(c.3, b.909, s.35)

İmran meydana geldi dedi: “ ne ola bu şahı uyutmayan gürültü”

Her müneccim ser-bürehne câme-çâk

Mâtem itdi oldu üftâde be-hâk

(c.3, b.910, s.35)

Her müneccim, başları çıplak, üstleri yırtık matem etti, yere kapandı.

Mâtem ashâbı gibi âvâzeler

Ah u efgândan tutulmuş ser be ser

(c.3, b.911, s.35)

Yaslı ashab gibi feryad ediyor, sesleri her tarafi tutuyordu.

Saç sakal pejmürde çehre zahm-nâk

Dîdeler pür-hûn u ser pür-gerd ü hâk

(c.3, b.912, s.35)

Saçları sakalları birbirine karışmış, yüzlerine vuruyorlar, gözleri kanlanmış, başları toprak içindeydi.

Didi hayr ola ne bu âşûb u hâl

Bed-nişân-ı nuhs ancak hükm-i sâl

(c.3, b.913, s.35)

İmran, bu perişanlık nedir hayr ola? Uğursuz bir yılın alametleri mi var?” deyince,

İ'tizâr idüp didiler ey emîr

Olmuşuz takdîr-i Mevlâ'ya esîr

(c.3, b.914, s.35)

Özür dileyerek dediler ki: “Ey emir, biz Mevlâ’nın takdirine esir olmuşuz”

Gitdi tedbîr oldu devlet tîre âh

Zâhir ü hem gâlib oldu hasm-ı şâh

(c.3, b.915, s.35)

Tedbir gitti. Bir faydası olmadı. Şahın devleti karardı. Düşman meydana geldi, galip oldu.

Ahteri oldu bu şeb anın ayân

Nakş-ı ragm itdi cebîn-i âsümân

(c.3, b.916, s.35)

Onun yıldızı Firavun’un hilesine rağmen gözte belirdi.

Ol peyember kevkeb efrûz-ı semâ

Bizden ahter zîr-i eşk oldu bükâ

(c.3, b.917, s.35)

O peygamberin yıldızı semada yüceldi. Bizden de yıldız gibi gözyaşları döküldü.

Şâdi-i kalb oldu İmrân’a nitâk

Dest ber ser dir idi âh el-firâk

(c.3, b.918, s.35)

İmran kalpten sevindiyse de, elini başına vurup zahirden “ah ayrılık” der idi.

Sâhte İmrân olup pür-kahr u cûş

Gitdi mecnûnlar gibi bî-akl u hûş

(c.3, b.919, s.35)

İmran yalandan köpürüp coşuyor. Deliler gibi akli gitmişçesine davranıyordu.

Lâl idüp kendin hem eylerdi şitâb

Hem nücûm ehline eylerdi itâb

(c.3, b.920, s.35)

Susup sağa sola koşuyor hem de müneccimleri azarlıyordu.

Nefsin itdi turş u gam-gîn sâhte

İtdi nerd-i bâz-gûnu bâhte

(c.3, b.921, s.35)

Mahsustan, kendisi kızmış gibi gösterip onlara oyun oynuyordu.

Sözleriyle itdiler şâha firib

Hep hıyânetden tama'dan müsterib

(c.3, b.922, s.359)

“Sözlerinizle şahı aldattınız, hıyanet ve tamadan geçemediniz.”

Şâhımız tahrîk-i meydân itdiler

Âb-ı rûy-ı şâhı rîzân itdiler

(c.3, b.923, s.35)

Şahımızı bu meydana getirip, Onun şerefini düşürdünüz.

Dest ber sîne bu idi müddeâ

Şâhımız biz eyleriz gamdan rehâ

(c.3, b.924, s.35)

Elinizi göğsünüze koyup, “şahımızı biz dertten kurtaracağız diye iddiada bulundunuz” dedi.

Şâh işitdikde didi ey hâinân

Ben sizi selb eylerim virmem âmân

(c.3, b.925, s.35)

Şah işitince “ey hainler ben size aman vermem, sizi asarım”

Kendim itdim sühre-sâz-ı mudhike

Mâl-i bezl-i düşmenân-ı ma'reke

(c.3, b.926, s.35)

Kendimi maskara ettim, düşmanlarıma mal dağıttım.

Tâ bu gice cümle İsrâîliyân

Ola mehcûr-ı mülâkât-ı zenân

(c.3, b.927, s.35)

Ta ki bütün gece dua ettim bütün İsrailoğulları karılarından ayrı kalsınlar diye.

Mâl u ab-ı rû gidüp kâr oldu hânı

Bu mudur yârî-i ef'âl-i kirâm

(c.3, b.928, s.36)

“Mal ve şeref gitti. İşte bitmedi. İkrâm sahiplerinin iyilikleri bu mudur?”

Bunca yıl ihsân u hil'atlerle siz

Milketim içre müsellemler oldunuz

(c.3, b.929, s.36)

Bunca yıl ihsan ve hilatlerimle ülkemde yaşadınız.

Bu mu akl u re'y ü tedbîr-i nücûm

Cümleniz bî-hûde-gû mekkâr u şûm

(c.3, b.930, s.36)

Bu mu aklınız, reyiniz, tedbiriniz, nücüm bilginiz? Hepimiz yalancı, hilekâr ve uğursuzsunuz.

Uzvuunuz çâk ü şerer-pûş ideyim

Kat'-ı bînî vü leb ü gûş ideyim

(c.3, b.931, s.36)

Uzrunuzu parçalayıp ateşe attırayım. Ağzınızı, kulaklarınızı kestireyim.

Âteş-i hışma yanup hiyzüm-misâl

İşret-i sâbık size olsun hayâl

(c.3, b.932, s.36)

Odun gibi hışım ateşinde yanın da önceki sefanız hayal olsun size.”

Secde itdiler didiler ey hidîv

Bizde ger bir kere olsa mekr-i dîv

(c.3, b.933, s.36)

“Müneccimler secde ettiler ve dediler ki: “Ey şahımız bu defa şeytan bizi yendi.

Nice yıllar eyledik def’-i belâ

Vehminiz hayrân bu kâra evvelâ

(c.3, b.934, s.36)

Nice yıllar belaları def ettik. Evvela vehminiz bile bu işlere hayrandı.

Fevt olup bizden ki haml oldu bedîd

Nutfeden haml oldu pinhân müstefîd

(c.3, b.935, s.36)

Bu defa tedbirimiz kar etmedi. O gizice ana rahmine düştü.

**Hikâye Başlığı: Mekr İçün Vaz’-ı Haml İden Zenânı Fir’avn’ın Cânib-i Meydâna
Da’vet İtdigidir**

Bir Tertip Olarak Fir’avun’un Yeni Doğuran Kadınları Meydana Çğırması

Çün dokuz ay geçdi kurdu şâh taht

Semt-i meydâna nidâ itdirdi saht

(c.3, b.943, s.36)

Dokuz ay süre geçtikten sonra, padişah taht kurdurdu ve şöyle ilan ettirdi:

Ey zenân etfâlinizle bi't-tamâm

İtsin İsrîlî Meydânı makâm

(c.3, b.944, s.36)

“Ey kadınlar, çocuklarınızla beraber bütün İsraili kadınlar meydana gelsinler.

Şöyle kim yıl evvelinde ol ricâl

Hil'at u zer aldı oldu ehl-i mâl

(c.3, b.945, s.36)

Şöyle ki, geçen yıl erkekler elbise ve mal aldılar. Mal sahibi oldular.

Pes bu yıl ikbâlinizdir ey zenân

Herkes olsun matlebiyle şâdmân

(c.3, b.946, s.36)

Ey kadınlar bu yıl da sizin ikbalinizdir. Herkes dileğine kavuşup mutlu olsun.

Şeh zenâna ya'ni hil'atler virir

Kûdegân için külâh-ı zer virir

(c.3, b.947, s.36)

Şah kadınlara hilatler verip, çocuklar için de altın külahlar verecek.

Her kimin mevlûdu olmuşdur bu mâh

Ana çok ihsânlar va'd itdi şâh

(c.3, b.948, s.36)

Bu ay her kimin mevlüdü olmuş ise, şah onlara çok ihsanlar vaat etti”

Mâderân etfâlin aldı ser be ser

İtdi şâdân hayme-i şâha güzer

(c.3, b.949, s.36)

Kadınlar çocuklarını aldı, sevinç içinde şahın çadırına gitti.

Şehrden çıkdı zen-i nev-zâde hep

Oldu meydan semtine ser-dâde hep

(c.3, b.950, s.36)

Bütün yeni doğum yapmış kadınlar şehirden çıkıp meydana geldiler.

Çün zenân cem' oldu anda ser be ser

Erkegin mâderlerinden aldılar

(c.3, b.951, s.36)

Orada onlar, tamamen toplanınca erkek çocuklarını analarından aldılar.

İtdiler bî-ser berâ-yı ihtiyât

Tü zuhûr-ı hasm ola bi-irtibât

(c.3, b.952, s.36)

Ta ki şahın düşmanı büyümesin diye ihtiyat ile başlarını kestiler.

Bu sözün pâyânı yokdur kıl rucû'

Tâ ki Mûsâ ide mu'cizle tulû'

(c.4, b.3308, s.126)

Bu sözün sonu yoktur. Geriye dön de Mûsâ (AS), mucizesiyle doğsun.

İstemem ben dâye mâder hem-serin

Mûsi'yem ben bana dâye mâderim

(c.5, b.706, s.29)

Dadı istemem ben, anam daha iyi, Mûsâ (AS)'yım ben, bana dadı anamdır.

4.1.2. Hz. Mûsâ'nın Medyen'e Gelmesi ve Hz. Şuayb'ın Yanında Çalışması

Mûsâ (AS), ilk gençlik yıllarında bir İsrâiloğlu ile bir Kıbtî'yi kavga ederken görür. İsrâiloğullarından olan şahıs, düşmanına karşı yardım isteyince Mûsâ, Kıbtî'ye bir yumruk vurur ve onun ölümüne sebep olur. Sonra da bu yaptığına pişman olup Cenab-ı Hakk'a iltica eder. (Kasas, 28/15-17)

Hz. Mûsâ bu olaydan sonra şehirden çıkarak Medyen'e yönelir. (Kasas, 28/22) Orada Hz. Şuayb ile tanışır. Onun kızlarından biriyle evlenir ve bir müddet orada kalır. Ve Şuayb Aleyhisselâm ile bir anlaşma yaparlar. Yaptıkları anlaşma gereği, on yıl Hz. Şuayb'in yanında kalıp, ona çobanlık eder. Daha sonra Mısır'a gitmek üzere ailesiyle birlikte yola çıkar. Yolun ilerisinde bir ışık görür ve ondan bir parça getirmek üzere gider. (Kasas, 28/29; Tâhâ, 20/9-10) Orada Cenab-ı Hakk'ın hitabına mazhar olur. (Kasas, 28/30; Tâhâ, 20/11-16) Yine orada kendisine iki mucize tevdi edilir. 'Asası yere atılınca dev bir yılan haline gelmekte (Kasas, 28/31; Tâhâ, 20/17-21) ve elini koynuna sokup çıkardığında, parlak bir güneş gibi bembeyaz görünmekteydi.¹⁷ (Kasas, 28/32; Tâhâ, 20/22-23)

Âb-ı Nîl-âsâ olur kıbtîye hûn

Kavmine Mûsâ'nın âb-ı hoş nümûn

(c.4, b.33, s.3)

Mesnevî, Nil suyu gibidir, Kıbtî'ye kan Mûsâ (AS)'nin kavmine sudur.

Oldu Mûsâ pîş-i kıbtîde zemîm

Oldu Hâmân pîş-i Sıbtîde recîm

(c.4, b.1658, s.64)

Mûsâ (AS) da Kıbtîlere göre kötüydü. Hamân da İsrailoğulları'na nazaran taşlanmış şeytandır. Hamân, Kur'an'da değişik anlatılarda konu edilen Firavun'un başveziridir.

Cân-ı Hâmân câlib-i kıbtî olur

Rûh-ı Mûsâ câzib-i Sıbtî olur

¹⁷ Hz. Mûsâ'nın bu ikinci mucizesi bembeyaz el mânasına gelen "yed-i beyzâ" olarak adlandırılır. Bk. Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2001, s. 379.

(c.4, b.1659, s.64)

Hamân'ın canı kiptileri çeker, Mûsâ (AS)'nın ruhu ise İsrailoğulları'nı çeker.

Oldu Kıbtî cins-i Fir'avn-ı zemîm

Oldu Sıbtî cins-i Mûsâ-yı Kelîm

(c.4, b.2726, s.104)

Kıbtîler aşağılık Firavun'un cinsizden, İsrailoğulları ise Mûsâ (AS)-yı Kelim'in cinsindendirler.

Cins-i Fir'avn oldu Hâmân-ı denî

Kendiye sadr-ı sarây itdi anı

(c.4, b.2727, s.104)

Aşağılık Haman, Firavun'un cinsinden olduğu için, O'nu kendisine saraya vezir yapıp başköşeye oturtmuştu.

Sadrđan tâ ka'ra dek oldu tarîd

Oldu cins-i dûzah ol iki pelîd

(c.4, b.2728, s.104)

Haman ise O'nu başköşeden ta dibe kadar çekmiş; O ikisi de cehennemlik olmuştu.

Çünkü Mûsâ oldu der-kâr-ı füsûn

Kıbtiyâna âb-ı Nîl'i itdi hûn

(c.4, b.3456, s.132)

Çünkü Mûsâ (AS) büyü yapıp, Kıptîlere Nil'in suyunu kana çevirdi.

Sıbtıyân andan içerler âb-ı sâf

Kıbtıyânâ lîk olur hûn ittisâf

(c.4, b.3457, s.132)

İsrailoğulları, ondan içince saf su oluyor. Lakin Kıbtîler içince kan kesiliyor.

Müttekî oldur ki ol bî-zâr ola

Terk-i Fir'avn ide Mûsâ-dâr ola

(c.4, b.3469, s.132)

Takva sahibi de, Firavundan bıkip onu terk edip, Mûsâ (AS)'yı tutandır.

Kavm-i Mûsâ'dan olup kıl nûş-ı âb

Mâh ile sulh ol ayândır mâh -tâb

(c.4, b.3470, s.132)

Mûsâ (AS)'nın kavminden olup suyu iç. Ay ile barış ol. Mehtap ayandır.

Hoşdur ol esbân-ı râm u hoş-derûn

Aksine gitmez degildir çün harûn

(c.6, b.1146, s.43)

İtaatkâr atlar ne hoştur. İleri sürülünce onlar geri geri gitmezler.

Hazret-i Mûsâ gibi eyler şitâb

Tâ ki Bahreyn ile ola kâm-yâb

(c.6, b.1147, s.43)

Hazreti Mûsâ (AS) gibi süratle, ta ki Bahreyne kadar ulaşsın.

Heft-sad sâl idi ol râh-ı hukub

Eyledi azminde ol seyrân-ı hub

(c.6, b.1148, s.43)

Mûsâ (AS)'nın gittiği yol yedi yüz yıllıktı. Ona bu kadar yolu aştıran azmi, sevgisiydi.

Gurk-ı gamda halka lutfundur şobân

Çün Kelîm-i Hak şobân-ı mihr-bân

(c.6, b.3307, s.122)

Gam kurdu için halka çobanlık lutfundur. Hem de Mûsâ (AS) gibi müşfik bir çoban.

Kim remîde oldu andan bir ganem

Oldu pes ardınca rencîde kadem

(c.6, b.3308, s.122)

Sürüden bir koyun kaçmış, Mûsâ (AS) da onun ardınca gitmiş ve ayakları incinmişti.

Cüst ü cûda tâ be şeb oldu devân

Ol reme tâ oldu çeşminden nihân

(c.6, b.3309, 122)

Akşama dek onun peşinden koşmuş aramış ama koyun, gözünden kaybolmuştu.

Acz olup âhir ganemde âşikâr

Oldu gerd-efşân Kelîm-i nâm-dâr

(c.6, b.3310, s.122)

Sonunda koyun yorulup aciz kalmış. Kelîm de onu yakalayıp tozlarını silkeleyerek,

Hem olup puşt u şerine dest-mâl

Mâder-âsâ eyledi def'-i melâl

(c.6, 3311, s.123)

Sırtını başını okşamış, bir ana gibi şefkat göstermişti.

Nîm zerre hışm u hiddet itmedi

Rahm u şefkat itdi gıllzet itmedi

(c.6, b.3312, s.123)

Yarım zerre bile kızıp hiddetlenmedi. Merhamet ve şefkat gösterdi, öfkelenmedi.

Didi tut kim olmasın rahmin bana

Niçün itmezsın terahhum sen sana

(c.6, b.3313, s.123)

Dedi ki: “Tut ki bana acımazsın ama kendine neden bu kadar eziyet edersin?”

Pes melâik zümresine didi Hak

Bu nübüvvet câhına oldu ehak

(c.6, b.3314, s.123)

Bunun üzerine Hak meleklerine “Mûsâ (AS) Peygamberlik makamına layık oldu.” demiştir.

Hilm-i Mûsâ-yı reâyâyâ o kim

Eyleye tedbîr ü akl ile mühim

(c.6, b.3320, s.123)

Mûsâ Aleyhisselâm gibi kendi sürüsüne hilim göstermeli ki tedbir ve akıl ile hareket etmelidir.

4.1.3. Mucizeleri

Hz. Mûsâ (AS)’ya verilmiş dokuz mucize vardır. Bunlar ‘asâ, Yed-i Beyzâ, tufan, çekirge, haşere, kurbağa, kan, karanlık, Kızıldeniz’in yarılması olarak gösterildiği gibi ‘asâ, Yed-i Beyzâ, denizin yarılması, kayadan su fışkırması, bulut, levhalar, Cenâb-ı Hakk ile konuşma, bulutun gölge yapması ve Hz.Mûsâ (AS)’nın yetmiş kişiyi seçmesi olarak da gösterilir. (Harman, 2006: 212)

Kur’an-ı Kerim’de: “Sonunda Mûsâ süreyi doldurup ailesiyle yola çıkınca, Tûr tarafından bir ateş gördü. Ailesine: Siz (burada) bekleyin; ben bir ateş gördüm, belki oradan size bir haber yahut ısınmanız için bir ateş parçası getiririm, dedi. Oraya gelince, o mübarek yerdeki vadinin sağ kıyısından, (oradaki) ağaç tarafından kendisine şöyle seslenildi: Ey Mûsâ! Bil ki ben, bütün âlemlerin Rabbi olan Allah’ım. Ve «‘Asânı at!» (denildi). Mûsâ (attığı) ‘asâyı yılan gibi deprenir görünce, dönüp arkasına bakmadan kaçtı. «Ey Mûsâ! Beri gel, korkma. Çünkü sen emniyette olanlardansın» (buyuruldu).” «Elini koynuna sok; kusursuz, bembeyaz çıkacaktır. Korkudan (açılan) kollarını kendine çek. İşte bu ikisi Firavun ve onun adamlarına karşı Rabbin tarafından iki kesin delildir. Çünkü onlar, yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır» (diye seslenildi). Mûsâ (AS) dedi ki: Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum. Kardeşim Hârûn’un dili benimkinden daha düzgündür. Onu da beni doğrulayan bir yardımcı olarak benimle birlikte gönder. Zira bana yalancılık

ithamında bulunmalarından endişe ediyorum. Allah buyurdu: Seni kardeşinle destekleyeceğiz ve size öyle bir kudret vereceğiz ki, ayetlerimiz (mucize yardımlarımız) sayesinde onlar size erişemeyecekler. Siz ve size tâbi olanlar üstün geleceksiniz.” (Kasas, 28/29-35)

4.1.3.1. Yed-i Beyzâ¹⁸

Sağ elini koynuna sokup çıkarınca, güneş gibi parlaması. Bu nûru gören düşmanları kaçırdırlardı.

Hz. Mûsâ (AS)’ya verilen mucizelerden biridir. Çok sayıda ayette geçmektedir. (A‘raf, 7/108; Tâhâ, 20/22; Şuarâ, 26/33; Neml, 27/12; Kasas, 28/32). Arap, Fars ve Türk edebiyatlarıyla Türk halk inanışlarında yer alan Yed-i Beyzâ Hz. Mûsâ (AS)’nın mucizeleriyle beraber şahsı etrafında gelişen ve şairlerin farklı yorumlarıyla zenginleşen bir edebî unsur, remiz ve mazmun haline gelmiş, ayrıca teşbih, telmih, iktibas, istiare, kinaye, tenasüp gibi edebî sanatlara malzeme teşkil etmiştir. Divan şiirinde şair, belâgat ve i‘câzının parlaklığını göstermek için fahriyyede elindeki kalemi Yed-i Beyzâ diye nitelendirir. Kerem sahiplerinin eli de Yed-i Beyzâ’ya benzetilir. (Harman, 2013: 377-378)

Hikâye Başlığı: Yüce Tanrı’nın, Mûsâ Aleyhisselâm’a ‘Niçin Benim İyâdetime Gelmedin’ Diye Vahyetmesi

Geldi Mûsâ’ya hitâb-ı vahy-i gayb

Ey olan pertev - nümâ-yı nûr - ı ceyb

(c.2,b.2176,s.78)

Mûsâ (AS) ’ya Canab-ı Hakk tarafından , “Ey koynundan nurun parladığı,”

Nûr - bahş - ı feyz olurken ben sana

Olmadı senden bana iyâdet hîç bana

(c.2,b.2177,s.78)

“Ben sana feyz nuru bağışlarken sen hiç benim hatırımı sormadın?”

Didi zâtındır münezzeh bî-gümân

Bu ne remz oldu bana eyle ayân

¹⁸ “Yed-i Beyzâ”; bembeyaz el olarak adlandırılır. Bk. Uludağ, 2001: 379; Yılmaz, 1992: 181.

(c.2,b.2178,s.78)

Mûsâ (AS) “Zatın şüphesiz kusurdan münezzehtir. Bu ne sırdır? Ya Rabbi bunu bana ayan eyle.” Dedi.

Hak buyurdu yine rencûrî - i hâl

Olmadı yanında şâyân-ı suâl

(c.2,b.2179,s.78)

Hakk yine buyurdu: “Hasta halimden hiç sormadın.”

Didi Yâ Rab renc ü noxsân yok sana

Sen murâd - ı izzetin bildir bana

(c.2b.2180,s.78)

Mûsâ (AS) “Ya Rab, senin için bir zorluk yoktur. Bir eksiklik yoktur. Muradını bana bildir” dedi.

Didi bîmâr olsa bir abd-i güzîn

Banadır ana iyâdet bil yakîn

Cenab-ı Hak dedi ki, “Bir makbul kulum hastalansa bil ki onun hatırını sormak benim hatırımı sormak olur.”

Himmet it göster Yed-i Beyzâyı sen

Subh ola zâhir şeb-i târikden

(c.2, b.2311, s.83)

Karanlık gecelerden sabah meydana çıksın. Himmet et Yed-i Beyza'yı göster.

Oldu bir duzâh fûrûzân kıl fûsûn

Oldu deryâdan dem-i pâkin fûzûn

(c.2, b.2312, s.83)

Bir cehennem parlayıp alevlendi. Temiz nefesi, denizin nefesinden üstün olana üfür.

Bir yem-i mekkârdır gösterdi kef

Dûzah-ı mekr oldu eyler tâb ü tef

(c.2, b.2313, s.83)

Hilekâr deniz, sana bir köpük gösterir. Hile cehennemidir, bir hararet izhar eder.

Ceyb-i Mûsâ'da olan nûr yâdda

Olamaz hem kâtib ü üstâdda

(c.4, b.3337, s.127)

Kâtip ve üstad olan Mûsâ (AS)'nın yeninde olan nuru bulamaz.

Çünkü kalmaz vâsıta bî-şekk ü reyb

Hemçü Mûsâ oldu zâhir nûr-ı ceyb

(c.5, b.235, s.11)

Ten vasıtası kalmayınca insanda Mûsâ (AS) gibi nur yakasından zahir olur.

Dest-i Mûsâ'da asâ su 'bân idi

Hem yed-i zîbendesî tâbân idi

(c.5, b.1547, s.62)

Mûsâ (AS)'nın elinde asası ejder kesilmekte idi. Avcu ise bir güneş gibi parlamaktaydı.

Dest gördü destini çeşm-i Kelîm

Çeşm-i sır gördü velî nûr-ı azîm

(c.5, b.3945, s.159)

Mûsâ (AS)'nın gözü elini el olarak gördü, sır gözü ise onu parlak bir nur olarak gördü.

Ceybden buldu yed-i Mûsâ ziyâ

Oldu mâh-ı çerhdan efzûn-nümâ

(c.6, b.1956, s.73)

Mûsâ (AS)'nın eli, koynundan nurlandı; gökteki aydan daha da nurluydu.

Ol ki istersin felekden sen müdâm

Ceybden zâhirdir ey Mûsâ tamâm

(c.6, b.1957, s.73)

Senin gökten heran için istediğin şey Mûsâ (AS) koynundan zuhur etti.

Nâr gördü anı Mûsâ nûr idi

Leyli ben bir zengi gördüm hûr idi

(c.6, b.2333, s.87)

Mûsâ (AS) onu ateş gördü oysa nurdu. Geceyi ben bir zenci gördüm oysa huri idi.

4.1.3.2. 'Asâ Ve Kızıldenizin Yarılması

Kur'an-ı Kerim'de on ayette tekil şekliyle Hz.Mûsâ (AS)'nın 'asâsı, iki ayette de çoğul şekliyle (ısıyy) Firavun'un sihirbazlarının 'asâları zikredilmektedir. Bu ayetlerin birinde (Tâhâ, 20/18) Hz. Mûsâ (AS), elindekinin kendi 'asâsı olduğunu, onu destek olarak kullandığını, onunla yaprak silkeleyerek sürüsünü beslediğini ve daha başka işlerde kullandığını belirtir. Hz.Mûsâ (AS)'nın 'asâsı bu alelâde faydaları yanında ayrıca sihirbazlara karşı çevik hareketli bir yılan (Neml, 27/10; Kasas, 28/31), taştan on iki kaynaklı su fişkırtan (Bakara, 2/60), suya vurunca Kızıldeniz'i ikiye bölerek İsrâiloğullarına geçit açan (Şuarâ, 26/63) ilâhî kudretin tecelli ettiği mucizevî bir araçtır. (Harman, 1991: 450; Yılmaz, 1992: 23)

Sâhirân Mûsâ'ya tutdu sûretâ

Şebh için anın asâsına asâ

(c.1, b.289, s.13)

Sihirbazlar, Mûsâ (AS)'yı takliden, Onun değneğine benzer değnek aldılar.

Ol asâdan bu asânın farkı çok

Andaki a'mâlin anda biri yok

(c.1, b.290, s.13)

O asâ ile bu asânın farkı çoktur. Ondaki işlerin hiçbiri bunda yoktur.

Nice yüz bin rumh-ı Fir'avn-ı Kelîm

Bu asâdan itdi meksûr u dü nîm

(c.1, b.552, s.22)

Fir'avn'ın yüzbinlerce mızrağını, Mûsâ (AS)'nın bir asası kırdı.

Oldu Hak'dan mevc-i bahre emr-i gark

Kavm-i Mûsâ kıbtiyandan buldu fark

(c.1, b.899, s.35)

Hak'tan denize boğmak emri gelince, Mûsâ (AS)'nın Kavmi kıptîlerden ayrıldı.

Fehm-i Mûsâ'da ağaç idi âsâ

İlm-i Hâlîk'da velâkin ejdehâ

(c.1, b.1294, s.51)

Mûsâ (AS)'ya göre asası bir ağaçtı, Hakk'ın ilminde ise o bir ejderha idi.

**Hikâye Başlığı: Hazreti Mûsâ Salavatu'llâhi Âlâ Nebiyyinâ Ve Aleyhi'sselâm
İbtidâ Sen İlkâ-yı Asâ Eyle Deyu Sâhirlerin Ta'zîmi Beyânındadır**

**Hazret-i Mûsâ (AS)'ya Sihirbazların, "Önce Asânı yere Sen At" Diye Hürmet
Göstermeleri**

Ahd-i Fir'avn'de çünkim sâhirân

İtdi Mûsâ ile kasd-i imtihân

(c.1, b.1680, s.65)

Fir'avn zamanında büyücüler Mûsâ (AS) ile imtihan olmayı istediler.

Lîk Mûsâ'yı mukaddem tutdular

Ya'ni sâhirler mükerrerem tutdular

(c.1, b.1681, s.65)

Fakat sihirbazlar ona hürmet ettiler, Onu öne aldılar.

Didiler fermân-beriz cümle sana

Bizden evvel eyle ilkâ-yı asâ

(c.1, b.1682, s.65)

“Hepimiz senin emrine bağlıyız. Dilersen asanı evvel sen bırak” dediler.

Didi siz eylen mukaddem kârınız

Her ne ise sihr ile mikdârınız

(c.1, b.1683, s.65)

Mûsâ (AS) “Hayır önce siz hünerinizi, sihir ve kudretinizi gösterin” dedi

Oldu îmân anlara ol ihtirâm

Kat’-ı dest ü pâ mücâzât-ı hisâm

(c.1, b.1684, s.65)

Bu hürmet onların iman sahibi olmalarına yetti. Cezalarını da el ve ayaklarının kesilmesiyle çektiler.

Bildi sâhirler çü kadrin ibtidâ

Dest ü pâyı itdiler cürme fidâ

(c.1, b.1685, s.65)

Sihirbazlar ilk olarak Mûsâ (AS)’nın kadrini bildiler. Suçlarından dolayı da el ve ayaklarını fedâ ettiler. Bu hikâye, Hz. Mûsâ (AS)’nın asası ile alay eden sihirbazlara ve ona sihirbaz diyenlere atıftır.

Nûh ile Mûsâ’ya deryâ oldu yâr

Eyledi düşmenlerin kahr u tebâr

(c.1, b.1909, s.73)

Deniz Nûh (AS) ve Mûsâ (AS)'ya bu sebeple dost oldu ve düşmanlarını kahr eyledi. Bu sebeple dost oldu demesinin sebebi, daima Hakk ile olmaları ve Hakk'ın yanında yer almalarından dolayı Hakk'ın himayesine girdiklerini kasteder.

Mu'cizât-ı Ahmed ü Mûsâ'ya bak

Bil sûtûn u mârî çûb u nâya bak

(c.1, b.2231, s.85)

Ahmed (SAV)'in ve Mûsâ (AS)'nın mucizelerine bak. İnleyen direği, yılan olan çubuğu bil. Burada her iki peygambere de atıf yapılmıştır.

Kim âsâ mâr u sûtûn itdi hanîn

Peñç nevbet oldu ziyb-i ehl-i dîn

(c.1, b.2232, s.85)

Değneğin yılan olduğunu, direğin ağladığını günde beş kere ehl-i dîn için duyururlar. Burada günde beş defa duyurmak, beş vakit ezan durumuna göndermedir.

Cem' iden sâhirler Fir'avn idi

Anlara ma'nâda ayn-ı avn idi

(c.1, b.3944, s.149)

Sihirbazları toplayan Fir'avun'du. Fakat bu durum o sihirbazlara yardımın ta kendisi oldu.

Olmasaydı sihr u inkâr u hucûd

Cam'i kavm itmezdi Fir'avn-ı anûd

(c.1, b.3945, s.149)

Sihir ve inkârları olmasaydı, Fir'avn onları toplamazdı.

Zâhir olmazdı asâ'dan mu'cizât

Ehl-i îmân olmaz idi ol usât

(c.1, b.3946, s.149)

Böylece de asâdan mucizeler oluşmaz, o asiller de ehl-i imân olmazdı.

Bu asâyı destine virsem eger

Elde var mı sırr-ı Musâ'dan eser

(c.2, b.147, s.7)

Bu değneği ben senin eline vermiş olsam, senin elinde Mûsâ (AS)'nın elinden bir eser var mı?

Dest-i Mûsâ'da asâ oldu güvâh

Dest-i sâhirde velî oldu tebâh

(c.2, b.311, s.13)

Değnek Mûsâ (AS)'nın elinde Hakk'ın şahidi oldu, Büyücünün elinde ise heba oldu.

Cenge çıktı bir asâ ile Kelîm

Oldu bâtil tîg-ı Fir'avn-ı leîm

(c.2, b.356, s.15)

Mûsâ (AS) bir değnek ile cenge çıktı. Alçak Fir'avun'un kılıcı batıl oldu.

Dest-i Mûsâ'dan ki feyz aldı asâ

Mîlk-i Fir'avn oldu bir lokma ana

(c.2, b. 928, s.34)

“Mûsâ (AS)'nın elinden asâ feyzini alınca, Firavun'un saltanatı ona bir lokma oldu.”

Zîr - i destin oldu mâr u ejdehâ

Kim odur ey cân - ı Mûsâ ol 'asâ

(c.2,b.2309,s.83)

Ey Mûsâ'nın canı, senin elinde yılan da ejderha da o asâ gibi olur.

Hükm-i huzhâ lâtehâf viridi Hudâ

Tâ elinde ejdehâ ola asâ

(c.2, b.2310, s.83)

Huda, “Onu al, korkma, ejderha elinde asa olur” emrini verdi.

Şöyle kim Mûsâ ağaçtan itdi gûş

Hak kelâmın oldu müdrik gûş - ı hûş

(c.2, b.2912, s.105)

Öyle ki Mûsâ (AS), Tanrı kelâmını, ağaçtan gelen sesi can kulağı ile duymuştu.

Çün didi innî en - Allah ol Mecîd

Nûr ile oldu Kelâm - ı Hak bedîd

(c.2, b.2913, s.105)

Tanrı ondan, “Ben Allah’ım” diye seslenmiş, ağaçta ise nurlarla Hakk’ın kelâmı belirmişti.

Hakk asâ-yı adle bahş itdi gelû

Oldu çok habl ü asâdan lokma-cû

(c.3, b.37, s.3)

Cenab-ı Hakk adalet esasına boğaz ihsan etti, o da nice ip ve asaları yuttu.

Olmadı efzûn gızâdan ol asâ

Çünkü hayvânî degil şekl ü gızâ

(c.3,b.38, s.3)

O asa bu gıdadan semirmedi. Çünkü yiyeceği ve şekli hayvani değil.

Hak yakîne çün asâ virdü gelû

Tu’me itdi her hayâli sû be sû

(c.3, b.39, s.3)

Hak her hayali yemesi için yakine asa gibi bir boğaz verdi.

Yohsa Mûsâ bir asâ ile meger

Nice Fir'avn'ı ider zîr ü per

(c.3, b.85, s.5)

Mûsâ Firavun'u nasıl yok edebilirdi bir değnekle?

Çünkü Mûsâ'nın asâsı oldu mâr

Akla sakinlerden oldu i'tibâr

(c.3, b.981, s.39)

Çünkü Mûsâ (AS)'nın asâsı yılan oldu. Akıl için cansızların da bir manası vardır.

Rûzgâr üzre Süleyman taht-zen

(Bahr) ile Mûsâ ider bast-ı sühân

(c.3, b.1020, s.39)

Rûzgâr üstüne Süleyman tahtını kurar. Mûsâ (AS) ise deniz ile konuşur.

Nefsin ejderhâsı sanma mürdedir

Âlet ü esbâbsız efsürdedir

(c.3, b.1021, s.40)

Nefis ejderhasını da ölü sanma eline imkân geçmediği için ölü gibi duruyor.

Bulsa hükm-i âlet-i Fir'avn'ı bû

Kim ana mûnkâd olurdu âb-ı cû

(c.3, b.1059, s.40)

O da Firavun'un imkânını bulsaydı, ırmak bile onun emri ile akardı.

Eyleyüp da'vâ-yı Fir'avn ile lâf

İde Mûsâ ile Hârûn'a hilâf

(c.3, b.1060, s.40)

Firavunluk davasına kalkar Mûsâ (AS) ile Harun'a karşı gelirdi.

Sende ol ümmîd var kim bî-cefâ

Beste vü mahfûz olur anda vefâ

(c.3, b.1069, s.41)

Sen ona cefa etmeksizin öyle bağı ve vefakâr mı kalacağını umuyorsun?

Herkese olmaz bu fikri eylemek

Ejdehâ öldürmege Mûsâ gerek

(c.3, b.1070, s.41)

Herkese olmaz bu fikri gerçekleştirmek. Ejderha öldürmek için Mûsâ (AS) olmak gerek.

Ol ki Mûsâ'ya göründü bir asâ

Sırr keşf oldukda oldu ejdehâ

(c.3, b.2801, s.106)

O, Mûsâ (AS)'ya bir sopa göründü, sırrı keşf olunca ejderhaya dönüştü.

Sırr çûbu bilmedi bir öyle şâh

Sana dâm u dâneye mümkün mi râh

(c.3, b.2802, s.106)

Öyle bir padişah bile sopanın sırrını bilememişken, senin tuzağın ve danelerin sırrını bilmen mümkün mü?

Çeşm-i Mûsâ'dan nihân iken mesel

Nice eylersin fudûliyyette hâl

(c.3, b.2803, s.106)

Misal Mûsâ (AS)'nın gözünde gizli iken sen fodul halinle nice eylersin?

Mâr benzer mi asâya ey Kelîm

Derd benzer mi devâya ey hekîm

(c.3, b.3475, s.132)

Ey Kelîm yılan asaya; ey hekîm dert de davaya benzer mi?

Sen asâ hükmünde bir katre menî

Çünkü düşdün oldu bir şahs-ı senî

(c.3, b.3476, s.132)

Sen de asa yerine bir damla meni düşürdün, o güzel bir şahıs oldu.

Sende yâr ola ya mâr ola o âb

Ol asâdan pes niçündür irtiyâb

(c.3, b.3477, s.132)

Meninin dost veya düşman olurken, asanın yılan oluşuna neden şüphelenirsin?

Zikr-i Mûsâ vü şecer Tûr u asâ

Hal’-ı na’leyn u hitâbât u atâ

(c.3, b.4281, s.162)

Mûsâ (AS), tur ve asa; ayakkabıların çıkarılması, hitap ve ihsanlar...

**Hikâye Başlığı: Sûret-i Evliyâ Ve Kelâm-ı Evliyâ-yı Asâ-yı Mûsâ Ve Efsûn-ı Îsâ
Âlâ Nebiyînâ Ve Aleyhi’s-selâm Suretiyle Teşbîh**

Âdemî Mûsâ asâsına şebîh

Âdemi efsûn-ı Îsâ-yı nebîh

(c.3, b.4302, s.163)

İnsan, Mûsâ (AS)’nın asâsına ve Îsâ (AS)’nın efsununa benzer.

Ben asâ-yı dest-i Mûsâ’yım velî

Ol nihândır bende âyâtı celî

(c.4, b.1089, s.43)

Ben Mûsâ (AS)'nın elindeki gizli asâyım. O gizlidir ama bende delilleri görünmede.

Ehl-i İslâma pul-ı deryâ benim

Hem yine Fir'avn'a ejderhâ benim

(c.4, b.1090, s.43)

İslâm Ehline derya üstündeki köprü hem yine Firavun'a ejderha benim.

Bu asâya eyleme sâde nazar

Kim asâ bî-keff-i Hakk itmez eser

(c.4, b.1091, s.43)

Bu asaya bakma, o, Hakk'ın elinde olmaksızın bir şey yapamaz.

Bu asâdır mevc-i tûfân-ı farîk

Eyledi câdû perestân-ı garîk

(c.4, b.1092, s.43)

Büyücülere tapanları gark eyleyen ve yine tufan dalgalarını yapandır.

Ger şumâr olsa asâ-yı dâverî

Mahv olur Fir'avniyâyanın peygeri

(c.4, b.1093, s.43)

Hakk'ın asaları sayılabilse, Firavnilerin hileleri mahvolur.

Olmasa ger câh-ı Fir'avn'ı pelîd

Dûzaha kandan idi hel mim-mezîd

(c.4, b.1095, s.43)

Münkir Firavun'un hileleri, saltanatı olmasaydı; cehennem nereden dolacaktı.

Bir asâ bahş eylerim Mûsâ'ya ben

Kim olur bir âleme şemşîr-zen

(c.4, b.3544, s.135)

Mûsâ (AS)'ya ben bir asa bahşederim, O da onunla bir âlemi kılıçtan geçirir.

Dest-i Mûsâ'ya virüp hem nûr u tâb

Eylerim mânend-i berk-ı âfitâb

(c.4, b.3545, s.135)

Mûsâ (AS)'nın eline güneş şimşegi gibi nur veririm.

Eylerim hem çûbu mâr-ı heft-ser

Anda mâr-ı mâde vü ner bî-eser

(c.4, b.3546, s.135)

Hem asayı öyle yedi başlı bir yılan ederim ki, bir erkek ve dişi yilandan hâsıl olmamıştır.

Bil dıraht-ı Mûsevîdir bu dıraht

Cânib-i Mûsâ'ya itdin nakl-i raht

(c.4, b.3593, s.137)

Bu ağaç Mûsâ (AS)'nın ağacıdır ki yükünü Mûsâ (AS)'dan yana çekersen.

Anı âteş sebz ider Hürrem ider

Şâhıdır innî ena'llâh'a haber

(c.4, b.3594, s.137)

Onu ateşin yeşerttiğini, neşelendirdiğini görür, dalının muhakkak ki ben Allah'ım dediğini duyarsın.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhisselâm'ın Kıssasının Geri Kalanı

Kim ana virdi haber vahy-i mühim

Kecliği terk eyle şimdi festekim

(c.4, b.3598, s.137)

Mûsâ (AS) Aleyhisselâm'a önemli bir vahiy şöyle haber verdi: "Eğriliği terk et doğru ol.

Bil asâ'yı Mûsevî oldu bu ten

Geldi emr ilkâaya anı destden

(c.4, b.3599, s.137)

Bu beden Mûsâ (AS)'nın asâsıdır; onu elinden at." Diye emir geldi.

Böylece İtmeden ilkâ ki ol bir çûbdur

Emrimizle çün tutarsın hûbdur

(c.4, b.3601, s.137)

Atmadan önce o bir değnektir. Emrimizle tutarsan güzelleşir.

Ol ki berg efşân olurdu berreye

Oldu mu'ciz bu gürûh-ı gırreye

(c.4, b.3602, s.137)

O, önce kuzulara yaprak silkerdi, şimdi bir güruha bir mucize oldu.

Bî-hodâne geldi Mûsâ'dan duâ

Oldu çün manzûru kâr-ı müntehâ

(c.4, b.3603, s.137)

Mûsâ (AS) işin sonunu görünce kendinden geçip duaya başladı.

Kim niçün bu mu'ciz ü sa'y-ı az

Çünkü bu kavm istikamet eylemez

(c.4, b.3606, s.137)

Ya Rabb'im bu mucizeler bu gayretler kim için? Çünkü bu kavim doğru yola gelmiyor.

Eyle tahrîk-i asâ tâ ide hâk

Ser be ser hayl-ı cerâdı çâk-çâk

.(c.4, b.3622, s.138)

Asanı hareket ettir de çekirgelerin parçaladıklarını toprak yeniden bitirsin.

Ol melâhlar olalar ol dem siyâh

Halka meşhûd ola tebdîl-i İlâh

(c.4, b.3623, s.138)

O çekirgeler yansın kararsın da halk, Hakk'ın değiştirmelerini görsün.

Bu suhan bî-haddir ey Mûsâ hemân

Kıl lebîn tahrîk ola sebze ayân

(c.4, b.3639, s.138)

Bu sözün sonu yok ey Mûsâ (AS) hemen dudağını hareket ettir de yeşillikler bitsin.

Öyle itdikde hemân ol dem zemîn

İtdi arz-ı sünbül ü habb-ı semîn

(c.4, b.3640, s.138)

Mûsâ (AS) da öyle yapınca hemen o an yerden sümbüller, dolgun başaklar çıktı.

Gark-ı ni'met oldu nâgâh ol nefer

Kaht-dîde mürde-i cûu'l-bakar

(c.4, b.3641, s.138)

Ansızın onlar, kıtlık halinde iken nimete boğuldular.

Görmeyenler mâr-ı Mûsâ'da sebât

Habl-ı sihri zann ider sâhib-hayât

(c.5, b.602, s.25)

Mûsâ (AS)'nın ejderhasını görmeyenler, onu bir sihirli ip sanırlar.

Bir kulun Mûsâ Kelîm-i nâm-dâr

Oldu bahre perde-endâz-ı gubâr

(c.5, b.959, s.39)

Bir namlı kulun Mûsâ (AS) Kelîm de, o denizde tozdan perdeler hâsıl etmişti.

Her taraftan âb idüp kasr-ı inân

Ka 'r-ı deryâdan gubâr oldu ayân

(c.5, b.960, s.39)

Su, her taraftan çekilmiş deryanın dibinden tozlar ayan olmuştu.

Bu Elif lâm mîm ü Hâ mîm-i hurûf

Çün asâ-yı Mûsevîdir kıl vukûf

(c.5, b.1324, s.53)

Bu “elif, lam, mim” Mûsâ (AS)'nın esasına benzerler, buna vuku ol.

Harfler bu harf için sûret-nümûn

Lîk olur anın sıfâtında zebûn

(c.5, b.1325, s.53)

Harfler de bu harflerin suretinde görünürler ama onların sıfatlarında değildirler.

Kim tuta elde asâ-yı imtihân

Ol asâ ile olur mu hem-inân

(c.5, b.1326, s.53)

İmtihan için eline bir sopa alanın sopasıyla Mûsâ (AS)'nın asası hiçbir olur mu?

Bahri hark eyler misâl-i ejdehâ

Hak ile Hâ mîm mânend-i asâ

(c.5, b.1336, s.54)

“Hâ, mîm” Hakk'ın yardımıyla Mûsâ (AS)'nın asâsı gibi ejderha kesilip dağı yarar.

Ey nice hurfet-nümâ şûhân-ı lâf

Bî- taallüm itmede lâf u güzâf

(c.5, b.1432, s.57)

Bir parça hüner gösteren laf ebeleri de laftan başka hiçbir şey öğrenmemişler.

Her biri Mûsâ- nümûn elde asâ

Yâ dem-i Îsâ ile efsûn-nümâ

(c.5, b.1433, s.57)

Her biri elinde asâ ile Mûsâlık taslar veya Îsâ (AS) nefesliyim diye efsunluk ederler.

Dest-i Mûsâ'da asâ su 'bân idi

Hem yed-i zîbendesî tâbân idi

(c.5, b.1547, s.62)

Mûsâ (AS)'nın elinde asâsı ejder kesilmekte idi. Avcu ise bir güneş gibi parlamaktaydı.

Mâr-ı Mûsâ'yı görüp Fir 'avn-ı dûn

İstedi mühlet olup nermî-nümûn

(c.5, b.2451, s.99)

Aşağılık Firavun Mûsâ (AS)'nın yılanını görünce yumuşayıp ondan mühlet istedi.

Didi âkıllar gerek idi ana

Hışm ide çünkim odur Rabbü'l-verâ

(c.5, b.2452, s.99)

Akıllar dedi ki: “Madem o din sahibiydi, Tanrılık iddiasındaydı, o zaman daha sert olması gerekirdi.

Mu ‘cize ger mâr ola ger ejdehâ

Anda pes kahr-ı Hudâyî n ‘oldu yâ

(c.5, b.2453, s.99)

Mucize ister yılan ister ejderha olsun, O’ndaki Tanrılık kahrı ne oldu?

Şemme kalb-i sâhirânı itdi câ

Oldu yeksân anlara dest ü asâ

(c.5, b.3346, s.135)

Büyücülerin kalbine biraz tesir etti de onlar için asa da el de bir oldu.

Ol nukuuşu sihr ider cünbiş-nûmâ

Tâ yed-i Mûsâ’da sâkindir asâ

(c.5, b.3817, s.154)

O nakışlar sihir ile kımıldasalar da AsâMûsâ (AS)’nın elindedir.

Anları sıdk-ı asâ eyler âdem

Çeşm-i Fir ‘avnî olur mugber o dem

(c.5, b.3818, s.154)

Asa’nın sadakati onları yok eder. Firavnî göz o an toz toprakla dolar.

Dîde-i Mûsâ’da çûb idi asâ

Çeşm-i gaybîde velâkin ejdehâ

(c.5, b.3943, s.159)

Hayrı şerri görürsün sonra emrimizle yine tut.

Mûsâ (AS)'nın gözünde asası bir değnek, gaybın gözünde ise bir ejderha idi.

4.1.4. Hz. Mûsâ ve Buzağı Kıssası

Darb-ı laht-ı kâv ile tâv ile tâ ol bû

Çün katil-i kavm-i Mûsâ râz - gû

(c.2, b.1450, s. 52)

Kırbaç yarasıyla, Mûsâ (AS)'nın öküzü yüzünden canlanan maktul gibi dirileyim.

Kâv-ı Mûsâ zindesi veş hûb olam

Zahm-ı lahm ile anın mergûb olam

(c.2, b.1451, s. 52)

Mûsâ (AS)'nın öküzü yüzünden dirilen gibi olayım. Onun gibi ten yarasıyla kıymet bulayım.

1450 ve 1451. Beyitler Hz. Mûsâ (AS) ve Buzağı Kıssasına atıftır. Kuran-ı Kerimde şöyle geçer:

“Hakîkaten Hârûn, onlara daha önce:

“–Ey kavmim! Siz bunun yüzünden sâdece fitneye uğradınız. Sizin Rabbiniz şüphesiz çok merhametli olan Allâh'tır. Şu hâlde bana uyunuz ve emrime itâat ediniz!” demişti.”
(Tâhâ, 90)

“Onlar:

“–Biz, Mûsâ (AS) aramıza dönünceye kadar buna tapmaktan aslâ vazgeçmeyeceğiz!”
dediler.” (Tâhâ, 91)

“(O sırada Tûr'da bulunan Hazret-i Mûsâ (AS)'ya) Allâh buyurdu:

“–Sen'den sonra Biz, kavmini(Hârûn ile kalan İsrâîloğulları'nı)imtihân ettik ve Sâmirî onları yoldan çıkardı.”(Tâhâ, 85)

“(Tûr'a giden) Mûsâ (AS)'nın arkasından kavmi, zînet takımlarından, böğürebilen bir buzağı heykeli(yaparak onu tanrı)edindiler. Görmediler mi ki, o, kendileriyle ne konuşuyor,

ne de onlara yol gösteriyor?(Acziyetine rağmen)onu(tanrı olarak)benimsediler ve zâlimler oldular.”(el-A’râf, 148)

“Mûsâ (AS), kızgın ve üzgün bir hâlde kavmine dönünce:

“–Benden sonra arkamdan ne kötü işler yapmışsınız! Rabbinizin emrini (beklemeyip) acele mi ettiniz?” dedi.

Tevrât levhalarını yere attı ve kardeşi (Hârûn’un)başını tutup kendine doğru çekmeye başladı.(Kardeşi):

“–Anam oğlu! Bu kavim, beni cidden zayıf gördüler ve nerede ise beni öldüreceklerdi. Sen de düşmanları bana güldürme ve beni bu zâlim kavimle beraber tutma!» dedi.” (el-A’râf, 150)

“(Mûsâ (AS)):

“–Ey Hârûn! Sana ne engel oldu da, bunların dalâlete düştüklerini gördüğün vakit benim yolumu tâkip etmedin? Emrime âsî mi oldun?” dedi.

(Hârûn):

“–Ey annemin oğlu! Saçımı sakalımı çekme! Ben Sen’in: “İsrâîloğulları’nın arasına ayrılık düşürdün; sözümü tutmadın!” demenden korktum.” dedi.” (Tâhâ, 92-94)

Hazret-i Mûsâ (AS) ile Hazret-i Hârûn, ana-baba bir kardeşirler. Durum böyle olduğu hâlde, Hârûn -aleyhisselâm-’ın “anam oğlu” demesinin sebebi, Mûsâ (AS) -aleyhisselâm-’ın merhametini celbetmek içindi. Zîrâ ana, hem baba ve kardeşten daha şefkatliydi, hem de onların anneleri, Allâh’a îmân etmiş ve oğullarının sevgi ve hürmetlerini kazanmış sâliha bir anneydi.

“(Mûsâ (AS) da:) “–Ey Rabbim! Beni ve kardeşimi bağışla! Bizi rahmetine kabûl et! Zîrâ Sen, merhametlilerin en merhametlisisin!” dedi.” (el-A’râf, 151)

“(Sonra)Mûsâ (AS), öfkeli ve üzüntülü olarak kavmine döndü:

“–Ey kavmim! Rabbiniz size güzel bir vaadde bulunmamış mıydı? Şu hâlde size zaman mı çok uzun geldi, yoksa üstünüze Rabbinizin gazabının inmesini mi istediniz ki, bana olan va’dinizden döndünüz!” dedi.”(Tâhâ, 86)

“Dediler ki:

“–(Yâ Mûsâ!) Biz sana olan va’dimizden, kendi kudret ve irâdemizle dönmedik. Fakat biz, o kavmin (Mısırlıların) zînet eşyâsından bir takım ağırlıklar yüklenmiş, sonra da onları atmıştık; aynı şekilde Sâmirî de atmıştı.”

(Sâmirî’nin telkîni ile zînetleri eritmek ve buzağı yapmak için ateşe attılar.)

Bu adam, onlar için böğürebilen bir buzağı heykeli îcâd etti. Bunun üzerine:

“–İşte bu, sizin de, Mûsâ (AS)’nın da tanrısıdır, fakat onu unuttu.” dediler.” (Tâhâ, 87-88)

Hazret-i Mûsâ (AS), onlardan bu çirkin işlerinden dolayı tevbe etmelerini istedi. Tevbe şartının da, çok pişman olmak ve ölüm olduğunu bildirdi. Onlar da:

“–Sabrederiz!” dediler ve hükmü beklediler.

“Mûsâ (AS) kavmine dedi ki:

“–Ey kavmim! Şüphesiz siz, buzağıyı(tanrı) edinmekle kendinize kötülük ettiniz. Onun için Yaratanınıza tevbe edin ve nefslerinizi öldürün! Öyle yapmanız, Yaratıcınızın katında sizin için daha iyidir. Böylece Allâh tevbenizi kabûl etmiş olur. Çünkü acıyıp tevbeleri kabûl eden ancak O’ dur.” (el-Bakara, 54)

Öldürecek olanlar, öldürüleceklerin başında ellerinde birer kılıç olduğu hâlde beklemeye başladılar. Her puta tapanın ardında, emir gelince onun boynunu vurmak üzere bir kişi vazîfelendirilmişti. Hattâ bunların içinde birbirlerine akrabâ olanlar dahî vardı:

“Pişmân olup da kendilerinin gerçekten sapmış olduklarını görünce:

“–Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bağışlamazsa, mutlakâ ziyâna uğrayanlardan olacağız!” dediler. (el-A’râf, 149)

Bunun üzerine Hazret-i Mûsâ (AS) ve Hazret-i Hârûn, şefkatlerinden dolayı ağlayarak duâ ettiler. Âyet indi ve tevbeleri kabûl oldu:

“Kötülükler yaptıktan sonra ardından tevbe edip de îmân edenlere gelince, şüphesiz ki o (tevbe ve îmândan) sonra, Rabbin, elbette bağışlayan ve merhamet edendir.”(el-A’râf, 153)

Ve Allâh Teâlâ, şöyle buyurdu:

“O davranışlarınızdan sonra (akıllanıp) şükredersiniz diye sizi affettik.”(el-Bakara, 52)

Bundan sonra Mûsâ (AS) -aleyhisselâm- Sâmirî’ye döndü:

“–Ya senin zorun neydi, ey Sâmirî?” dedi.

O da:

“–Ben, onların görmediklerini gördüm. Zîrâ o elçinin izinden bir avuç (toprak)alıp onu (erimiş mücevherâtın içine) attım. Bunu böyle, nefsim bana hoş gösterdi.” dedi.” (Tâhâ, 95-96)

Müfessirlere göre, Sâmirî’nin, halkın görmeyip de kendisinin gördüğünü ve izinden bir avuç toprak aldığı iddiâ ettiği elçi, Hazret-i Mûsâ (AS)’nın huzûruna gelen Cebrâîl’di. Sâmirî, onun atının bastığı yerlerin yeşerdiğini görmüş, izinin toprağından bir avuç alıp altınları erittiği ateşe atmıştı.

“Mûsâ:

“–Çekil git! Artık sen, hayâtın boyunca: “Bana dokunmayın!” diyeceksin. Ayrıca senin için, kurtulamayacağın bir cezâ günü var. Tapmakta olduğun tanrıya da bak! Yemîn ederim, biz onu yakacağız; sonra da onu parça parça edip denize savuracağız!” dedi.” (Tâhâ, 97)

Rivâyete göre, Mûsâ -aleyhisselâm-’ın âyet-i kerîmedeki bedduâsından sonra Sâmirî, hakîkaten ağır ve bulaşıcı bir hastalığa yakalandı ve ömrü boyunca insanlardan uzak durmak zorunda kaldı.

“Buzağıyı tanrı edinenler var ya, işte onlara mutlakâ Rabblerinden bir gazap ve dünyâ hayâtında bir alçaklık erişecektir. Biz iftirâcılarını böyle cezâlandırırız.” (el-A’râf, 152)

Sâmirî nefsinden oldu kâr-dîd

Oldu Mûsâ'dan tekebbürle baîd

(c.2, b.1998, s.72)

Sâmiri, kendinde bir hüner görünce kibirlenerek, Mûsâ (AS)'dan uzaklaştı.

Ol hüner Mûsâ'dan olmuşdu ana

Eyledi çesmin muallimden cüdâ

(c.2, b.1999, s.72)

O hüneri de Mûsâ (AS)'dan öğrenmişti. Gözünü de hocasından ayırdı.

Lâcerem Mûsâ idüp nakş-ı diger

Eyledi cân u hünerden bî- eser

(c.2,b.2000,s.72)

Şüphesiz, Mûsâ (AS) da bir başka oyun edip, onun hünerini yok etti.

Hikâyenin Başlığı:

Mûsâ Aleyhisselâmı'nın Buzağıya Tapana 'Bâtlı Hayallerin Nereye Gitti' Diye Takdîrde Bulunması

Didi Mûsâ bir delâlet ehline

Ey olan dil-beste dâm-ı cehline

(c.2,b.2054,s.74)

Mûsâ (AS) bir sapkına dedi ki, "Ey cahilliğin tuzağına gönlü bağlanan."

Eyledin Peygamber iken ben gümân

Görmüş iken bunca bürhânım ayân

(c.2,b.2055,s.74)

Bunca delilimi görmüşken peygamberliğimden şüphelendin.

Hep hayâl ü vesvese geldi sana

Ta'ne-sâz oldun resul iken bana

(c.2,b.2057,s.74)

“Sana hep hayl ve vesvese geldi sana. Ben resul iken ta'nedici oldun bana.

Bahri gerd - efsân görüp geçtin ayân

Oldun âzâd-ı gam-ı fir'avniyân

(c.2,b.2058,s.74)

Denizi açıkça toz saçarken görüp geçtin. Firavnilerin şerrinden kurtuldun.

Geldi kırk yıl menn ü selvâ -yı semâ

Sengden su çıkdı itdikde duâ

(c.2,b.2059,s.74)

Dua ile kırk yıl boyunca gökten kudret helvası ve bildircin eti geldi. Taştan su çıktı.

Oldu bunca germ ü serd in ü ân

Senden ammâ gitmedi vehm ü gümân

(c.2, b.2060, s.74)

“Bunlar gibi nice mucizeler oldu ama senin şüphelerin gitmedi.”

Sihr ile gusâre itdi bir sadâ

Eyledin secde didin budur Hudâ

(c.2, b.2061, s.74)

“Büyü ile bir buzağı ses çıkarınca -Tanrı budur- deyip ona secde ettin.

Sâmîri kimdir ki ey serg tıynetân

İde icâd-ı Hudâvend-i cihân

(c.2, b.2065, s.74)

“Samiri kimdir ki ey köpek tıynetliler, cihânın Tanrısını icat etsin?”

Çün Hudâyı gâv ile yek-dil olur

Cümle işkâl-i cihân âtlı olur

(c.2, b.2066, s.74)

“Bütün şüpheler nasıl işe yaramaz da Tanrılık öküzle aynı olur?”

Gâv için hâşâ Hudâlık bî-güzâf

Ben resûl olmakda bunca ihtilâf

(c.2,b.2067,s.74)

Hâşâ öküz tanrılığa layık oluyor da benim Peygamberliğimden şüpheyeye düşüyorsun.

Oldun ey har sâcid-i gâvın biri

Akılın oldu sayd-ı sihr-i Sâmirî

(c.2, b.2068, s.74)

Ey eşek, bir öküze secde ettin, akılın Sâmirî'nin sihrine av oldu.

Lîk her dîvâneye itme nazar

Sâmirî gûsâlesinden el-hazer

(c.2, b.2366, s.85)

Lakin her divaneye bakma, Samiri'nin buzağısından sakın.

Rûşenâ ise eger çeşm -i selîm

Her kilîm altında vardır bir Kelîm

(c.2, b.2371, s.85)

Sağlam göz eğer aydın ise her kilim altında bir Kelîm vardır.

Sıbtıyân-veş kavm-i gûsâle-perest

Böyle bir gâve niçün teslîm-i dest

(c.6, b.2084, s.78)

İsrailoğulları gibi öküze tapan bir kavim bunlar. Böyle bir öküze el vermek niçin?

Âl-i Mûsâ kandedir şimdi dirîg

Âbidân-ı icle bârî çekse tîg

(c.6, b.2087, s.78)

Yazık Mûsâ (AS)'nın kavmi şimdi nerededir? Olsaydı, bari şu öküze tapanlara kılıç çekseydi.

4.1.5. Tîh Sahrası ve Mercimek-Sarımsak İstemesi

Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Bir ara şöyle demiştiniz: “Mûsâ! Biz tek çeşit yemeğe katlanamayız. Haydi, bizim için Rabbine yalvar, bize yerde yetişen şeylerden çıkarsın; sebzesinden, sarımsağından, mercimeğinden ve soğanından...” O da şöyle demişti: “Yani üstün olanı daha aşağı olanla değiştirmek mi istiyorsunuz? İnin bir şehre, orada istediğiniz her şeyi bulursunuz”. Başlarına sefillik ve çaresizlik çöktü. Tekrar Allah'ın azabına çarpıldılar. Evet, öyle! Çünkü Allah'ın âyetlerini görmezlikten geliyorlar, peygamberlerini haksız yere öldürüyorlardı. Evet, öyle! Çünkü isyana dalıyorlar ve aşırı gidiyorlardı.” (Bakara 2/61)

Kavmi Mûsâ'dan bir iki bî-edeb

İtdiler sîr u ades zammın taleb

(c.6, b.82, s.5)

Mûsâ (AS)'nın Kavminden birkaç haddini bilmez, sarımsak ve mercimek istediler.

Kat' olundu hân u nân-i âsümân

Kaldı renc-i zer'-i evkât ü zamân

(c.6, b.83, s.5)

Bunun üzerine gökten ekmek ve sofraya inmesi durdu. Onlara ise ekin ekip biçme meşakkati kaldı.

Yine küstâhân idüp terk-i edeb

Oldular âlûde-i züll-i taleb

(c.1, b.86, s.5)

Küstahlar ise terbiyesizlik yapıp, sofrataklarını da istediler.

Ebr-i Mûsâ'sın atâ-yı ehl-i Tîh

Kim virirdi hân u mân-ı bî-şebîh

(c.1, b.3842, s.145)

“Tîh sahrasındakilere Mûsâ (AS)'nın bulutu gibisin. Ki o bulut; benzeri olmayan sofralar, ekmekler verdi.

Halka gendüm-bahş olur gayrı sehâb

Kim gelir cehd ile ana âb ü tâb

(c.1, b.3843, s.145)

Başka bulutlar halka buğday verir. İnsanların da çalışmasıyla ona lezzet gelir.

Ebr-i Mûsâ'da olup ihsân-ı Rab

Puhte vü şîrîn gelirdi bî-teab

(c.1, b.3844, s.145)

Rabb'inin ihsanı Mûsâ (AS)'nın bulutu üzerinde tecelli olduğundan ona sofralar, nimetler pişmiş ve tatlı olarak zahmetsizce gelir.

Puhte-hârân-ı keremde dem be dem

Ol inâyet eyledi ref'i âlem

(c.1, b.3845, s.145)

Kerem sofrasından yiyenler için o bulutun inayeti sanki bir bayrak açmıştı.

Ol muayyen sofrata sâl-i erbaîn

Olmadı naks üzre çün mâ'ı muîn

(c.1, b.3846, s.145)

Rabb'in yardımıyla, o sofraya tam 40 yıl eskizsiz ve devamlı geldi.

İtdi âhir ol gürûh-ı bî-edeb

Berk-i tere sez-i gûnâgûn taleb

(c.1, b.3847, s.145)

Sonunda ise o edepsiz gürûh, tere ve çeşitli sebzeler istemeye başladı.

Bu cihân tîh oldu sen Mûsâ ye biz

Cürm ile mahbûs-i tîh-i meşrebiz

(c.2, b.2507, s.90)

Bu cihan bir çöl(Tîh Sahrası) sen de Mûsâ (AS)'sın. Biz de suçumuzdan dolayı mahpus kalmışız.

Kavm-i Mûsâ reh-neverd oldu müdâm

Anlara evvel kadem idi makâm

(c.2, b.2509, s.90)

Mûsâ (AS) Kavmi bir hayli yol aldılar ama yine ilk adım attıkları, evvelki oldukları yere, geldiler.

Olsa bizden kâlb-i Mûsâ-da rızâ

Yol açılmak eyler idi iktizâ

(c.2, b.2510, s.90)

“Mûsâ (AS)'nın kalbi bizden razı olsaydı bir kurtuluş yolu bulunurdu.

Olsa bizden kâlb-i Mûsâ'da rızâ

Asümândan mâide gelmezdi bil

(c.2, b.2511, s.90)

“Fakat bizden tamamen bıksaydı da gökten sofraya gelmez,

Sengden cûş eylemezdi çeşmeler

Bu beyâbânda kalırdı pâ vü ser

(c.2, b.2512, s.90)

Taştan pınarlar kaynamazdı, biz de çölde ölür kalırdık.

Belki âteş idi bu hâna bedel

Pür-şerâr-ı kahr olurdu bu mahâl

(c.2, b.2513, s.90)

“Belki sofraya yerine ateş yağar, bu yer kahr kıcılımları ile dolardı.

Kıldı Mûsâ iki yüzden kârımız

Geh müeddib gâh oldu yârimiz

(c.2, b.2514, s.90)

“Bizim işimizden dolayı Mûsâ (AS) iki hale geldi, kâh hasmımız kâh dostumuz oldu”

Hışmı âteş-rîz-i raht ise eger

Hilmidir ammâ beliyâyâta siper

(c.2, b. 2515, s.90)

“Hışmı, eşyalarımızı ateşe atarsa da Hilmi de belalara siperdir.”

Midhat-ı hâzırda var nakş-ı riyâ

Kasd ile Mûsâ'ya oldum leb-küşâ

(c.2, b.2517, s. 91)

“Karşısındakini övmekte riya vardır. Bu maksatla Mûsâ (AS)'dan bahsettim.

Kıssa-yı Mûsâ'yı vasf itmek bana

Pîş-gâh - ı izzetinde nâ-revâ

(c.2, b.2518, s.91)

“Yoksa senin yüce huzûrunda Mûsâ (AS)’nın kıssasından bahsetmem layık değildir.

Zikr-i hâs-ı sabr-ı Eyyûb-i nebîh

Zikr-i İsrâîliyân u seyr-i Tîh

(c.3, b.4280, s.162)

Eyüb’ün sabrı, İsraililer’in Tîh Sahra’sında dolaşmaları.

Rûzgârım geçmede ber-aks-i hâl

Hemçü tîh ü kavm-i Mûsâ bunca sâl

(c.4, b.1569, s.61)

Mûsâ (AS) kavminin yıllarca çöllerde dolaşması gibi benim de ömrüm öylece geçmektedir.

Mûsî-i cân sîneyi Sînâ ider

Kûr olan tûtîleri binâ ider

(c.5, b.2533, s.102)

Can Mûsâ (AS)’sı sineyi Sînâ eder, Kôr papağanların gözünü açar.

Tîh içinde kavm-i Mûsâ-veş hemîn

Cây-gâhın oldu sâl-i erbaîn

(c.6, b.1811, s.68)

Mûsâ (AS)’nın kavmi gibi kırk yıl Tîh Sahrasında kalmışsın.

Gelmedikçe meylîne ıclın zevâl

Anlara Tîh oldu girdâb-ı dalâl

(c.6, b.1814, s.68)

Buzağıya meyilden kurtulmadıkça, onlara Tîh Sahrası bir sapıklık girdabı olur.

4.1.6. Firavun ve Askerleri

Bir gece vakti Hz.Mûsâ (AS)'ya yola çıkması emredilir, Firavun ve adamları da onların peşine düşer. Hz.Mûsâ (AS) 'asâsı ile denize vurur ve deniz yarılr. İsrâiloğulları denizi geçer, ancak Firavun ile askerleri boğulur (Bakara, 2/50; A'raf, 7/136; Enfâl, 8/54; Yûnus, 10/90, 92; İsrâ, 17/103; Tâhâ, 20/77-78; Şûarâ, 26/52, 53, 60-66; Kasas, 28/40; Duhân, 44/23; Zâriyât, 51/40).

Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle geçmektedir:

“Bunun üzerine Firavun, askerleri ile birlikte onların peşine düştü. Deniz onları gömüp boğuverdi.” (Tâhâ, 20/78)

Her nefes bir mekr ü her mekrinde hem

Oldu yüz Fir'avn u fir'avnî be hem

(c.1, b.814, s32)

Nefsin her nefes bir hilesi var. Ve onun her hilesinde yüz Fir'avn ve ona uyanlar bulunur.

Hâlık-ı Mûsâ ve Mûsâ'dır penâh

İtme Fir'avn ile îmânın tebâh

(c.1, b.815, s.32)

Mûsâ (AS)'nın Tanrı'sı ve Mûsâ (AS) sığınaktır. Fir'avn ile imanını boşa götürme.

Hikâye Başlığı: Asâ Musahhar-ı Meşiyeti Rabbânî Olup Hıfz-ı Nâmûş İçün Fir'avn'ın Halvetde Münâcat İtdigidir

Gibi İlâhi İradenin Emrinde Olup Fir'avn'un Şerefini Korumak İçün Yalnızken Tanrı'ya Yalvarıp Yakarması

Mûsâ ve Fir'avn oldu abd-i Hak

Biri tâyi' biri âsî oldu bak

(c.1, b.2546, s.98)

Mûsâ (AS) da Fir'avn da Hakk'm kuludur. Birisi itaatkâr diğeri asi oldu.

Hakk'a Mûsâ rûz u şeb nâlân idi

Her gice Fir'avn hem giryân idi

(c.1, b.2547, s.98)

Mûsâ (AS) gece gündüz Hakk için gözyaşı dökerdi, Fir'avn da geceleri gözyaşı dökerek,

Dirdi benlik oldu tavk-ı gerdenim

Ol cihetdendir sözümde ben benim

(c.1, b.2548, s.98)

Derdi, benlik boynumun zinciri oldu. Sözümdeki benlik bu sebeptendir.

Sen ki Mûsâ'yı münevver eyledin

Bendeni hem sen mükedder eyledin

(c.1, b.2549, s.98)

Sen ki Mûsâ (AS)'yı nurlandırdın, Beni de dertlendirdin, bulandırdın.

Eyledin ya'ni Mûsâ'yı reşk-i mâh

Mâh-ı cânım itdin ammâ rû-siyah

(c.1, b.2550, s.98)

Aya Mûsâ (AS)'yı kıskandırdın. Benim ayımı da kara yüzlü eyledin.

Tâliim ger olsa mâh-ı rûşenâ

Çün husûf ola nedir çâre ana

(c.1, b.2551, s.98)

“Talihim parlak bir ay olsa da ay tutulunca ne çaresi var?”

Suhre oldum itdiğim da'vâda ben

Ay tutulsa halk olurlar tâs-zen

(c.1, b.2552, s.98)

“Ettiğim davadan maskara oldum. (Tanrılık davası) Ahali ay tutulunca teneke, tas çalar.”

Tâs çalıp ser-germ olurlar sû be sû

Mâh-ı mahsûfa olurlar ta’ne-gû

(c.1, b.2553, s.98)

“Tas çalarlar çoşarlar her tarafta, hâlbuki tutulmuş aya hakaret etmedeler.

Ben ki Fir’avn’ım bana ey vâ-y-ı nâs

Rabbîyü’l-a’lâ deyu çalmakda tâs

(c.1, b.2554, s.98)

“Ben ki Fir’avn’ım halktan vay bana! -En yüce Tanrı benim- sözüne tas çalmadalar.

Kendiye Fir’avn dirdi ey aceb

Rabbenâ virdin okurken nîm-şeb

(c.1, b.2559, s.98)

Fir’avn kendi kendine der ki, “gece yarıları ben-Ey Rabbim- diye zikr edip,”

Gizi Hak’dan tâlib-i avn olurum

Çün görem Mûsâ’ya Fir’avn olurum

(c.1, b.2560, s.98)

“Yalnızken Hakk’ın yardımını istiyor, Mûsâ (AS)’yı görünce Fir’avn oluyorum.

Çünkü bî-rengî esîr-i reng olur

İki Mûsâ’da cidâl ü ceng olur

(c.1, b.2566, s.98)

Zira renksizlik rengin esîri olunca iki Mûsâ (AS) arasında çatışma olur.

Olsa bî-rengî-i vahdet rû-nümûn

Sulh ider Mûsâ ile Fir’avn-ı dîn

(c.1, b.2567, s.98)

Vahdet renksizliğine erişince aşağılık Fir'avn ve Mûsâ (AS) barışırılar.

Ger sana bu nükteden olsa suâl

Reng için yokdur halâs-ı kıyl u kâl

(c.1, b.2568, s.98)

Eğer sana bu nükteden sorulursa, “renk için dedikodudan kurtuluş yoktur” denilmelidir.

Oldu na'l-i bâz-gûne ey selîm

Nefret-i Fir'avni bil redd-i Kelîm

(c.1, b.2581, s.99)

Ey saf kişi nallar ters çakılmıştır. Fir'avn'ın nefretini Mûsâ (AS)'nın reddinden bil.

İtmeye Mûsâ Nebî hatta zuhûr

Gelmedi hûn-ı mezâlimden fûtûr

(c.2, b. 775, s.29)

Mûsâ (AS) Peygamber zuhur edince, zulümden, kan dökmekten usanmadı.

Doğdu Mûsâ ol işe meşgûl-i hûn

Kahrına hükm-i İlâhî reh- nümûn

(c.2, b.776, s.29)

O hala kan dökmekle meşgul iken Mûsâ (AS) doğdu. Onu kahretmek için Hakk'ın hükmü yol göstermekte.

Hânesinde oldu Mûsâ hoş - nişîn

Katl-i etfâl ile ol pür - hışm u kîn

(c.2, b.778, s. 29)

Mûsâ (AS) hanesinde rahatça oturuyorken, O, kin ve hışım ile çocukları öldürüyordu.

San o Mûsâ oldu ten Fir'avn ana

Taşra zann eyler adûsun dâimâ

(c.2, b.781, s.29)

Sanki o Mûsâ (AS), teni de Firavun'dur. Düşmanını dışarıda zanneder.

Akl-ı Fir'avn-ı zekî'yi feylesûf

Oldu senden bî-şuûr u bî-vukuuf

(c.2, b.2691, s.97)

“Filozof ve zeki Firavun'un akli yüzünden şuuruz ve anlayışsız oldu. (muaviyenin iblise onun hilelerini anlatması.)

Hây ey Fir'avn nâmûsun kani

Hîç çakal olsun mu tâvûs-ı Ganî

(c.3,b.787, s.30)

Hey Firavun, namusun nerede? Hiç çakal olur mu hak tavusu?

Mûsi vü Hârûn idi tâvâs-bal

Kim sen oldun perlerinden pây-mâl

(c.3,b.789, s.30)

Mûsâ (AS) ve Harun tavus kanatlıydılar. Sen ise onların kanatlarından perişan oldun.

Firavun'un Hz. Mûsâ (AS)'nın Doğumuna İlişkin Göstermiş Olduğu Tepkiler:

Hikâye Başlığı: Fir'avn-ı Bî-Avn Rü'yâda Mûsâ 'nın Ala-Nebiyinâ Ve Aleyhi's-selâm Teşrîfini Gördüğü Ve Tedârük Fikrînde Oldugudur

Firavun'un Rüyasında Mûsâ Aleyhisselâmın Dünyaya Geleceğini Görüp Bunun İçin Tedbir Alması

Cehd-i bî-tevfik ile küşâd

Dünyede vallâhü a'lem bi's-sedâd

(c.3, b.843, s.32)

Dünyada Hakk'ın isteğine uymayan muvaffak olamaz. Doğrusunu Allah bilir.

Cehd-i bî-tevfik ile Fir'avn-ı dîn

Her ne tedbîr itdi oldu vâz-gûn

(c.3, b.844, s.32)

Hakk'ın isteğine uymayan Firavun, çalışıp her ne tedbir aldıysa da muvaffak olamıyordu.

Oldu hükmünde müneccim sad-hezâr

Hem muabbir ile sâhir bî-şûmar

(c.3, b.845, s.32)

Emrinde binlerce müneccim ve sihirbaz vardı.

Oldu çün Mûsâ ana ma'rûz-ı hâb

Kim bu eyler milk-i Fir'avn'ı harâb

(c.3, b.846, s.32)

Ona rüyasında Mûsâ (AS)'yı ve onun mülkünü harap edeceğini göstermişlerdi.

İtdi arz-ı ehl-i ta'bîr ü nücûm

Didi bu hâba nedir tedbîr-i şûm

(c.3, b.847, s.32)

Rüyasını menecim ve tabircilere söyledi. “Bu rüyanın çaresi nedir?” diye sordu.

Didiler tedbîr odur kim bi't-tamâm

İdeler kat'-ı tevellüd hâs u âm

(c.3, b.848, s.32)

Bunun tedbiri, “çocukların doğmasına mani olmaktır.” Dediler.

Tâ şeb-i mevlid hulûl itdi ayân

Eyledi bu re'yi ol fir'avniyân

(c.3, b.849, s.32)

Doğum gecesi ayan olunca Firavun'un adamları şu fikri ileri sürdüler,

Hânesinden her kişi çıksın tamâm

Sahn-ı bezm-i şâhı itsinler makaâm

(c.3, b.850, s.32)

O gün herkes hanesinden çıkıp Firavun'a gelecekti.

Emr olundu şehir içinde ibtidâ

Kim münâdîler ide her sû nidâ

(c.3, b.851, s.32)

Münadîlerin şehrin her yanında şöyle seslenmeleri için emr olundu.

Es-salâ ey hayl-i İsrâîliyân

Da'vet eyler sizleri şâh-ı zamân

(c.3, b.852, s.32)

“Ey İsrailoğulları haydi, zamanın padişahı sizi davet ediyor.

Tâ idüp arz-ı cemâl-i bî-nikâb

Sizler için ide ihsân-ı sevâb

(c.3, b.853, s.32)

Sevaptan ihsan almanız için örtüsünü açıp sizlere yüzünü gösterecek!”

Kim esîr-âsâ o zümre dûr idi

Görmege Fir'avn'ı bî-destûr idi

(c.3, b.854, s.32)

Onlar esir gibiydi, ona yaklaşamazlar ve onu (Firavun'u) görmelerine izin yoktu.

Olsalardı yolda Fir'avn'a duçâr

Yüzleri üzre iderlerdi karâr

(c.3, b.855, s.32)

Hatta yolda Firavun'a rastlayınca yüzleri üstü yere kapanırlardı.

Resm-i memnû' idi kat'â bir esîr

Eyleye mezâre-i rûy-i emîr

(c.3, b.856, s.32)

Bir esirin bir emire bakması kanunen kesin olarak yasaktı.

Çâvuşân eylerdi tenbîh el-hazer

Rû be di'vâr olsun ehl-i reh-güzer

(c.3, b.857, s.32)

O, geçerken çavuşlar yoldakilerin yüzlerini duvara bakmalarını tenbih ederlerdi.

Rûy-ı şâha kim bakar eyler günâh

Başını zahm-ı teber eyler tebâh

(c.3, b.858, s.32)

Kim şahın yüzüne bakarsa günah ilemiş sayılır ve bu ölümüne sebep olurdu.

Anların hırsın o men' itdi ziyâd

Hırs ider men' ile kesb-i izdiyâd

(c.3, b.859, s.32)

Bu yasaklarsa onların görme isteğini artırıyordu. Ziya yasak olan şeye hırs artar.

Hikâye Başlığı: Velâdet-i Mûsâ Aleyhi's-selâma Hile İçün Beni İsrâil'i Meydâna Da'vetleridir.

Mûsâ Aleyhi'sselâm'ın Doğumuna Mani Olmak İçin İsrailoğullarını Meydana Çağırması

Ey esîrân oldu meydân cilve-gâh

Cûd-u didâr oldu va'd-i pâdişâh

(c.3, b.860, s.33)

Münadiler: “Ey esirler, meydana gelin. Padişah size yüzünü gösterip vaadlerde bulunacak deyince,

Çün işitdi müjde İsrâîliyân

Teşne vü müştâk idiler nâgehân

(c.3, b.861, s.33)

Ona susuz ve müştak olan İsrailoğulları bu müjdeyi işitince,

Hîleye bend oldular azm itdiler

Va'd-ı cûd u rû'yete cezm itdiler

(c.3, b.862, s.33)

Düzenlenen hileye bend oldular ve şahı görmek, ihsanına nail olmak için meydana toplandılar. Bu hikâyeye binaen bir de Hikayet diye başlık atarak duruma benzer bir örnek vermiştir:

Hikayet

Ana benzer kim moguul-ı hîle-kâr

Didi bir Mısrî gerkdir bana yâr

(c.3, b.863, s.33)

Bu durum şuna benzer: Hilekâr bir Moğol, “Bana Mısırlı bir dost gereklidir” dedi.

Mısrıyâna mecma' oldu ol taraf

Matleb u maksûd ola tâ zîb-i kef

(c.3, b.864, s.33)

Mısırlılar aradığını ele geçirmek için bir tarafta toplandılar.

Kim gelirse didi matleb bu degil

Var otur bir gûşede ey sâde-dil

(c.3, b.865, s.33)

Kim gelir ise “hayır aradığım bu değil ey saf gönüllü sen git şu köşede otur” derdi.

Tâ ki geldi cümlesi bu tavr ile

Oldular gerdân-zede bin cevri ile

(c.3, b.866, s.33)

Hepsi bu şekilde bir araya gelince boyunlarını vurdular.

Bu şeâmet anlara vak-i namâz

Da’vet-i mevlâ’ya te’hîr-i niyâz

(c.3, b.867, s.33)

Bu uğursuzluk onlara, namaz vaktindeki Mevla’nın davetine uymamalarındandır.

Da’vet-i mekkâra meftûn oldular

Mekr-i şeytândan hazer sad el-hazer

(c.3, b.868, s.33)

Hilekârın davetine uydular. Şeytanın davetinden sakın, yüzlerce sakın.

Eyle dervîşân u muhtâcâmı gûş

İtme savt-ı hîleden cûş u hurûş

(c.3, b.869, s.33)

Fakirlerin muhtaçların sesini duy. Hile sesinden coşma.

Ger gedâyân itse de sût'-i edep

Anların sâhib-dilin eyle taleb

(c.3, b.870, s.33)

Eğer fakirler kusurlu olsalar da, gönül sahibini onlarda ara.

Hanelerden çıkdı İsrâîliyân

Oldular tâ sahn-ı meydâna devân

(c.3, b.872, s.33)

İsrailoğulları evlerinden çıkararak meydana doğru koştular.

Hîle meydâna olunca reh-nümûn

Anlara gösterdi yüz Fir'avn-ı dûn

(c.3, b.873, s.33)

Hile ile onlar meydana çıkınca, Aşağılık Firavun gerçek yüzünü onlara gösterdi.

İtdi dil-dârî vü pür-şevk ü tareb

Cümleye meydân gerek me'vâ-yı şeb

(c.3, b.874, s.33)

Gönüllerini alıp, ihsanlar eyledi, vaatlerde bulundu.

Didiler fermân-beriz hidmet-güzâr

Emr olursa eyleriz bir ay karâr

(c.3, b.875, s.33)

Dediler: “Senin emrinde hizmetindeyiz, emrolunursa burada bir ay da kalırız.”

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm Vucûda Gelüp Avânânın Hâne-i İmrân'a Geldikleri Ve Mâderine Mûsâ'yı Nâra İlk İçün Vahy Olundugudur

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Vücuda Gelmesi Memurların İmran'ın Evine Gelmeleri, Mûsâ (AS)'nın Annesine Mûsâ (AS)'yı Ateşe Atması İçin Vahy Olunması

Hâmil-i Mûsâ zen-i İmrân idi

Kıssadan âgâh olup pinhân idi

(c.3, b.953, s.37)

Mûsâ (AS)'ya hamile olan İmran'ın karısı vaziyeti bildiğinden evde gizleniyordu.

Hâne hâne kabile bunca zenân

Oldular câsûs-ı tıfl-ı nev-zamân

(c.3, b.954, s.37)

“Yeni doğmuş bir bebek var mı? Diye casus ebeler ev ev dolaşıyordu.

Gamz olundu kaldı bir kûdek velî

Gelmedi meydâna vehm oldu celî

(c.3, b.955, s.37)

“Korkusundan meydana gelmeyen bir kadın ve çocuğu var.

Kûçede var bir zen-i zîbâ-nişân

Kûdegi vardır velîkin nükte-dân

(c.3, b.956, s.37)

Bu köşede çocuğu olan akıllı bir kadın” diye yetiştirdiler.

Geldiler teftîs-i tıfla ehl-i şûr

İtdi emr-i Hakk ile vaz'-ı tenûr

(c.3, b.957, s.37)

Firavunun adamları çocuğu aramak için eve geldiğinde Mûsâ (AS)'nın anası onu Hak emri ile tandıra attı.

Mâderine vahy-i Hak virdi haber

Oldu neslinden Halîl'in bu püser

(c.3, b.958, s.37)

Cenab- ı Hak ona Halil peygamber soyundan olduğunu haber verdi.

İsmet ile nâr olur bârid ana

Sûz-ı nâr olmaz ebed vârid ana

(c.3, b.959, s.37)

Onu korumak için ateş soğur ve harareti onu yakmaz.

İtdi çün vahy ile ilkâ-yı şerer

Gelmedi Mûsâ'ya âteşden zarar

(c.3, b.960, s.37)

Anası vahiy ile onu ateşe atsa da Mûsâ (AS) ateşten zarar görmedi.

Çün avânân itdi bî-matleb rücû‘

İtdi gammâzân yine cidd ü vukû‘

(c.3, b.961, s.37)

Memurlar bişey bulamadan döndüler ama gammazlar durumu anlayıp,

Ol avânâna şedîd oldu gulû

Hırs-ı çendîn nakd-i Fir'avn idi bû

(c.3, b.962, s.37)

Firavun'dan para alabilmek için durumu memurlara anlattılar.

Ey avânân emr-i zâhir ol tarâf

Kim gerek ikdâm u teftîş-i gurâf

(c.3, b.963, s.37)

“Ey memurlar, dönüp pencereden içeri bir bakın” dediler.

Hikâye Başlığı: Mâder-i Mûsâ'ya Mûsâ'yı İlkâ-yı Âb İtmek İçün Vahy Olundugudur

Mûsâ (AS)'nın annesine, Mûsâ (AS)'yı Suya Bırakması İçin Vahy Olunması

Yine vahy oldu kulup ilkâ-yı âb

Kıl tevekkül çekme ye's ü ıztırâb

(c.3, b.964, s.37)

Mûsâ (AS)'nın annesine vahy olundu, "Mûsâ (AS)'yı suya bırak, tevekkül et, ye'se kapılıp üzülme.

Nile ilkâ eyle ber-vefk-i murâd

Eylerim âhir seni vaslıyle şâd

(c.3, b.965, s.37)

Hakk'a güven Mûsâ (AS)'yı Nile bırak. Sonunda seni sevindiririm, seni ona kavuştururum" diye vahy olundu.

Bu sözün pâyânı yokdur mekri çok

Pîç u tâbın görmemiş azâde yok

(c.3, b.966, s.37)

Bu sözün sonu yoktur. Hilekâr olup da kendi hilesinden azade olan görülmemiş.

Nice bin tıflı helâk itdi tamâm

Sadr-ı hâne oldu Mûsâ'ya makâm

(c.3, b.967, s.37)

Firavun binlerce çocuğu öldürttü. Ama Mûsâ (AS) kendi hanesinin başköşesindeydi.

Kim cünûn itdi anı hasm-ı cenîn

Hilede hod kûr-çeşm ü dûr-bîn

(c.3, b.968, s.37)

Uzağı görebilen ve kör gözlü, bir ceninin düşmanlığından delirmişti.

Ejdehâdır mekr-i Fir'avn-ı anûd

Mekr-i şâhân oldu andan bî-vücûd

(c.3, b.969, s.37)

İnatçı Firavun'un hilesi bütün padişahların hilesini yok eden bir ejderhadır.

Lîk ekâbir dâlib oldu hasm-ı cân

Hem anı hem mekrin itdi nâtüvân

(c.3, b.970, s.37)

Fakat ondan daha büyük olan bir hile geldi ve canına düşman oldu. Hem onu hem de onun hilesini yok etti.

Ejdehâ idi velî ana âsâ

Ejdehâ oldu be-tevfik-i Hudâ

(c.3, b.971, s.37)

O ejderha idi. Asa da Hakk'ın yardımıyla bir ejderha oldu.

Dest ber bâlâ-yı dest oldu şehâ

Tâ o Hakk'a kim ileyhi'l-müntehâ

(c.3, b.972, s.37)

Ey şah son menzile Ta O Hakk'a kadar el üstünde el vardır.

Kim o bir deryâ ki bî-gavr u kenâr

Cümle deryâlar yanında katre-vâr

(c.3, b.973, s.37)

Zira o öyle bir deryadır ki dibi ve sahibi olmayan, cümle deryalar yanında damla kalır.

Hile vü tedbîr olursa ejdehâ

Hükm-i ill'allâh ile ser-cümle lâ

(c.3, b.974, s.37)

Hile ve tedbirler bir ejderha olursa, bir olan Allah'ın karşısında hepsi hiçtir.

Bunda çün oldu beyân için küşâd

Oldu mahv Allâhü a'lem bi'r-reşâd

(c.3, b.975, s.37)

Söz buraya erişince mahv oldu. Beyan oldu. En doğruyu Allah bilir.

Kâr-ı Fir'avn oldu sende kıl nigâh

Lîk sende ejdehâ mahbûs-ı çâh

(c.3, b.976, s.37)

Firavun'un işi sende de var. Lakin senin ejderhan kuyuda mahpus.

Hayf oldu cümle ahvâlin senin

Gitdi Fir'avn'a hayâl-i rûşenin

(c.3, b.977, s.37)

Eyvahlar olsun! Bunlar hep senin hallerindi. Hayalin Firavun'a gitti. Onun sandın.

Pes harâb eyler seni nefs-i laîn

Dûr ider Hak'dan katı sû-i karîn

(c.3, b.979, s.37)

Nefsin seni nasıl da harap eyler. Bu kötü arkadaş seni Hak'tan uzaklaştırıyor.

Âteşinde hiyzüm-i Fir'avn yok

Anda çün Fir'avn-ı ferr ü avn yok

(c.3, b.980, s.37)

Senin ateşinde Firavun'un ki gibi odun yok. Çünkü onun gibi fırsat ve imkâna sahip değilsin.

Hikâye Başlığı: Mûsâ-yı Kelîm'e Fir'avn'ın Tehdîd İtdigidir

Mûsâ Aleyhi's-selâm'ı Firavunun Tehdit Etmesi

Didi Fir'avn ana niçün ey Kelîm

Halkı itdin küşte-i evhâm u bîm

(c.3, b.1072, s.41)

Firavun ona dedi ki: “ EyKelîm, niçin halkı korkutup öldürdün?

Halkı üftân-ı hezîmet eyledin

Katl ü ihlâke azîmet eyledin

(c.3, b.1073, s.41)

Halkın hezimete uğramasına ölmesine sebep oldun.

Lâcerem halk oldular düşemen sana

Kîne-dâr-ı sîne merd ü zen sana

(c.3, b.1074, s.41)

Bütün halk sana düşman oldu. Erkeği de kadını da sana kin duymadalar.

Matlebin ber-aks ola kâr-ı cihân

Şâhsız olmak ne mümkün merdümân

(c.3, b.1075, s.41)

Dünyanın işi senin istediğinin aksine oldu.

Çünkü senden sarf-ı âfât eylemem

Ben sana lâyıık mükâfât eylemem

(c.3, b.1076, s.41)

Çünkü senin şerrinden korunmaya çalışıp layık olduğun mükâfatı sana vereceğim.

Öyle sanma idesin bana firîb

Sana benden umma muhlis ‘an-karîb

(c.3, b.1077, s.41)

Beni aldatacağını sanma, peşinden gölgenden başkasının geleceğini umma.

Gırre olma itdidin kâra hele

Kim kulûb-ı nâsa virdin zelzele

(c.3, b.1078, s.41)

Halkın gönlüne korku saldığından dolayı yaptığın işten mağrur olma.

Böyle yüz fen eyler isen her yana

Hâr olup iller güler cümle sana

(c.3, b.1079, s.41)

Böyle yüzlerce hile yapsan da sonunda rezil olursun, cümle sana güler.

Sana benzer bunda çok da’va olur

Mısır’ımızda âkıbet rüsvâ olur

(c.3, b.1080, s.41)

Burada sana benzer çok dava sahipleri vardı ama Mısır’ımızda rüsva oldular.”

Hikâye Başlığı: Mûsâ-yı Kelîm’in Fir’avn’a Cevâbıdır

Mûsâ Aleyhi’s-selâm’ın Firavun’a Cevab

Didi emr-i Hakk’a yokdur iştirâk

Kanım eylerse heder yok vehm ü bâk

(c.3, b.1081, s.41)

Dedi ki: “Hakk’ın emrine yoktur karışmak. Kanımı bile dökse bundan ne korku?”

Râzıyım ben şâkirim olsam eger

Bu taraf rüsvâ vü Hak'da mu'teber

(c.3, b.1082, s.41)

Dünyada rüsva olup Hakk'ın yanında muteber olmaya razıyım. Buna şükr ederim.

Halk içinde hâr u zâr u müstemend

Dergeh-i Mevlâ'da makbûl u pesend

(c.3, b.1083, s.41)

Var halkın yanında hor ve zelil olayım; yeter ki Hakk'ın yanında makbul olayım.

Sana pend oldu sözüm yohsa İlâh

Bil seni ferdâda eyler rû-siyâh

(c.3, b.1084, s.41)

Sana bu sözü nasihat için söylüyorum, yoksa İlâh seni yarın kara yüzlü eyleyecek.

İzzet ânın hem ibâd-ı sâlihın

Âdem ü iblîs besdir nâsîhin

(c.3, b.1085, s.41)

İzzet onun ve salih kullarınındır. Âdem ve İblis sana öğüt olarak kâfidir.

Hikâye Başlığı: Hazreti Mûsâ Aleyhi's-selâm'a Fir'avn'ın Cevâbıdır.

Hazreti Mûsâ Aleyhi's-selâm'a Firavun'un Cevabı

Didi Fir'avn oldu hükmünde cihân

Şimdi mahkûmum umûr-ı merdümân

(c.3, b.1087, s.41)

Firavn dedi: şimdi cihan benim hükmüm altında, şimdi halkın işlerine mahkûmum.

Hep beni halk-ı cihân itdi kabûl

Cümleden âkıl-terim sâhib-usûl

(c.3, b.1088, s.41)

Bütün cihan halkı beni kabul etti. Cümleden daha akıllı daha asilim.

Kendin ey Mûsâ bize satma yiter

Görme nefsin olma magrûr-ı hüner

(c.3, b.1089, s.41)

Ey Mûsâ (AS), bize kendini satma yeter. Hünerine mağrur olup, nefsini üstün görme.

Sâhirân-ı dehri ihzâr eyleyem

Cehlîni bu fende izhâr eyleyem

(c.3, b.1090, s.41)

Zamanın sihirbazlarını toplayıp, senin cahilliğini ortaya koyayım.

Bir iki günde ana olmaz nizâm

Pes bana çil rûz mühlet vir tamâm

(c.3, b.1091, s.41)

Yalnız bu birkaç günde olmaz, sen bana birkaç gün mühlet ver tamam.

Hikâye Başlığı: Yine Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın Fir'avn'a Cevâbıdır.

Didi Mûsâ yok bana destûr-ı Hak

Bendeyim mühlet degil me'mûr-ı Hak

(c.3, b.1092, s.42)

Mûsâ (AS) dedi: bu hususta bana Hakk'ın izni yok. Ben de bir kulum sana mühlet vermeye memur değilim.

Sende a'vân fikri ben bî-dest-i yâr

Bende-i fermân-berim yok gayri kâr

(c.3, b.1093, s.42)

Sen de adamlarının fikri benimse yardımcım yok. Hakk'ın fermanına tabiyim, başka bir işim yok.

Zinde oldukça idüp hizmetde cîd

Bendeyim lâzım bana olmak mucîd

(c.3, b.1094, s.42)

Yaşadıkça seninle mücadele edeceğim. Ben kulum, savaşmam gerek.

Oldu kârım best-i hükm-i Hudâ

Ol ider her hasmı hasmından cüdâ

(c.3, b.1095, s.42)

İşim Hakk'ın hükmüne bağlıdır. O hasmı hasmından ayırır.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm'a Mühlet İçün Vahy-ı İlâhî Vürûdudur.

Didi Yok yok pes bana mühlet gerek

Tâ be key arz-ı tealül eylemek

(c.3, b.1096, s.42)

Firavn: “Yok yok bana mühlet gerek, ne vakte kadar bana bahaneler söyleyeceksin?” deyince,

Hak taâlâ eyledi vahy ol zamân

Ana vüs'at üzre mühlet vir hemân

(c.3, b.1097, s.42)

Cenâb-ı Hakk, Mûsâ (AS)'ya vahy eyledi: “Ona geniş bir zaman ver.”

Mühlet-i çü rûza vir tav'an rızâ

Eylesin envâ'-ı mekri tâ kazâ

(c.3, b.1098, s.42)

Kırk günlük mühleti isteyerek ver. Ta ki istediği hileleri eylesin.

Kûşîş itsin sa'yini red eylerim

Sür'at itdikçe yolun sed eylerim

(c.3, b.1099, s.42)

Çalışsın çalışmasını reddederim. Hızlandıkça yolunu kapatırım.

Hîleler itdikçe ol muztar olur

Her ne eفزûn eylese kemter olur

(c.3, b.1100, s.42)

O hileler ettikçe sıkıntıya düşer. Her neyi artırırrsa ben eksiltirim.

Âb-ı sâfî ana âteş eylerim

Nûşunu mâr-ı münakkaş eylerim

(c.3, b.1101, s.42)

Saf suyunu ateşe çevirip, şerbetini zehre çeviririm.

Her ne âbâd itse vîrân eylerim

Vehme gelmez kâra hayrân eylerim

(c.3, b.1102, s.42)

Her ne mamur etse vîran eylerim. Vehimlerine bile gelmeyen işlemleri şaşırırım.

Bî-elem vir mühlet-i dûr u dırâz

Cem'-i leşker eylesin ol hîle-sâz

(c.3, b.1103, s.42)

Çekinmeden ona uzun bir müddet ver, O hilekâr askerini toplansın.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın Fir'avn'a Medâyinden Cem'-i Sahare İçin Mühlet Virdigidir

Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın Firavun'a Şehirlerden Sihirbazlar Toplaması İçin Mühlet Vermesi

Didi mühle izn-i Hakk oldu bana

İşte ben gitdim icâzetdir sana

(c.3, b.1104, s.42)

Mûsâ (AS), “senin için izin geldi. İşte ben gidiyorum, sana icazet.”

Gitdi Mûsâ ejdehâ der-pey devân

Kelb-i sayyâd-ı meallem-veş revân

(c.3, b.1105, s.42)

Mûsâ (AS) gitti, ejderha da bir av köpeği gibi peşine düştü.

Çünkü geldi kavmine ol müctebâ

Tutdu azgın oldu ol ejder âsâ

(c.3, b.1106, s.42)

O seçilmiş peygamber kavmine geldi. Ejderhayı ağzından tutunca o asa oldu.

Hikâye Başlığı: Şehr-i Medâyinden Fir'avn'ın Sâhirleri Taleb İtdigidir

Firavun'un Şehirlerden Sihirbâzlar Çağirtması

Çünkü Mûsâ gitdi kaldı ol pelîd

Oldu ehl-i meşveretden müstefîd

(c.3, b.1162, s.44)

Mûsâ (AS) gidince Firavun meşveret ehliyle görüştü, onlardan faydalandı.

Öyle tedbîr itdiler etrâfdan

Cem' ola Mısır'a hezârân ehl-i fen

(c.3, b.1163, s.44)

Bütün hüner sahiplerinin, fen ehlinin Mısır'da toplanmasını uygun gördüler.

Çok haberler itdi irsâl ol zamân

Her taraftan cem' ola tâ sâhirân

(c.3, b.1164, s.44)

O zaman Firav'un her taraftan sihirbazlar toplanması için haber saldı.

Kande bir sâhir var ise nâm-dâr

Peyk uçurdu ol yana ol herze-kâr

(c.3, b.1165, s.44)

Nerede meşhur bir sihirbaz varsa o herzevekil o yana habaer uçurdu.

Var idi iki cüvân-ı müştehir

Sihri gûyâ kalb-i mâhda müstemir

(c.3, b.1166, s.44)

Meşhur iki genç vardı sanki sihirleri ayın kalbine tesir ederdi.

Geldi çünkim anlara peygâm-ı şâh

Didiler şâh oldu sizden çâre-hâh

(c.3, b.1167, s.44)

Onlara padişahın habercileri gelip: "padişah sizden çare istiyor" dedi.

Kim iki dervîş geldi nâgehân

Kasr-ı şâha oldular mevkib-zenân

(c.3, b.1168, s.44)

Ansızın iki derviş geldi, şahın köşkünün önüne yerleştiler.

Nesne yok anlarda illâ bir âsâ

Kim olur emr eyledikde ejdehâ

(c.3, b.1169, s.44)

Emr eyledikçe ejderha olan sopalarından başka bir şeyleri yoktu.

Şâh u leşker cümle oldu nâtüvân

Bu iki âdemden itdiler figan

(c.3, b.1170, s.44)

Padişah ve ordusu herkes çaresiz kalıp yenildi. Bu iki adam figan ettiler.

Hikâye Başlığı: Ol İki Sahir Babaları Mezarına Varıp Hakikat-ı Mûsâ'yı Aleyhi's-selâm Babaları Ruhundan Sual İtdikleridir

O İki Sihirbazın Babalarının Mezarına Varıp Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın Hakikatını Babalarının Ruhundan Sormaları

Yog imiş anlarda hîç hayl ü silâh

Bir asâdır ol asâda her salâh

(c.3, b.1183, s.45)

Onların hiçbir ordu ve silahları yokmuş. Bir tek asaları varmış ama bütün işte ondaymış.

Sen sadakât âleminde cilve-ger

Sûretâ hâk içre oldun bî-eser

(c.3, b.1184, s.45)

Senin surette, torak içinde izin kalmadı ama gerçek âlemdesin.

Ol eger sihr ise ihbâr it bize

Yok, Hudâî ise izhâr it bize

(c.3, b.1185, s.45)

Eğer o sihirse bize haber ver. Yok, Tanrıdan ise bu iş haber et bize.

Hem haber vir kim olup ana mutî'

Olalım biz kîmyâ-dâr-ı refî'

(c.3, b.1186, s.45)

Haber ver ona itaat edelim. Kimya ile yücelelim.

Hikâye Başlığı: Sâhir-i Mürdenin Hâbda Evlâdına Cevâbıdır

Ölmüş Büyücünün Çocuklarına Rüyada Cevap Vermesi

Çünkü der-hâb ola ol merd-i hakîm

İdegör kasd-ı âsâ bî-havf u bîm

(c.3, b.1192, s.45)

O hikmet sahibi uyurken asâsını korkmadan almaya çalışın.

Kâdir isen almaga sâhirdir ol

Çâre-i sâhir sana zâhirdir ol

(c.3, b.1193, s.45)

Almaya gücünüz yeterse büyücüdür O. Büyücüye karşı çare de zahirdir.

Kâdir olmazsan sakın bî-kıyl ü kâl

Oldu hakkanî resûl-i Zü'l-celâl

(c.3, b.1194, s.45)

Eğer alamazsanız, sakının ve şüphelenmeyin. O Hak'tandır ve Hakk'ın bir elçisidir.

Şark u garbı tutsa ger Fir'avn-ı dîn

Ceng ü harbinde olur zâr u zebûn

(c.3, b.1195, s.45)

Aşağılık Firavun şarka da garba da hükmetse; savaş zamanında zebûn olur.

Hikâye Başlığı: Kur'ân-ı Mescîdi Asâ-yı Mûsâ'ya Ve Resûl-i Ekrem Hazretlerinin Vefâtını Hâb-ı Mûsâ'ya Ve Hâşâ Tagyîr-i Kur'ân'a Kasd İdenleri Mûsâ Aleyhi's-selâm Sûret-Nümâ-yı Hâb Oldukda Ol İki Sâhir-Zâdenin Asâya Kasd İtdiklerin Teşbîh Tarîkıyla Beyânıdır

Yüce Kuran'ın Mûsâ (AS)'nın Asâsına, Resul-i Ekrem Hazretlerinin Vefatının Mûsâ (AS)'nın Uykusuna, Hâşâ Kuran-ı Değıştirmek İsteyenlerin Mûsâ Aleyhisselâm Uyurken O İki Sihirbaz Çocuklarının Asasıyla Kasdetmelerine Benzemesi

Hak Resûlümsün nedir sihr ü füsûn

Sıdk-ı Mûsâ senden oldu hod-nümûn

(c.3, b.1213, s.46)

Sen benim Hak Resulümsün sihir nedir efsun nedir? Mûsâ (AS)'nın doğruluğu da senden zahir olur.

Hükm-i Kur'ân sende mânend-i asâ

Küfrü eyle muzmahil çün ejdehâ

(c.3, b.1214, s.46)

Kuran sende asa gibidir. Küfrü ejderha gibi yok eyle.

Meşhedinde huft-e-sûretsın velî

Mu'cizâtındır asâdan müncelî

(c.3, b.1215, s.46)

Gerçi mezarında uyur surettesin de asandan parlayan mucizendir.

Kimseler olmaz asâya dest-res

Râhat ol ey server-i mu'ciz-nefes

(c.3, b.1216, s.46)

Kimseler o asayı ele geçiremez. Ey server, nefesi mucizeli sen rahat ol.

Huftesin nûrun ise fevka's-semâ

Kâr-sâz-ı şevket u heybet-nümâ

(c.3, b.1217, s.46)

Bedenin uyur ise de nurun göklere çıkıp heybetini yaymakta.

Felsefî tedbîre olsa kâr-gîr

Kavs-i nûrundan olur memnû'-ı tîr

(c.3, b.1218, s.46)

Filozof bir tedbir almaya kalksa nurundan çıkan ok ona engel olur.

Eyledi îcâz-ı va'de ol Kadîr

Hufte-sûret baht u ikbâli basîr

(c.3, b.1219, s.46)

Cenab-ı Hak, bu vâittten de fazlasını gerçekleştirdi. O zahiren uyuyor, bedeni ve ruhu uyanıktı.

Ey ogul sâhir ne dem der-hâb olur

İtdigi bî-revnağ u bî-tâb olur

(c.3, b.1220, s.46)

“Ey oğullarım sihirbaz uyuduğu zaman sihrin parlaklığı ve tesiri gider.

Bûşiş-i kabr-i peder idüp hemân

Mısır'a oldu ol iki sâhir revân

(c.3, b.1221, s.46)

O iki sihirbaz hemen babalarının kabrini ziyaret edip Mısır'a revan oldular.

İtdiler Mısır'a gelince sû be sû

Hazret-iMûsâ makâmın cüst ü cû

(c.3, b.1222, s.46)

Mısır'a gelince Hazreti Mûsâ'nın makamını aramaya koyuldular.

İttifâk ol gün betakdîr-i İlâh

İtdi Mûsâ zîr-i nahli hâb-gâh

(c.3, b.1223, s.46)

O gün de Allah'ın takdiridir ki Mûsâ (AS) bir hurma ağacının gölgesinde uyuyordu.

Halk virdi anlara andan peyâm

Didiler hurmâlığı itmiş makâm

(c.3, b.1224, s.46)

Halk onlara Mûsâ (AS)'dan haber verdi. "Hurmalkta yatıyor" dediler.

Gördüler çün anda zâhir hâb-ı nâz

Oldular celb-i asâya kâr-sâz

(c.3, b.1234, s.47)

Sihirbazlar, orada Mûsâ (AS)'nın orada zahiren uyumakta olduğunu gördüler ve asasını çalmaya yöneldiler.

Buldular bir âdemi irsâl için

Cânib-i Mûsâ'ya özr-i hâl için

(c.3, b.1242, s.47)

Özür dilemek için Mûsâ (AS)'ya birisini yolladılar.

Sende itdi imtihân-ı nâ-sezâ

İmtihân oldu bize sû-i cezâ

(c.3, b.1243, s.47)

"Biz seni imtihan etmek istedik, ceza olarak biz imtihan olduk.

Mücrimiz olduk ve lîkin afv-hâh

Eyle afv ey hâs-ı dergâh-ı İlâh

(c.3, b.1244, s.47)

Suçluyuz lakin af diliyoruz. Ey Hak dergâhının makbul kulu, bizi affet” dediler.

Eyledi afv oldular sıhhat-karîn

Öpdüler Mûsâ huzûrunda zemîn

(c.3, b.1245, s.47)

Mûsâ (AS) onları affettive sıhhat buldular. Onun önünde yeri öptüler.

Didi Mûsâ eyledim afv ey kirâm

Nâra cism ü cânınız oldu harâm

(c.3, b.1246, s.47)

Mûsâ (AS) dedi ki : “ey kerem sahipleri sizleri affettim. Cehenneme teniniz ve canınız haram oldu.

Görmedim gûyâ sizi hengâm-ı kâr

Ol tegâfûl pîşe-i bî-i'tizâr

(c.3, b.1247, s.47)

Ben sizi görmemiş gibi olayım. Siz de beni görmemiş olun.

Ya'ni kim bigâne şekliyle hemân

San'at icrâsında olsun imtihân

(c.3, b.1248, s.47)

Yani, san'at icrasında yabancı gibi gibi imtihan olsun.”

Oldular anlar zemîn-bûs-ı senâ

Nâzır-ı fırsat olup subh u mesâ

(c.3, b.1249, s.47)

Onlar yeri öpüp ayrıldılar. Çağırılacakları zamanı gözetmeye koyuldular.

Geldiler Fir'avn'a çünkim sâhirân

Anlara bahş itdi teşrîf-i giryân

(c.3, b.1250, s.47)

Sihirbazlar Firavun'a geldiler. Firavun da onlara hediyeler bahşetti.

Zikr-i Mûsâ oldu hâtırlarda bend

Bu hikâyât oldu pîşîn ü bülend

(c.3, b.1256, s.48)

Mûsâ (AS)'nın hatırlanması gönülleri ona bağlamak içindir. Bu hikâyeler öncelere ait sanılıyor.

Zikr-i Mûsâ ya'ni setr-i hâldir

Nûr-ı Mûsâ sana istidlâldır

(c.3, b.1257, s.48)

Mûsâ (AS)'nın anılması hali gizlemek içindir. Yoksa onun nuru sana bir rehberdir.

Mûsi vü Fir'avn vardır sende hep

İki hasmı eyle nefsinde taleb

(c.3, b.1258, s.48)

Mûsâ (AS) ve Firavun sende vardır. Bu iki hasmı nefsinde talep eyle.

Haşre dek Mûsâ için vardır nitâc

Gayrı bir nûrdandır her sirâc

(c.3, b.1259, s.48)

Mûsâ (AS) kıyamate dek bakidir. Başka bir nur yoktur. Değişen kandillerdir.

Kime mesmû' olmadı tûfân-ı Nûh

Yâ mesâf-ı leşker-i Fir'avn u Rûh

(c.3, b.2835, s.107)

Kim Nûh Tufânı'nı duymadı? Mûsâ (AS) ile Firavun'un savaşı kim işitmedi?

Anların ervâhın itdi gark-ı âb

Zerre zerre oldular sudan harâb

(c.3, b.2836, s.107)

Mûsâ (AS) onları suya gark itdi. Zerre zerre suda harap oldular.

İtdi Fir'avn'ı garîk ol bahr-i kîn

Eyledi Kârûn'u bir lokma zemîn

(c.4, b.802, s.32)

O, kin denizi Firavun'u boğdu, Karun'u bir lokma eyledi.

Hakk'a bir kaç def'a Fir'avn oldu râm

Çünkü gûş eylerdi Mûsâ'dan kelâm

(c.4, b.1260, s.49)

Firav'un Mûsâ (AS)'nın kelamını işitince birkaç defa Hakk'a ram olmuştu.

Hemçü Fir'avn itdi Mûsâ'yı püser

Halkın etfâlinden itdi kat'ı ser

(c.4, b.1937, s.74)

Mûsâ (AS)'yı evlat edinip halkın çocuklarını öldüren Firavn gibi;

Hâne -perver kendinin ol düşmeni

Eyledi etfâli küşte ol denî

(c.3, b.1938, s.74)

Düşmanı kendi evinde besleniyor, O, aşağılık ise başka çocukları öldürüyordu.

Kûr-dilsin hemçü Fir'avn-ı ezel

Düşmenin hoş bî-günehlerle cedel

(c.4, b.1941, s.74)

Sen de Firavun gibisin, düşmanınla aran iyi, günahsızlarla savaşmaktasın.

Oldular ser-mest-i Mûsâ sâhirân

Gördü anlar dârı dildâr-ı cihân

(c.4, b.2121, s.81)

Büyücüler Mûsâ (AS)'nın sorhoşluğuna tutulup, Onlar da darağacını cihanın sevgilisi olarak gördüler.

Hikâye Başlığı: Vehm Ber Aksi Akl Oldugun Beyandır Ki Mûsâ Alâ Nebiyyinâ Ve Aleyhi's-selâm Ki Sahib-i Akl İdi Fir'avn-ı Sahib-i Vehm İle Mücâvebesi Kıssasıdır

Vehmin, Aklın Zıddı Olması ve Akıl Sahibi Olan Mûsâ Aleyhisselâm ile Vehim Sahibi Olan Fir'avunun Karşılıklı Konuşmaları

Vehm olur Fir'avn-ı âlem-sûza kâr

Akl ise Mûsâ-yı cân-efrûza yâr

(c.4, b.2328, s.89)

Vehim, cihân yakan Firavun'un karıdır. Akıl ise can aydınlatan Mûsâ (AS)'nın yaridir.

Gitdi Mûsâ bî-vücûdîden yana

Söyle sen kimsin didi Fir'avn ana

(c.4, b.2329, s.89)

Mûsâ (AS), yokluktan yana gitti. Fir'avn ona: “söyle sen kimsin?” deyince,

Didi ben aklım resûl-i Zü'l-celâl

Hüccetu'llâh'ım emân-bahş-ı dalâl

(c.4, b.2330, s.89)

Dedi : “ben aklım, celal sahibi Hakk’ın elçisiyim. Allah’ın emriyim, sapıklıktan emniyet bahşediciyim.”

Didi hâmûş itme te’vîl-i suhen

Nisbet ü nâm-ı kadîmin söyle sen

(c.4, b.2331, s.89)

Firavun dedi: “sus sözü tevil etme. Sen eski adını söyle.” Deyince,

Didi hâk oldu sorarsan nisbetim

Bende-i Hakk asl-ı nâm u şöretim

(c.4, b.2332, s.89)

Mûsâ (AS) dedi: nisbetimi sorarsan toprak oldu. Namım ve şöretimin aslı da Hak kulu olmaktır.

İbn-i abdem ol Hudâ-yı vâhide

Câriye kul ana vâlid vâlide

(c.4, b.2333, s.89)

Ben o Hakk’ın kulunun çocuğuyum. Cariyesiyle kulu onun baba ve anasıdır.

Nisbet-i aslî benimçün mâ u tîn

Âb u tîne virdi ol Hak cân u dîn

(c.4, b.2334, s.89)

Asıl nisbetim, su ve topraktır. Hak onlara can ve dil vermiştir.

Mercii bu cism-i hâkînin türâb

Bil sana da hâkdır âhir meâb

(c.4, b.2335, s.89)

Bu toprağa mensup cismimin döneceği yer yine topraktır. Bil, senin de döneceğin yer yine topraktır.

Aslımız hem asl-ı hayl-i ser-keşân

Cümle toprakdan ana var yüz nişân

(c.4, b.2336, s.89)

Bizim ve isyankârların cümlesi toraktandır. Bunun yüzlerce nişanı vardır.

Hâkdan cismin meded-gîr-i nemâ

Hâkden hâsıl sana dâim gıdâ

(c.4, b.2337, s.89)

Cismin topraktan gelen gıda ile nemalanmakta. Ondan sana hâsıl daima gıda.

Çün gider cân yine cismin hâk olur

Câ-nişîn-i kabr-i vahşet-nâk olur

(c.4, b.2338, s.89)

Can gidince cismin o korkunç kabirde yine topraklaşır.

Ben eger sen cümle eşbâhın dahi

Hâk olur hep devlet ü câhın dahi

(c.4, b.2339, s.90)

Ben, sen ve cümle senin gibi olanlar dahi toprak oluruz. Devletin ve mevkin dahi kalmaz.

Didi vardır bu nesebden gayrı nâm

Kendi nâmın sana evlâdır tamâm

(c.4, b.2340, s.90)

Firavun dedi: “bu nesebden başka bir adın olacak. O kendi namın sana daha iyi yakışır.

Bende-i Fir'avn ü abd-i abdi hem

Cism ü cânı perveriş-yâb-ı kerem

(c.4, b.2341, s.90)

Firavun'un kulu hem cismi ve cânı onun keremiyle beslenen kulunun kulu.

Bende-i bâgî vü tâgî-i zalûm

Bu vatandan hatve-hîz-i fi'l-i şûm

(c.4, b.2342, s.90)

Kötü işleri yüzünden bu vatandan kaçan zujüm eden zalım kul.

Didi hâşâ ol Hudâvend-i melîk

Kendiden gayrı tuta zıdd u şerîk

(c.4, b.2345, s.90)

Mûsâ (AS) da dedi: "Hâşâ o padişahın zıddı ve şeriki yoktur.

Birdir ol milkinde yok ana nazîr

Gayrı yokdur kullara Rabb-i Kadîr

(c.4, b.2346, s.90)

O mülkünde birdir. Kullarına ondan başka kudret sahibi Rab yoktur.

Kimse yokdur halkına mâlik ola

Ana şirk itmez meger hâlik ola

(c.4, b.2347, s.90)

Kimse halkına malik olamaz. Helak olacaktan başkası ona şirk etmez.

Nakşımın nakkâşî oldur bî-gümân

Gayrı da'vâ eyleyen bulmaz âmân

(c.4, b.2348, s.90)

Suretinin nakkaşı şüphesiz O'dur. Bu davadan başka dava eyleyen iflah olmaz.

Nakş-ı ebrûma senin yok kudretin

Kande cân virmekde havl ü kuvvetin

(c.4, b.2349, s.90)

Kaşımı bile yapmaya kudretin yokken; senin can vermeye nasıl kudretin olsun?

Sensin ol gaddâr u tâgî belki bil

Hakk ile da'vâ-yı şirketde hacil

(c.4, b.2350, s.90)

Belki o gaddar ve azgın sensin ki Hak ile şirk davasında mahcupsun.

Bir avân öldürdüm ise sehv ile

İtmedim nefis ü hevâ vü lehv ile

(c. 4, b.2351, s.90)

Yanlışlıkla bir kul öldürdüm ise bunu nefsim ve hevesim adına yapmadım.

Muşt-zen oldum ana düşdü hemân

Virdi cân aslında hod yok anda cân

(c.4, b.2352, s.90)

Ben ona bir yumruk attım o hemen yere düşüp can verdi. Aslında onun canı yokmuş.

Bir köpek öldürdüm ammâ sen ayân

Sad hezâr etfâl u mürsel-zâdegân

(c.4, b.2353, s.90)

Ben bir köpek öldürdüm ama sen yüzlerce masum çocukları ve peygamber oğulları öldürdün.

Gerdeninde bunca hûn-ı bî-günâh

Hâsılın isyân u maksûdun tebâh

(c.4, b.2354, s.90)

Boynunda bunca masumun kanı, hâsılın isyan, maksadın yok etmek.

Katl ile zürriyet-i Ya'kûb'u sen

Matlebin katlim idi ey fitne-fen

(c.4, b.2355, s.90)

Maksadın Yakub'un zürriyetini katletmek, a fitne sahibi beni katletmekti.

Ragmına itdi beni Hak müctebâ

Oldu sa'y-ı nefsi-dûnun hep hebâ

(c.4, b.2356, s.90)

Senin istediğinin aksine, Hak beni tercih etti. Aşağılık nefsinin gayretleri boşa gitti.

Didi terk it bunları bî-reyb ü şek

Bu mu hakk-ı ni'met ü nân u nemek

(c.4, b.2357, s.90)

Firavun dedi ki: "bunları terk et, bu mu ekmek, nimet, tuz hakkı?"

Kavm içinde sen beni hâr eyledin

Bana rûz-ı rûşen-i târ eyledin

(c.4, s.2358, s.90)

Halk içinde beni küçük düşürdün. Sen beni aşağıladın. Aydın günümü kararttın."

Didi hârî-i kıyâmetdir eşed

Benden olmazsan mutî'-i nîk ü bed

(c.4, b.2359, s.90)

Mûsâ (AS) dedi ki: "Hayır ve şerde benden olmazsan, kıyamet gününün horluğu şiddetlidir.

Zahm-ı keyki çekmege yok kudretin

Zahm-ı mâra nice olsun tâkatin

(c.4, b.2360, s.90)

Bir pirenin acısını çekmeye kudretin yokken, yılanın acısına nasıl takatin olsun?

Kârını zâhirde virân eylerim

Lîk ben hârı gülistân eylerim

(c.4, b.2361, s.90)

Zahirde senin işini viran etmedeyim lakin dikenini gül bahçesine çevirmedeyim.

Pendi Mûsâ'yı kabûlünde rehâ

Şest-i beden kim ana yok intihâ

(c.4, b.2376, s.91)

Mûsâ (AS)'nın nasihatını kabul edersen sonu olmayan bu kötü oltadan kurtulursun.

Didi el-hak câdu-yı üstâdsın

Mâhir-i mekr-efken-i bî-dâdsın

(c.4, b.2380, s.91)

Firavun : “Elhak, büyücü lükte usta, zalim, hilekâr bir hüner sahibisin.

Yek-dil iken halkı itdin dü gürûh

Sihr olur çün rahne-sâz-ı seng ü kûh

(c.4, b.2382, s.91)

“Gönüllü iken halkı ikiye böldün, çünkü sihir, dağı taşı parçalar.” deyince,

Didi oldum ehl-i peygâm-ı Hudâ

Sâhir olmaz zâkir-i nâm-ı Hudâ

(c.4, b.2383, s.91)

Mûsâ (AS) dedi ki: Ben Hakk'ın elçisiyim; O'nun ismini anan büyücü olamaz.

Gaflet u küfr oldu câdû pertevi

Meş'al-i dîn oldu cân-ı Mûsevî

(c.4, b.2384, s.91)

Büyücünün sermayesi, gaflet ve küfürdür. Mûsâ'nın ki ise din meşalesidir.

Hikâye Başlığı: Mûsa Aleyhisselâm'ın, Fir'avun'un Sırlarını ve Rüyalarını Onun Hakk'ın Her Şeyi Bildiğini Anlaması ve Şüpheden Kurtulup İman Etmesi İçin Gaybdan Haber Vererek Söylemesi

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Fir'avun'a “Benden bir Nasihat Kabul Ederek Karşılığında Dört Fazilet Kazan!” Dediğinde Fir'avnun'un “O Dört Fazilet Nedir?” Diye Sorması

Bir nasîhat eyle sen benden kabûl

Dört ivâz bulsun sana andan vusûl

(c.4, b.2530, s.97)

Sen benden bir nasihat kabul et, karşılığında sana dört fazilet vasıl olsun.

Didi ey Mûsâ nedir ol pend-i yek

Bana lâzımdır anı şerh eylemek

(c.4, b.2531, s.97)

Firavun dedi ki: “Ey Mûsâ, o bir nasihat nedir? Bana onu anlatman lazımdır.”

Didi ol bir ile ikrâr âşikâr

Kim Hudâ yok gayrı illâ Girdgâr

(c.4, b.2532, s.97)

Mûsâ (AS) dedi ki: O, aşikâr olan şudur ki Allah'tan başka İlah yoktur.

Hep anın mahlûkudur arz u semâ

Ger beşer dîv ü perî murg-ı hevâ

(c.4, b.2533, s.97)

Yerler, gökler, insanlar ve cinler, kuşlar onun yarattıklarıdır.

Hâlık-ı deryâ vü deşt ü kûh u tîh

Mülkü bî-had zâtı bî-misl ü şebîh

(c.4, b.2534, s.97)

Denizlerin, dağların, ovaların, çöllerin sahibi O'dur. Mülkü sınırsız, zatı benzersizdir.

Didi ey Mûsâ nedir yâ ol çihâr

Kim ivaz virsen gerekdir ber-karâr

(c.4, b.2535, s.97)

Dedi : “Ey Mûsâ (AS) karşılık olarak vereceğin dört fazilet nedir?”

Hüsn-i va'de tâ ki lûtf ile dürüst

İde benden çâr-mîh-ı küfrü süst

(c.4, b.2536, s.97)

Tâ ki o güzel va'dinin lûtfu, benden küfür çarmıhını gevşetsin.

Ola kim ol va'deler bî-vehm ü bâk

İde sad men kıfl-ı küfrü çâk-çâk

(c.4, b.2537, s.97)

Ola ki o vaadler benim yüz batmanlık küfür kilidimi parça parça ederler.

Ola kim te'sîr-i cûy-ı engübîn

İde zehr-i kîni şehd-i dil-nişîn

(c.4, b.2538, s.97)

Ola ki bu bal ırmağı, kin zehirini bala çevirir.

Aks-i cûyundan ya ol pākîze şîr

Ola selvet-perver-i akl-ı esîr

(c.4, b.2539, s.97)

Veya esir aklım, o tertemiz sût ırmağının aksinden beslenir.

Yâ olup der-kâr-ı aks-i cûy-ı hamr

Nefhasıyla ide mest-i zevk-ı emr

(c.4, b.2540, s.97)

Veya şarap ırmaklarının aksinin kokusuyla Hak emrinin zevkinin mesti olurum.

Yâ letâfetle ide ol cûy-ı âb

Şûre-zâr-ı cismimi pür âb u tâb

(c.4, b.2541, s.97)

Veya o ırmakların letafeti, şu çorak cismimi güzelleştirir.

Sebzeler bu şûrede peydâ ola

Hâr-zârım cennetü'l-Me'vâ ola

(c.4, b.2542, s.97)

Bu surette yeşillikler peyda olur; dikenliğin Me'va cennetine döner.

Ola kim aks-i bihişt ü çâr cû

Avn-i Hak'dan ide cânım yâr-cû

(c.4, b.2543, s.97)

Ola ki cennetin ve dört ırmağın aksi ile canım, Hakk'ın yardımı da gelip sevgiliyi arar.

Şöyle kim ben aks-i dûzahdan müdâm

Nâr-ı kahr-ı Hak'da oldum şu'le-kâm

(c.4, b.2544, s.97)

Şöyle ki ben, cehennemim aksiyile Hak kahrının ateşinden alevlendim.

Gâh aks-i mâr-ı dûzahdan çü mâr

Oldum ehl-i cennet üzre zehr-bâr

(c.4, b.2545, s.97)

Bazen cehennem yılanının aksinden yılanlaşıp cennet ehline zehirler saçan yılan oldum.

Gâh aks-i cûşîş-i âb-ı hamîm

Âb-ı zulmüm eyledi halkı remîm

(c.4, b.2546, s.97)

Bazen cehennemdeki kaynar suyun aksinden zulüm suyum halkı perişan eyledi.

Zemherîrin aksi itdi zemherîr

Yâ beni aks-i saîr itdi saîr

(c.4, b.2547, s.97)

Zemherinin aksi etti beni zemheri veya cehennemim aksi cehennem etti beni.

Dûzah-ı dervîş ü mazlûmum füzûn

Vây eger nâgâh anı bulsam zebûn

(c.4, b.2548, s.97)

Yoksullara ve mazlumlara bir cehennemim, Vay eğer onları ansızın güçsüz, çaresiz bulursam.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm Fir'avn'a Ecr-i İmân Olmak Üzre Ol Dört Fazîleti Şerh ü Beyân İtdigidir

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Fir'avun'a İman Karşılığı Olmak Üzere O Dört Fâzileti Anlatması

Didi Mûsâ evvelâ ol çârdan

Oldu dâim sıhhat-ı cism ü beden

(c.4, b.2549, s.98)

Mûsâ (AS) Aleyhi's-selâm dedi ki: O dört fazîletle evvelâ vücudunun sıhhati daim olur.

Bunca illet tıbda kim mezkûr olur

Cümle a'zâ vü teninden dûr olur

(c.4, b.2550, s.98)

Tıpta adı geçen bunca illetler teninden uzaklaşır.

Sâniyen ömrün olur gayet dırâz

Kim ecel ömründen eyler ihtirâz

(c.4, b.2551, s.98)

Saniyen ömrün gayet uzun olur. Çünkü ecel ömründen sakınır.

Besdir ey Mûsâ üçüncü va'de gel

İtdi kalbim muztarib fikr-i emel

(c.4, b.2589, s.99)

Firavun dedi ki: Ey Mûsâ (AS) yetişir, sen üçüncü vaade gel. Zira o emelin düşüncesi kalbimi muzdarip etti.

Didi Mûsâ bil üçüncü oldu bu

İki âlem milki bî-hasım u adû

(c.4, b.2590, s.99)

Mûsâ (AS) dedi ki: Üçüncüsü bu: iki âlemde de hasımsız, düşmansız devletin olur.

Didi ey Mûsâ ya dördüncü kani

Gitdi sabrım hırs u şevk aldı beni

(c.4, b.2594, s.99)

Didi: "Ey Mûsâ (AS), dördüncüsü hani? Sabrım kalmadı, hırs ve şevk aldı beni." Deyince,

Didi dördüncü olup dâim cüvân

Mûy şeb-reng ola rû çün erguvân

(c.4, b.2595, s.99)

Mûsâ (AS) da dedi ki: “dördüncüsü daima genç kalırsın; saçın, sakalın gece, yüzün erguvan gibi olur.”

Eyledi Mûsâ kerâmâtı beyân

Didi âb-ı sâf olur derdin hemân

(c.4, b.2616, s.100)

Mûsâ (AS) kerametler sayıp “derdin hemen saf su olur. Dedi.

Didi ahsente sözün a'lâ velîk

Meşveretle eyleyem tedbîr-i nîk

(c.4, b.2617, s.100)

Firavn: “sözlerin pekiyi, pek âlâ ama katılamam, bir de iyi bir dosta danışayım” dedi.

Cins-i Fir'avn oldu Hâmân-ı denî

Kendiye sadr-ı sarây itdi anı

(c.4, b.2727, s.104)

Aşağılık Haman, Firavun'un cinsinden olduğu için, O'nu kendisine saraya vezir yapıp başköşeye oturtmuştu.

Sadrđan tâ ka'ra dek oldu tarîd

Oldu cins-i dûzah ol iki pelîd

(c.4, b.2728, s.104)

Haman ise O'nu başköşeden ta dibe kadar çekmiş; O ikisi de cehennemlik olmuştu.

Ol anûd-ı saht-meşreb âkıbet

Didi Hâmân'a berâ-yı meşveret

(c.4, b.2742, s.105)

O katı meşrepli Firavun nihayet Haman'a meşveret için dedi ki:

Va'deler kim eylemiş idi Kelîm

İdüp ol güm-râhı mahrem ol Kerîm

(c.4, b.2743, s.105)

O sapığı kendine mahrem edininip, Mûsâ (AS)'nın vaatlerini anlattı.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhisselâm'a İman Getirmek Bâbında Fir'avun'un Vezîri Hâman'la Meşveret Etmesi

Didi Hâmân'a çü tenhâda ayân

Eyledi çâk-i girîbân ol hemân

(c.4, b.2744, s.105)

Firavun tenhada Haman'ı bulup hemen başından geçenleri söyleyince, yakasını yırtıp

Zâr u giryân giryeler itdi lâîn

Eyledi destârını redd-i zemîn

(c.4, b.2745, s.105)

O melun sarığını yerlere atıp ağlamaya başladı.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi'sselâm'ın Hâmân'ın Sözlerinin Fir'avun'un Kalbine Tesir Etmiş Olduğundan Artık Onun İman Etmesinden Ümîdini Kesmesi

Didi Mûsâ eyledim ben lûtf u cûd

Kısmetin yok saltanat bulmaz vucûd

(c.4, b.2795, s.107)

Mûsâ (AS) dedi ki: sana lutuf ve Keremlerde bulundum. Saltanatın baki değil. Kısmetin yokmuş.

Dest-i Mûsâ-veş bî avn-i Girdgâr

Eylerim sihrin anın vakf-ı demâr

(c.4 b.3190, s.122)

Hakk'ın izniyle Mûsâ (AS)'nın eli gibi onun sihrini mahvederim.

Oldunuz Fir'avniyân ey kavm-i dîn

Ol cihetden sizlere Nîl oldu hûn

(c.4, b.3276, s.125)

“Ey aşağılık kavim siz Firavnîlerden oldunuz. O sebepten sizlere sizlere Nil kan kesildi.

Ger olursan yâr-ı Mûsâ-yı cemîl

Kalmaya hûn ola sâfî âb-ı Nîl

(c.4, b.3277, s.125)

Mûsâ (AS)'nın dostu olsaydınız kan giderdi Nil'in suyu saflaşırdı.”

Âb-ı Nîl'i eylemem mahlût-ı hûn

Âyn-ı âbı eylerim ben hûn-nümûn

(c.4, b.3547, s.135)

Nil suyuna kan karıştırmam, suyun kendisini kana çeviririm.

Ben surûrun eylerim gam hemçü Nîl

Kim bulunmaz semt-i şâdiye sebîl

(c.4, b.3548, s.135)

Sevincini Nil gibi gama çevirim ki, neşe semtine yol bulamazsın.

Çün yine tecdîd-i îmân idesin

Terk-i Fir'avn'ı nümâyân idesin

(c.4, b.3549, s.135)

Yine imanını yenileyince, Firavun'u terk edersin.

Mûsi-i rahmet seninle yâr olur

Nîl-i hûn âb-ı letâfet-bâr olur

(c.4, b.3550, s.135)

Rahmet Mûsâ (AS)'sı seninle yar olur; kan Nil senin için saf su olur.

Şimdi oldu hâkim-i fir'avniyân

Suların kan itdi oldu kef-zenân

(c.4, b.3603, s.137)

Şimdi Firavnîlere hâkim olup sularını kana çevirerek ellerini başlarına vurdurttu.

Tâ ki bi'n-nefs itdi Fir'avn ilticâ

İtdi Mûsâ'ya temellukla recâ

(c.4, b.3614, s.138)

Nihayet Firavun bizzat Mûsâ (AS)'ya iltica edi, ona yalvarmaya başladı.

Didi biz itdik ise sen eyleme

Bizde yüz yok arza-yı bîş ü keme

(c.4, b.3615, s.138)

Dedi ki: "Biz ettik sen etme! Birşeyler söylemeye yüzümüz yok."

Didi yâ Rabb ol firîb eyler bana

Lîk imkân-ı firîb olmaz sana

(c.4, b.3618, s.138)

Mûsâ (AS) dedi ki: "Ya Rab Firavun beni aldatıyor ama seni aldatamaz."

Ben de hud'a eyleyem yâhûd kabûl

Tâ bile aslı o fer'-i nâ-vüsûl

(c.4, b.3619, s.138)

Ben de ona hile ona hile yahile yapayım veya onu kabul edeyim mi? Ta ki o hilelerin ferini bilsin.

Didi Hakk ol seg degil şâyeste sen

Üstühân-endâz-ı kelb ol dûrdan

(c.4, b.3621, s.138)

Cenab-ı Hak buyurdu ki: “O köpek buna dahi layık değil! Sen köpeğe uzaktan bir kemik atıver.

Eyle tahrîk-i asâ tâ ide hâk

Ser be ser hayl-ı cerâdı çâk-çâk

(c.4, b.3622, s.138)

Asanı hareket ettir de çekirgelerin parçaladıklarını toprak yeniden bitirsin.

Ol melâhlar olalar ol dem siyâh

Halka meşhûd ola tebdîl-i İlâh

(c.4, b.3623, s.138)

O çekirgeler yansın kararsın da halk, Hakk’ın değiştirmelerini görsün.

Bu suhan bî-haddir ey Mûsâ hemân

Kıl lebîn tahrîk ola sebze ayân

(c.4, b.3639, s.138)

Bu sözün sonu yok ey Mûsâ (AS) hemen dudağını hareket ettir de yeşillikler bitsin.

Öyle itdikde hemân ol dem zemîn

İtdi arz-ı sünbül ü habb-ı semîn

(c.4, b.3640, s.138)

Mûsâ (AS) da öyle yapınca hemen o an yerden sümbüller, dolgun başaklar çıktı.

Gark-ı ni'met oldu nâgâh ol nefer

Kaht-dâide mürde-i cûu'l-bakar

(c.4, b.3641, s.138)

Ansızın onlar, kıtlık halinde iken nimete boğuldular.

Nefs Fir'avnîdir itme anı sîr

Olmasın tâ köhne küfründe esîr

(c.4, b.3644, s.139)

Nefs, Firavundur, onu doyurma ki eski küfrüne esir olmasın.

Oldu çün fir'avn kaht ile tamâm

Eyledi Mûsâ'ya arz-ı iltiyâm

(c.4, b.3648, s.139)

O, kıtlık zamanı Mûsâ (AS)'ya yalvaran Firavun'a benzer.

Bu sözün pâyânı yokdur ey Kelîm

Olsun ol harlar çerâ-gehde mukîm

(c.4, b.3691, s.140)

Ey Kelim, bu sözün sonu yok; bırak o eşekler çayırda yayılsınlar.

Da'vet ile eyledin çün lûtf u cûd

Ol harâna olmadı kismet çi sûd

(c.4, b.3692, s.140)

Onları çağırıp lûtûf ve ihsanlarda bulundun. Ama bu o eşeklere kismet olmadı.

Da'vet-i Fir'avn'a ey Mûsâ sana

Kavl-i leyin ile lâzımdır edâ

(c.4, b.3838, s.146)

Ey Mûsâ (AS), Firavun'u imana çağırmada yumuşak eda ile söz söylemek gerek.

Devr devr ü karn karn iki farîk

Tâ ki Fir'avn ile Mûsâ-yı şefik

(c.6, b.2185, s.82)

Bu iki bölüm devir devir, asır asır Ta Firavunla Mûsâ (AS)'ya kadar,

İtdiler harbi nice yıl der-meyân

Geçdi çün haddi melâl oldu ayân

(c.6, b.2186, s.82)

Nice yıl aralarında savaştılar. Haddi geçip beyan olup utanç artınca,

Eyledi Hak âb-ı deryâyı hakem

Tâ ki hakkıyyet kimindir bîş ü kem

(c.6, b.2187, s.82)

Cenab-ı Hak, hak kimindir belli olsun diye deniz suyunu hakem yaptı.

Mekr-i Fir'avn oldu üç yüz kat tamâm

Cümle züll ü kam'a itdi ihtimâm

(c.6, b.4386, s.163)

Firavun'un hilesi üç yüz kat oldu. Ama hepsi de onun hor ve zelil olmasına yaradı.

Sâhirân ihzâr iderdi nîk ü bed

Mu'ciz-i Mûsâ'yı tâ kim ide sed

(c.6, b.4387, s.163)

O, Mûsâ (AS)'nın mucisesini gidermek için bütün büyücüleri getirtmişti.

Tâ asâyı bâtl idüp cerh ide

Kalblerinden i'tibârın tarh ide

(c.6, b.4388, s.163)

Böylece asayı tesirsiz kılıp, kalplerinden itibarını silecekti.

Oldu Mûsâ'ya o mekr âyet-fezâ

İ'tibâr ile bülend oldu asâ

(c.6, b.4389, s.163)

O hile Mûsâ (AS)'nın mucize gösterip itibarına vesile oldu. Asayı yüceltti.

Çekdi leşker Nîl'e dek ol rû-siyâh

Ola tâ Mûsâ vü kavme sedd-i râh

(c.6, b.4390, s.163)

O kara yüzlü, Mûsâ (AS) ve kavminin yolunu kesmek için Nil'in etrafına asker yerleştirdi.

Ümmet-i Mûsâ ise oldu emîn

Kendi tahte'l-arza dek gitdi hemîn

(c.6, b.4391, s.163)

Mûsâ (AS)'nın ümmeti emniyete ulaştı lakin kendisi ta yerin dibine dek gitti.

Gelmeyüp Mısır içre olsa ber-karâr

Sıbtıyânda vehm olurdu pâ-y-dâr

(c.6, b.4392, s.164)

Firavun gelmeyipte Mısır'da kalsaydı, Mûsâ (AS) ümmetinin vehmi kaybolmazdı.

Geldi ol esbâta düşdü bîm-i cân

Bil velî havf içredir emn-i nihân

(c.6, b.4393, s.164)

Mûsâ (AS)'nın ümmetini takip etti, onları can korkusuna düşürdü. Bil ki emniyet korku içindedir.

4.1.7. Tûr-İ Sînâ, Ateş, Kelîmullâh Sıfatı Ve Cenâb-I Hakk'ın Tecellisi¹⁹

İsrâiloğulları denizi geçtikten sonra Hz.Mûsâ'nın önderliğinde Tûr²⁰'a gelirler. Otuz ve on gecelik bir süreyle dağa çağrılan Hz.Mûsâ, yerine Hârun'u(AS) bırakarak Tûr²¹dağına çıkar. Rabbini görmek istediğini söyleyince dağa bakması emredilir, dağ paramparça olur. Daha sonra Hz. Mûsâ'ya ilahî emirleri ihtiva eden levhalar verilir (A'raf, 7/142-145; Tâhâ, 20/80).

Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle geçer:

“(Bana ibadet etmesi için) Mûsâ'ya otuz gece vade verdik ve ona on gece daha ilâve ettik; böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk geceyi buldu. Mûsâ (AS), kardeşi Hârun'a dedi ki: Kavmimin içinde benim yerime geç, onları ıslah et, bozguncuların yoluna uyma. Mûsâ (AS) tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca “Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!” dedi. (Rabbi): “Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!” buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Mûsâ (AS) da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: “Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.” (Allah) “ Ey Mûsâ! Dedi, ben risâletlerimle (sana verdiğim görevlerle) ve sözlerimle seni insanların başına seçtim. Sana verdiğimi al ve şükredenlerden ol.” (A'raf, 7/142-144)

Mûsâ'ya(AS) Cenab-ı Hakk ile konuşması sebebiyle “Kelîmullâh” denmiştir. (Yılmaz, 1992: 90)

Tûru pür-nûr itdi çün nûr-ı likâ

Bu haberdir hare Mûsâ sâikâ

(c.6, b.26, s.3)

Vuslatın ışığı Tur'u nur ile doldurdu. Bu habere Mûsâ (AS) da düşüp bayıldı.

Ger virirse sâye nûrundan nişân

Şems-i tâbândan nümâyân Tûr-ı cân

¹⁹ Bu konular beyitlerde iç içe kullanıldığı için tek bir başlık altında vermeyi uygun gördük.

²⁰ Tûr Arapça “dağ” anlamında olup, özel olarak “Tûr-ı Sînâ” yerine kullanılır. Tûr-ı Sînâ, Sina Yarımadası'nda, Cenab-ı Hakk'ın tecelli ettiği ve Hz. Mûsâ ile tekellüm ettiği dağın adıdır. Bk. Akay, “İslâmî Terimler Sözlüğü”, 2005: 479; Kur'an-ı Kerim'in 51. Suresi de Tûr ismini taşır ve bu isim Kur'an-ı Kerim'de 9 yerde zikredilir. Bk. Yazır, “Kur'anı Kerim ve Mealî”, 1993 (haz. Düccane Cundioğlu).

²¹ Tûr dağı; 2/63; 2/93; 4/153-154; 19/52; 20/80; 23/20; 28/29; 28/46; 95/2.ayetlerde de geçmektedir.

(c.1, b.122, s.7)

Eğer gölge de onun nûrundan bir delil ise can Tûr'u o parlak güneşten görülür.

Tâb-ı Mûsâ'dan ki raksân oldu Tûr

Oldu kâmil itdi tekmîl-i kusûr

(c.1, b.903, s.35)

Tûr Dağı harekete gelip, Mûsâ (AS)'nın nurundan kusurlarını kapatarak kemale erdi.

Kûhdan bu vecd ü şevk olmaz aceb

Cism-i Mûsâ vü cebel mahlûk-ı Rab

(c.1, b.904, s.36)

Dağın bu zorlaması ve şevki garip değildir, Mûsâ (AS)'nın cismini de dağı da Rab yaratmıştır.

Gitti Mûsâ kim ide tahsîl-i nâr

Başka âteşle oldu tâb-dâr

(c.1, b.2890, s.110)

Mûsâ (AS) ateş elde etmek için gitti. Başka ateşlerle ateşlendi.

Devr-i Kadrindir ki Mûsâ'yı Kelîm

Tâlib oldu ola devrinde mukîm

(c.2, b.361, s.15)

Bu senin devrindir zira Mûsâ (AS)-yı Kelîm dahi senin devrinde olmayı istedi. Burada sen, senin devrin diye bahsedilen Hz. Peygamber'dir. Mûsâ (AS) ile olan ilgisi ise "Kelîm" sıfatının olmasıdır.

Hak teâlâ dir ki ey magrûr kûr

Nâmım oldu çâk-sâz-ı kûh-ı Tûr

(c.1, b.514, s.20)

Hak Teâlâ der ki: “ey mağrur kör, Tur Dağ’ını benim namım parçaladı.”

Çün tecellîden gelû-dâr oldu Tûr

Nûş-ı mey itdi veli gitdi şuûr

(c.3, b.15, s.3)

Tur Dağı’nda Hakk’ın nuru tecelli edince, onun boğazı hâsıl oldu ve şarap içerek şuuru gitti.

Ol tecellîden ki şakk oldu cebel

Oldu meşhûd-ı cebel raks-ı cemel

(c.3, b.16, s.3)

O tecelliden dağ parçalandı. Onun deve gibi oynadığı görüldü.

Zikr-i Mûsâ vü şecer Tûr u asâ

Hal’-ı na’leyn u hitâbât u atâ

(c.3, b.4281, s.162)

Mûsâ (AS), tur ve asa; ayakkabıların çıkarılması, hitap ve ihsanlar...

Çünkü Mûsâ itdi aksâdan zuhûr

Makdeminden raksa geldi kûh-Tûr

(c.3, b.4311, s.163)

Mûsâ (AS)’nın çölden aşırp gelişi ile Tur Dağı raks etti.

Oldu ol pervâne mescîd şem’ ana

Ol perişanlıktan oldu cem’ ana

(c.3, b.4409, s.167)

Konuk, pervane mescidinde ona mum oldu. Perişanlıktan kurtulup birlik oldu.

Yakdı ammâ eyledi ferhunde-fâl

Sıdk-ı azm ile mübârek oldu fâl

(c.3, b.4410, s.167)

Ateş onu yaktı ama daha güzelini eyledi, sadakatle ona atılışı onu mübarek eyledi.

Oldu Mûsâ-veş o kim mes'ûd-baht

Sandı âteş eyledi azm-i diraht

(c.3, b.4411, s.167)

O mesut bahtlı, ağacı civarında ateş görülen Mûsâ (AS)'ya benziyordu.

Çün inâyât-ı Kerîm itdi zuhûr

Nâr zann itdi ve lîkin oldu nûr

(c.3, b.4412, s.167)

Ona Hakk'ın inayetleri zuhur etmişti. Lakin o ateş zannetti ama nur idi.

Merd-i Hakk'ı çün görürsün ey püser

Nâr-veş zâhir sana nakş-ı beşer

(c.3, b.4413, s.167)

Ey oğul sen de Hakk'ın erini görünce sana ateş gibi geliyor, insan olarak görüyorsun.

Kendi aksindir o hâil sendedir

Nâr u hâr-ı zann-ı bâtıl sendedir

(c.3, b.4414, s.167)

Sen kendi aksini görüyorsun. O hal sendedir. Batıl zannının ateşi de dikenini de sendedir

Ol dıraht-ı Mûsevî'dir pür'ziyâ

Nâr sanma oldu nûr-ı Kibriyâ

(c.3, b.4415, s.167)

O Mûsâ (AS)'nın ağacıdır, ateş sanmayasın. O Hakk'ın nuru ile doludur.

Hikâye Başlığı: Hak Taâla Mûsâ-yı Kelîm'e Salavatullahi Alâ Nebiyyinâ Ve Aleyh Yâ Mûsâ Ben Halîk'ım Sana Cümleden Ehabbım Diyü Vahy İtdügüdür.

Cenâb-ı Hakk'ın Mûsâ Aleyhisselâm'a "Yâ Mûsâ Ben Halîk'ım Seni Herkesten Çok Seviyorum" Diye Vahyetmesi

Vahy-ı kalb ile didi Mûsâ'ya Hak

Ben sana oldum muhabbetde ehak

(c.4, b.2943, s.112)

Cenab-ı Hak Mûsâ (AS)'ya kalb yolu ile dedi ki" Ey Mûsâ (AS) ben seni muhabbetle seviyorum." Deyince,

Didi ol haslet nedir ey Zü'l-Kerem

Ana mûcib kim anı efvân idem

(c.4, b.2944, s.112)

Mûsâ (AS) dedi: Ey Kerem sahibi, onun hasleti nedir ki? Onu da artırayım."

Didi tıfl-âsâ gerek kim mâderi

Kahr iderse yine oldur manzarı

(c.4, b.2945, s.112)

Hak buyurdu ki : " çocuk gibidir, anası onu dövse yine o anasına gider.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın Hazret-i Ulûhiyete Halk u İhlâk Hikmetinden İstifsârı Ve Vârid Olan Cevâbı İlâhi Beyânındadır

Mûsâ Aleyhisselâm'ın Cenâb-ı Hakk'a Halk ve Helâk Etmesinin Hikmetini Sorması ve Vârid Olan İlâhî Cevap

Didi Mûsâ ey Hudâvend-i hisâb

Nakş idersin yine eylersin harâb

(c.4, b.3023, s.115)

Mûsâ (AS) dedi ki: “Ey hesap gününün sahibi Rabb'im suretler yaratıp yine harap edersin.

Mâde vü nerde nukuuş-ı cân-fezâ

Sonra ser-cümle olur fânî-nümâ

(c.4, b.3024, s.115)

Cana can katan kadın ve erkek yaratırsın. Sonra cümlesini fani edersin.”

Didi Hak dânyım ol porsiş sana

Olmadı inkâr u gafletle hevâ

(c.4, b.3025, s.115)

Cenab-ı Hak dedi ki: “Biliyorum ki bu sorunu inkâr ve gaflet ile hevesinle sormuyorsun.”

Eyler idim yohsa te'dîb ü itâb

Bu suâl için sana bî-irtiyâb

(c.4, b.3026, s.115)

Yoksa bu sual için seni te'dip eder, azarlardım.

Lîk idüp ef'âlimizden keşf-i hâl

Hikmet ü sırr-ı bekâdandır suâl

(c.4, b.3027, s.115)

Fakat bizim işlerimizi anlamak içindir sualindeki sır ve hikmet.

İdesin tâ kim avâmı terbiyet

Ola her bir hâm-dil puhte sıfat

(c.4, b.3028, s.115)

Ta ki avamı da terbiye et. Her bir ham gönül, pişmiş ola.

Keşf-i râza kasd ile itdin suâl

Sen bilirsın gayr içündür bast-ı kâl

(c.4, b.3029, s.115)

Bu sırrı sen biliyorsun ama açmak için sordun, başkaları da bilsin.

Nısf-ı ilm oldu muhakkak bu suâl

Her esîr-i zâhire yokdur mecâl

(c.4, b.3030, s.115)

Muhakkak bu sual yarı ilimdir; zahire esir olanlar bu soruyu idrak eyleyemezler.

İlmendir hem suâl u hem cevâb

Mevrîd-i hâr u gül oldu hâk u âb

(c.4, b.3031, s.115)

Hem sual hem cevap ilimendir. Diken ve gül de toprak ile sudan bittiği gibi.

İlmendir hem dalâl u hem hüdâ

Telh ü şîrîn oldu mahsûl-ı gıdâ

(c.4, b.3032, s.115)

Hem sapıklık hem de hidayet ilimendir. Tatlının da acının da topraktan elde edilmesi gibi.

Âşinâyîden kopar bugz u vilâ

Kim gıdâdan bahş olur dâ vü devâ

(c.4, b.3033, s.116)

Buğuz ve sevgi aşinalıktan kopar. Hastalık da deva gıdadan bahş olur.

Müstefîd-i a ‘cemî oldu Kelîm

İde tâ nâdân-ı bu sırra alîm

(c.4, b.3034, s.116)

Kelimullâh da bu sırrı acemilere öğretmek, onları faydalandırmak istedi.

Pes buyurdu Hak ana ey Zü-lübâb

Çünkü sordum gel işit benden cevâb

(c.4, b.33037, s.116)

Cenab-ı Hak Mûsâ (AS)'ya buyurdu: “Ey Mûsâ (AS) madem sordun, gel benden cevabı işit.”

Eyle ey Mûsâ zemîne tohmu zer'

Tâ sana ma'lûm ola bu asl u fer'

(c.4, b.3038, s.116)

“Ey Mûsâ (AS) yere tokum ek de bunun aslı sana malum olsun.”

Çün zirâat eyledi Mûsâ tamâm

Hûşeler buldu kemâl üzre nizâm

(c.4, b.3039, s.116)

Mûsâ (AS) denileni yapıp tohum ekti. Onlar yeşerip başakları olgunlaştı.

Kat'-ı hûşe itdi dâs ile o dem

Gaybdan geldi nidâ-yı muhterem

(c.4, b.3040, s.116)

Onları orakla biçerken gaybdan şöyle bir ses geldi:

Kim niçün zer' idüp itdin terbiyet

Çün kemâlin buldu itdin kat' u fet

(c.4, b.3041, s.116)

“Niçin ekip biçiyor sonra olgunlaşınca parçalıyorsun?”

Didi itdim böyle ey Rabb-ı ilâh

Muhtelitdir dâne ile anda kâh

(c.4, b.3042, s.116)

Mûsâ (AS) dedi ki: “Rabb’im böyle yaptım çünkü tane ile saman birbirleriyle karışık.

Dâneye lâayık degil enbâr-1 kâh

Kâh olur enbâr-1 gendümde tebâh

(c.4, b.3043, s.116)

Taneyeye saman ambarı layık değildir, saman da buğday ambarında heder olur.

İhtilâtı lâayık-1 hikmet degil

Her biri lâayımdır olmak münfasıl

(c.4, b.3044, s.116)

Bunların karışması hikmete göre uygun olmaz. Her biri ayrılması lazımdır.

Bu taallüm didi kimdendir sana

Tâ ki ilm-i harman oldu hod-nümâ

(c.4, b.3045, s.116)

Cenab-ı Hak dedi: “Sen böyle harman yapmasını kimden öğrendin?”

Didi bu temyîzi sen virdin bana

Didi Hak pes fi’lim oldu bî-çerâ

(c.4, b.3046, s.116)

Mûsâ (AS) da dedi: “Ey Hak bu temyizi bana sen verdin.” Hak da : “O halde benim işimde temyiz nasıl olmaz? Buyurdu.

Pes ider Mûsâ vü Hârûn-1 güzîn

Hüsn-i âmîziş çü şîr ü engübîn

(c.4, b.33854, s.146)

Böylelikle Mûsâ (AS) ve Harun, süt ile bal gibi birbirlerine güzelce karşıır.

Nefsini bir âteşe eyler muzâf

Kendi şem'-i maksadın eyler tavâf

(c.5, b.338, s.15)

Kendilerini bir ateşe atarlarsa da maksadını tavaf eylerler.

Kasdı ammâ âteş âteş-i Mûsâ-yı baht

Şu'lesinden sebz-ter ola dıraht

(c.5, b.339, s.15)

Ama istedikleri, şukesinden daha da yeşerdiği baht Mûsâ (AS)'sının ateşidir.

Hazreti Mûsâ (AS)'nın bir gece yolunu kaybetmesi ile ateş bulmasını anlatılır ateş kıssasında.

Kur'an-ı Kerim'de şöyle anlatılır:

“Siz durun ben gerçekten bir ateş gördüm.” Dedi “Umarım ondan ya bir haber, ya da ısınmanız için bir kor parçası getiririm. (Kasas/29)

“Ben gerçekten bir ateş gördüm” dedi “Size ondan ya bir haber veya ısınmanız için bir ateş getireceğim.” dedi (Neml/7)

“Hani bir ateş görmüştü de ailesine şöyle demişti: Durun gerçekten ben bir ateş gördüm; umulur ki size ondan bir kor getiririm veya ateşin yanında bir yol gösterici bulurum.” (Taha/10)

Hz. Mûsâ (AS)'nın kıssası çeşitli yerlerde, çeşitli vesilelerle anlatılmaktadır. Bu ayetlerin bağlamından ve bunlar üzerine yapılan yorumlardan anlaşıldığına göre bu olay, Hz. Mûsâ (AS)'nın ailesiyle birlikte Medyen'den Mısır'ayaptığı yolculuk esnasında soğuk bir gecede meydana gelmiştir. Müfessirler, Hz. Mûsâ (AS)'nın ateş sandığı ışığın gerçekte ilahi bir nurolduğunu belirtirler. (Taberi, Şevkani'den Kur'an Yolu, 4/185)

Sen okursun ben değil ey muktedâ

Tûr ben Mûsâ sen oldun bu sadâ

(c.5, b.1906, s.76)

Sen okursun ben değilim Ey kendisine uyulan. Sen Mûsâ (AS)'sın bem Tûr'um bu da ses.

Kûh bilsin mi nedir kavlı u makâl

Pes bilir Mûsâ tehîdir kûh-ı hâl

(c.5, b.1907, s.76)

Dağ sözü ne bilsin? Onu Mûsâ (AS) bilir. Dağ ise bomboştur.

Keşfin ey Mûsâ cebelde cilve-sâz

Ol muhayyelde hakîkatdir mecâz

(c.5, b.3923, s.158)

Ey Mûsâ (AS) senin keşfin dağda tecelli etti. Ama o tecelligâh hakikatının ışığına dayanamadı.

Pes ne gördüyse beyân itdi cehûd

Gice kande eyledi rûhu şuhûd

(c.6, b.2451, s.91)

Böylece Yahudi ne gördüyse, geceleyin ruhu nelere şahit olduysa anlatmaya başladı:

Didi Mûsâ bana oldu pîş-i râh

Hâb-ı gürbe dünbedir bî-iştibâh

(c.6, b.2452, s.91)

Dedi : “Mûsâ (AS) yolda önüme çıktı.” Kedinin rüyası yağlı bir kuyruktur.

Pey-rev-i Mûsâ olup tâ kûh-ı Tûr

Olduk anda cümlemiz nâ-bûd-ı nûr

(c.6, b.2453, s.91)

“Mûsâ (AS)'nın peşine düşüp Tur Dağına vardım. Orada hepimiz nur içinde kaybolduk.

Oldu her üç sâye mahv-ı âfitâb

Sonra oldu nûrdan bir feth-i bâb

(c.6, b.2454, s.91)

Her üç gölge nur içinde kayboldu. Sonra nurda bir kapı açıldı.

Berk urup ol nûrdan bir gayrı nûr

Çok terakkî eyledi andan zuhûr

(c.6, b.2455, s.91)

O nurun içinden başka bir nur ışıyıp yüceldikçe yüceldi.

Ben dahi Mûsâ dahi hem kûh-ı Tûr

Her üçü mahv eyledi işrâk-ı nûr

(c.6, b.2456, s.91)

Ben de Tur da Mûsâ (AS) da; üçümüz de o nurda yok olduk.

Ba'dezân gördüm ki üç bahş oldu kûh

Nûr-ı Hak çün eyledi arz-ı şükûh

(c.6, b.2457, s.91)

Sonra Hakk'ın nurunun tecellisinin dağı üçe ayırdığını gördük.

Sa'kadan çün kendime geldim o dem

Tûr pâ-ber-câ idi bî-bîş ü kem

(c.6, b.2463, s.92)

Bayılmam geçip de kendime geldiğimde Tur'un yerinde olduğunu gördüm.

Lîk zîr-i pâ-y-ı Mûsâ'da çü yâh

Kalmayup itdi güzâriş şâh u şâh

(c.6, b.2464, s.92)

Lakin Mûsâ (AS)'nın ayakları altında kalmıyor buz gibi eriyordu.

Kûh-ı yeksân itdi arza ol nehîb

Oldu bâlâsı o heybetden neşîb

(c.6, b.2465, s.92)

O heybetten dağın yamacıyla tepesi birleşmişti.

Yine geldim kendime hûş oldu yâr

Yine gördüm Tûr u Mûsâ ber-karâr

(c.6, b.2466, s.92)

Yine kendimdeydim, aklım başıma geldi. Yine Mûsâ (AS) ile beraberdim. Tur da yerinde duruyordu.

Ol beyâbân cümle zeyl-i kûh tâ

Şekl-i Mûsâ'da halâyık rû-nümâ

(c.6, b.2467, s.92)

Dağın yamacındaki sahrada ise Mûsâ (AS)'ya benzeyen bir kalabalık duruyordu.

Cümlesi yeksân âsâ vü hırkada

Hep teveccüh Tûr'a her bir fırkada

(c.6, b.2468, s.92)

Hepsinde aynı asa ve hırka vardı. Hepsi de Tur'a yönelmişti.

Cümlede merfû' olup dest-i duâ

Hep recâ-yı rû'yet itdi müddeâ

(c.6, b.2469, s.92)

Hepsi dua için elini kaldırmış Hakk'ın görünmesini niyaz ediyorlardı.

Pes müselmân didi ey yârânımız

Oldu zâhir Mustafâ sultânımız

(c.6, b.2510, s.93)

Müslüman dedi ki: “Ey dostlar bana da Sultanımız Mustafa görünüp,

Didi bana biri itdi azm-i Tûr

Hak Kelîm’i ile seyri aşk u nûr

(c.6, b.2511, s.93)

Dedi ki: “Birisi Tur’a gitti. Hak Kelim’i ile aşkla nur içinde dolaşmada.”

Emr-i Mûsâ’da ne dîrsin sen cehûd

Hoş ya nâ-hoş olsa da hükm-i şuhûd

(c.6, b.2519, s.94)

Sen Yahudi’sin Mûsâ (AS)’nın emrine iyi de olsa kötü de olsa karşı gelebilir misin?

Yûsuf u Mûsâ’ya Hak bahş itdi nûr

Eyledi işrâk-ı ruhsâr u sudûr

(c.6, b.3084, s114)

Yusuf’a ve Mûsâ (AS)’ya Cenab-ı Hak nurundan bahşetti de yüzlerinde ve gönüllerinde bu nur parladı.

Rûy-ı Mûsâ şöyle oldu berk-bâr

Pîş-gâh-ı rûyin itdi perde-dâr

(c.6, b.3085, s.114)

Mûsâ (AS)’nın yüzü öyle bir nur saçmaya başladı ki Mûsâ (AS) yüzünü örtmek zorunda kaldı.

Nûruna tâkat getirmezdi basar

San zümürüd çeşm-i mâr-ı kûr ider

(c.6, b.3086, s.114)

Göz onun nuruna bakmaya dayanamazdı. Sanki yılanın gözünü kör eden zümrüdün ışığı gibi.

Hak'dan oldu perde-cûy-ı pertev-i

Tâ ola ol sût-re-i nûr-ı kavi

(c.6, b.3087, s.114)

O kuvvetli ışığın gizlenmesi için Mûsâ (AS) Cenab-ı Hak'tan bir örtü istedi.

Didi eyle postun sût-re hemîn

Kim libâs-ı arifîn oldu yakîn

(c.6, b.3088, s.114)

Hak buyurdu ki: Postunu örtü edin. Zira o, hikmet sahibi bir arifindi.

Nûr-ı sabra oldu ol kisve nişân

Târ u pûdunda ayândır nûr-ı cân

(c.6, b.3089, s.114)

O elbise sabır nuruna bir nişandır. Onun dokunmasında can nuru ışıır.

Hıfza böyle hırkadan gayrı muhâl

Nûruma yok mâadâda ihtimâl

(c.6, b.3090, s.114)

Böyle bir hırkadan başka hırkayla korunamazsın. Nuruma ondan başka bir örtü tahammül edemez.

Pîş-gâh'ın sedd iderse kûh-kâf

Kûh-ı Tûr'ı nûru eyler pür-şikâf

(c.6, b.3091, s.115)

Kaf Dağı bie O nuru öğretecek olsa, o nur, Tur Dağı gibi parça parça eder.

Ol ki Tûr'u zerresi bî-tâb ider

Kudreti kârûreyi reh-yâb ider

(c.6, b.3093, s.115)

Zerresine Tur Dağı'nın dayanamadığı o nur, Hakk'ın kudretiyle bir sırça yer edinir.

Oldu mişkât u zücâca cây-ı nûr

Kim o nûrun çâk çâki Kâf u Tûr

(c.6, b.3094, s.115)

Kaf ve Tur Dağı'nı parça parça eden o nurun, bir lamba hücresiyle lambası mekânı olur.

Mâ-hasal libsinden oldu perde-sâz

Lîk kande âşinâ-yı mâh-ı râz

(c.6, b.3104, s.115)

Haılı Mûsâ (AS) da elbisesinden bir perde yaptı Lakin sır ayının aşinası nerede?

Perde olsa mâadâ-yı libs eger

Kûh-der-kûh olsa da çâk ider

(c.6, b.3105, s.115)

Elbisesinden başka bir şeyi perde yapsaydı, o kat kat dağda olsa da parçalanırdı.

Budur ol lutf-ı hafî kim ol Samed

Gösterir nâr ol olur nûr-ı meded

(c.6, b.4394, s.164)

O gizli lütuf şudur ki Hak ateş gösterir oysa o, nur olur.

4.1.8. Hz. Mûsâ (AS) Ve Çoban

Hz. Mûsâ (AS) bir gün bir çobana rastladı. Çoban şöyle seslenip duruyordu: Ey kerem sahibi Tanrı! Nerdesin ki sana kul, kurban olayım. Çarığımı dikeyim, saçını tarayayım. Elbiseni yıkayayım, bitlerini kırayım. Ulu Tanrı, sana süt ikram edeyim. Elceğinizi öpeyim,

ayacığımı ovayım... Bütün keçilerim sana kurban olsun. Bütün nağmelerim, heyheylerim senin yâdınladır Tanrım!”

Mûsâ (AS) ise çobana kızar. “Sen kiminle konuşuyorsun?” diye sordu. Çoban, “Bizi yaratan, işte bu yeri ve göğü halk eden Tanrı’yla...” diye cevap verince, Mûsâ (AS) şöyle dedi: “Vah vah, sen sersemleşmişsin. Daha müslüman olmadan kâfir oldun. Bu ne saçma söz, bu ne küfür! Ağzına pamuk tıka... Küfrünün pis kokusu dünyayı sardı. Küfrün din kumaşını yıprattı. Çarık, dolak ancak sana yaraşır. Tanrı’nın her şeye kâdir, her hususta adil olduğunu biliyorsan, nasıl oluyor da bu tür hezeyanlar ve küstahlıklara cüret ediyorsun? Sen bu sözleri kime söylüyorsun? Amcana, dayına mı? İlâhî sıfatlarda cisim sahibi olmak ve ihtiyaç sahibi olmak gibi bir şey var mı?”

Çoban bunca kınama ve paylama üzerine, “Ya Mûsâ (AS), ağzımı bağladım, pişmanlıktan canımı yaktın” dedi, ardından elbisesini yırtıp yana yana bir ah çekti ve başını alıp çöle doğru çekip gitti. Derken, Tanrı katından Mûsâ (AS)’ya şöyle bir vahiy geldi: “Kulumuzu bizden ayırdın. Sen kavuşturmaya mı geldin yoksa ayırmaya mı? Ben herkese bir huy, herkese bir çeşit ıstılah verdim. Ona özgü olan söz, sana yergidir. Yani ona göre bal, sana göre zehirdir... Hintlilere Hintlilerin sözleri medihdir, Sintlilere Sintlilerin. Onların tesbih ve tenzihleriyle ben münezzeh ve mukaddes olmam. Biz dile, söze bakmayız; kalbe ve hâle bakarız.” Dedi.

Bunun üzerine Mûsâ (AS) çöllere düştü çobanı aradı buldu. Ona:

-Müjde, müjde, Cenab-ı Hakk seni mazur gördü! Senin niyazın O'na hoş gelmiş! Dedi.

Çoban:

-Ey Mûsâ! Ben artık o hali aştım. Sen bir kamçı vurdun, atım şahlanıp kâinatı aştı. Benim halim şimdi söze sığmaz. Ben artık o sözleri söyleyen çoban değilim. O sözlerden artık geçtim, dedi.

Bu hikâye Kur’an-ı Kerim de: -Ey Mûsâ (AS) yaptığını beğendin mi? Bak, kulumuzu bizden ayırdın! Ben seni insanları Bana ulaştırasın diye mi, yoksa Benden uzaklaştırasın, Benden ayırasın diye mi peygamber olarak gönderdim. Ben, herkese bir huy, bir ıstılah verdim. Onun ağzından medih (övgü) olarak çıkan söz, senin ağzından çıkarsa zem (kötüleme)dir. Biz dile söze bakmayız, gönle, hale, kalbe bakarız. Ben kullarıma, 'Bana ibadet

edin! (Kur'an, 21. Sure (Enbiya), Ayet:25)' diye emrettimse, bundan bir kâr, bir fayda elde edeyim diye değil; onlara ihsanda bulunayım diye emrettim. Benim yüce şanı, onların tesbih ve takdisleri ile daha fazla yücecek değil. Ben zaten en yüceyim. Benim yüceliğim ölçüye, kıyasa sığmaz. Beni tesbih etmekle kullarım, kendilerini temizlerler.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm'a Bir Çobanın Münacatı Münker Görüldüğüdür.

Gördü Mûsâ bir çobanı rû be râh

Dirdi dâim ey Hudâ vü ey İlâh

(c.2, b.1737, s. 63)

Mûsâ (AS) yolda bir çoban gördü. Her daim diyordu ki, “Ey Hudâ, ey İlâh,”

Kandesin sen tâ olup kullukda ben

Çarığın diksem hem olsam şâne-zen

(c.2, b.1738, s.63)

“Sen neredesin? Çarığını diksem, saçını tarasam, sana kulluk etsem.”

Şüst ü şüy-ı câme itsem dâimâ

İtsem ihzâr leben subh u mesâ

(c.2, b.1739, s.63)

“Sabah akşam sütünü hazırlasam, Daima çamaşırını yıkasam.”

Dir idi bîhûde böyle ol şubân

Didi Mûsâ kime bu söz ey filân

(c.2, b.1742, s. 63)

O çoban böyle beyhude söyler idi. Mûsâ (AS), “Ey çoban bu sözler kimedir? Dedi.

Didi ana kim bizi var eyledi

Bu zemîn ü çerhi izhâr eyledi

(c.2, b.1743, s.63)

Çoban da , “bizi yaratan, yeri göğü var eden için” deyince,

Didi Mûsâ hây oldun hîre-ser

Nâ-müselmân kâfir oldun bî-haber

(c.2, b.1744, s.63)

Mûsâ (AS) dedi ki “ sen şaşırıydın. A gafil, müslüman olmadan kâfir olmuşsun.”

Bu abesdir oldu küfr-i bî-sübût

Ol dehâna penbe-endâz-ı sükût

(c.2, b.1745, s.63)

Bu manasız bir söz, bir küfürdür. Ağzına sükût pamuğunu tıka.

Keşf ü çarık sana lâzımdır sana

Oldu onlardan münezzeh Kibriyâ

(c.2, b.1747, s.63)

“Ayakkabı ve çarık ancak sana lazımdır. Cenâb-ı Hakk onlardan münezzehdir.”

Didi ey Mûsâ idüp beste-dehân

Cânımı yakdı nedâmet nâgehân

(c.2, b.1765, s.63)

Çoban, “Ey Mûsâ (AS) ağzımı bağladın, ansızın pişmanlık canımı yaktı.” Dedi.

Câmesin çâk itdi âh ü zâr ile

Düşdü sahrâya dil-i gam-hâr ile

(c.2, b.1766, s.63)

Hikâye Başlığı: Yüce Tanrı'nın Çoban Yüzünden Mûsâ Aleyhisselâm'a İhtarda Bulunması

Geldi Mûsâ'ya hemân vahy-i Hudâ

Eyledin bir bendemiz bizden cüdâ

(c.2, b.1767, s.64)

Hakk'tan Mûsâ (AS)'ya hemen bir vahiy geldi: "Bir kulumuzu bizden ayırdın."

Vasl iken takrîb iken senden taleb

Fasl u hicrâna nedir âyâ sebep

(c.2, b.1768, s.64)

"Senden istenen kavuşturmak iken yakınlaştırmak iken, ayrılığa sebep nedir?"

Kâdir isen itme tecvîz-i firâk

Ebgazu'l-eshyâ indî et-talâk

(c.2, b.1769, s.64)

"Gücün yettikçe ayrılığa mahal verme, İndimizde hoş olmayan şey ayrılıktır."

Bil ki ey Mûsâ edibân başkadır

Cân-güdâzân sâf-tab'ân başkadır

(c.2, b.1781, s.64)

"Bil ki Ey Mûsâ (AS) edep sahipleri başkadır. Saf yaradılışlı canı yanmışlar başkadır.

Millet - i aşk oldu âdetten cüdâ

Âşıkâna millet ü mezheb Hudâ

(c.2, b.1787, s.64)

Aşk dini, bütün dinlerden ayırır. Âşık olanlara din ve mezheb Hudâ'dır.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhisselâm'a Çobanı Mazur Görmesi İçin Vahiy Gelmesi

Ba'dezân Hak sırr-ı Mûsâ'ya nihân

Vahy-i esrâr itdi kim olmaz beyân

(c.2, b.1789, s.64)

Bundan sonra, Hakk Mûsâ (AS)'nın sırrına sırlar vahiy etti ki anlatılmaz.

Kalb-i Mûsâ'ya düşüp bir özge hâl

İtdi dîdâr ile güftârı hayâl

(c.2, b.1790, s.64)

Mûsâ (AS)'nın kalbine bir başka hal geldi ki, görmekle söylemeyi birbirine karıştırdı.

Ba'dezîn şerh eylemek kâbil degil

Kim anın şerhinde âciz cân u dil

(c.2, b.1792, s.65)

Bundan sonrasını anlatmak mümkün değil. Zîra onun şerhinde can ve gönül aciz kalır.

Çünkü Hak'dan oldu Mûsâ'ya hitâb

Ol çobanı bulmağa itdi şitâb

(c.2, b.1794, s.65)

Hakk'tan hitap gelince, Mûsâ (AS) çobanı bulmak için koştu.

Âkıbet çobanı buldu çün Kelîm

Didi müjde oldu destûr - ı Kerîm

(c.2, b.1800, s.65)

Mûsâ (AS) nihayet çobanı buldu ve dedi ki: "müjde Allah'ın izni oldu."

Didi ey Mûsâ ben anda gâfilim

Şimdi ben âgaşte-i hûn -ı dilim

(c.2, b.1804, s.65)

Çoban da dedi ki, "Ey Mûsâ (AS), ben o sözden geçtim. Şimdi ben gönül kanına bulanmadım."

Benzer ol medha ki çûbân-ı selîm

Eyleyüp men' itdi Mûsâ-yı Kelîm

(c.6, b.1111, s.42)

Bu da Mûsâ (AS)'nın mani olduğu ihlâs sahibi çobanın mehdine benzer.

Dir idi cümle senin şîr ü leben

Kâr-sâzım ruk'a -yı çârukda ben

(c.6, b.1112, s.42)

O, Ya Rabbi, gel bitlerini ayıklayayım, sana süt vereyim, çarıklarını dikeyim! Diyordu.

4.1.9. Hz. Musa ve Hızır Aleyhisselâm

Hz. Mûsâ (AS) ve genç yardımcısının “iki denizin birleştiği yere” yaptıkları yolculuktur. Kur'an-ı Kerim'de:

"Hani Mûsâ (AS) genç yardımcısına demişti: İki denizin birleştiği yere ulaşınca kadar gideceğim ya da uzun zamanlar geçireceğim."(*Kehf, 18/60*)

"Böylece ikisi, iki (deniz)in birleştiği yere ulaşınca balıkların unutuverdiler; (balık) denizde bir akıntıya doğru (veya bir menfez bulup) kendi yolunu tuttu. (Varmaları gereken yere gelip) Geçtiklerinde (Mûsâ (AS)) genç-yardımcısına dedi ki: 'Yemeğimizi getir bize, andolsun, bu yaptığımız-yolculuktan gerçekten yorulduk.' (Genç-yardımcısı) Dedi ki:'Gördün mü, kayaya sığındığımızda, ben balığı unuttum. Onu hatırlamamı şeytandan başkası bana unutturmadı; o da şaşılacak tarzda denizde kendi yolunu tuttu.' (Mûsâ (AS)) Dedi ki: 'Bizim de aradığımız buydu.' Böylelikle ikisi izleri üzerinde geriye doğru gittiler."(*Kehf, 18/61-64*)

Ayetlerden Hz. Mûsâ (AS) ve genç yardımcısının yanlarında yemek üzere bir balık getirdikleri anlaşılmaktadır. Ancak henüz yeme vakitleri gelmeden evvel, Allah bu balığı ikisine birden unutturmuş, balık da onların unuttukları bu anda akıntıya doğru gidip, yanlarından uzaklaşmıştır.

Balık, buluşma yerinin tam olarak belirlenmesinde bir işaret olmuştur. Hz. Mûsâ (AS)'nın üstün merhamet ve ilim sahibi Hızır (AS) ile buluşmasına vesile olmuştur.

"Derken, katımızdan kendisine bir rahmet verdiğimiz ve tarafımızdan kendisine bir ilim öğrettiğimiz kullarımızdan bir kulu buldular."*(Kehf, 18/65)*

Hz. Mûsâ (AS) tabii olmak için Hızır (AS)'dan izin istemiştir.

"Mûsâ (AS) ona dedi ki: Doğru yol (rüşd) olarak sana öğretilenden bana öğretmen için sana tabi olabilir miyim?"*(Kehf, 18/66)*

Hızır (AS)'ın Hz. Mûsâ (AS)'ya verdiği cevap:

"Dedi ki: Gerçekten sen, benimle birlikte olma sabrını göstermeye güç yetiremezsin. *(Böyleyken)* Özünü kavramaya kuşatıcı olamadığın şeye nasıl sabredebilirsin?" *(Kehf, 18/67-68)*Hz. Mûsâ (AS) inşallah diyerek söz vermiştir

"(Mûsâ (AS):) 'İnşaaallâh, beni sabreden (biri olarak) bulacaksın. Hiçbir işte sana karşı gelmeyeceğim.' dedi." *(Kehf, 18/69)*

Hızır (AS) Hz. Mûsâ (AS)'dan açıklayıncaya kadar kendisine soru sormamasını istemiştir

"Dedi ki: Eğer bana uyacak olursan, hiçbir şey hakkında bana soru sorma, ben sana öğütle-anlatıp söz edinceye kadar."*(Kehf, 18/70)*

Hızır (AS) Bindikleri Gemiyi Delmiştir:

"Böylece ikisi yola koyuldu. Nitekim bir gemiye binince, o bunu (gemiye) deliverdi. (Mûsâ (AS)) Dedi ki: 'İçindekilerini batırmak için mi onu deldin? Andolsun, sen şaşkırtıcı bir iş yaptın.'" *(Kehf, 18/71)*

Hz. Mûsâ (AS)Hızır (AS)'dan aldığı eğitimin devam etmesini talep etmiştir:

"Dedi ki: 'Gerçekten benimle birlikte olma sabrını göstermeye kesinlikle güç yetiremeyeceğini ben sana söylemedim mi?'(Mûsâ (AS):) 'Beni, unuttuğumdan dolayı sorgulama ve bu işimden dolayı bana zorluk çıkarma.'dedi." *(Kehf, 18/72-73)*

Hızır (AS)'ın çocuğu öldürmesine Hz. Mûsâ (AS)'nın gösterdiği tepki:

"Böylece ikisi (yine) yola koyuldular. Nitekim bir çocukla karşılaştılar, o hemen tutup onu öldüriverdi. (Mûsâ (AS)) Dedi ki: 'Bir cana karşılık olmaksızın, tertemiz bir canı mı öldürdün? Andolsun, sen kötü bir iş yaptın.'" (Kehf, 18/74)

Hızır (AS)'dan aldığı derslerin devamı için Hz. Mûsâ (AS)'nın bulduğu çözüm:

"Dedi ki:'Gerçekte benimle birlikte olma sabrını göstermeye kesinlikle güç yetiremeyeceğini ben sana söylemedim mi?' (Mûsâ (AS):)'Bundan sonra sana bir şey soracak olursam, artık benimle arkadaşlık etme. Benden yana bir özre ulaşmış olursun.' dedi." (Kehf, 18/75-76)

Kasaba halkının Hz. Mûsâ (AS) ve Hızır (AS)'ı konuklamaktan kaçınmaları:

"(Yine) Böylece ikisi yola koyuldu. Nihayet bir kasabaya gelip yemek istediler, fakat (kasaba halkı) onları konuklamaktan kaçındı. Onda (kasabada) yıkılmaya yüz tutmuş bir duvar buldular, hemen onu inşa etti. (Mûsâ (AS)) Dedi ki: 'Eğer isteseydin gerçekten buna karşılık bir ücret alabilirdin.'" (Kehf, 18/77)

Hz. Mûsâ (AS)'nın sorduğu son soru, aralarında ayrılma vaktinin geldiğinin bir işareti olmuştur:

"Dedi ki: İşte bu, benimle senin aranda ayrılma (zamanı)mız. Sana, üzerinde sabır göstermeye güç yetiremeyeceğin bir yorumu haber vereceğim." (Kehf, 18/78)

Hızır (AS)'ın gemiyi delmesinin nedenleri:

"Gemi, denizde çalışan yoksullarındı, onu kusurlu yapmak istedim, (çünkü) ilerilerinde, her gemiyi zorbalıkla ele Allah, çocuğun canını almak için Hızır (AS)'ı vesile etmiştir

"Çocuğa gelince, onun anne ve babası mü'min kimselerdi. Bundan dolayı, onun kendilerine azgınlık ve inkâr zorunu kullanmasından endişe edip-korktuk. Böylece, onlara Rablerinin ondan temiz olmak bakımından daha hayırlısı, merhamet bakımından da daha yakın olanını vermesini diledik." (Kehf, 18/80-81)geçiren bir kral vardı." (Kehf, 18/79)

"Sizi çamurdan yaratan, sonra bir ecel belirleyen O'dur. Adı konulmuş ecel, O'nun katındadır." (Enam, 6/2)

Hızır (AS)'ın öksüz çocuklara ait olan duvarı inşa etmesinin hikmeti:

"Duvar ise, şehirde iki öksüz çocuğundu, altında onlara ait bir define vardı; babaları salih biriydi. Rabbin diledi ki, onlar erginlik çağına erişsinler ve kendi definelerini çıkarsınlar; (bu,) Rabbinden bir rahmettir. Bunları ben, kendi işim (özel görüşüm) olarak yapmadım. İşte, senin sabır göstermeye güç yetiremediğin şeylerin yorumu." (*Kehf, 18/82*)

Bu kıssa'da Hızır (AS)'ın hiçbir kararı kendi dilemesiyle yapmadığını en güzel şekilde ifade etmektedir. Her şeyi yapanın Allah olduğunu, her şeyin kaderde olup bittiğini bildiğini gösteren bir konuşmadır. Bu başlık altındaki beyitlerimiz de bu kıssaya atıftır.

Ol puser kim anı Hızır itdi helâk

Herkese zâhir değil bu sırr-ı pâk

(c.1, b.233, s.11)

Hızır'ın o çocuğu öldürmesindeki sır herkese açık değildir.

Keştiyi Hızır itdi gerçi münkesir

Sad dürüstü oldu anda müstetir

(c.1, b.245, s.11)

Gerçi Hızır (A.S.) gemiyi parçaladıysa da Onda yüzlerce doğruluk ve sağlamlık vardı.

Vehm-i sûru oldu Mûsâ'ya hicâb

Var iken zâtında fazl-ı bî-hisâb

(c.1, b.246, s.11)

Mûsâ (AS)'da hesapsız fazîletler olduğu halde vehmi ona perde oldu.

Pîre teslîm ol bulunca dest-res

Hükm-i Hızır'a eyle Mûsâ-veş heves

(c.1, b.3073, s.117)

Bir Pîr eline geçince, Mûsâ (AS)'nın hızıra teslimiyeti gibi teslim ol.

Kâr-ı Hızır'a sabr ile kıl ittifâk

Olmaya tâ nükte-i hâzâ firâk

(c.1, b.3074, s.117)

“Hızırın yaptıklarına sabırla uy ki -işte ayrılık sözü- olmasın.

Söyleme keşfîyi eylemse şikest

İtme tıflı öldürürse ızz-ı dest

(c.1, b.3075, s.117)

“Gemiye kırarsa da sesini çıkarma. Çocuğu öldürse saçını başını yolma!”

Dest-i Hızır'ın zîr-ı emr-i Hak idi

Hak yedu'llâh fevka eydîhim didi

(c.1, b.3076, s.117)

Hızırın eli Hakk'ın emriydi. Zîra Allah “Allah'ın eli, onların elleri üstündedir” dedi.

Olmadık hayfa olurken nush u pend

Hızır u Mûsâ kıssasından hissemend

(c.1, b.442, s.17)

Eyvah ki Mûsâ (AS) ve Hızır kıssasından bir hisse almadık.

Hızır'un ahvâli gibi kim ol umûr

Akl-ı Mûsâ- yı nebî'den oldu dûr

(c.2, b.3292, s.119)

Hızırın ahvali gibidir. Nitekim Hızır'ın o işleri Mûsâ (AS) Peygamberin aklından uzak kaldı.

Nâ-münâsib idi sûretde hayâl

Hâl-i Mûsâ olmadı çünkim o hâl

(c.2, b.3293, s.119)

Gördüğü görünüşte münasipsizdi. Çünkü Mûsâ (AS), o hal ile hemhal olmamıştı.

Akl-ı Mûsâ nice oldu münfai

Akl-ı mûşî hod nedir endîşe kıl

(c.2, b.3294, s.119)

Mûsâ (AS)'nın akli bile buna şaşıktan sonra farenin akli buna nedir? Düşünün.

Nutk-ı Mûsâ çıkmadı endâzeden

Kesret oldu lîk hem-râha sühen

(c.2, b.3553, s.128)

Mûsâ (AS)'nın sözü ölçüyü aşmadı. Fakat yoldaşına çok geldi.

Hızır'a ol kesret virip şekl-i şıkâk

Geldi kale güfte-i hâzâ firâk

(c.2, b.3554, s.128)

Bu çokluk Hızır'la ihtilâfa sebep oldu. Hızır O'na, "işte ayrılık zamanı geldi."

Didi ey Mûsâ kelâm oldu tavîl

Şart ise ma'lûmun ey yâri cemîl

(c.2, b.3555, s.128)

"Ey Mûsâ (AS), ey yar, söz uzadı. Şartı ise biliyorsun.

İftirâk olmazsa da sûret-nümâ

Ma'nide buldu refâkat intihâ

(c.2, b.3556, s.128)

"Eğer ayrılık kendini göstermez, çekilip gitmezsen, bil ki manen de arkadaşlığımız sona ermiştir." Dedi.

Ol cevâb oldu çü mes'ûl - i Kelîm

Oldu Hızır'a mülhem - i Rabb - i alîm

(c.2, b.3566, s.129)

O cevaplar, Mûsâ (AS)'nın sorularına Hızıra, her şeyi bilen Rabb'in ilhamı ile verdiği cevaplar gibi.

Müşkilâtı hall olup hadden füzûn

Oldu her müşkilde miftâh - ı fûnûn

(c.2, b.3567, s.129)

Mûsâ (AS)'nın uğraşları fazlasıyla hallolmuştu. Hızır her zorluk için ona bir ilim anahtarı vermişti.

Âh vardır bunda sır ammâ nihân

Cânib-i Hızır'a ola Mûsâ revân

(c.3, b.1967, s.75)

Ah bunda bir sır vardır amma Mûsâ(AS), Hızır (AS)'dan yana gitti.

Hikâye Başlığı: Bu Kadar Kemâl-i Nübüvvet Ve Kuvvet İle Mûsâ'nın Hızır-ı Alâ Nebiyyinâ Ve Aleyhimü's-selâm Taleb-kâr Oldugun Sırrın Beyânıdır

Musâ (AS)'ın Peygamberlik ve Kuvvette Bu Kadar Kemâli Olduğu Halde Hızır'ı Aramasının Sırrı

Hak Kelîm'inden taallüm kıl dilâ

Bil sana şevk u talebdır reh-nümâ

(c.3, b.1970, s.75)

Ey gönül, Hakk Kelîmin'inden öğren. Bil ki rehberin şevk ve talaptır.

Sâbit iken mansıb-ı peygamberî

Hızır'a tâlib ucb-ı nefsimden berî

(c.3, b.1971, s.75)

Peygamberliği sabit olmasına rağmen o, “nefsimin kibrinden uzak olduğum halde Hızır’a talibim” diyordu.

Kavmini terk itdin ey Mûsâ bu dem

Kasd-ı gayra olma rencîde-kadem

(c.3, b.1972, s.75)

“Ey Mûsâ (AS) kavmini terk ettin o zaman, başkasını dileyip peşinden gitme.”

Bî-gam-ı havf u recâ âzâdesin

Pes nedir matleb neye dil-dâdesin

(c.3, b.1973, s.75)

Korkunun ve ümidin kaygısından kurtulmuşsun. Nedir dileğin? Neye gönül vermişsin?

Matlebin sende ana vardır yakîn

Âsümânsın nice bir geşt-i zemîn

(c.3, b.1974, s.75)

Aradığın sende, gök gibi ne zamana kadar yerin etrafında döneceksin? Denilince,

Didi Mûsâ levm men’itmez beni

Âfitâb u mâhın olmaz reh-zeni

(c.3, b.1975, s.75)

Mûsâ (AS) dedi ki: “beni kınamanız bana mani olmaz. Güneşin ve ayın yolunu kesen bulunmaz.

Oldu kasdım Mecmau’l-Bahreyn’e dek

Niyetim ehl ile sohbet eylemek

(c.3, b.1976, s.75)

Niyetim ehl ile sohbet etmek ve bunun için de Mecmaü’l Bahreyn’e kadar gitmektir.

Kuran-ı Kerim’de Mecmaü’l Bahreyn, iki denizin birleştiği yer olarak geçer.

Eylerim bu emr için Hızır’ı sebeb

Bu seferde nice dehr olsa teab

(c.3, b.1977, s.75)

Bu seferde nice güçlükler olsa da bu iş için Hızır’ı sebeb edeceğim.

Nice yıl pervâz idüp bu bâl ile

Yıl nedir beklim hezârân sâl ile

(c.3, b.1978, s.75)

Yıllarca bu kanatla uçacağım, yıl nedir ki belki binlerce yıl.

Hızır anınçün zevrakı itdi şikest

Sunmaya tâ Şâh-ı zâlim ana dest

(c.4, b.2777, s.106)

Hızır aleyhisselâm, zalım şahın eline geçmesin diye gemiyi parçaladı.

4.1.10. Kârun

Zenginliğiyle bilindir, Hz. Mûsâ (AS) ve Hârun’un(a.s.) şahsında, Cenab-ı Hakk’ın emirlerine karşı çıktığı için cezalandırılan kişidir.

Kur’an’da Kasas sûresinde (28/76-82) Kârun; Hz. Mûsâ’nın kavminden, hazinelerinin anahtarlarını ancak güçlü bir topluluğun taşıyabildiği, zenginliğiyle mağrur bir kişi olarak takdim edilir. Kavminin, servetiyle böbürlenmemesi gerektiği yönündeki uyarılarına karşı Kârun, bu serveti kendi bilgisi sayesinde edindiğini ileri sürüyordu. Nihayetinde kendisi ve evi yerin dibine geçirilmiş, bu âkıbetten ne kendini kurtarabilmiş ne de onu kurtaracak bir topluluk çıkmıştır. (Harman, 2001b: 519-520)

Edebiyatımızda Kârun’un hazineleri “genc-i Kârun, mâl-i Kârun” diye anıldığı gibi her gittiği yere hazinesini de beraberinde götürdüğü için “genc-i revân” (yürüten hazine) olarak da adlandırılmıştır.

Gördü Mûsâ nûrun itdi ihtirâm

Bildi kem Kâr û n’u kıldı hasf-ı tâm

(c.2, b.2391, s.86)

Mûsâ (AS)'nın nurunu görüp tanıdı, ona hürmet etti. Karun'u da tanıyıp onu tamamen yere batırdı.

İtdi Fir'avn'ı garîk ol bahr-i kîn

Eyledi Kârûn'u bir lokma zemîn

(c.4, b.802, s.32)

O, kin denizi Firavun'u boğdu, Karun'u bir lokma eyledi.

4.1.11. Hz. Mûsâ'dan Hayvanların Dilini Öğrenmek İstenmesi

Hz. Mûsâ (AS)'ya genç bir adam gelir ve ondan hayvanların dilini öğrenmek ister. Bu kıssa da Mesnevi'de şu şekilde yer alır:

Hikâye Başlığı: Hazret-i Mûsâ Aleyhi's-selâmdan Ol Şahs-ı Eblehin Lisân-ı Behâyim Ve Tuyûru Bana Ta'lîm İt Diyü Taleb Ve İsti'dâ İtdigidir

Hazreti Mûsâ Aleyhisselâm'dan Aptal Bir Şahsın “Hayvanların Ve Kuşların Dilini Bana Öğret” Diye Talepte Bulunması

Didi Mûsâ'yı Kelîm'e bir cüvân

Cânverler nutkun it ta'lîm-i cân

(c.3, b.3288, s.125)

Bir genç Mûsâ (AS)'ya dedi ki bana hayvanların dilini öğret.

Savt-ı hayvânât olup bana bedîd

Ola dînimde nice ibret mezîd

(c.3, b.3289, s.125)

Böylece onların dilinden anlayarak dinim için nice ibretler alayım.

Çün benî-âdem lisânı dem be dem

Âb u nân âsârın eyler zîb-i fem

(c.3, b.3290, s.125)

Zira Âdemoğlunun lisanı her zaman ekmeğe ve suyadır.

Belki hayvânâtda derd-i diger

Ola tedbîr-i güzer-gehden haber

(c.3, b.3291, s.125)

Belki hayvanlar da başka bir dert, bu dünyadan göçme zamanında başka bir tedbir vardır.

Didi Mûsâ var yürü itme heves

Bunda zîrâ çok hatar var pîş ü pes

(c.3, b.3292, s.125)

Mûsâ (AS) dedi ki yürü git heveslenme, Zira bunda çok tehlikeler vardır.

Hikmet ü irfânı Hak'dan kıl taleb

Bî-kitâb u bî-makâl ü harf ü leb

(c.3, b.3293, s.125)

Hikmeti ve irfanı Hak'tan dile; kitaptan, sözden, dilden, harften değil.

Hırsı men' ile anın oldu fuzûn

Men' ile efzûn olur hırs-ı derûn

(c.3, b.3294, s.125)

Mûsâ (AS)'nın reddetmesiyle onun hırsı iyice arttı. İnsanın bir şeye olan hırsı ondan menettikçe artar.

Didi ey Mûsâ olup tâbende nûr

Senden itdi pertev-i hikmet zuhûr

(c.3, b.3295, s.125)

Dedi ki : “Ey Mûsâ (AS), nurun parlayınca hikmet ışığı senden zuhur etti.”

Eyleme ben zârı mahrûm-ı murâd

Lûtfuna lâyıık degildir ey cevâd

(c.3, b.3296, s.125)

Ben zarı muradından mahrum etmek, senin lutfuna layık değildir.

Nâib-i hHak'sın zamân peygamberi

Bana men'in ye's olur görme harî

(c.3, b.3297, s.125)

Hakk'ın vekili zamanın peygamberisin. Beni menetmekle üzüntüye düşürürsün.

Didi Mûsâ ya Rab ol merd-i selîm

Olmuş ancak suhre-i dîv-i racîm

(c.3, b.3298, s.125)

Mûsâ (AS) dedi ki. "Ya Rab bu saf adam, taşlaşmış şeytanın oyuncağı olmuş.

Eylesem ta'lîm olur sûdu ziyân

Eylemezsem bed-dil olmak hod ayân

(c.3, b.3299, s.125)

Öğretsem karı zarara dönecek, öğretmesem gönlüne bir kötülük gelecek."

Didi ta'lim eyle ey Mûsâ ki biz

Kim duâ eylerse merdûd itmeziz

(c.3, b.3300, s.125)

Cenab-ı Hakk "Ey Mûsâ (AS) öğret, biz kim dua eylerse duasını geri çevirmeyiz" deyince,

Didi yâ Rabb ol nedâmet-kâr olur

Câme çâk u dest-hây u zâr olur

(c.3, b.3301, s.125)

Mûsâ (AS) dedi ki: “sonra pişman olur. Elbisesini parçalayıp, elini dişleyerek ağlar.

Herkese kudretde yoktur ihtiyâr

Acz olur sermâye-i perhîz-kâr

(c.3, b.3302, s.125)

Herkese kudret yoktur, kaldıramaz. Acz, takva ehlinin sermayesidir.

Hikâye Başlığı: Ol Şahsın İsteddiğini Ya Bir Mikdârını Ta’lîm Eyle Diyu Cenâb-ı Hak Taâlâ’dan Mûsâ Aleyhi’s-selâm’a Vahy Geldigin Beyândır

O Şahsın İstedığının Bir Miktarını Olsun Öğret.” Diye Cenab-ı Hak’tan Mûsâ Aleyhisselâm’a Vahiy Gelmesi

Didi Hak sen kıl recâsın mu’teber

Eyle dest-i ihtiyârın kâr-ger

(c.3, b.3308, s.126)

Cenab-ı Hak Mûsâ (AS)’ya : “sen onun ricasını muteber kıl. İrade elini aç.” Buyurdu.

Didi Mûsâ eyleyip pend-i nigû

Bu murâd ile olursun zerd-rû

(c.3, b.3309, s.126)

Mûsâ (AS) aleyhisselam tekrar iyilikle : “ Bu murad ile sonra macup olursun.

Geç bu sevdâdan gerektir havf-ı Hak

Sana şeytân mekri ders-i dakk u lâk

(c.3, b.3310, s.126)

Bu sevdadan geç, Hak’tan korkmak gerek. Sana şeytan, hile düzüp ders vermiş.” dedi.

Hikâye Başlığı: Ol Merd-i Tâlib Hânedeki Horûs Ve Kelbin Lisânına Kâni Olmagla Mûsâ Aleyhi’s-selâm’ın İcâbetidir.

O Tâlibin Evindeki Horozla Köpeğin Lisanını Anlamaya Kanât Etmesiyle Mûsâ Aleyhisselâm'ın Onun İsteğini Yerine Getirmesi

Didi nutk-ı kelb ile murgun ki hem

Hânedede bari lisânın öğrenem

(c.3, b.3325, s.126)

“Adam bari evdeki köpek ile horozun lisanını öğreneyim” deyince

Didi Mûsâ sana bî-reyb ü gümân

Bu iki cinsin olur nutku ayân

(c.3, b.3326, s.126)

Mûsâ (AS): “Şüphesiz bu iki cinsin konuşması sana malum olacak.” dedi.

Hikâye Başlığı: Haberi Mevtini Horûsdan İşidüp Nedametle Ol Şahsın Mûsâ Aleyhi's-selâm'a Feryâd-Künân Sur'atle Azîmet İtdigidir

O Şahsın Ölüm Haberini Horozdan İşiterek Pişmanlık İçinde İneyerek Süratle Mûsâ Aleyhisselâm'a Gitmesi

Çün kulak tutdu şahs-ı bî-basar

Öl Horûsun aldı kavlından haber

(c.3, b.3388, s.129)

O kör, kulak tutup dinleyince horozun ne söylediğini anladı.

İtdi mesmûâtı andan ref'-i şek

Gitdi Mûsâ'yı Kelîm'ullâh'a dek

(c.3, b.3389, s.129)

Duydukları şüphesini giderince Mûsâ (AS)'yı Kelîmullah'a koşup gitti.

Hâk-i pâyine idüp rû-mâl-i bîm

Didi bana lûtf u dâd it ey Kelîm

(c.3, b.3390, s.129)

Korkudan ayağının tozuna yüz sürüyor. “Bana lûtfet, yardım et Ey Kelîmullah” diyordu.

Didi var sat kendini eyle rehâ

Çünkü üstâd oldun it redd-i kazâ

(c.3, b.3391, s.129)

Mûsâ (AS) da dedi ki: “Var sat kendini eyle feda, mademki üstâd oldun, değiştir kaderi!”

Sen ziyânın kıl müsemâna bâr

Kîse vü hemyânın eyle sâz-kâr

(c.3, b.3392, s.129)

Ziyanını Müslümanlara yükle, sen de keseni ve dağarcığını doldur.

Bu kazâyı bana hışt itdi beyân

Sen ise âyînede gördün ayân

(c.3, b.3393, s.129)

Bu kaderi bana kerpiç beyân etti. Sen ise aynada apaçık gördün.

Âhiri evvel görür âkıl olan

Âhire nâzır fakat gâfil olan

(c.3, b.3394, s.129)

Akıllı olan neticeyi önce görür. Gafil olan ise sonunda.

Yine feryâd itdi kim ey hoş-hisâl

Bana tevbîh ile itme gûş-mâl

(c.3, b.3395, s.129)

Adam yine feryad edip “Ey güzel güzel ahlaklı, beni azarlayıp, kulağımı çekme.

Geldi benden gerçi kâr-ı nâ-sezâ

Nâ-sezâyâ eyle sen hüsn-i cezâ

(c.3, b.3396, s.129)

Gerçi ben layık olmayan bir iş yaptım. Sense bu layıksızlığa güzel bir karşılık lutfet.

Didi şestinden çü tîr itdi tulû'

Tîr-i ceste bir dahî itmez rücû'

(c.3, b.3397, s.129)

Mûsâ (AS), “yayından okun kurtuldu. Atılan ok birdaha geri dönmez.

Lâkin olsun eyleyim Hak'dan recâ

Sana imân u âmân itsin atâ

(c.3, b.3398, s.129)

Lakin Hak'tan rica eyleyeyim de sana iman ihсан etsin.

Çünkü imân ile sâbitdir hayât

Çün refik imân ola buldun sebât

(c.3, b.3399, s.129)

Çünkü hayat iman ile sabittir. Yoldaşım iman olursa sebat bulursun” dedi

Haceye geldi o dem tagyir-i hâl

Şûrîş-i dil virmedi taştâ mecâl

(c.3, b.3400, s.129)

Tam o an adamın hali değişti. İçinin bulantısı leğene gitmesine mecal vermedi.

Hâl-i mevt itdi ne mi'de rencîşi

Kay'u istifrâğın anda yok işi

(c.3, b.3401, s.129)

Bu ölüm haliydi, mide bulantısı değil. İstifranın burada işi yok.

Hânesine çâr kes ile itdi nakl

Sâk ber sâk oldu bi-idrâk ü akl

(c.3, b.3402, s.129)

Alıp evine götürdüler. Ayakları birbirine girmişti, akli gitmişti.

Pend-i Mûsâ itmedi sana eser

Kendin itdin tîg-i pûlâda siper

(c.3, b.3403, s.129)

Mûsâ (AS)'nın öğüdü sana tesir etmedi. Kendini çelik bir kılıca siper etmedesin.

Şerm ider mi tîg cânından senin

Kendi kesbindir hatâ-yı rûşenin

(c.3, b.3404, s.129)

Kılıç hiç senin canını almaktan utanır mı? Bu hata senin kesbindir.

Hikâye Başlığı: Mûsâ Aleyhi's-selâm Ol Şahıs İmanla Gitmeciyçün Duâ İtdigidir

Mûsâ Aleyhis-selâm'ın O Şahsın İmânla Gitmesi İçin Dua Etmesi

Başladı Mûsâ münâcâta seher

Rabbenâ imânına virme hatar

(c.3, b.3405, s.129)

Mûsâ (AS) seher vakti duaya başladı: “Yarabbi onu imansız alma.

Rahmetinle kıl ana afv u atâ

İtdi ol küstâhi vü sehv ü hatâ

(c.3, b.3406, s.129)

Bir küstahlık etti hatada bulundu. Rahmetinle onu affet.”

Didim ol ilm ile yok sana misâs

Kavlimi def'ü dirîg itdi kıyâs

(c.3, b.3407, s.129)

-Bu ilim sana göre değil- dediysem de sözümü başından savma sandı.

Ejdehâya destin ol ilkâ ider

Kim asâsın elde ejderhâ ider

(c.3, b.3408, s.129)

Ancak esasını ejderha yapabilen ejderhaya el sürebilir.

Anadır ta'lim-i esrar-ı nihân

Güft ü gûdan eyleye hatm-i dehân

(c.3, b.3409, s.129)

Lafa, söze ağzını bağlayan, sırları öğrenir.

Bahre cür'et itmez illâ murg-ı âb

Tut sözüm vallâhü a'lem bi's-savâb

(c.3, b.3410, s.129)

Su kuşundan başka bir kuş denize giremez. Allah doğrusunu daha iyi bilir.

Gitdi bahre gerçi murgâbî degil

Dest-gîr ol oldu gark ol haste-dil

(c.3, b.3411, s.129)

Gerçi o, su kuşu değilse de denize daldı. “Ya Rabbi, o zavallı boğuluyor elinden tut, kurtar onu.”

Hikâye Başlığı: Hak Teâlâ Duâ-yı Mûsâ Aleyhi's-selâm'ı Kabul İtdigidir

Mûsâ Aleyhi's-selâm'ın, O Şahsın İmanla Gitmesi İçin Dua Etmesi

Didi Hak imânın itdim me'meni

İster isen eyliyem ihyâ anı

(c.3, b.3412, s.130)

Cenab-ı Hak buyurdu: “ imanını bağışladım. İster isen onu ihya edeyim(diriltiyim)

Belki cümle mürdegânı bi-gümân

Ben seninçün eylerim zinde hemân

(c.3, b.3413, s.130)

Şüphesiz belki senin için bütün ölüleri diriltirim.”

Didi Mûsâ bu cihân-ı mevtdir

Ol cihân bî-illet ü bî-fevtdir

(c.3, b.3414, s.130)

Mûsâ (AS) dedi ki: “ Burası ölüm dünyası, öbür cihansa ölümsüzlük.

Çünkü bu dâr-ı fenâ nâ-bûddur

Müsteîr-i âriyet bî-sûddur

(c.3, b.3415, s.130)

Çünkü bu fani yer ebedi değildir. Geçici olarak dirilmek ise faydasızdır.

Olsun ehl-i rahmet ü fazl-ı füzûn

Cümle huzzâr-ı ledeynâ muhdarûn

(c.3, b.3416, s.130)

O, “Onlar bizim yanımızda olanlardan” dediğin senin rahmetine erişenlerden olsun.

Ola ma'lûmun ziyân-ı cism ü mâl

Sûd-i cândır sedd-i âfât u vebâl

(c.3, b.3417, s.130)

Malumundur ki cisim ve mala gelen ziyan canın menfâtedir. Belaları önler.

Pes riyâzet ile eyle ittisâf

Ten ki hizmet-kâr ola cân oldu sâf

(c.3, b.3418, s.130)

Öyle ise sen de riyazete talip ol. Ten ki hizmetkâr olunca can safa bulur.

Gâv-ı Mûsâ bil bana cân-dâdedir

Cüz'-i cüz'üm Haşr-ı her âzâdedir

(c.3, b.3920, s.149)

Benî, Mûsâ (AS)'nın ölüyü dirilten öküzü bil. Cüzümün cüzü dahi her hür kişiyi haşreder.

Gâv-ı Mûsâ oldu kurbân ile tay

Küşteyî cüz'-i hakîri itdi hay

(c.3, b.3921, s.149)

Mûsâ (AS)'nın öküzü kurban edilmiş, en küçük parçası bile ölüyü diriltmişti.

Kâim oldu küşte berzahdan rehâ

Geldi emr-i idribûhu ba'dihâ

(c.3, b.3922, s.149)

“Öküzün bazı yerleri ile ölüye vurun” emri gelince, vurdular. Ölü de dirildi, kalktı.

Bölüm Değerlendirmesi

İncelemeye aldığımız Mesnevî-i Şerîf'te, Hz. Mûsâ (AS) 696 beyitte geçmektedir. 71beyitte atası İmrân, 22 beyitte Medyen'e gelmesi ve Hz. Şuayb'ın yanında çalışmaya başlaması, 16 beyitte yed-i beyzâ mucizesi, 84 beyitte 'asâ, 274 beyitte Firavun ve askerleri, 79 beyitte Tûr-ı Sinâ, ateş, Kelîmullâh sıfatı, tecelli, 2 beyitte Kârun, 28 beyitte Hz. Mûsâ (AS) Ve Hızır, 23 beyitte Hz. Mûsâ (AS) Ve Çoban ve 54 beyitte de Hz. Mûsâ (AS)'dan

Hayvanların Dilini Öğrenmek İstemesi işlenmiştir. Tardığımız Mesnevî’de Hz. Mûsâ (AS) ile ilgili olarak tespit edilen beyit sayıları tablo halinde aşağıda verilmiştir:

HZ. MÛSÂ	BEYİTLERİN KONUSU												Toplam
	Mesnevî-i Şerif	Hz. Musa Ve Buzağı	Hz Musa Ve Coban	Hz. Musa Ve Hızır	Atası İmrân	Medyen’e Gelme	Yed-i Beyzâ	‘Asâ ve Kızıldeniz	Firavun ve Askerleri	Tûr-İsinâ Ateş Tur- Tecelli Kefmullâh	Kârun	Tih Sahrası	
	19	23	28	71	22	16	84	274	79	2	24	54	696

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.1. Hz. ‘Îsâ

Hz. ‘Îsâ (AS), Kur’an-ı Kerim’de adı geçen ve Ulü’l-‘Azm olan peygamberlerin dördüncüsüdür. İsrâiloğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. 15 surede 93 ayette ismi geçmekte, ağırlıklı olarak Âl-i İmrân, Mâide ve Meryem surelerinde doğumundan, dünyaya gelişi, mucizeleri, dünyevî hayatının sonu ve Cenab-ı Hakk katına yükseltilişiyle ilgili bilgi verilmektedir.

Kur’an-ı Kerim’e göre Cenab-ı Hakk, Hz. ‘Îsâ (AS)’ya kitap vermiş ve onu mübarek kılmıştır (Mâide, 5/75; Meryem, 19/30-31). O, İsrâiloğullarına gönderilen bir peygamberdir (Âl-i İmrân, 3/49; Nisâ, 4/171). Bir olan Allah’a kulluğa çağırılmış (Mâide, 5/117), Tevrat’ı tasdik etmiş, bazı hususlarda onu neshetmiş (Âl-i İmrân, 3/50; Mâide, 5/46), kavmine namazı ve zekâtı emretmiştir (Meryem, 19/31).

Kur’an-ı Kerim’de Hz. ‘Îsâ (AS)’nın doğumundan, öleceğinden ve tekrar hayata döneceğinden bahsedilir (Meryem, 19/33). Ancak İslâm’daki genel telakkiye göre onun bu dirilişi, Hristiyanlık’taki gibi çarmıha gerildikten sonraki diriliş değildir. Nitekim Kur’an-ı Kerim’e göre Hz. ‘Îsâ (AS) çarmıha gerilmemiştir. Yahudiler, Hz. ‘Îsâ (AS)’nın tebliğ ettiği mesajdan hoşlanmamışlar ve onu öldürmek için tuzak kurmuşlardır (Âl-i İmrân, 3/54). İslâmî rivayetlere göre çarmıha gerilen kişi, Hz. ‘Îsâ (AS)’nın havarilerinden olup daha sonra ona ihanet ederek yerini Roma makamlarına gösteren Yahuda İskaryot’tur.

Bu konu Kur’an-ı Kerim’de şöyle geçer:

“Alah elçisi Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)’yı öldürdük demeleri yüzünden onları lânetledik. Hâlbuki onu ne öldürdüler ne de astılar, fakat öldürdükleri onlara ‘Îsâ (AS) gibi gösterildi.

Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedir; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir sağlam bilgileri yoktur. Kesin olarak onu öldürmediler. Bilakis Allah onu kendi nezdine kaldırmıştır. Allah izzet ve hikmet sahibidir” (Nisâ, 4/157-158).

Hadislerde de Hz. ‘Îsâ (AS)’dan bahsedilmektedir. Her doğana şeytanın mutlaka dokunduğu, ancak Hz. ‘Îsâ (AS)’ya şeytanın doğrudan değil perde arkasından dokunabildiği²², onun beşikte iken konuşan üç kişiden biri²³ olduğu, Hz. Peygamber’in onunla Mirac gecesi ikinci kat semada karşılaştığı, kıyamette Hz. ‘Îsâ (AS)’nın şefâat için kendisine gelenleri Hz. Muhammed’e(SAV) göndereceği belirtilmektedir. Cenab-ı Hakk’tan başka ilah olmadığına ve Hz.Muhammed’in onun kulu ve resûlü, Hz. ‘Îsâ (AS)’nın da Allah’ın kulu ve elçisi olup Cenab-ı Hakk’ın Meryem’e ilkâh ettiği kelimesi ve Cenab-ı Hakk’tan bir ruh olduğuna inanan kimsenin cennete gireceği, Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)’ya en yakın kimsenin Hz. Muhammed (SAV) olduğu yine hadislerde açıklanmaktadır. Ayrıca Resûl-i Ekrem, Hristiyanların Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)’yı methettikleri gibi kendisinin methedilmesini yasaklamıştır. (Harman, 2000b: 472)

Ulü’l-‘Azm peygamber olan Hz. ‘Îsâ (AS) ile ilgili olarak divan edebiyatında zikredilen mazmunların büyük bir kısmı beşerî planda ele alınmıştır. Onun çeşitli vasıfları, sevgilinin dudağını, nefesini ve sözlerini; şairin övdüğü diğer kişileri daha iyi anlatmak için kullanılmıştır. Ana karnında ve beşikte iken konuşmaya başlaması (i‘câz-ı Mesîh, nutk-ı Mesîh, Mesîh-i i‘câz), en önemli mucizelerden biri olan etkili nefesiyle (dem-i ‘Îsî, nefh-i ‘Îsâ (AS), nefes-i ‘Îsâ (AS)) hastaları iyileştirip ölüleri diriltmesi de (ihyâ-i envât) en çok temas edilen özelliklerindedir. Dünya malından hiçbir şeye sahip olmadığı için tam bir tecerrüd örneği (rûh-ı mücerred) kabul edilmiştir. Buna rağmen semaya yükselirken yakasında unuttuğu bir iğneden dolayı dördüncü felekteki (çarh-ı çârümîn) güneş semasında kalışına da dikkat çekilmiştir. (Uzun, 2000a: 475)

Hz. ‘Îsâ (AS), XIII. yüzyıl eseri olan Mesnevî-i Şerif’te geçen ilgili beyitlerde; Mesîh oluşu, annesi Hz.Meryem’in temizliği ve soyluluğu, mucizeleri (kundakta iken konuşması, çamurdan yaptığı kuşları üfleyerek canlandırması, hastalara şifâ vermesi, ölüleri diriltmesi,), semaya yükselişi, merkebi ve ‘Îsevî semboller gibi özellikleriyle yer almıştır.

5.1.1. Mesîh Oluşu

İleride gelecek bir kurtarıcı inancı gerek ilkel ve millî gerekse büyük dinlerde mevcut olup beklenen bu kurtarıcı çeşitli isimlerle adlandırılmaktadır; bunlardan biri de Mesîh’tir.

²² Buhârî, Enbiyâ 44; Müslim, Fezâil 147 (2366)

²³ Müslim: 8/2550; Buhârî, 7/3282 (Bu üç kişi 1- Hz. ‘Îsâ, 2- Cureyc adlı bir sahâbi, 3- Emzikli bir bayanın yakışıklı bir genç görünce Allah’ım evladımı onun gibi yap demesi üzerine, bebeğin cevap vermesi...)

İslâm kaynaklarındaki rivayetlere göre Hz.‘İsâ (AS)’ya bu ad, çok gezdiği, dokunmak suretiyle hastaları iyileştirdiği, yağla meshedilmiş olarak doğduğu, doğduğunda şeytan ilişmesinden korunması için Cebrâîl’in(AS) kendisine kanadıyla dokunduğu, güzel yüzlü olduğu için verilmiştir. (Waardenburg, 2004: 29)

Kur’an-ı Kerim, Hz. ‘İsâ (AS)’yı hikmet sahibi bir nebi, kul ve Mesîh olarak vasıflandırır. (Zuhruf, 43/63; Âl-i İmrân, 3/45; Nisâ, 4/171-172; Âl-i İmrân, 3/50).

“Melekler demişlerdi ki: Ey Meryem! Allah sana kendisinden bir Kelime’yi müjdeliyor. Adı Meryem oğlu ‘İsâ (AS)’dır. Mesîh’tir; dünyada da, ahirette de itibarlı ve Allah’ın kendisine yakın kıldıklarındandır”(Âl-i İmrân, 3/45).

Kur’an-ı Kerim’de hem ‘İsâ (AS) hem İbn Meryem hem de Mesîh olarak adlandırıldığı gibi başka isimlerle de anılmakta, ayrıca kendisine çok sayıda unvan verilmekte, 25 defa ‘İsâ (AS), on altısı ‘İsâ (AS) kelimesiyle birlikte olmak üzere 23 defa İbn Meryem şeklinde geçmektedir. Mesîh kelimesi ya tek başına (Nisâ, 4/172; Mâide, 5/72; Tevbe, 9/30) veya Mesîh İbn Meryem (Mâide, 5/17, 72, 75; Tevbe, 9/31) ya da Mesîh ‘İsâ b. Meryem (Âl-i İmrân, 3/45; Nisâ, 4/157, 171) şeklinde 11 yerde geçmektedir.

Olmak ister dil Mesîh’a hem nişîn

Âşiyân’ım âsümân-ı çâr-mîn

(c.1, b.675, s.27)

Gönül Mesih’le birlik olmak ister; benim vatanım dördüncü kat göktür.

Urmadı andan Mesîhâ hem nefes

Oldu sırr-ı gayrete mahsûs bes

(c.1, b.1801, s.69)

Mesih ondan bir tek kelime etmedi; o sır sadece Hakk’a özel kaldı.

Ol degil ammâ Mesîh - i huşk u ter

Ol Mesîh itdi mesâhatden güzer

(c.2, b.1198, s.44)

O kuruda ve ıslakda gezen Mesih değildir; o Mesih seyahatten geçmiştir.

Nice cādûya şebîhim ey vakîh

Oldu enfâsım dem-i pâk-i Mesîh

(c.4, b.2385, s.91)

Ey utanmaz, beni nasıl cadıya benzetirsin? Nefesim Mesih'in tertemiz nefesi gibidir.

Bulsan evrâd-ı Mesîh'a dest-res

Sende Îsâ-veş kani sıdk-ı nefes

(c.5, b.2512, s.102)

Hileyle Mesih'in virdlerini bulsan da, sende İsa (AS) gibi güvenilir nefes yok.

Devr-i Îsâ idi eyyâm-ı Mesîh

Dil-nüvâz-ı halk idi hulku melîh

(c.5, b.3451, s.139)

İsa (AS)'nın dönemiydi, Mesih'in devriydi. Gönlü güzeldi, halkın gönlünü alırdı.

5.1.2. Annesi Hz. Meryem

Kur'an-ı Kerim'de geçen (Âl-i İmrân, 3/33) dört seçkin aileden biri de Hz. 'Îsâ (AS)'nın annesi Hz.Meryem'in mensubu bulunduğu İmrân ailesidir. Kur'an-ı Kerim'e göre Hz.Meryem, ailesinden ayrılarak kendisine tahsis edilen yerde yaşarken Cenab-ı Hakk'ın ruhunu (Cebrâîl'i) , bir insan şeklinde karşısında görünce korkudan Cenab-ı Hakk'a sığınarak ondan kendisine dokunmamasını ister. Melek ise ona tertemiz bir erkek çocuk bağışlamak üzere Cenab-ı Hakk tarafından gönderilmiş bir elçi olduğunu söyler. Hz.Meryem'in, kendisine bir erkek eli değmediği, iffetsiz olmadığı hâlde nasıl çocuğu olabileceğini sorması üzerine melek bunun Cenab-ı Hakk için kolay olduğunu bildirir (Meryem, 19/16-21). Hz.Meryem, kendisine hiçbir erkek eli değmemişken Hz. 'Îsâ (AS)'ya hamile kalır (Meryem, 19/22).

'Îsâ (AS)'nın mucizevî doğumu Cenab-ı Hakk'ın dilemesinden ibaretti. Hatta Cenab-ı Hakk katında, yaratılış itibariyle Âdem (a.s.) ile 'Îsâ (AS) arasında fark yoktur. Kur'an-ı Kerim, Hz. 'Îsâ (AS)'nın babasız dünyaya gelmesini Hz.Âdem'in yaratılışıyla karşılaştırmaktadır:

“Allah nezdinde ‘Îsâ (AS)’nın durumu, Âdem’in durumu gibidir. Allah onu topraktan yarattı. Sonra ona “Ol!” dedi ve oluverdi ” (Âl-i İmrân, 3/59).

Hz.Meryem, ‘Îsâ (AS)’yı dünyaya getirdikten sonra kavminin yanına döner. Kavmi, bâkire Meryem’i kucağında çocukla görünce çocuğun gayri meşrû bir bebek zannedip, “Nihayet onu (kucağında) taşıyarak kavmine getirdi. Dediler ki: Ey Meryem! Hakikaten sen iğrenç bir şey yaptın! Ey Hârun’un kız kardeşi! Senin baban kötü bir insan değildi; annen de iffetsiz değildi. Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. “Biz, dediler, beşikteki bir sabî ile nasıl konuşuruz?” Çocuk şöyle dedi: Ben, Allah’ın kuluyum. O, bana Kitab’ı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, O beni mübarek kıldı; yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti. Beni anneme saygılı kıldı; beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabirden kaldırılacağım gün esenlik banadır” (Meryem, 19/27-33).

Ber - talebdir kûyine bu mahremî

Derd - i zeh hurmâya çekdi Meryemi

(c.2, b.98, s.5)

Bu hanım bir taleple geldi gölgene; doğum derdi Meryem’i hurmaya götürmüştü.

Îsî - i Meryem ki buldu şâh - râh

İtdi çerh - i çârumu ârâm - gâh

(c.2, b.929, s.35)

Meryem oğlu İsa (AS) doğru yolu buldu; dördüncü kat göğe yerleşti.

Meryem âsâ - rûh olup feyz - i melîh

Oldu isti’dâd ana haml - i Mesîh

(c.2, b.1197, s.44)

Güzelliğin feyzi ile süslendi; Meryem’in Mesih’e hamile kalması gibi gebe kaldı.

Cân - ı candan çünkü hâmil oldu cân

Hâmil oldu böyle bir cândan cihân

(c.2, b.1199, s.44)

Can; canın canından gebe kaldığı için, cihan böyle bir candan hamile kaldı.

Hikâye Başlığı: Yâhya ve Îsâ Aleyhime's-selâm Batn-ı Mâderdeler İken Secde İtdikleridir

Yahya ve Îsâ Aleyhi'sselâmların Ana Karnındayken Secde Etmeleri

Mâder -i Yahyâ iderdi Meryem'e

Vaz'ı hamlinden mukaddem zemzeme

(c.2, b.3639, s.131)

Yahya 'nın annesi, Meryem hamileyken tatlı tatlı anlatırdı.

Dirdi bildim oldu bu hamlin yakîn

Kim ulü'l - azm ü resûl - i kâm - bîn

(c.2, b.3640, s.131)

“ Hamileliğinin büyük bir peygambere olduğunu kesinlikle biliyorum.” derdi.

Kim mukâbil olduğum demde sana

Hamilim eyler secde -i izzet ana

(c.2, b.3641, s.131)

“ Seninle görüştüğümüzde karnımdaki bebek ona secde ediyor”

Secde eyler ol cenîne bu cenîn

Kim sucûdundan gelir kâlbe hanîn

(c.2, b.3642, s.131)

“O cenin, bu cenine secde ediyor ki secde ettiği için kalbine huzur geliyor.”

Didi Meryem ben dahi itdim şuhûd

Kim benim de hamlim itmekde sucûd

(c.2, b.3643, s.131)

Meryem de “ ben de karnımdakinin secde ettiğine şahit oldum.” dedi.

Eblehân dirler bu söz efsânedir

Bu hatâ oldu dimezsem yâ nedir

(c.2, b.3645, s.132)

Akılsızlar “bu sözlerin efsane olduğunu ve hatalı olduğunu söylemek zorundayız” derler.

Müddet - i hamlinde Meryem ol zamân

Cümleden dûr idi zîrâ bî - gümân

(c.2, b.3646, s.132)

“Şüphesiz, Meryem hamileliği süresince insanlardan uzaktaydı.”

Hâricinde şehrin ol hikmet - nümûn

Vakt - i vaz’ - ı hamle dek kıldı kümûn

(c.2, b.3647, s.132)

“ O hikmet sahibi şehrin dışındaydı, gebeliğinin sonuna kadar saklandı.”

Doğdu İsâ eyledi zîb - i kenâr

Sonra kıldı avdet - i kavm ü tebâr

(c.2, b.3648, s.132)

“ İsa (AS) doğunca onu kucakladı; sonra akrabalarının yanına geri döndü.”

Kande gördü mâder -i Yahyâ anı

Tâ ola bu güft ü gûda rûşenî

(c.2, b.3649, s.132)

“ Orada gördü Yahya’nın annesi onu; bu konuşmayı nasıl yapmış olsunlar.”

Meryem’e gûyâ olurdu hem - sühen

Mâderi Yahyâ gözünden dûr iken

(c.2, b.3650, s.132)

“Yahya'nın annesi onu nerede görmüş de konuşmuş” derler.

Sûret-i derhem görürsen sensin ol

Îsî-i Meryem görürsen sensin ol

(c.4, b.2163, s.83)

Sıkıntılı bir yüz görsen de sensin; Meryem'in İsa (AS)'sını görsen de sensin.

Yümn-i dest-i Meryem ide neşr-i müşk

Berg ü bâr ile ola ter şâh-ı huşk

(c.4, b.3520, s.134)

Meryem'in uğurlu eliyle kuru dallar yeşerir, meyve verir.

Oldu Îsâ nefh-i Cibrîl'den ayân

Sûretinde olmaz andan hiç nişân

(c.5, b.3991, s.161)

İsa (AS) Cibril'in üflemesiyle ortaya çıksa da yüzünde ondan hiçbir iz yoktur.

Her dıraht olmuş radî'-i kûdegân

Meryem-âsâ hamli bir şehden nihân

(c.6, b.1830, s.69)

Her ağaç çocuğunu emzirmiş; Meryem'in İsa (AS)'ya gebeliği gizli bir şahdandır.

Aşka ben Cibril sen Sidre bana

Haste ben sen Îsî-i Meryem devâ

(c.6, b.2021, s.76)

Aşkta, ben Cibrilim, sen de Sidre'sin; ben hastayım sen Meryem oğlu İsa (AS)'nın şifasıydın.

Meryem-i bî-şey ide haml-i Mesîh

Lâfsız hâmûşda kavlı-i fasîh

(c.6, b.4581, s.170)

Meryem kocasız olarak Mesih'e hamile kaldı; susuyor, sözsüz ne güzel konuşuyor.

Nutk-ı Îsâ zib ü ferî Meryem'in

Nutk-ı Âdem pertevîdir ol demin

(c.6, b.4583, s.171)

İsa (AS)'nın konuşması Meryem'in gücü oldu; âdem'in konuşması da onun ışığıdır.

5.1.3. Mucizeleri

5.1.3.1. Kundakta İken Konuşması

Hiz. 'Îsâ (AS), beşikte iken insanlarla konuşmuş, hem risâletini onlara tebliğ etmiş, hem de annesinin temiz olduğunu ispatlamıştır (Mâide, 5/110).

“Çocuk şöyle dedi: Ben, Allah'ın kuluyum. O, bana Kitab'ı verdi ve beni peygamber yaptı. Nerede olursam olayım, O beni mübarek kıldı; yaşadığım sürece bana namazı ve zekâtı emretti. Beni anneme saygılı kıldı; beni bedbaht bir zorba yapmadı. Doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak kabirden kaldırılacağım gün esenlik banadır.” (Meryem, 19/30-33)

Mucize; peygamber olarak görevlendirilen kişinin iddiasını doğrulamak için Cenab-ı Hak tarafından kendisine verilen tabiat kanunlarıyla açıklanamayan olağanüstü hadiselerdir (Yıldız, 1986: 225). Hiz. 'Îsâ (AS)'nın mucizeleri daha anne karnında iken verilmiştir.

Gör didi mehd içre Îsâ kim ayân

Şeyh ü pîrim olmadım gerçi cüvân

(c.3,b.1801, s.69)

Göz önünde olan, beşikteki “daha ergen değilim ama şeyh ve pirim” diyen İsa (AS)'yı gör.

Hikâye Başlığı: Hak Taâla Semâvat Gökler, Yerler Ayân Ve A'râzdan Her Ne Yarattıysa Kulları Bir Nesneye Tam Bir İhtiyâçla Muhtâc Eyleyip, Yüce Nimetlerine Vesile Olmak İçin “Yoksa sıkıntıya Düşen Kimse Dua Ettiği Zaman, Duasını Kabul Edip Fenalığı Gideren...” Hükümünce Hak Kazanmaya İhtiyaç Olması.

Bâis oldu Meryem'e derd ü niyâz

Tıfl iken ferzendi oldu nükte-sâz

(c.3,b.3226, s.122)

İsa (AS)'nın bebekken konuşması, Meryem'in yalvarması nedeniyledir.

Cüz'ü kim nutk itdi hakkında anın

Cüz'-i cüz'ünde nihân söz var senin

(c.3,b.3227, s.122)

Meryem'in parçası olan İsa (AS), onun için dile geldi. Senin parçanın parçası da örtülü olarak söz söylememedir.

Tıfl imiş tut çün ola Îsâ-nefes

Pâkdir yokdur gurûr ile heves

(c.4, b.2186, s.84)

Bebek olsa da İsa (AS)'nın nefesini tut; onda gurur ve heves yoktur, tertemizdir.

Oldu hem Îsâ'ya ta'lîm-i Vedûd

Kim tekellüm itdi buldukda vücûd

(c.4, b.3065, s.117)

İsa (AS), Cenab-ı Hakk'ın eğitimi sayesinde, doğar doğmaz konuştu.

İtmek için ya'ni def'i ittihâm

Kim zihân dogmadı ol nîk-nâm

(c.4, b.3066, s.117)

O güzel isimlinin zina çocuğu olduğu ithamını reddetmek için (konuştu).

5.1.3.2. Çamurdan Yaptığı Kuşları Üfleyerek Canlandırması

Hiz. 'Îsâ (AS)'ya verilen mucizelerden biri de çamurdan yaptığı kuşları üfleyerek onları canlandırmasıdır. Kur'an-ı Kerim'in Âl-i İmrân suresinde şöyle ifade edilir:

“O, İsrailoğullarına bir elçi olacak ve onlara şöyle diyecek: Size Rabbinizden bir mucize getirdim: Size çamurdan bir kuş sureti yapar, ona üflerim ve Allah’ın izni ile o kuş oluverir...” (Âl-i İmrân, 3/49).

“Allah o zaman şöyle diyecek: Ey Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)! Sana ve annene(verdiğim)nimetimi hatırla! Hani seni mukaddes ruh(Cebrâîl) ile desteklemiştim; (bu sayede) sen beşikte iken de yetişkin çağında da insanlarla konuşuyordun. Sana kitabı (okuyup yazmayı), hikmeti, Tevrat ve İncil’i öğretmişim. Benim iznimle çamurdan, kuş şeklinde bir şey yapıyordun da ona üflüyordun, hemen benim iznimle o bir kuş oluyordu...”

(Mâide, 5/110).

Çün dem-i Îsâ’dan oldu nişve-yâb

Âb ü gil bâl ü per ile buldu tâb

(c.1, b.901, s.35)

İsa (AS)’nın nefesiyle şevke geldiği için; su ve çamur kanatlanıp canlandı.

Rûhlar aslında Îsî-dem olur

Her nefes hem zahm u hem merhem olur

(c.1, b.1663, s.64)

Aslında ruhlar İsa (AS) nefeslidirler; her nefes hem yara hem de merhemdir.

Olsa cânlardan eger ref’-i hicâb

Îsî-veş her cân virirdi âb ü tâb

(c.1, b.1664, s.64)

Ruhlardan perde kalksaydı, her ruh İsa (AS) gibi canlılık verirdi.

Olsa Îsâ’dan eger rencûr dil

Sana sıhhat yine andan oldu bil

(c.2, b.1879, s.68)

İsa (AS) gönlünü kırsa bile; sıhhatin yine ondan olduğunu bil.

Sende ey İsa - yı İsa - dem bu renc

Gam degil yok mârsız âlemde genc

(c.2, b.1880, s.68)

Ey İsa nefesli İsa (AS) sendeki bu kederden gam duyma, âlemde yilansız hazine yoktur.

Eyle cismin hâk ü medfûn-ı gâmı

Tâ ola Hak'dan sana İsa demî

(c.3, b.132, s.7)

Cismini hak yolunda eyle ve gamını defnet ki, Hak sana İsa (AS)'nın nefesinden versin.

Sûfi ibnû'l-vakt olur bî-kıyl ü kâl

Lîk sâfi fârig-ı evkât u hâl

(c.3,b.1431, s.54)

Sofi vaktin evladı olur, zahmetsizce; zamandan ve halden azade olmuştur.

Hâller mevkuf-ı azm ü rây olur

Zinde-i mefh-i Mesîh-ârây olur

(c.3,b.1432, s.54)

Haller onun tercihine ve azmine bağlıdır; onlar Mesih'in nefesi gibi nefesleriyle dinçtirler.

Nice cādûya şebîhim ey vakîh

Oldu enfâsım dem-i pâk-i Mesîh

(c.4, b.2385, s.91)

Ey utanmaz, beni nasıl cadiya benzetirsin? Nefesim Mesih'in tertemiz nefesi gibidir.

Bu dem-i İsa degil her bād u dem

Kim ola bâis ana şâdî ya gam

(c.5, b.1327, s.53)

Bu İsa (AS)'nın nefesidir, mutluluk ya da keder rüzgârı değildir.

Her biri Mûsâ-nümûn elde asâ

Yâ dem-i İsâ ile efsûn-nümâ

(c.5, b.1433, s.57)

Sanki her biri 'Mûsâ (AS) gibi elerinde asayla veya İsa (AS) gibi nefesleriyle' büyü yaparlar.

Bulsan evrâd-ı Mesîh'a dest-res

Sende İsâ-veş kani sıdk-ı nefes

(c.5, b.2512, s.102)

Hileyle Mesih'in virdlerini bulsan da, sende İsâ (AS) gibi güvenilir nefes yok.

5.1.3.3. Hastalara Şifâ Vermesi

Kur'an'da "Yine Allah'ın izni ile körü ve alacalıyı iyileştirir, ölüleri diriltirim. Ayrıca evlerinizde ne yiyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanan kimseler iseniz, bunda sizin için bir ibret vardır." (Âl-i İmrân, 3/49) ; "Yine benim iznimle anadan doğma körü ve alacalıyı iyileştiriyordun." (Mâide, 5/110) ayetleri ile hatalara şifa vermesi anlatılır.

Hız. 'İsâ (AS)'nın eliyle dokunarak veya sözle emrederek hastalara şifâ verdiği İncil'de pek çok örnekle anlatılır: 1. Ölmek üzere olan bir çocuğu iyileştirdi (Yuhanna, 4: 46-54). 2. Döşekte yatan hastayı ayağa kaldırdı. (Yuhanna, 5: 2-9) 3. Körlerin gözünü açtı.(Yuhanna, 9: 6-7; Matta, 9: 27-30; 12: 22; 15: 29-31; 20: 29-34; Markos, 8: 22-25) 4. Ağrı çekenlerin ağrısını dindirdi. (Matta, 4: 23-25) 5. Saralıları sağlığına kavuşturdu. (Matta, 4: 23-25; 17: 14-18) 6. Cüzzamlıları tedavi etti. (Matta, 8: 1-3; Luka, 17: 11-14) 7. Felçli insanları, kötürümleri iyileştirdi. (Matta, 4: 23-25; 8: 5-13; 9: 1-7; 15: 29-31; Luka, 13: 10-13) 8. Ateşi yüksek olan bir kadının ateşini düşürdü. (Matta, 8: 14-16) 9. Dilsizleri konuştu. (Matta, 9: 32-33; 15: 29-31; Markos, 7: 32-37) 10. Kendisine cin musallat olanları iyileştirdi. (Matta, 4: 23-25; 8: 14-16; 9: 32-33; 12: 22; 17: 14-18) 11. Sağırları tedavi etti. (Matta, 12: 22; 15: 29-31; Markos, 7: 32-37) 12. Bedeni su toplayan bir adamı iyi etti. (Luka, 14: 1-4) (Okumuş ve Kalkışım, 2008: 537)

Hikâye Başlığı: Her Sabah İsâ Aleyhi's-selâm'ın Duası Sebeb-i Şifâ Olmak Cihetinden Savma'ası Kapusuna Ehl-i Afatın Cem' Oldugudur.

Ma'bed-i İsa gibidir evliyâ

Ol taleb-kâr-ı şifâ ey mübtelâ

(c.3, b.301, s.13)

Evliya, İsa (AS)'nın ibadethanesi gibidir; ey dertli, o şifayı talep et.

Cem' olurdu her taraftan bunca halk

Leng ü a'mâ vü eşeli ü ehl-i delk

(c.3, b.302, s.13)

Topal, kör, çolak ve düşkün olanlar, her taraftan gelip toplanırlardı.

Bâb-ı İsa'ya gelirlerdi sabâh

Tâ dem-i pâki ide feyz-i felâh

(c.3, b.303, s.13)

Pak nefesiyle rahata kavuşmak için, sabah vakti İsa (AS)'nın kapısına gelirlerdi.

Ol dahi evrâdın itdikde temâm

Çünkü kuşluk vakti eylerdi kıyâm

(c.3, b.304, s.13)

Dualarını (virdlerini) tamamlayınca, kuşluk vakti, dışarı çıkardı.

Mübtelâyânı görürdü bî-şumâr

Reh-nişîn-i ilticâ vü intizâr

(c.3, b.305, s.13)

Sayırsız müptelanın kapısında ümitle beklediklerini görürdü.

Dirdi ey ashâb-ı âfât ol Hudâ

Eyledi hâcâtınız cümle revâ

(c.3, b.306, s.13)

“ Ey dert sahipleri, Huda hepinizin ihtiyacını giderecek” derdi.

Her kişi bî-renc ü derd olsun revân

Şükr-i fazlı hakk’a sa’y itsin hemân

(c.3, b.307, s.13)

Her bir hasta ve dertli huzur bulsun; hemen Hakk’a şükretsin.

Pây-beste uştur iken ser be ser

Oldular zânû-küşâ-yı bî-keder

(c.3, b.308, s.13)

Her bir ayağı bağlanmış deve gibiydiler; diz bağları çözüldü, kerderleri dağıldı.

Bî-tevakkuf cümle şâdân u emân

Oldular feyz-i duâsıyla revân

(c.3, b.309, s.13)

Duasının gücüyle huzura kavuştular; tamamı bağlardan kurtuldu, mutlu ve emin oldular.

5.1.3.4. Ölüleri Diriltmesi

Kur’an-ı Kerim’de Hz. ‘Îsâ (AS)’nın hastalara şifâ vermesi yanında ölüleri dirilttiği de belirtilir (Âl-i İmrân, 49; Maide, 110). İncil’e göre Hz. ‘Îsâ (AS), 4 günlük bir ölüyü (Lazar), seslenerek sargılarıyla birlikte mezarından kaldırıp yürütmüş (Yuhanna, 11: 38-45), sinagog reisinin ölen kızını elinden tutmuş ve ayağa kaldırmıştır (Matta, 9: 18-26). Ayrıca Nain şehrinde dul bir kadının ölen tek oğunun tabutuna dokunmuş ve ölü kalkıp oturarak konuşmuştur (Luka, 7: 11-15). (Okumuş ve Kalkışım, 2008: 537)

Rûhlar aslında Îsî-dem olur

Her nefes hem zahm u hem merhem olur

(c.1, b.1663, s.64)

Aslında ruhlar İsa (AS) nefeslidirler; her nefes hem yara hem de merhemdir.

Olsa cânlardan eger ref' -i hicâb

Îsî-veş her cân virirdi âb ü tâb

(c.1, b.1664, s.64)

Ruhlardan perde kalksaydı, her ruh İsa (AS) gibi canlılık verirdi.

Hikâye Başlığı: İsâ Aleyhisselâm'a Yoldaş Olan Birisinin O'ndan Kemikleri Diriltmesini İstemesi

Oldu İsâ ile bir ebleh refik

Bir çukurda üstühan gördü atık

(c.2, b.141, s.7)

Bir akli zayıf İsâ (AS) ile arkadaş oldu; bir çukurda atık kemikleri görünce,

Didi İsâ'ya o ism-i pâk - zât

Kim onunla mürdeye vardır hayat

(c.2, b.142, s.7)

Dedi, İsa (AS)'ya “ ölüleri dirilten o temiz ismi “,

Bana ta'lîm eyle icrâ eyleyem

Üstühân ehlini ihyâ eyleyem

(c.2, b.143, s.7)

“ bana da öğret de, yapabileyim; kemik ehlini diriltebileyim”.

Didi hâmûş ol senin kârın degil

Lâyık-ı enfâs ü güftârın degil

(c.2, b.144, s.7)

Dedi “ sus! Bu iş senin yapabileceğin iş değil; nefesin ve sözlerin layık değildir.”

Bir nefes lâzım ana kim pâk ola

Çün melâik müdrik ü derrâk ola

(c.2, b.145, s.7)

“Onun için, temiz bir nefes gereklidir; algısı (idraki) meleklerden üstün olmalıdır.”

Çok zaman ister nefes pâk olmaga

Râhyâb-ı genc-i eflâk olmaga

(c.2, b.14 6,s.7)

“Çok zaman gerektir, nefsin temizlenmesi için ve göklerin hazinesine yol bulması için.”

Bu asâyı destine virsem eger

Elde var mı sırr-ı Mûsâ’ dan eser

(c.2, b.147,s.7)

“ Eğer asa’yı sana versem; elinde Mûsâ (AS)’nın sırrından eser var mı?”

Didi ol sırra ben olmazsam emîn

Üstühâna feyz-i sırr it sen hemîn

(c.2,b.148, s.7)

(O akılsız) Dedi “ben o sırra malik olamıyorsam, kemiklere sırrın feyzini hemen sen ver.”

Didi İsâ kim bu sır Ya Rab nedir

Hâtır- ı eblehde bu matlab nedir

(c.2, b.149,s.7)

Dedi, İsa (AS) “ Ya Rab bu sır nedir? Akılsızın gönlündeki bu talep nedir?”

Yok, vucûdu fikri bu bîmârda

Bî-gâm-ı can derdi âher kârda

(c.2, b.150,s.7)

“ Bu akılsız kendini düşünmüyor; canına gamsız, başka işlerin derdinde.”

Kendi mürde hâline itmez nazâr

Mürde-i bigâneye dermân arâr

(c.2, b.151,s.7)

“Kendi ölmüş haline bakmaz; diğer ölülere derman arar.”

Hak didi müdbir ider idbârı kâr

Hâr olur ana cezâ-yı keşt-zâr

(c.2, b.152,s.7)

Allah dedi ki: “ Düşkün, düşkünlüğünü arar. Diken ekenin karşılığı diken olur”

Bâis ol hem - râhına Îsâ o dem

İtmedi ta’lim - i ism - i muhterem

(c.2, b.312, s.13)

İsa (AS) bu nedenle yoldaşına, muhterem’in (Hakk’ın) ismini anlatmadı.

Zinde eyler mürdeyi Îsâ nebî

Münkir-i mu’ciz cehûdân - ı gabî

(c.2, b.427, s.17)

İsa (AS) peygamber ölüyü ayağa kaldırır; budala Yahudiler bu mucizeyi inkâr ederler.

Göz gamın çekme çü Îsâ sendedir

Kec- rev olma nûr - ı dîde andadır

(c.2, b.455, s.18)

Gözünün gamını çekme çünkü İsa (AS), sendedir; çarpık yürüme ki gözün nuru ondadır.

Îsî - i rûhun senin pinhân değil

Kıl recâ - yı nusret andan muttasıl

(c.2, b.456, s.18)

Senin ruhunun İsa (AS)'sı saklı değil; ondan sürekli yardım dilen.

İtme teklîf - i hayât - ı üstühân

Eyleme ibrâm - ı İsâ - yı zamân

(c.2, b.457, s.18)

Kemiklerin hayatını teklif etme; zamanın İsa (AS)'sına ısrarcı olma.

Ten hayatın itme İsâ'dan suâl

Virme çün Fir'avn Mûsâ'ya melâl

(c.2, b.459, s.18)

Fani hayatı İsa (AS)'dan sorma; Firavun gibi Mûsâ (AS)'ya üzüntü verme.

Hikâye Başlığı: İsâ Aleyhi's-selâm'ın Duâsıyla Üstühân Hayat Buldugudur

Üstühâna eyledi İsâ Duâ

Ebleh için oldu hâsıl müddeâ

(c.2, b.463, s.18)

İsâ (AS) kemikler için dua etti; akılsızın iddiası hâsıl oldu.

Gösterip Mevlâ kemâl-i kudretin

Üstühânın zinde itdi sûretin

(c.2, b.464, s.18)

Mevla kudretinin büyüklüğünü gösterdi; kemikleri ayağa kaldırıp suretlerini verdi.

Rû - nümûde oldu bir şîr - i siyâh

Pençesiyle eblehi itdi tebâh

(c.2, b.465, s.18)

Bir siyah aslan görüldü; pençesiyle akılsızı mahfetti.

Kellesin çâk eyledi magzın revân

Magzı magz -1 cevz idi gûyâ hemân

(c.2, b.466, s.18)

Kafasını parçaladı, beynini dağıttı; hem de beyni ceviz gibiydi.

Ehl - i lübb olsaydı olmazdı helâk

Kendiye noksan değil ten olsa çâk

(c.2, b.467, s.18)

Aklı başında bir olsaydı, helak olmazdı; bedeni parçalansa da kendisinde noksan olmazdı.

Didi Îsâ tîz çâk itdin anı

Didi zîrâ itdi âşüfte seni

(c.2, b.468, s.18)

İsa (AS) acele parçaladın onu dedi; (aslan) seni perişan etmişti, dedi.

Hûn - 1 merdi içmedin didi Mesîh

Didi kismetde değil rızk - 1 sarîh

(c.2, b.469, s.19)

Mesih “onun kanını içmedin” dedi; (aslan) “temiz rızık değildi” dedi.

Şîr Îsâ’ya didi kim bu şikâr

Oldu mutlak nakş - 1 pend ü i’tibâr

(c.2, b.474, s.19)

Aslan, İsa (AS)’ya “ bu av muteber bir öğüt olarak kaydedildi.” dedi.

Ger benim olsa cihanda kismetim

Mürdelerle olmaz idi sohbetim

(c.2, b.475, s.19)

Âlemde kismetim olsaydı; murdarlarla münasebetim olmazdı.

Virdi kudret itse İsâ bir duâ

Der-akıb mürde olur zinde-nümâ

(c.3,b.3526, s.134)

İsa (AS)'ya, dua ettiğinde ölüleri diriltme gücü verildi.

Hâlik-ı İsâ niçün kâdir degil

Bî-tevakkuf ide halkı muttasıl

(c.3,b.3527, s.134)

İsa (AS)'yı yaratan'ın gücü, insanları yeniden diriltmeye neden yetmesin?

Hikâye Başlığı: Sûret-i Evliyâ Ve Kelâm-ı Evliyâyı Asâ-yı Mûsâ Ve Efsûn-ı İsâ Alâ Nebiyyinâ Ve Aleyhi's-selâm Suretiyle Teşbîh Beyânındadır.

Velilerin Ve Sözlerinin Mûsâ'nın Asâsıyla İsâ (AS)'nın Efsûnuna Benzemesi

Âdemî Mûsâ asâsına şebîh

Âdemî efsûn-ı İsâ-yı nebîh

(c.3,b.4302, s.163)

Âdemoğlu Mûsâ (AS)'nın asâsına ve nebi İsâ (AS)'nın efsununa benzer.

Kabza-yı Hak'da berâ-yı kadr ü zîn

Kalb-i mü'min oldu beyne'l-asebîn

(c.3,b.4303, s.163)

İnananların kalbi kudret sahibi Hakk'ın avucundadır, O'nun iki parmağı arasındadır.

Zâhiren efsûn-ı İsâ harf u savt

Lîk anınla hayy olur ashâb-ı mevt

(c.3,b.4305, s.163)

Görünüşte İsa (AS)'nın büyüü sestem ve sözden ibarettir. Lakin onunla ölüler dirilirler.

Ragbet itmez cîfeye illâ kilâb

Ben ise İsa-sıfat ihyâ-nisâb

(c.3,b.4596, s.174)

Leşe köpeklerden başkası ragbet etmez; ben İsa (AS) gibiyim, ölüleri dirilticiyim.

Oldu muztar mürde murg-ı vasl u beyn

Şerh ider el-kalbü beyne'l-ısbuayn

(c.4, b.1076, s.43)

O ölü kuş vuslat ve ayrılık arasında çaresiz kalıp, “kalp, Hakk’ın iki parmağı arasındadır” ayetini şerh eder.

Mürdeye İsa Nebî viridi hayât

Hâlik-ı İsa’da buldum ben sebât

(c.4, b.1085, s.43)

Nebi İsa (AS) ölüye hayat verdi; İsa (AS)’yı yaratanda hayat buldum.

Kabza-yı Hak’da kalır mı mürde cân

Anda meşhûdun iken feyz-i revân

(c.4, b.1086, s.43)

Onun feyze kavuştuğuna şahit olmuşken; can Hakk’ın korumasında ölü kalır mı?

Hâlik-ı İsa’dan ol kim buldu cân

Bir nefesle buldu ayş-ı câvidân

(c.4, b.1087, s.43)

İsa (AS)’nın yaratıcısında can bulan; bir nefesle sonsuz yaşama kavuşmuştur.

Zinde-i İsa için vardır memât

Şâd ol cân kim bulur andan hayât

(c.4, b.1088, s.43)

İsa (AS)'nın hayat verdiğine ölüm vardır; O'nda (İsa (AS))'yı yaratanda) hayat bulan cana ne mutlu.

Mürde ol çünkü yok akl-ı kâmilin

Kıl karin-i akıl-ı zinde-dilin

(c.4, b.2220, s.85)

Kamil bir aklın yoksa ölü gibi ol, gönlü diri bir akıllıya yanaş.

Hay değil tâ hem-dem-i İsa ola

Mürde yok kim dem ile ihyâ ola

(c.4, b.2221, s.85)

İsa (AS)'ya yoldaş da olsa diri değildirler; ölü değildir ki nefesle dirilsin.

İtdigin gâlib iki yüz mâdere

İtmedi İsa bu lutfu Azer'e

(c.5, b.276, s.12)

Senin yaptığın iki yüz annenin yapabileceğinden üstündür; İsa (AS), bu kadar lutfu Azer'e göstermemiştir.

Senden oldu cân ecelden seyr u rey

Yine Azer öldü oldu gerçi hay

(c.5, b.277, s.12)

Can senin sayende ecelden kurtuldu; Azer öldü, gerçek hayata kavuştu.

Tâ cihân lertzân ola mânend-i berg

Cünbiş itdikçe riyâh-ı ba's u merg

(c.6, b.1877, s.71)

Ölüm ve diriliş rüzgârları estikçe dünya yaprak gibi titrer durur.

Humm-ı yek-rengi-i Îsâ-i safâ

Kesr-i narh-ı humm-ı sad-reng ide tâ

(c.6, b.1878, s.71)

İsa (AS)'nın tek renge boyayan küpü; yüzlerce renkli küpü değersiz kılar.

Ol cihân kim memlahâ-âyîn olur

Her ne gitse anda bî-telvîn olur

(c.6, b.1879, s.71)

O âlem tuz madenine benzer; ona ne düşerse rengini kaybeder.

5.1.3.5. Sofrası

Kur'an'da Hz. 'Îsâ (AS) ve havârîlerine gökten sofrâ indirildiği belirtilirken İncil'de beş adet arpa ekmeği ve iki balıkla bir mucize eseri olarak beş bin insanın doyduğu nakledilmektedir:

“Hani havârîler ‘Ey Meryem oğlu ‘Îsâ (AS), Rabbin bize gökten, donatılmış bir sofrâ indirebilir mi?’ demişlerdi. O, İmân etmiş kimseler iseniz Allah’tan korkun’ cevabını vermişti. Onlar ‘Ondan yiyelim, kalplerimiz mutmain olsun, bize doğru söylediğini (kesin olarak) bilelim ve ona gözleriyle görmüş şahitler olalım istiyoruz’ demişlerdi. Meryem oğlu ‘Îsâ (AS) şöyle dedi: Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofrâ indir ki, bizim için, geçmiş ve geleceklerimiz için bayram ve senden bir âyet (mucize) olsun. Bizi rızıklandır; zaten sen, rızık verenlerin en hayırlısısın. Allah da şöyle buyurdu: Ben onu size şüphesiz indireceğim; ama bundan sonra içinizden kim inkâr ederse, kâinata hiçbir kimseye etmediğim azabı ona edeceğim!” (Mâide, 5/112-115)

“Öğrencilerinden biri, Simun Petrus’un kardeşi Andreyâ, ‘Îsâ (AS)’ya dedi ki: ‘Burada beş arpa ekmeğiyle iki balığı olan bir çocuk var. Ama bu kadar adam için bunlar nedir ki?’ ‘Îsâ (AS), ‘Halkı oturtun’ dedi. Orası çimenlik bir yerdî. Böylece halk yere oturdu. Oradaki erkeklerin sayısı beş bin kadardı. ‘Îsâ (AS) ekmekleri aldı, şükrettikten sonra oturanlara istedikleri kadar dağıttı. Balıklarla da aynı şeyi yaptı. Herkes doyunca ‘Îsâ (AS) öğrencilerine, ‘Artıkları toplayın, hiçbir şey ziyan olmasın’ dedi. Beş arpa ekmeğinden yiyenlerin bıraktığı

artıkları topladılar ve bunlarla on iki sepet doldurdular. Halk, ‘Îsâ (AS)’nın yaptığı mucizeyi görünce ‘Gerçekten dünyaya gelecek olan peygamber budur’ dedi. (Yuhanna, 6,8-14)

“Rabbenâ enzil aley-nâ” lafzı Mâide suresi 114. ayete işaret etmektedir:

Meryem oğlu ‘Îsâ (AS) şöyle dedi: Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofraya indir ki, bizim için geçmiş ve geleceklerimiz için bayram ve senden bir ayet (mucize) olsun. Bizi rızıklandır; zaten sen, rızık verenlerin en hayırlısısın (Mâide, 5/114).

Eyledi Îsâ dahi Hak’dan recâ

Oldu fazl u lûtf u cûdu mültecâ

(c.1, b.84, s.5)

Îsa (AS) dahi Allah’a yönelince, dua edince; faziletine, lutfuna ve cömertliğine sığındı

Mâide oldu semâ’dan âide

Didi çün enzil aley-nâ mâide

(c.1, b.85, s.5)

“Ya rabbi sofraya indir” dediği için; gökten sofraya gönderildi.

Yine küstehân idüp terk-i edeb

Oldular âlûde-i züll-i taleb

(c.1, b.86, s.5)

Küstahlar ise edepsizlik edip; sofradan kalanları da talep ettiler.

Anlara Îsâ didi bu hân-ı cûd

Müstemirren oldu ihsân-ı Vedûd

(c.1, b.87, s.5)

Îsâ onlara dedi ki, bu cömertlik sofrasıdır; aralıksız olarak, Vedûd (çok şefkatli)’un ihsanıdır.

Hikâye Başlığı: Nakz-ı Ahd u Tevbe Mûcib-i Nüzûl-i Belâ Belki Sebeb-i Mesh-i İbtîlâ İdigin Beyândır Ki Ashâb-ı Sebt Ve Mâide-i Îsâ (AS) Hakkında Veceale Minhümü’l Kiredete Ve’l-Hanâzîre Nass-ı Celîli Vârid Olduğu Gibi Ancak Ümmet-i

Merhûmede Mesh-i Sûretten Bedel-i Mesh-i Sûretten Bedel-i Mesh-i Kalb Olur Kıyâmetde Bedene Sûret-i Dil Temessül Olur.

Ahd Ve Tövbeyi Bozmanın, Belânın Gelmesine, Belki Çarpılmaya Daha Beter Belâyâ Uğramaya Sebeb Olduğunu Beyândır Ki Cumartesi Ehli (Yahûdiler) Ve Îsâ (AS)’nın Sofrası Hakkında “... Onlardan Maymunlar, Hınzırlar Ve Putlara Tapanlar Yapmış...” Âyet-i Kerîmesi Vârid Olmuştur. Ancak Ümmet-i Merhûmede Sûretin Çarpılması Yerine Gönül Çarpılır, Kıyametteyse Bedene, Gönülün Sûret-i Verilir.

Ehl-i sıbta nakz-ı ahd ü tevbeden

Mesh ile makt oldu tasvîr-i beden

(c.5, b.2601, s.105)

Cumartesi ehli, sözlerinden ve tövbelerinden döndükleri için bedenleri iğrenç hale getirildi.

Eyledi ol kavmi pûzîne Hudâ

Ahd-i Hak’da oldular çün bed-edâ

(c.5, b.2602, s.105)

Sözlerinde durmamak da ısrarcı olduklarından Huda onları maymuna çevirdi.

5.1.4. Semâya Yükselişi

Kur’an-ı Kerim’de:

“Ve ‘Allah elçisi Meryem oğlu ‘Îsâ (AS)’yı öldürdük’ demeleri yüzünden (onları lânetledik). Hâlbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat (öldürdükleri) onlara ‘Îsâ (AS) gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler. Bilakis Allah onu (‘Îsâ (AS)’yı) kendi nezdine kaldırmıştır. Allah izzet ve hikmet sahibidir.” (Nisâ, 4/157-158)

‘Îsâ (AS) ayette de belirtildiği gibi, öldürülmeden semâya yükseltilmiştir. Mezarı dünyada değildir. Ayrıca Mirac’da, Peygamberimiz (SAV) kendisini görmüştür. Hz. ‘Îsâ (AS), semâya yükselmeden önce, havâfîlerine ve tüm insanlığa şu müjdeyi vermiştir: “Ey İsrailoğulları! Ben size Allah’ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat’ı doğrulayıcı ve benden

sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti.” (Saff, 61/6)

İncil’e göre Hz. ‘Îsâ (AS) çarmıha gerilip ölmüş, cesedi bir mağaraya konmuş, üç gün sonra dirilmiş, öğrencilerine görünmüş, onlarla konuşmuş, sonra göğe yükselmiştir. (Yuhanna, 6: 70-71; 13: 21-30; 12: 32-33; Matta, 26: 14-15; 26: 47-50) (Okumuş ve Kalkışım, 2008: 541)

Oldu Îsâ dâd-hâh-ı düşmenân

Âsümân-ı çârmîn oldu mekân

(c.1, b.2891, s.110)

İsa (AS) düşmanlarından kaçtı; dördüncü kat gök mekânı oldu.

Îsî - i Meryem ki buldu şâh - râh

İtdi çerh - i çârumu ârâm - gâh

(c.2, b.929, s.35)

Meryem oğlu İsa (AS) doğru yolu buldu; dördüncü kat göğe yerleşti.

Hak degil Îsâ gibi gerdûn-mekîn

Yâ ola hâşâ ana menzil zemîn

(c.3, b.348, s.14)

Hak Teâlâ ne İsa (AS) gibi gökleri mekân tutar ne de hâşâ Karun gibi yerlere geçer.

Zikr-i Îsâ ref’ u mi’râc u semâ

Zikr-i Zü’lkarneyn u hıızr u Ermiyâ

(c.3,b.4282, s.162)

İsa (AS)’yı, yok olmasını, göğe yükselmesini ve göğü an. Zü’lkarneyn’i, Hızır’ı ve Ermiya’yı da an.

Bir bölük müstagrak-ı mutlak tamâm

Mülhak-ı hayl-i melek Îsâ makam

(c.4, b.1527, s.59)

Bir bölük mutlak varlığa gark olmuştur, meleklerle ilhak olup, İsa (AS)'nın makamına çıkmışlardır.

Oldu cây İdrîs ü Îsâ'ya semâ

Buldular cins-i melâikden nemâ

(c.4, b.2693, s.103)

Sema İsa (AS)'nın ve İdris'in makamı oldu, melekler onları yücelttiler.

Didi Peygamber füzûn olsa yakîn

Merkeb eylerdi hevâyı ol hemîn

(c.6, b.1208, s.46)

Peygamber “ (İsa (AS) 'nın) kesinlik bilgisi çok olsaydı, havayı binek edinirdi.” dedi.

Sonra tersâ eyledi bast-ı kelâm

Kim Mesîh oldu bana nakş-ı menâm

(c.6, b.2477, s.92)

Sonra hristiyan anlatmaya başaldı; “ uykumda bana Mesih göründü”.

Ben bile gitdim semâ-yı râbia

Menzîl-i şems oldur işte vâkıa

(c.6, b.2478, s.92)

“Gerçekten söylüyorum; ben bile dördüncü kat semaya güneşin yoluna gittim.”

Bir acâibdir kılâ'-ı âsümân

Nisbet olmaz ana âyât-ı cihân

(c.6, b.2479, s.92)

“ Göklerin kuleleri bir acayıptiler; cihanda bir benzerleri yoktur.”

Akl dir kim çeşme bir hoş kıl nazar

Bî-muharrrik dânedede olmaz güzer

(c.6, b.2988, s.111)

Akıl göze der ki “iyi bak! Tane hareket ettirecek birisi olmadan, gezemez.”

Bâis ol Îsâ’ya mesken oldu çerh

Kim kafesler başka birdir cins-i ferh

(c.6, b.2990, s.111)

Bu sebeple İsa (AS)’ya dördüncü kat gök mesken oldu; kafesler farklı olsa da yavrular birdir.

5.1.5. Âhir Zamanda Nüzûlü

Hiz. ‘Îsâ (AS) ile ilgili konulardan biri de, kıyamete yakın onun yeryüzüne inmesi ve insanları İslâm’a çağırması ile ilgili olan inançtır.

Hiz. ‘Îsâ (AS)’nın beşer olarak nüzûl edip etmeyeceği, günümüzde de muallâkta bir konudur. 13 ayet-i kerime, 84 hadîs-i nebevî, Hiz. ‘Îsâ (AS)’nın âhir zamanda beşerî cismiyle nüzûl edeceğini vurgulamaktadır. (Zekeriyagil, 2006)

5.1.5.1. Mehdî

Mehdî, ahir zamanda gelip Müslümanların dinlerini tecdit edeceğine inanılan zattır. Mehdî hakkında pek çok hadis mevcuttur. Âlimler bunu mütevatir kabul ederler. Sadece İbnü Haldun bu hadislerin zayıf olduğu iddiasını ileri sürmüştür. Ebu Davut şarihi Azimabadi’nin belirttiğine göre, Resulullah’tan beri, “Müslümanların kâffesi” âhir zamanda, Ehl-i Beyt’e mensup bir zatın çıkıp dini güçlendireceğine, adaleti hâkim kılacağına, Müslümanların ona tâbi olup İslam beldelerinde hâkimiyet kuracağına, bu kimseye “Mehdî” deneceğine inanmıştır. Bazı rivayetlere göre Hiz. ‘Îsâ (AS), Mehdî’den sonra inecektir. Bazılarına göre de, ikisi aynı zamanda çıkacak ve Hiz. ‘Îsâ (AS) Mehdî’ye yardımcı olacak, birlikte Deccal’ı öldürecekler, Hiz. ‘Îsâ (AS), Mehdî’nin arkasında namaz kılacaktır. (Canan, 76-77)

Mehdi vü hâdî odur ey râh - cû

Hem nihândır hem seninle rû be rû

(c.2, b.827, s.31)

Ey yolcu! O hem mehdidir hem de hidayet ehlidir; hem saklıdır hem de seninle yüz yüzedir.

5.1.6. Merkebi

İncil'e göre, Hz. 'Îsâ (AS), bir merkebin sırtında Kudüs'e girmiş, halk hurma dalları alarak onu karşılamıştır. (Yuhanna, 12: 12-16; Matta, 21: 1-11; Markos, 11: 2; Luka:19: 30). (Okumuş ve Kalkışım, 2008: 539)

Terk - i Îsâ idüp oldun bend -i har

Hâric - i perde yerin mânend - i har

(c.2, b.1868, s.67)

İsa (AS)'yı terk ettin, eşeğe bağlandın; eşek gibi perdenin dışında kaldın.

Tâli' - i Îsâ'da ilm ü ma'rifet

Tâli'i yokdur harın ey har - sıfat

(c.2, b.1869, s.67)

İsa (AS)'nın talihinde ilim ve marifet vardır; ey eşek suratlı eşek de talih yoktur.

Îsî'ye bak ragbet - i har eyleme

Tab'mı akl üzre server eyleme

(c.2, b.1871, s.67)

Eşeğe ragbet etme, İsa (AS)'ya bak; duygularını aklının üstünde tutma.

Buldu feyz - i dil har-ı Îsâ ayan

Menzili oldu makâm -ı âkılân

(c.2, b.1876, s.67)

İsa (AS)'nın eşeği gönül ışığını bulmuş; akıl makamını yol eylemiş.

Eyleme her neşveye aşkın girev

Oldu Îsâ mest-i Hak har mest-i cev

(c.4, 2712, s.104)

Aşkî sarhoşluğu ile gururlanma; İsa (AS) Hakk'ın sarhoşudur, eşekse arpanın sarhoşudur.

Ola Îsâ'ya revâ mı haml-i bâr

Har ola pâ-kûb-ı sahn-ı murg-zâr

(c.5, b.1100, s.44)

Eşek çayırdâ tepinirken, İsa (AS)'ya bu kadar yük taşımak hak mıdır?

Bî-dirig oldu har-ı Îsâ'ya kand

Lîk olur harda cev ile dil-pesend

(c.6, b.163, s.6)

İsa (AS)'nın eşeğinden şeker esirgenmez lakin eşek otu ister.

5.1.7. 'İsevî Semboller

Hristiyanlık, bir diğer adıyla 'İsevîlik Hz. 'Îsâ (AS)'nın peygamberi olduğu ilahî dindir. Edebiyatımızda Hz. İsa (AS) anılırken, şiirlerde kullanılan onun getirmiş olduğu dine ait bazı semboller vardır: 'İsevî-dem, *Kilise (Deyr), Çan (Ceres, Zünnâr, Haç (İstavro), Şarap (Bâde), Büt, Bûthâne, Sanem, Tersâ / Tersâ-beçe gibi.*

Şarap (Bâde)

Şarap (bâde), Hristiyanlıkla ilgili kavramlardan biridir.

Hikâye Başlığı: Bir Emir Hamr Getirmek İçün Gulâmını Gönderüp Sebû-yı Pürmey İle Gelirken Yolda Bir Zâhid Emr-i Mâ 'rûf Ve Nehy-i Münker Hükmünce Seng-Endâz Olup Sebû-yı Meyi Şikest İtdiginden Haber-dâr Oldukda Mîr-i Mezbûrun Zâhide Kasd-ı Gûşmâl İtdigi Hikâyetdir Ki Kıssa-yı Mezbûre Egerçi Hazret-i Îsâ Aleyhi's-selâm Zamânında Olup Hurmet-i Hamr Sâbit Olmamış İdi Ancak Zâhidin Bu Hareketinde Hikmet-i Hafiyye Mukarrer İdi

Bir Emîrin Şarab Getirmek İçün Kölesini Göndermesi; Köle Şarab Dolu Testiyle Gelirken Yolda Bir Zâhidin Emr-i Ma 'ruf Ve Nehy-i Münker Hükmünce Taş Atıp

Şarap Testisini Kırmaması Ve Bundan Haberdar Olan Emîrin Zahidi Te'dip Etmeye Gitmesinin Hikâyesi Ki Bu Kıssa Gerçi Hazret-i Îsâ Aleyhisselâm Zamanında Olup Daha Şarab Haram Kılınmamıştı. Ancak Zâhidin Bu Hareketinde Gizli Bir Hikmet Vardı.

Var idi mey-hâr hoş-dil bir emîr

Kehf-i Mahmûrân u dâd-ı müstecîr

(c.5, b.3448, s.139)

Şarabı seven ve temiz kalpli bir emir vardı; her zavallı ve mahrumun sığınağıydı.

Müşfik-ı miskin idi âdil idi

Cevher ü zer-bahş u deryâ-dil idi

(c.5, b.3449, s.139)

Acizleri severdi, adildi; mücevherler ve altınlar dağıtırdı, gönlü zengindi.

Şâh-ı merdân u emirü'l-mü 'minîn

Reh şînâs u râz-dân u kâr bîn

(c.5, b.3450, s.139)

Mertlerin şahıydı, mü'minlerin emiriydi; yol yordam bilir, sır tutar ve işten anlardı.

Devr-i Îsâ idi eyyâm-ı Mesîh

Dil-nüvâz-ı halk idi hulku melîh

(c.5, b.3451, s.139)

İsa (AS)'nın dönemiydi, Mesih'in devriydi. Gönlü güzeldi, halkın gönlünü alırdı.

Tersâ / Tersâ-beçe

Îsevî sembollerden biridir ve Hristiyan anlamına gelir.

Didiler cehl ile tersâ el-âmân

Oldular Îsâ'da maglûb-ı gümân

(c.2, b.1414, s.51)

Cahiller ve hristiyanlar “el- aman” dediler; İsa (AS)’da zanlarını kaybettiler.

İtdiler zann ile maslûb - ı cehûd

Pes anınçün emn olur mu rû - nümûd

(c.2, b.1415, s.51)

Yahudilerin astığını zannettiler; öyleyse ona yardım gelir mi?

Dinimizde maslahat ceng ü şükûh

Din-i İsâ’da velâkin gâr u kûh

(c.6, b.506, s.19)

Dinimizde barışı sağlamanın yolu büyük savaştır; velâkin İsa (AS) dininde dağa çıkmaktır.

5.1.8. Hz. İsâ ve Yahûdî Şâhı

Hz. İsa (AS) zamanında Yahudi bir Padişah ile onun fitneci vezirinin, Hz. İsa (AS)’nın peygamberliğine inanmayıp ona ve Hristiyan halkına olan zulümleri anlatılır.

Bu hikâyede şu Ayet-i kerimelere işaret vardır: “Onlar dinlerini parçaladılar, bölük ölük oldular. Her grup kendi inancı ile sevinmekte ve ferahlamaktadır.” (Rûm, 30/32).

“De ki! Ey kitap ehli! Gldiniz, aranızda eşit olan tek söze, ancak Allah’a kulluk edelim. Ona hiçbir şeyi eş ve ortak koşmayalım. Allah’ı bırakıp birbirimizi Rab edinmeyelim.” (Âl-i İmrân 3/64).

Var idi bir şeh gehûd-ı fitne-sâz

Düşmen-i İsâ vü nasrânî güdâz

(c.1, b.336, s.14)

İsa (AS) düşmanı ve nasara (hristiyan) katili bir zalim, fitneci Yahudi şâhı vardı.

Devr-i İsâ idi çünkim ol zamân

Kim ana Mûsâ ve ol Mûsâ’ya cân

(c.1, b.327, s.14)

İsa (AS) devriydi, o zamanlar ki o Mûsâ (AS)'ya Mûsâ (AS) da ona candı.

Rûh-ı Îsâ olmasa ger çâre sâz

Ol cehûd eylerdi cismim pâre-sâz

(c.1, b.366, s.15)

Îsâ (AS)'nın ruhunun desteği olmasaydı; o Yahudi bedenimi parçalardı.

Gerçi Îsâ'nın yoluna cân fedâ

Belki yüz bin kere minnetdir bana

(c.1, b.367, s.15)

İsa (AS)'nın yoluna can vermek; bana yüzbin kere minnetdir.

Cân dirîg itmem Mesîhâ'ya ve Lîk

Dîni ilminde bana yokdur şerîk

(c.1, b.368, s.15)

Mesih için canımdan vazgeçerim; lakin dinin ilminde bana denk olan yoktur.

Hâlika şükr ola Îsâ'ya selâm

Oldum ol hak dîne vâkıf bi't-temâm

(c.1, b.369, s.15)

Yaratıcıya şükr olsun İsa (AS)'ya selam ki hak dine tamamıyla vakıf oldum.

Devr Îsâ devridir ey tâlibân

Milletin itmek gerekdir hırz-ı cân

(c.1, b.372, s.15)

Ey talebeler, dönem İsa (AS)'nın dönemidir; canın muhafazası için onun milletinden olmak gerektir.

Meyl idüp efsûnuna aldandılar

Millet-i Îsâ'da râsıh sandılar

(c.1, b.385, s.15)

Sihrine inanıp, aldananlardan oldular; İsa (AS)'nın vekili zannettiler.

Didi şimdi kâr oldur kim şehâ

Dîn-i Îsâ fitneden bulmaz rehâ

(c.1, b.480, s.20)

Vezir dedi; “şahım, şimdi işim fitnedir, İsa (AS)'nın dini bundan sonra fitneden kurtulamaz”.

On iki tûmar yazdı yek be yek

Ol adûnun yazdığı hep reyb ü şek

(c.1, b.524, s.21)

Tek tek, tam on iki kitap yazdı, yazdıklarının hepsi tereddüt ve şüphe içeriyordu.

Anda yok-rengî-yi Îsâ nâ-bedîd

Yok, mizâc-ı hum-ı Îsâ'dan müfid

(c.1, b.525, s.21)

Onda İsa (AS)'nın tek rengi görünür değildi; İsa (AS)'nın küpünün mizacının ona faydası yoktu.

Şeh gibi gafil idi çün ol vezîr

Oldu cür'etkâr-ı af'âl-i Kadîr

(c.1, b.546, s.22)

Vezir de padişah gibi gafildi. Hakk'ın işleriyle mücâdeleye cür'et etti

Nice yüz bin tıbb-ı Câlînûs hem

Mu'ciz-i Îsâ'dan oldu beste-dem

(c.1, b.553, s.22)

Yüz binlerce Calînûscu tabib, İsa (AS)'nın mucizeleri karşısında şaştı kaldı.

Câlînûs²⁴, Asıl adı Galenos olup bu isim İslâmî literâtürde Câlînûs şeklinde şöhret bulmuştur. İslam tıbbını etkileyen ünlü Grek tabip ve filozofu.

Hiss-i huşkî oldu huşkîden bedîd

İsî-i cân teşne-yi bahr-i ümîd

(c.1, b.597, s.24)

Kuruluk hissi, kuruluktan olur; gönül İsa (AS)'sı ümit denizini arzular.

Geldi İsa'dan bana böyle haber

Eylerim min ba'd terk-i cân u ser

(c.1, b.670, s.27)

İsa (AS)'dan haber geldi, herkesten ayrıl; bundan sonra canımı ve başımı bile terk ederim.

Her birine didi İsa dînine

Sen halifemsin bütün âyîne

(c.1, b.677, s.27)

Her birine “ İsa (AS) dininin bütün ayinlerinde vekilimsin” dedi.

Gayrı beyler hep sana etbâ'dır

Emr-i İsa üstüne eşyâ'dır

(c.1, b.678, s.27)

Diğer beyler hep sana tabiidir; İsa (AS)'nın emri karşısında eşyadırlar.

İtme mevtimden mukaddem iddiâ

Da'vi-i Şâhîye olma leb-küşâ

²⁴ İslâm Ansiklopedisi, 7. Cilt, s.32

(c.1, b.681, s.27)

Ben ölmeden iddiada bulunma; şahî davayı (İsa (AS)'nın davasını) duyurma.

İşte tûmâr işte ahkâm-ı Mesîh

Bir bir eyle ümmete nakl-i sarîh

(c.1, b.682, s.27)

İşte yazılanlar işte mesih'in hükümleri; ümmete güzelce bir bir anlat.

Didi ben oldum halef ol âdeme

Nâibim ben İsi-yi mu'ciz-deme

(c.1, b.724, s.29)

Dedi, o âdemoğullarına ben halife oldum; ben, mucize-yi İsa (AS)'ya vekilim.

İşte bu tûmâr bürhândır bana

Bu niyâbet andan ihsândır bana

(c.1, b.725, s.29)

İşte bu yazıtlar benim delilimidir; onun, bana ihsanıdır bu vekillik.

Ol nesebden yine bir şâh-ı cehûd

İtdi katl-i kavm-i İsâ'ya uhûd

(c.1, b.769, s.31)

O soydan yine bir Yahudi Şahı; İsa (AS)'nın kavmini katletmeye yemin etti.

Bir zeni tıfliyle nâgâh ol cehûd

İtdi âteşgâha ihzâr ol anûd

(c.1, b.817, s.32)

O Yahûdi, o inatçı, bir kadını çocuğu ile ateşin yanına getirdi.

Didi ol pîş-i sanemde secde-ber

Gelmeye tâ sana âteşden zarar

(c.1, b.818, s.32)

“Putun önünde secde edin ki, ateşten size zarar gelmesin.” Dedi.

Pâk dîn ü ehl-i îmân idi zen

İtdi i'râz ol cemâda secdeden

(c.1, b.819, s.32)

Kadın temiz dinli ve iman sahibiydi. O cansıza secde etmeyi kabul etmedi.

İtdiler ferzendini ilkâyı nâr

Havf ile îmânı oldu bî-karâr

(c.1, b.820, s.32)

Çocuğu ateşe atınca korkusundan imanda kararsız oldu.

İstedim kim ola tâat-sâz-ı büt

Didi tıfl âteşden anı lem emüt

(c.1, b.821, s.33)

Kadın puta secde etmek isteyince, ateş için çocuk, “Ben ölmedim” diye seslendi.

Gel gel ey mâder budur cây-ı safâ

Gerçi âteşdir bakılsa sûretâ

(c.1, b.822, s.33)

“Ey anne gel, görünüşte bu, ateş ise de burası safa yeridir.

Çeşm-i a'dâya bu âteşdir hicâb

Bundadır Hak rahmetinden âbütâb

(c.1, b.823, s.33)

“Bu ateş düşman gözüne bir perdedir. Yoksa Hakk’ın rahmetindedir. Lutfu buradadır.”

Gel gel ey mâder atâ-yı Hakk’ı gör

Iyş u nûş-ı âşinâ-yı Hakk’ı gör

(c.1, b.824, s.33)

“Ey anne gel, Hakk’ın ihsanını; Hak dostunun zevk u sefasını gör.”

Hod nümâ âteşde bir âlem bana

Oldu hem dem nice Îsâ-dem bana

(c.1, b.830, s.33)

Ateşte bir âlem göründü bana; nice İsa (AS) taraftarı bana arkadaş oldu.

Îsî’ye bed - kâri - i kavm - i yehûd

Yûsuf’a mekkâri - i keyd - i hasûd

(c.2, b.1881, s.68)

İsa (AS)’ya kötü işli Yahudi kavmi; Yusuf’a hilekâr tuzaklar kuran hasitler.

Ol biri Yûsuf - ruh u Îsâ - nefes

Bu ise yâ gurk u yâ har oldu bes

(c.2, b.2128, s.76)

İsa (AS)’ya kötü işli Yahudi kavmi; Yusuf’a hilekâr tuzaklar kuran hasitler.

Ol emîrin mekri Îsâ’ya ayân

İtdi Îsâ kendini andan nihân

(c.6, b.4401, s.164)

O emirin hilesi İsa (AS) tarafından bilindi; İsa (AS), ondan kendini sakladı.

Geldi meydâna ola tâ tâc-dâr

İtdi Îsâ’ya teşebbüh tâc-ı dâr

(c.6, b.4402, s.164)

Tac sahibi olmak için meydana geldi; İsa (AS)'ya benzerliği sebebiyle darağacına taç oldu.

Didi salb itmen sanup Îsâ beni

Ben emîrem ey cehûdân-ı denî

(c.6, b.4403, s.164)

“Ey aşağılık Yahudiler, ben emirim, beni İsa (AS)'ya benzeterek asmayın”.

Didiler ta'cîlen olsun zîb-i dâr

Îsi'dir tahlîs için ümmîd-vâr

(c.6, b.4404, s.164)

Yahudiler “ çabuk asın, bu İsa (AS)'dır, kurtulmak için böyle söylüyor.” dediler.

5.1.9. Hz. İsa'nın Dağlara Doğru Kaçması

Hz. İsa (AS)'nın bir aslandan kaçıyormuşçasına bir ahmaktan kaçması. Kaçarken de etrafındakilerle konuşmasını anlatan bir kıssadır. Hikâyede, her şeyi yapan “ölüleri diriltten, sofrayı kurduran, hastaları iyileştiren, semaya çıkan vb,“ İsa (AS)'nın neden bir ahmaktan kaçtığına şaşılır ve İsa (AS) da bunlara cevaplar verir. Bu kıssa ile ilgili Kur'an-ı Kerim'de bir bilgi verilmez.

Hazret-i İsa Aleyhi's-selâm'ın Ahmaklardan Dağa Doğru Kaçması

İsi-i Meryem olup kûha revân

Sür'at-i seyr ile olmuşdur devân

(c.3,b.2582, s.98)

Meryem oğlu İsa (AS) dağa doğru yola çıktı; koşucular gibi hızlıca yol almıştır.

Bi kişi ta'kîb idüp didi ana

Kimse yok kimden şitâbın ol yana

(c.3,b.2583, s.98)

Bir kişi onu takip edip ‘‘ kimse yok ki o tarafa doğru kimden kaçıyorsun?’’ dedi.

Ol kadar eyledi ta’cıl ü Şitâb

İtmedi ol sâile redd-i cevâb

(c.3,b.2584, s.98)

(İsa (AS)) o kadar hızlı koşuyordu ki soruya cevap vermedi.

Pey-rev-i İsâ olup gitdi hemân

İtdi cidd ile nidâ-yı el-âmân

(c.3,b.2585, s.98)

İsa (AS)’yı takipçisi yola devam etti; ‘‘el aman’’ diye bağırdı.

Hak rızâsıyçün vukû f it bu mahâl

Kim Firârın müşkilimdir eyle hâl

(c.3,b.2586, s.98)

‘‘ Allah rızası için bu konuyu hallet, kimden kaçığımı merak ediyorum?’’

Bu yana kimden firârın ey Kerîm

Yok, seninçün Şîr ü hasm u havf u bîm

(c.3,b.2587, s.98)

‘‘ Ey kerem sahibi, senin için ne bir aslan ne bir düşman ne de bir korku yok iken, kimden kaçmaktasın?’’

Didi ahmakdan girîzânım meded

Kendimi tahlîse olma sen de sed

(c.3,b.2588, s.98)

‘‘Ahmaktan kaçmakta buldum çareyi; sen de rahata çıkmama mani olma.’’ dedi.

Didi sensin İsf-i ferhunde-dem

Mu'cizin ibrâ-yı a'mâ vü asâm

(c.3,b.2589, s.98)

“Körleri ve günahkârları aklama mucizesi gösteren, uğurlu nefesli İsa (AS), sensin” dedi.

Ol değil misin seni dâna-yı gayb

Gabya vâkıf eyledi bî-zann u reyb

(c.3,b.2590, s.98)

“Gaybı bilen, gabya vakıf eylediği kişi, şüphesiz sen değil misin?”

Mürdeye feyz-i nefes kılsan eger

Zinde eyler lütfun ey kudsî güher

(c.3,b.2591, s.98)

“Ey pak cevher, eğer ölüye bir nefes versen, lütfünle hemen dirilir.”

Sensin ol kim hey'et-i tayr üzre tîn

Rûh buldu dest-i pâkinde yakîn

(c.3,b.2592, s.98)

“Pak eliyle çamurdan kuşlar yapıp onlara ruh veren sen değil misin?”

Her cevâbında didi İsfâ neam

Didi hâsıl cümle matlûbun ne gam

(c.3,b.2593, s.98)

İsa (AS) her soruya cevaben “evet” dedi. Adam “tüm taleplerin gerçek oluyor, neden korkuyorsun?” dedi.

Böyle burhân ile âlemde sana

Kim kul olmaz ey meh-i ferrûh-likâ

(c.3,b.2594, s.98)

“Ey ay gibi mübarek yüzlü, bu âlemde bu kadar mucizen var, sana kim tabi olmaz?”

Didi Îsâ zâtı hakkıyçün anın

Kim odur hallâkı bu cân u tenin

(c.3,b.2595, s.98)

İsa (AS) “ O’nun zatının hakkı için, bu canı ve bedeni yaratan O’dur.” dedi.

Bâ-kemâl-i izzet-i zât u sıfât

Kim anın mahlûkudur bu kâinât

(c.3,b.2596, s.98)

“ Zatının ve sıfatının yüceliği hürmetine, bu kâinatı O yaratmıştır.”

Ol nefes ol ism-i A’zam kim müdâm

Kâha vü kûha ider te’sîr-i tâm

(c.3,b.2597, s.98)

“ Yüce ismi daim söylenirse, dağı da saman çöpünü de tamamen etkiler.”

Kûh-ı sengîne okursam çâk olur

Kâh-veş kûh-ı girân çâlâk olur

(c.3,b.2598, s.98)

“Dağlara taşlara okursam parçalanırlar; dağlar saman çöpü gibi dağılırlar.”

Ger okursam mürdeyi ihyâ ider

Katre-i nâçîzi bir deryâ ider

(c.3,b.2599, s.98)

“ Eğer ölüye okusam, dirilir; küçük bir damlayı okyanus eder.”

Ahmaka itdim füsûn-ı sermedî

Nice yüzbin kere dermân olmadı

(c.3,b.2600, s.98)

“ Ahmaka, şaşırtıcı gerçeği yüz bin kere anlattım, derman olmadı.”

Seng-i hârâ eyledi tahvîl-i hâl

Bîk-zâr oldu ki mahsûlu muhâl

(c.3,b.2601, s.98)

“Kaskatı taşa dönüştü, mahsul vermez bir kumluk kesildi.”

Didi pes hikmet nedir kim ism-i Hak

Anda nâfî’ bunda ber-aks-i nesak

(c.3,b.2602, s.98)

Adam: “Hak isminin onca eşyaya etki edip bu ahmaka tesir etmemesinin hikmeti nedir?” dedi.

Bu dahi anlar gibi rene ü belâ

Yâ niçün anlar gibi olmaz devâ

(c.3,b.2603, s.98)

“ Bu da onlar gibi dertli ve belalı; peki neden onlar gibi deva bulmaz?”

Didi renc-i humk olup kahr-ı Hudâ

Renc-i kûrî oldu bî-kahr ibtilâ

(c.3,b.2604, s.98)

Îsâ (AS) “ ahmaklık derdi Hüda’nın bir kahrıdır, körlük ise kahr değil, düşkünlüktür.” dedi.

Oldu renc-i ibtilâ rahmet rehîn

Ranc-i ahmak ise ayn-ı bugz u kîn

(c.3,b.2605, s.98)

“Düşkünlük derdi rahmetin emanetidir, ahmaklık derdi ise kindar düşmandır.”

Dâg kim olmuş ol hatm-i ezel

Dest-i çâre idemez kâr u amel

(c.3,b.2606, s.99)

Dağ, ezelde belirlenmiş, çalışıp çabalaman, ona çare olmaz.

Ahmaktan eyle İsâ-veş giriz

Oldu ahmak sohbeti hn-rîz ü tîz

(c.3,b.2607, s.99)

Ahmaktan İsa (AS) gibi kaç, ahmakla sohbet etmek kan dökülmesine sebep olur.

Suyb az az nice cezb eyler havâ

Dîni ahmak öyle zeb eyler şehâ

(c.3,b.2608, s.99)

Hava, nasıl suyu azar azar çekerse; ahmakta dini yavaş yavaş bozar.

Cezb-i germiyyetle eyler tab’-ı serd

Hemçü seng-i serd ider îrâs-ı derd

(c.3,b.2609, s.99)

Soğuk taşa oturmak nasıl hastalığa sebep olursa, ahmakta harareti alıp tabiatına soğukluk verir.

Sanma İsâ’nın firârı bîmdir

Ol emîn ammâ sana ta’lîmdir

(c.3,b.2610, s.99)

İsa (AS)’nın kaçması, zannetme ki korkudan, o emniyette idi, o sana öğretmek için yaptı.

Zemherîr âfâkı itse serd-ter

Mihr-i âlem-tâba yok andan zarar

(c.3,b.2611, s.99)

Ayaz, âlemi dondursa da; âlemin güneşine zarar veremez.

Dinimizde maslahat ceng ü şükûh

Din-i Îsâ'da velâkin gâr u kûh

(c.6, b.506, s.19)

Dinimizde barışı sağlamanın yolu büyük savaştır; velâkin İsa (AS) dininde dağa çıkmaktır.

Bölüm Değerlendirmesi

İncelemeye aldığımız XIII. yüzyıl Eseri olan Mesnevî'de Hz. 'Îsâ (AS) 203 beyitte geçmektedir. 6 beyitte Mesîh oluşu, 22 beyitte annesi Hz. Meryem, 6 beyitte kundakta iken konuşması, 12 beyitte çamurdan yaptığı kuşa üfleyerek can vermesi, 9 beyitte hastalara şifa vermesi, 47 beyitte ölüleri diriltmesi, 6 beyitte sofrası, 12 beyitte semaya yükselişi, 1 beyitte Mehdî, 7 beyitte merkebi ve 7 beyitte 'İsevî semboller, 37 beyitte Hz. İsa (AS) ve Yahudi Şahı, 31 Beyitte Hz İsa (AS)'nın Dağa Kaçması işlenmiştir. Taranan Mesnevî-i Şerif'te Hz. 'Îsâ (AS) ile ilgili olarak tespit edilen beyit sayıları tablo halinde aşağıda verilmiştir:

HZ. 'ÎSÂ	Mesnevî-i Şerif	Mesîh Oluşu	Annesi Hz. Meryem	Kundakta Konuşması	Çamurdan Kuşa hayat vermesi	Hastaları İyilestirmesi	Ölüleri Diriltmesi	Sofrası	Semaya Yükselişi	Mehdî	Merkebi	'İsevî Semboller	HZ. İsâ Ve Yahudi Şahı	HZ. İsa'nın Dağa Kaçması	Toplam
		6	22	6	12	9	47	6	12	1	7	7	37	31	203

ALTINCI BÖLÜM

6.1. Hz. Muhammed (SAV)

Hazret-i Peygamber (SAV); Cenab-ı Hakk'ın en sevgili kulu (Habîbullâh) peygamberlerin sonuncusu ve en üstünü, insanların efendisi ve en mükemmeli olarak tavsif edilir. Âlem onun için yaratılmıştır. Cihan onun güzelliğinin bir tecellisidir. Hakikati görme onun sayesinde olmuştur. O, ezelden ebede kadar olana vâkıftır. İncil onun derecesini takdir etmiş, Hz. 'Îsâ (AS) gelişini haber vermiştir. Arşa çıkmış ve bütün “çarh u zemin” ona secde etmiştir. En büyük şefâatçi o'dur. Onun üzerine “refi” ve “şefi” yoktur. Müslümanlar onun ümmeti olmakla övünürler. Kimse onun evsâfını ne anlatabilir ne bitirebilir. (TDEA, C.6: 417)

Hz. Peygamber'in hayatına ait en doğru ve kesin bilgilerin kaynağı şüphesiz ki Kur'an-ı Kerim'dir. Hz. Peygamber, Cenab-ı Hakk'ın insanlığa gönderdiği son dinin ve son kitabın temsilcisidir(Ahzâb, 33/40).İsmi Kur'an-ı Kerim'de 1 defa Ahmed (Saff, 61/61), 4 defa da Muhammed (Âl-i İmrân, 3/144; Ahzâb, 33/40; Muhammed, 47/7; Fetih, 48/29) şeklinde geçer. Hz. Peygamber'in getirdiği kendinden önceki bütün tevhit dinlerinin kemâle ermiş hâli olan İslâmiyet ile birlikte, eski dinlerin hükümleri ortadan kaldırılmıştır. (Çelebioğlu, 1998: 349-365)

Hz. Muhammed (SAV) bu dünyada Cenab-ı Hakk'ın varlığına, O'nun lütfuna ve hidayetine en büyük şahittir. O, insanları bir Allah'a, hayra, hakka, fazilete çağırmış olması itibariyle bir davetçi, kıyamete kadar nûrlu ışığından yararlanılacak, zifiri karanlıkları aydınlatacak bir meş'aledir.

“Ey Peygamber! Biz seni hakikaten bir şahit, bir müjdeleyici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Allah'ın izniyle, bir davetçi ve nûr saçan bir kandil olarak (gönderdik).” (Ahzâb, 33/45-46)

Peygamberler zincirinin son halkası Hz. Muhammed (SAV)'dir. Bu sebepten O'na “hâtem'ül-enbiyâ” denmiştir. (Üstün, 1987: 24-25, 35-36)

Hazret-i Muhammed'in son peygamber olduğu şu ayette geçer:

“Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat O, Allah’ın Resûlü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.” (Ahzâb, 33/40)

Cenab-ı Hakk varlıkları sırf onun yüzü suyu hürmetine yaratmıştır. Kudsî bir hadiste“Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım” buyrulmuştur. Eşyanın sebebi, maddî manevî bütün varlıkların var olma sebebi O’dur. (TDEA, C. 6: 414)

6.1.1. Mübarek Soyu

Peygamberler Allah tarafından seçilmiş, kullar içinde ahlâk ve takva bakımından en üstün kişilerdir. Onların içinde de en mükemmeli Hz. Muhammed Mustafâ’dır:

Neslin itmekde Alî ile Nebî

Müddeîdir asrımızda çok gabî

(c.2, b.2215,s.80)

Zamanımız da birçok ahmak “Ali (RA)’ın, Nebi (SAV)’in soyundan olduğu” iftirasını dillendirmektedir.

Ekser ebnâ-yı zinâ vü zâniyân

Herkesin hakkında eyler bel-gümân

(c.2, b.2216,s.80)

Genellikle, zina çocukları ve zina edenler herkesin hakkında kötü zanlarda bulunurlar.

Her kimin kim devr ile başı döner

Zann ider dönmekte hâne ser be ser

(c.2, b.2217,s.80)

Döndüğünde başı dönen kimse, evin döndüğünü zanneder.

Kendi hâlin söyledi şahs-ı fodûl

Dûrdur ol sözden evlâd-ı Resûl

(c.2, b.2218,s.80)

Kendi durumunu söyledi, o ahmak. Resûl (AS)’ın soyu, o sözlerden uzaktır.

Olmasa bed-asl u bed-dil bâg-bân

Olmaz idi ta'ne-gûy-i hânedân

(c.2, b.2219,s.80)

O, kötü soylu, kötü kalpli olmasaydı Peygamber (SAV)'in soyu hakkında iftira atar mıydı?

Çünkü meftûn oldu efsûna fakîh

Gitdi ardınca o mekkâr ü sefîh

(c.2, b.2220,s.80)

Hilesine aldanan fakih, o hilekârın ve zevk düşkününün ardına gitti.

Didi ey har bâğa kimden da'vetin

Bu mudur mîrâsı hâşâ Hazretin

(c.2, b.2221,s.80)

“ Ey eşek! Seni bu bağa kim çağırdı? Hâşâ Peygamberin (a.s)'ın tavsiyesi böyle midir?

Şîr-beççe çün olur mânend-i şîr

Şebh-i Peygamber nedir sende fakîr

(c.2, b.2222,s.80)

“ Aslan yavrusu aslana benzer. Ey fakir, senin Peygamber (AS)'la ne benzerliğin var?

İtdi ol zâlim şerîfin kârını

Ehl-i beyte harici etvârını

(c.2, b.2223,s.80)

O zalim (fakih), haricilerin Ehl-i Beyt'e yaptığı gibi şeref sahibi kişiye zulmetti.

Oldu kin üzre leîmân-ı pelîd

Âl-i Âlî-şâna çün şimr ü yezîd

(c.2, b.2224,s.80)

Alçak şahsiyetliler, “ Yezid ve Şimr” gibi Ali (RA) ve onun soyuna karşı kin beslerler.

6.1.1.1. Kureyşli Olması

Kureyş (Benî Kureyş),Hz. Peygamber’in mensup olduğu Arap kabilesidir.Adnânîler’in Mudar kolundan olup genellikle kabul edildiğine göre adını Kureyş lakabıyla bilinen Fihri b. Mâlik’ten alır. Bu zatın asıl adının Kureyş, lakabının Fihri olduğu da belirtilir. Hz. Peygamber’in on birinci kuşaktan dedesi olan Fihri’nin soyu Adnân’a kadar Fihri b. Mâlik b. Nadr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyâs b. Mudar b. Nizâr b. Meâd b. Adnân şeklindedir. Kabileye bu adın verilmesiyle ilgili olarak ileri sürülen diğer görüşlerden birine göre Kureyş kelimesi “toplanmak, bir araya gelmek; ticaret yapmak” anlamındaki takarruş kökünden gelmekte ve Fihri b. Mâlik’in soyunun, Kusay b. Kilâb liderliğinde Mekke ve çevresinde ikamet etmek üzere bir araya toplanmış olması veya ticaret yapması sebebiyle böyle adlandırıldığı kaydedilmektedir.

Diğer bir görüşe göre ise Kureyş, Kelb ve Esed kabilelerinde olduğu gibi bir hayvan isminden hareketle “köpek balığı” mânasındaki kırş kelimesinden türetilmekte ve köpek balığının denizdeki diğer balıklar karşısında güçlü olması gibi Kureyş’in de diğer kabilelere karşı üstünlüğünü ifade etmektedir. Öte yandan Fihri b. Mâlik’in çocuklarının hac için Mekke’ye gelenler arasında korunmaya muhtaç olanları, fakir ve ihtiyaç sahiplerini tesbit edip sıkıntılarını gidermeye çalıştıkları için “araştırmak, teftiş etmek” anlamındaki takrîş kelimesinden hareketle veya Fihri b. Mâlik’in torunlarından olup kabilenin kervanlarına rehberlik eden Kureyş b. Mahled’e izâfetle bu ismin verildiği zikredilir. Bazı neseb âlimleri de Kureyş’in Nadr b. Kinâne’nin adı olduğunu, kabilenin ona dayandığını söylemekte ve isimlendirme konusunda Fihri b. Mâlik hakkında söylenenleri Nadr b. Kinâne ile ilgili olarak tekrarlamaktadırlar.

Bir Arap Kervanı ve Efendimiz:

Hikâye başlığı: Karban-ı Arabın yolda susuzluktan aciz ve gönüllerinde mevt mukarrer ve halk ve develerin dilleri taşra çıkup muztar iken ol Meded-res-i Kâinat Aleyhi efdalü’t-tahiyyat hazretleri feryadlarına yitişdikleri kıssadır

Bir Arap Kervanının, yolda susuzluktan aciz ve ölüm mukadder, halkın ve develerin dilleri dıları sarkmış muztar bir haldeyken Peygamber Efendimiz (SAV) imdatlarına yetişmesi

Oldu vadide arabdan bir gürûh

Huşk-leb bi-ab-ı min kü'llü'l-vücûh

(c.3, b. 3152, s.119)

Araplardan bir kısmı bir vadide susuzluktan dudakları kurumuş bir halde kaldılar.

Ol beyabanda kalup aşüfte-ser

Ser be ser mevti mukarrer bildiler

(c.3, b. 3153, s.119)

Çölde başları dönmüştü, ölümün çok yakın olduğunu anlamışlardı.

Nagehân ol melce-i her dü-cihân

Kim Muhammed dad için oldu ayân

(c.3, b. 3154, s. 120)

Ansızın iki cihanda da sığınak olan Peygamber Efendimiz (SAV) yardım için ortaya çıktı.

Oldu anda kavran ammâ azîm

Teşne rîk-i âteşin üzre mukîm

(c.3, b. 3155, s.120)

Çölün sıcağın kavrulan kumları üstünde susuz o kervanı gördü.

Naka vü usturda huşkî-i zebân

Halk ise pür-tab-ı rîk-i bî-amân

(c.3, b. 3156, s.120)

Develerin dilleri sarkmış insanlar kızgın kumların üzerine serilmişlerdi.

Rahm idüp didi o şefkât-intisâb

Birkaç âdem ol yana itsin şitâb

(c.3, b. 3157, s.120)

O Şefkatli olan, hallerine acıyıp, “ Birkaç kişi Şu tarafa gitsin.” dedi.

Bie siyyeh kul nakasında meşk-i âb

Seyidine itmede azm-i Şitâb

(c.3, b. 3158, s. 120)

Bir siyah kul devesiyle efendisine kırbada su götürüyordu.

Nakasıyla ol Őutûr-ban-ı siyah

Söylen itsin bu mahalli cilve-gâh

(c.3, b. 3159, s. 120)

“- Siyah kula söyleyin de devesiyle buraya gelsin.-” buyurdu.

Vardılar ol canibe fermân-berân

Gördüler kavlı-i nebî oldu ayân

(c.3, b. 3160, s. 120)

Bunun üzerine o tarafa yönelince Peygamber’in söylediği olduğunu gördüler.

Kim Şutur-ban-ı siyah ile Őutûr

MeŐkin itmiş ab-ı safi ile pür

(c.3, b. 3161, s. 120)

Zenci bir kişi devesinin üstünde su dolu kırba vardır.

Didiler gel kim seni da’vet ider

Ol yana hayr’l-vera fahrü’l-beşer

(c.3, b. 3162, s. 120)

“ Gel bu tarafa, seni Peygamber Efendimiz (SAV) çağırıyor.” dediklerinde...

Didi ben bilmem anı kimdir o zât

Didiler oldur resul-i kainât

(c.3, b. 3163, s. 120)

Zenci “ Ben onun kim olduğunu bilmiyorum” dedi. Onlar da “ Âlemlerin Elçisi’dir” dediler.

Virdiler ta’rif idüp andan haber

Didi benzer kim o şairdir meger

(c.3, b. 3164, s. 120)

O’nu tarif edip anlattıklarında, Zenci “ her halde bir şairdir.” dedi.

Bir güruhu sihr ile itdi zebûn

Bende yokdur ol yana meyt-i derûn

(c.3, b. 3165, s. 120)

“ – Sizleri sihirle kandırmış, o tarafa gitmek istemiyorum.-” dedi.

Iztırari itdiler ihzar anı

Nale vü efgân iderdi ol deni

(c.3, b. 3166, s. 120)

Zorla götürdüler, o sefil de feryat edip inledi.

Çün huzur-ı izzete buldu vusûl

Nuş-ı aba es-sala didi Resûl

(c.3, b. 3167, s. 120)

Allah’ın Elçisi, zenci huzuruna getirilince, “Haydi! Su içmeye gelin.” dedi.

Cümle sir-ab oldu meşkinden tamâm

Uşturan u halk manend-i gamâm

(c.3, b. 3168, s. 120)

Develer ve insanlar, buluttan dökülürcesine kırbadan akan suyu içtiler.

Kâfile halkı didi hayrân ana

Yâ Muhammed pes ne bu lutf u ata

(c.3, b. 3183, s.120)

Kafiledeki insanlar O'na hayran oldular ve “ Ya Muhammet (SAV) bu lutuf, bu ihsan nedir?” dediler.

Eyleyüp ru-puş meşk-i burdu sen

İtdin ihyâ hem arab hem kürdü sen

(c.3, b. 3184, s.121)

“- Küçük bir kırbayı vesile ettin de Arap'ı da Kürt'ü de mutlu ettin.-” (dediler.)

Hikâye başlığı: Ol Gulâmın Meşki Âlem-i Gaybdan Memlü Ve Ol Gulam-ı Siyah Biizn'illah Ve Be-Mu'cize-i Resulallahî Aleyhis-salâtu Ve's-Selâm Sefid-ru Oldugudur

O kölenin kırbasının gaybdan dolması ve o zencinin Hakk'ın ve Resullullahın (sav) mucizesi ile yüzünün ağarması

Ey gulâm al âb ile pür meşkini

Şevke-guyân itme rizân eşkini

(c.3, b. 3185, s.121)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) Kölenin iş görebilmesi için “ Ey Allah'ın kulu, kendine gel...” (dedi.)

Ol siyeh kul hayret-i bürhân ile

Oldu Hak'dan kam-yâb imân ile

(c.3, b. 3186, s.121)

“- şaşılacak vakit değil, uyan, çabucak yola koyul.” dedi.

Gördü bir çeşme hevâdan cûş ider

Meşkini feyz-i hudâ rû-pûş ider

(c.3, b. 3187, s.121)

Mustafa'nın ellerine yüzünü sürerek hürmette bulundu.

Ol nazardan itdi hem rû-pûşu çâk
Çeşme-i gaybı muayyen gördü pâk

(c.3, b. 3188, s.121)

Peygamber Efendimiz(SAV) de elini onun yüzüne sürüp, şereflendirdi.

Çeşmini pür-âb idüp ol dem gulâm

Oldu mensi hace vü fikr-i makâm

(c.3, b. 3189, s.121)

O zencinin kara yüzü beyaz oldu, gecesi aydınlık bir güne döndü.

Dest ü payı kaldı gitmekden yola

Başka hâlet virdi mavla ol kula

(c.3, b. 3190, s.121)

Güzellikte Yusuf (AS) yüzlü oldu. (Peygamber EfendimizSAV) “ şimdi efendinin yanına git, durumu anlat.” dedi.

Muktezâ-yı maslahât oldu bedîd

Kendine gel didi ma'bûd-ı abîd

(c.3, b. 3191, s.121)

(Peygamber EfendimizSAV) Kölenin iş görebilmesi için “ Ey Allah'ın kulu, kendine gel...” (dedi.)

Bu dem-i hayret değil kıl intibâh

Çüş ü çalak eyle durma azm-i râh

(c.3, b. 3192, s.121)

“- şaşılacak vakit değil, uyan, çabucak yola koyul.” dedi.

İtdi dest-i Mustafa'ya ruy-mâl

Âşıkane kıldı takbil-i cemâl

(c.3, b. 3193, s.121)

Mustafa'nın ellerine yüzünü sürerek hürmette bulundu.

Sürdü peygamber mübârek ellerin

İtdi ferhunda gulâmın peykerin

(c.3, b. 3194, s.121)

Peygamber Efendimiz (SAV) de elini onun yüzüne sürüp, şereflendirdi.

Ru-sefid oldu o zengi der-akâb

Oldu rez-ı ruşene tebdil şeb

(c.3, b. 3195, s.121)

O zencinin kara yüzü beyaz oldu, gecesi aydınlık bir güne döndü.

Hüsn-i tal'atda olup Yusuf-cemâl

Didi şimdi var yürü kıl vâsf-ı hâl

(c.3, b. 3196, s.121)

Güzellikte Yusuf (AS) yüzlü oldu. (Peygamber Efendimiz(SAV)) “ şimdi efendinin yanına git, durumu anlat.” dedi.

Hikâye Başlığı: Ceng-i Ahmedî'ye Aleyhi's-salâvatu's-selâm Kureyş'i Tahrik İdüp Ben Ve Kabilem Size Lanet İderim Didikten Sonra Mülakat-ı Saffeyn Vaktinde Şeytanın Firarı Ve Ana Benzer Ahvâl-i Bisyârı Beyânındadır

Şeytan'ın Ahmed Aleyhisselâm'la Savaşmaya Kureyş'i Tahrîk Edip, “Ben Ve Kabilem Size Yardım Ederiz Dedikten Sonra, İki Saf Karşılaşınca Onları Bırakıp Kaçması Ve Buna Benzer Bir Sürü Hâller

Çün sipah-ı hasma şeytân didi kum

İtdi efsûn inneni carü'l leküm

(c.3, b. 4061, s.153)

Düşman ordusuna Şeytan gidip, “Ben size yakınım, yardımcıyım.” dedi.

Kim vesavesle idüp mekr-i kureyş

Kıldı efsun didi lazım cem’-i ceş

(c.3, b. 4062, s.153)

Hilesiyle, Kureyş’e vesvese verdi, büyüledi. Dedi ki: “ Bir ordu toplansın...”

Bir hezîmet idelim kim Ahmed’e

Bih ü bünyâdı bu âlemden gide

(c.3, b. 4062, s.153)

“-Ahmed (SAV)’i yenelim de soyu sopu kurusun!” dedi.

İtdiler kavliyle çün cem’-i sipâh

Oldu kavli-i hilesi nakş-ı tebâh

(c.3, b. 4062, s.153)

Onun sözüyle toparlanıp silahlandılar. Onun hileli sözleri boşa gidecektir.

6.1.2.Ümmî Oluşu

Ümmî, Hz. Peygamber (SAV)’in bir sıfatı, okuma yazma bilmeyen anlamında Kur’an terimidir.

“Yanlarındaki Tevrat ve İncil’de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî Peygamber’e uyanlar (var ya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıklarını ve üzerlerindeki zincirleri indirir. O Peygamber’e inanıp O’na saygı gösteren, O’na yardım eden ve O’nunla birlikte gönderilen nura (Kur’an’a) uyanlar ar ya, işte kurtuluşa erenler onlardır” (A‘raf, 7/157).

“De ki: Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah’ın elçisiyim. O’ndan başka Tanrı yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah’a ve ümmî

Peygamber olan Resûlüne -ki o Allah'a ve O'nun sözlerine inanır- iman edin ve O'na uyun ki doğru yolu bulasınız” (A'raf, 7/158).

“Sen bundan önce ne bir yazı okur, ne de elinle onu yazardın. Öyle olsaydı, bâtila uyanlar kuşku duyarlardı” (Ankebut, 29/48).

Nice yüz bin şâir-i sâhib-makâl

Mürsel-i ümmî lâkabdan oldu lâl

(c.1, b.554, s.22)

Yüz binlerce söz sahibi şair, peygamberin (SAV) “ümî” sıfatı karşısında suskun sayılırlar.

6.1.3.Vahiy

Vahiy, Allah'ın dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi anlamında terimdir. Sözlükte “hızlı bir şekilde ve gizlice söylemek, işaret etmek, ilham etmek” anlamındaki vahiy (vahy) terim olarak “Allah'ın bir emri, bir hükmü veya bilgiyi peygamberine gizli olarak bildirmesi” demektir. Vahiy kavramı Kur'an-ı Kerim'de yetmiş aşkın yerde fiil kalıplarıyla, altı yerde de “vahy” şeklinde geçer ve bu âyetlerin çoğunda Allah'a, bunun dışında şeytana ve yardımcılara nisbet edilir. Allah'a izâfe edilen vahyetme fiili peygamberler yanında Hz. Mûsâ'nın annesinde olduğu gibi insanlara, meleklerle, arılara, yer küresine ve göklere yöneliktir. Şeytanlara atfedilen vahiy sözlük anlamındadır ve şeytanın kendi dostları olan insanlara ve cinlere, peygamberlerle müminlere düşmanlık etmeleri için gizlice telkinde bulunmasını ifade eder (En'âm,6/112, 121). Bazı ayetlerde (Nahl, 16/2; Mü'min, 40/15) peygamberlere indirilen vahyin “ruh” diye anılmasının sebebi vahyin insanları, mecazi mânada ölüm demek olan bilgisizlik ve imansızlıktan kurtarıp onların gerçeği bulmasına yardım etmesi hikmetine bağlıdır. Özellikle Kur'an vahyine, insanın dünya hayatının kaynağını teşkil eden unsura benzetilerek değişmeci anlamda ruh denilmiştir. Vahiy meleği Cebrâîl için “er-rûhu'l-emîn” isminin kullanılmasını mânevî hayatla ilgili vahiy getirmesiyle açıklamak mümkündür. Hz. 'Îsâ (AS)'nın ruh şeklinde nitelendirilmesi de aynı sebeple izah edilebilir.

Hikâye Başlığı: Hazret-i Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Veselleme Nâzil-i Vahyin Pertevi Ol Kâtib-i Vahye Mün'akis Olup Peygamberden Mukaddem Âyet-i Münzele Lisânından Cârî Olmağla Ben Dahi Mahall-i Vahyem Deyu İddia İle Mürted Oldugudur

H. Peygamber (SAV)'e İnen Vahyin Nûru, O Vahiy Kâtibine Aksedince Onun Peygamberden Önce Âyeti Okuyup, Bana Da Vahiy Geliyor” Diye İddia Ederek Dinden Çıkması

Didi el-ma'nâ hüva'llâh şeyh-i dîn

Ya'ni ol mahbûb-ı Rabbü'l-âlemîn

(c.1, b.3444, s.131)

Din büyüğü, yâni âlemlerin Rabbinin sevgilisi, “El'ma'na Hûv' Allah” dedi.

Nakl olundu kâtib-i vahy-i Resûl

Hikmeti kendinde gördü bâ-usûl

(c.1, b.3461, s.132)

Peygamber Efendimiz (SAV), “vahiy kâtibi de bu şekilde hikmeti kendinde gördü” dedi.

Hem Sahîhayn u ehâdis ü rivât

Meşrebinde anların âb-ı hayât

(c.1, b.3570, s.135)

Sahîhayn (Buharî ve Müslim hadis kitaplarının) hadisleri ve rivayetleri ölümsüzlük suyundan içmişlerdir.

Akl-ı Ahmed kimseden olmaz nihân

Rûh-ı vahyîye degil vâkîf cihân

(c.2, b.3289,s.119)

Ahmet (a.s)'ın düşünceleri kimseden gizli değildir. Lakin vahye mazhar olan o ruha cihan hâkim değildir.

Ol cihetden didi ol yâr-ı Resûl

Vahy ile itse Nebî bast-ı fusûl

(c.5, b.3253, s.131)

Bu sebeple o peygamber dostu dedi ki: Peygamber Efendimiz(SAV) vahiy ile rahatlama gelse,

Ol Resûl-i müctebâ vakt-i nisâr

Bizden isterdi huzûr ile vekâr

(c.5, b.3254, s.131)

O seçkin Resû(SAV) dağıtma vaktinde bizden huzur ve vakar isterdi.

Olmadı nutk-ı Muhammed'de hevâ

Oldu Hak'dan vahy-i hikmet ihtivâ

(c.6, b.4704, s.175)

Muhammet (SAV)'in konuşması hevesleri için değildir. (sözlerinin) içeriğini hak teala'dan gelen hikmetli vahiyler belirlerdi.

Ahmedâ vahy oldu çün sende esâs

Ehl-i cismindir taharrî vü kıyâs

(c.6, b.4705, s.175)

Ey Ahmet, mademki sende vahiy esasın olduğu için bu araştırma ve kıyası dünyevilere bırak.

6.1.3.1. Nur Dağı

Hiz. Muhammed'e(SAV) ilk vahiy Nûr Dağı'nın tepesinde bulunan Hira Mağarası'nda gelmiştir. Cebel-i Nûr ve onun üzerinde bulunan Hira mağarası Hiz. Muhammed'e(SAV) inen, insanlara ilim ve medeniyet yolunu gösteren ilk vahye beşiklik yapmıştır.

“Yaratan Rabbinin adıyla oku. O insanı alaktan (kan pıhtısından) yarattı. Oku, Rabbin en büyük kerem sahibidir. O insana kalemle yazmayı öğretti. İnsana bilmediğini öğretti (Alâk, 96, 1-5).” ayetleri burada inmiştir.

Hikâye Başlığı: Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz Sallâllâhu Aleyhi Vesellem'in Vahset-i Hicâb-ı Tecellî Ve İstibtâ-ı Cibrîl Aleyhi's-selâm'dan Nâşî Nefs-i Nefislerin Cebel-i Hirâ'dan Endahte İtmek Kasdın İtdiklerinde Cibrîl-i Emîn Zâhir Olup Yâ Muhammed Devlet ü İnâyet Pîşgâhında Mahfidir Diyü Men' Ve Tesellî İtdigidir

Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz Sallallâhü Aleyhi Vesellem, Cebrâil Aleyhi's-selâm'ın Görünmekte Gecikmesinden Dolayı Mübârek Nefislerini Hîra Mağara'sından Aşağıya Atmaya Niyetlendiklerinde Cibrîl-i Emîn'in Zâhir Olup "Yâ Muhammet, Önünde Nice Devletler Gizlidir" Diyerek Buna Mani Olup Teselli Etmesi

Ol Resûl'e gelse hicr ile hazân

Nefsin ilkâ kasd iderdi kûhdân

(c.5, b.3544, s.143)

Resûl (SAV)'e ayrılık acısı gelecek olsa, kendini dağdan atmaya kalkardı.

Men' idüp tâ kim dir idi Cebreîl

Sana çok devlet virir Rabb-i Celîl

(c.5, b.3545, s.143)

Cebraîl (AS) buna engel oldu, " büyük Rabbin sana çok nimetler vermiştir" dedi.

Pes gelirdi Fahr-i Kevneyn'e sükûn

Yine hicre olsa kalbinde rûkûn

(c.5, b.3546, s.143)

Âlemlerin Nuru'na (SAV) bir rahatlama gelirdi. Ayrılık derdi yine gönlüne düşünce...

Avdet eylerdi yine ol hâl ana

Nefsin ilkâ kasd iderdi ol yana

(c.5, b.3547, s.143)

Tekrar o hale geri döner, kendini dağdan aşağıya atmak isterdi.

Pes yine zâhir olurdu Cebreîl

Dirdi itme ey vücûd-ı bî-adîl

(c.5, b.3548, s.143)

Cebraîl (AS) Yine O'na (SAV) görünür, " ey eşi benzeri olmayan, yapma!" derdi.

Böyle idi tâ dem-i keşf-i hicâb

Tâ ki oldu ol güherden behre-yâb

(c.5, b.3549, s.143)

Örtü açılana, o inciye koynunda bulana kadar bu durum böyle devam etti.

6.1.4. Peygamberliği

Hz. Muhammed (SAV) 40 yaşlarına doğru ibadet ve züht hayatını yoğunlaştırmış olarak Mekke civarındaki Nûr Dağı'nın Hira Mağarası'na çekiliyor ve zamanının çoğunu ibadetle geçiriyordu.610 yılının Ramazan ayının 26. gününün gecesinde Cebrâîl (AS)gelerek peygamberlikle görevlendirildiğini bildirmiş, “Oku” emriyle başlayan Alâk suresinin ilk beş ayetini getirmişti (TDEA, C.6: 412). Daha sonraları da Cenab-ı Hakk'ın emriyle Hz. Muhammed (SAV), Kâbe'ye gidip kendisine inen Kur'an ayetini açıktan okuyor, onları İslâm'a çağırıyordu: (Üstün, 1987: 76)

“Ey insanlar! Gerçekten ben sizin hepinize, göklerin ve yerin sahibi olan Allah'ın elçisiyim. Ondan başka tanrı yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyle ise Allah'a ve ümmî Peygamber olan Resûlüne -ki O, Allah'a ve onun sözlerine inanır- iman edin ve O'na uyun ki doğru yolu bulasınız.” (A'raf, 7/158)

Hz. Muhammed'in(SAV) insanlara Cenab-ı Hakk'ın ayetlerini açıklamak, Kur'an ve hikmeti öğretmekle görevli olduğu Kur'an-ı Kerim'de belirtilmiştir:

“And olsun ki içlerinden, kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan,(kötülüklerden ve inkârdan) kendilerini temizleyen, kendilerine Kitap ve hikmeti öğreten bir Peygamber göndermekle Allah, mü'minlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler.” (Âl-i İmrân, 3/164)

Cümle ilmin efdali rûz-ı menât

İlm-i fakr u fenn-i Fahr-i kâinât

(c.1, b.2936, s.112)

Yeniden diriliş gününde bütün ilimlerin en faydalısı, fakr ilmi ve Peygamber Efendimiz (SAV)'in bilgisidir.

Oldu me'mûr-ı veşâvirhüm Resûl

Re'yine muhtâc iken cümle ukûl

(c.1, b.3123, s.119)

Bütün akıllılar Peygamber Efendimiz (SAV)'in bilgisine muhtaç iken: O “ onlarla istişare et” emrini aldı.

Ceng-i Peygamberle sulh oldu bedîd

Hep anın âsârı bu sulh-ı medîd

(c.1, b. 3977, s.150)

Peygamber Efendimiz (SAV)'in savaşıyla barış meydana geldi. Bu asrın barışı hep onun eseridir.

Nice başlar kesdi ol serdâr-ı dîn

Tâ ola başı bu mahlûkun emîn

(c.1, b. 3978, s.150)

O dinin önderi nice toplulukların başını kesti, (bunu) yaratılmışlar emniyette olsunlar diye yaptı.

Hak buyurdu ol sebebden ve'd - Duhâ

Ve'd Duhâdır nûr - ı kâlb - i Mustafâ

(c.2, b.299, s.13)

Cenab-ı Hak, o nedenle “ kuşluk vaktine yemin olsun” buyurdu. Mustafa (SAV)'in kalbinin ışığı, Duha suresidir.

Kavl - i âherde Duhâ'dan müstefâd

Oldu kuvvet ba's -i hatmiyyet murâd

(c.2, b.300, s.13)

Duha suresinden (anlaşılan) genel görüşe göre; (Duha Suresinin) maksadı, kuvvetle muhtemel Son Peygamberi anlatmaktır.

Ahmedâ kimdir sipâh-ı hâk - i pest

Sana şâh - ı ahterândır zîr - i dest

(c.2, b.359, s.15)

Bu aşâğılık toprağın süvari de kim oluyor? Yıldızların şahı senin hükmün altındadır.

Bilsin ehl - i sa'd u nahs-ı bî-haber

Bu senin devrin degil devr-i kamer

(c.2, b.360, s.15)

Yıldızlara uğurlu, uğursuz diyen gafiller, bu dönemin ayın dönemi değil senin dönemin olduğunu bilsinler.

Devr - i kadrindir ki Mûsâ - yı Kelîm

Tâlib oldu ola devrinde mukîm

(c.2, b.361, s.15)

Bu senin dönemindir ki Mûsâ (AS) bile senin devrinde bulunmak istemiştir.

Gördü Mûsâ revnak-ı devrin ayân

Andadır subh-ı tecellîden nişân

(c.2, b.362, s.15)

Mûsâ (AS) devrinin parlaklığını ki; o, sabahın olmasına işarettir, açıkça gördü.

Didi Yâ Rabb ol ne rahmet devridir

Rahmet ammâ nûr - ı hikmet devridir

(c.2, b.363, s.15)

(Mûsâ (AS)) “ Ya Rab, o ne rahmet dönemidir; rahmet ve hikmet nurunun dönemidir.” dedi.

Eylesen Mûsâ'yı gavvâs - ı bihâr

Devr - i Ahmed'de ola tâ sâz - kâr

(c.2, b.364, s.15)

“ Mûsâ (AS)'yı denizlere daldırsan da; Ahmet (SAV) döneminde yeniden çıkarırsan.”

Çok sanem kesr itdi ol Fahr - i cihân

Tâ Samed - gûy ola hayl - i ümmethân

(c.2, b.372, s.15)

“ Cihan Nuru (Muhammet SAV) çok putlar kırdı ki ümmetler, “ Ya Samed” diye seslensinler.”

Olmasaydı ismet-i şer' - i Nebî

Büt- perest olurduñ eslâfin gibi

(c.2, b.373, s.15)

Nebi (SAV)'in güvenilir kanunları olmasaydı puta tapan sefiller gibi olurduñuz.

Oldular vâreste - i meyl - i sanem

Vâcib oldu hakkını bilmek ümem

(c.2, b.374, s.15)

Putlara yönelmekten uzaklaştılar. Ümmetine O'nun kıymetini bilmesi vacip oldu.

Ger nedir dirsene anıñcün şükr - i hâs

Bâtın esnâmından olmağdır halâs

(c.2, b.375, s.15)

Eğer O'na en güzel teşekkür etmenin nasıl olacağını sorarsan; en güzeli putlardan uzak olmağdır.

Ol başın meyl - i sanemden kıldı pâk

Kâlbin ol kuvvetle sen kıl tâb - nâk

(c.2, b.376, s.15)

O, kendini puta yönelmekten kurtardı, sen de gönlünü o kuvvetle temizle.

Hem Mukavkıs oldu manzûr-ı Resûl

Oldu mezra‘ seng-lâh-ı bed-usûl

(c.2, b.1665, s.60)

Mukavkıs, Peygamber Efendimiz (SAV)’den dileyince kötü ve taşlık bir tarla oldu.

Oldu kâlb-i ümmetân-ı âcize

Rûy u âvâz-ı Peyember mu‘cize

(c.2, b.3636,s.131)

Aciz ümmetlerin gönlüne Peygamberin (a.s)’in yüzü ve sesi mucize olur.

Çün Peyember ide hâricden mu‘cize

Kâlbî ümmetden ider cân iktidâ

(c.2, b.3637,s.131)

Peygamber (a.s) dışarıdan seslendiğinde ümmetin kalbi ona candan uyar.

Çün Nebî’dir genc-i esrâr-ı sühen

Eyledi Kur’an’da vasfın Hakk üzen

(c.3, b.102, s.5)

Nebi (a.s) söz sırlarının hazinesidir. Hakk Teâlâ (c.c) Kur’an’da (onu) “Kulak” diye vafetti.

Gûş u çeşm oldu Muhammed ser be ser

Ol mürebbî bir ana gûyâ püser

(c.3, b.103, s.6)

Muhammet (SAV) baştan aşağı kulak ve gözdür. O, eğitmendir, sanki biz de onun çocuklarıyız.

Nefha-yâb-ı râh-ı dûr iken Resûl

Bûy-ı efvâha olur mu nâ-vusûl

(c.3, b.162, s.8)

Uzak mesafelerden kokuları alan Resul (SAV), ağızların kokusunu anlamaz mı?

Fehm ider ammâ ki mestûr ü nihân

Bûy -ı nîk ü bed olur çerha revân

(c.3, b.162, s.8)

Anlar ama saklar. İyi koku da kötü koku da göklere yükselir.

Enbiya haylın bilirler güm-rehan

Nice evladın bilirse bi-güman

(c.3, b. 3686, s.140)

Sapkınlar, evlatlarını tanıdıkları gibi Peygamberi (SAV)'i de tanırlar.

Bildi evladı gibi bi-kâl u kıl

Ehl-i inkâra nümayan yüz delil

(c.3, b. 3687, s.140)

Kâfirler yüzlerce delille, çocuklarını şüphesizce bildikleri gibi O'nu bilirler.

Bu sūhan pest oldu ya'ni mesnevî

Kıl peyember siretinde peyrevî

(c.3, b. 4265, s.161)

Bu sözler yani mesnevi aşağılıktır, Peygamber (SAV)'in yolundan yürü.

Didi Peygamber çüna'dâ didiler

Kim Muhammed medheniçün meyi ider

(c.4, b.1219, s.48)

Hazret-i Peygamber, “Kâfirler, -Muhammed (S.A.) niçin medhe meyleder- demişti” dedi.

Şâir itmişdi o şâhin midhatin

Eyleyüp tahdîsi şükr-i ni’metin

(c.4, b.1220, s.48)

Şâir, evvelki ihsanlarına şükrünün nişanesi olarak padişaha bir medhiyye yazmıştı.

Muhsinin ihsânıdır hayrû’l-halef

Oldu ihsânâmâye-i izz ü şeref

(c.4, b.1221, s.48)

İhsan sahibinin hayırlı halefi ihsandır, bu onun yüceliğinin şerefının kaynağıdır.

Zâlimân gitse kalır zulmü ebed

Vây o cân kim ola kârı kâr-ı bed

(c.4, b.1222, s.48)

Zalimler ölse de zulmü ebediyyen kalır; vay o can ki işi; böyle kötü olur!

Didi Peygamber saîd oldur eger

Gitse dünyâdan kala hüsn-i nazar

(c.4, b.1223, s.48)

Cenab-ı Peygamber, “Mutlu olan odurki, dünyadan gidince ondan hayırlı bir iş kalmıştır” buyurdu.

Pes eşedd oldu belâ-yıenbiyâ

Kim riyzet oldu hâmânı belâ

(c.4, b.2030, s.78)

Şüphesiz bela en çok Peygamberlere gelir, çünkü hamları terbiye etmek te bir beladır!

Hikâye Başlığı: Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz Salla’llâhu Aleyhi Veselleme Emîran-ı Arabın Milki Bizimle Mukâseme İt Ki Tâ Nizâ’ Mürtefi’ Ola Diyü Münâzâları Ve

**Resûl-i Hudâ Aleyhi Efdalü't-tehâyâ Bu Emâretde Ben Me'mûrum Diyü Cevâb
Buyurdıkları Ve Tarafeynden Olan Mübâhase Beyânındadır**

**Sultan-ı Enbiyâ Efendimiz Sallallahu Aleyhi Vesellem'e Arap Emirlerinin “
Ülkeyi Bizimle Bölüş Ki Aradan Kavga Kalksın” Diye Çekilmeleri Ve Resulullah
(SAV)'ın “Bu Beylikte Ben Me'murum” Diye Cevap Buyurdıkları Ve İki Tarafın
Birbiriyle Bahisleşmeleri**

İtdi cem'iyet emîrân-ı Arab

Bezm-i peygamberde bu oldu taleb

(c.4, b.2800, s.107)

Arap emirler toplandılar ve Peygamber (SAV)'in meclisinde şu taleplerde bulundular:

Sen emîr-i kavmsın biz hem emîr

Kısmet eyle milki pes ol hisse-gîr

(c.4, b.2801, s.107)

“ bu kavim de sen de emirsin bizde emiriz; mülkü parçalara bölelim, sen de hissedar ol biz
de...”

Kısmetinde munsıf ol her kimsenin

Hissemiz vir mâada olsun senin

(c.4, b.2802, s.107)

“ her birimizin hisselerinde insaflı ol; bize hissemizi ver, kalanı senin olsun.”

Didi oldu bu emâret dâd-ı Hak

Kim beni itdi seyâdetde ehak

(c.4, b.2803, s.107)

Peygamber Efendimiz(SAV) dedi ki: “ bu emirliği bana Hak Teâlâ verdi, beni hak sahibi
kıldı.”

Bu kırân-ı ahmedî'dir bahsi ko

İmtisâl it emr-i Hak'dır ittekû

(c.4, b.2804, s.107)

Bu devir Ahmet (SAV)'in devridir, çok konuşma! Ona tabi olun, O Hak Teâlâ'nın emrindedir, O'na uyun!

Didi ol kavm ana oldukda kazâ

Hem bizi itdi emîrân ol Hudâ

(c.4, b.2805, s.107)

O kavim de cevaben “ O'na emirlik veren Hak Teâlâ bize de emirlik vermiştir.” dediler.

Didi lâkin milki Hak virdi bana

Âriyetdir sizde bu kâr u kiyâ

(c.4, b.2806, s.107)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ lakin bu mülkü bana hak Teâlâ verdi, sizinki ise geçici bir vekâlettir.”

Bende bâkî bu emâret haşre dek

Bî-bekâdır âriyet yok anda şek

(c.4, b.2807, s.107)

“ Bende bu emirlik haşr gününe kadar baki kalacaktır, şüphesiz sizi emirliğiniz ise geçicidir.”

Didiler kavm olmasın tûl-ı kelâm

Fazlına hüccet nedir ey nîk-nâm

(c.4, b.2808, s.107)

O grup dediler ki: “ söz uzamasın, ey güzel isimli kişi üstünlüğüne delilin nedir?”

Geldi hak emriyle ol dem bir sehâb

Oldu seyl-âb itdi etrâf-ı pür-âb

(c.4, b.2809, s.107)

O an Hakkı'n emriyle bir bulut geldi (yağmur yağdırdı) her tarafı sel aldı, sular kapladı.

Şehre ikbâl itdi bir figan-ı bî-şekîb

Ehl-i şehir itdi figan-ı bî-şekîb

(c.4, b.2810, s.107)

Dehşetli bir sel şehre doğru yöneldi, şehir halkı korkudan feryada başladı.

Didi peygamber ki vakt-i imtihân

İşte geldi tâ gümân ola ayân

(c.4, b.2811, s.107)

Peygamber Efendimiz(SAV) buyurdu ki: “ işte sınav vakti geldi, şüpheleriniz dağılsın diye”

Nîzesin her bir emîr atdı anâ

İmtihân seyl-âbına bend ola tâ

(c.4, b.2812, s.107)

Her bir emir bu sınav için gelen selin durması için mızrağını suya doğru attı.

Pes kazîb-endâz oldu Mustafâ

Ol kazîbi kim odur mu'ciz-nümâ

(c.4, b.2813, s.107)

Mustafa (SAV) de ince bir dal parçasını attı; o dal, mucizeler gösteren bir daldı.

Oldular hâşâk-veş ol nîzeler

Âb-ı tîz-i seyl ile pejmürde-ter

(c.4, b.2814, s.107)

Mızraklar, selin azgın sularının önünde dağıldılar, saman çöpü gibi oldular.

Nizeler mahv oldu cümle ol kazîb

İtdi âb üzre tevakkuf çün rakîb

(c.4, b.2815, s.107)

Bütün mızraklar yok oldu. O ince dalsa bir gözcü gibi suyun üstünde duruyordu.

Oldu meşhûd anlara emr-i Azîm

Ol emîrân itdiler ikrâr-ı bîm

(c.4, b.2817, s.108)

Hak Teâlâ'nın emrine şahit olan emir sahipleri, (korkularından) Peygamber Efendimiz(SAV)'i tasdik ettiler.

Anların mevt ile nâmı nâ-be-kâr

Nâm-ı pâk-i Fahr-i Âlem ber-karâr

(c.4, b.2821, s.108)

Beylerin ismi öldüklerinde kaybolup gitti; Peygamber Efendimiz (SAV)'in ismi ise baki oldu.

Hem hacir ile şecer bi'l-ihtirâm

Fahr-i Kevneyn'e iderlerdi selâm

(c.4, b.2853, s.109)

Taşlar ve ağaçlar bile Peygamber Efendimiz(SAV)'e hürmetle selam verirlerdi.

Hikâye Başlığı: Sultân-ı Enbiyâ Efendimizin Sallallâhu Aleyhi Vesellem Mihmân-ı Mezbûrdan Hücre Kapusunu Açanın Hayâlini Dahi Görmeyüp Bî-hacâlet Ol Küstâh Gitsin Diyü Lütfen Kendilerin İhfâ Eyledikleridir

Sultan-ı Enbiya Sallallâhu Aleyhi Vesellem Efendimizin, Oda Kapısını Açanın Hayalini Dahi Görmeyip Mahcup Olmazsınız O Küstahın Gitmesi İçin Bir Lutuf Olarak Kendilerini Gizlemesi

Mustafâ'dan oldu bâba iftitâh

Virdi ol güm-râha yol inde's-sabâh

(c.5, b.98, s.6)

Mustafa (SAV) sabah olduğunda o sapkına yol verdi, gönderdi.

Açdı bâbı oldu pinhân Mustafâ

Olmaya tâ şerm-sâr ol mübtelâ

(c.5, b.99, s.6)

Mustafa (SAV) kapıyı açtı; o dertli çekinmesin diye, kendisi saklandı.

Kim o küstâh eyleye taşra şitâb

Görmeye hem kimden oldu feth-i bâb

(c.5, b.100, s.6)

Yani o küstah kapıyı kimin açtığını görmeden çıkıp gitsin.

Yâ verâ-yı perdede oldu nihân

İtdi yâ mestûr sun-ı Müsteân

(c.5, b.101, s.6)

Ya bir perde arkasına saklandı ya da Hakk (c.c)'nun yardımıyla örtüldü.

Sıbgatullâh vakt-i pûşişde ider

Perde-i Bîçun'u astâr-ı nazar

(c.5, b.102, s.6)

Hak rengi saklanmak zamanında Hak örtüsünü gözlere çeker.

Görmeye tâ hasmı pehlûda tamâm

Kudret-i Hakk andan efzûndur müdâm

(c.5, b.103, s.6)

Öyle ki düşmanı yanında bile olsa onu göremez. Hakk'ın gücü bunu yapmaya yeter.

Hazret'e ma'lûm idi ahvâl-şeb

Lîk ana mâni ' idi fermân-ı Rab

(c.5, b.104, s.6)

Peygamber Efendimiz(SAV)'e akşamki durum bildirilmişti. Ama bunu belli etmeye Hakk Teâlâ'nın emri engeldi.

Tâ hatâdan evvel ola keşf-i râh

Ol fezâhat itmeye makrûn-ı çâh

(c.5, b.105, s.6)

Belki hatadan dönmeye bir yol bulur, bu rezalet onu kuyuya düşürmesin.

Lîk hikmet idi emr-i âsümân

Kim göre kendin ol hâl üzere hemân

(c.5, b.106, s.6)

Lakin göklerden gelen emir, hikmetliydi. O hal üzere olmak gerekliydi.

Çok adâvetler olur üns ü vedâd

Çok harâb olmaktadır ma 'mûr u şâd

(c.5, b.107, s.6)

Zira düşmanlıklar, dostluğa döner; çok harabe de imar edilir, güzelleşir.

Pür hades ol câme-hâbı bir fodûl

Eyledi kasd ile manzûr-ı Resûl

(c.5, b.108, s.6)

Bir fodul, pislik dolu yatağı Peygamber Efendimiz (SAV)'in huzuruna kasten getirdi.

Kim bu kârı itdi mihmânın hemîn

Hande itdi Rahmete'llilâlemîn

(c.5, b.109, s.6)

“Bu senin misafirinin işidir!” dedi. Âlemlere rahmet olan Peygamber (SAV) güldü.

Didi kande mathara kıl cüst ü cû

Eylerim şimdi anı ben şüst u şû

(c.5, b.110, s.6)

“ Su kabı nerede? Getirin de onu, şimdi ben yıkayayım.” dedi.

Didi herkes ona ey Lutf-ı Hudâ

Cismimiz hem cânımız kurbân sana

(c.5, b.111, s.6)

Oradaki herkes “ Ey Allah (c.c)’nun lûtfu (SAV), canımız kanımız sana feda olsun!” dediler.

Eyleriz tathîr olma münfail

Kâr-ı dest oldu değil bu kâr-ı dil

(c.5, b.112, s.6)

“ Onu biz yıkarız, sen endişelenme! Bu iş el işidir, gönül işi değildir.” (dediler.)

Hak leamrük ile virdi sana tâc

Hem halife itdi buldun ibtihâc

(c.5, b.113, s.6)

“Hak Teâlâ’nın emriyle sana taç verildi. Seni halifelikle bereketlendirdi.” (dediler.)

Biz sana hizmetle bulduk şân u iz

Sen ki hizmet idesin pes biz neyiz

(c.5, b.114, s.6)

“ Biz sana hizmet etmekle şan ve şeref kazandık. Biz varken sen neden hizmet edesin!”
(dediler.)

Didi ma ‘lûmun velî şimdi hemân

Anı tathîrimde hikmet var nihân

(c.5, b.115, s.6)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ bana dostsunuz, biliyorum. Ama şimdi bunu benim yıkamamda hikmet saklıdır.” buyurdu.

Oldular kavî-i Nebî’ye muntazır

Tâ zuhûr ide ne ise anda sır

(c.5, b.116, s.6)

Peygamberin (SAV)’in konuşmasından sonra razı olup, o işteki sırrın ne olduğunun ortaya çıkmasını beklediler.

Oldu tathîr-i hadesde cid-nümâ

Emr-i Hakk idi husûsan bî-riyâ

(c.5, b.117, s.6)

O (SAV) pisliği özenle ve iyice yıkadı. Bu, Hak Teâlâ’nın emriydi, riya değildi.

Kalb-i pâki dirdi sen kıl şüst ü şû

Bunda vardır sırr-ı hikmet tû be tû

(c.5, b.118, s.6)

Çünkü kalbi; “sen yıka, temizle, bunda kat kat sır ve hikmetler var” demişti.

Hikâye Başlığı: Sultân-ı Enbiyâ Efendimizin Sallallâhu Aleyhi vesellem Saâdethanelerinde Ol Mihmânın Rücû ‘ İdüp Kendi Telvis İtdiği Kaliçeyi Mübârek Yedleriyle Bi’z-zât Şüste İtdiklerin Gördükte Hacl Oldugu Ve Kendiye Ve Ahvâline Nevha Vü Zârî İle Câme-Çâk Oldugunda Ol Nevha Vü Giryeden Mazhar-ı Saâdet Oldugun Beyândır.

Sultân-ı Enbiya Efendimiz Sallallâhu Aleyhi Vesellem'in Saadet Hanelerinde, O Misafirin, Geri Dönüp Kendi Kirlettiği Yatağı Mübarek Elleriyle Bizzat Yıkadığını Görünce Utanması, Kendine Ve Ahvaline Ağlayıp Feryad Ederek Üstünü Yırtması Ve Onun Bu Ağlayıştan Saadete Mazhar Oluşu.

Var idi bir hırzı gehrin yâdigâr

Zâyi' olmuş gördü oldu bî-karâr

(c.5, b.119, s.6)

O inkârcının geçmişten kalma bir heykeli vardı. Onun yok olduğunu görünce kararsız kaldı.

Didi şeb kim hücre oldu bana câ

Anda mensî oldu heykel gâlibâ

(c.5, b.120, s.6)

“ Galiba onu, kaldığım odada unutmuşum” dedi.

Gerçi mahcûb idi hırs itdi cesûr

Ejdehâdır hırs sanma hurd u hor

(c.5, b.121, s.6)

Gerçi utanıyordu ama hırsı onu cesaretlendirdi. Hırs ejderhadır, onu ufak tefek zannetme.

Cüst ü cûy-ı heykele oldu revân

Geldi beyt-i Ahmed'e gördü hemân

(c.5, b.122, s.7)

Heykelin peşine düştü, yola koyuldu. Ahmet (SAV)'in evine geldi, (heykelini) hemen gördü.

Ol yedu'llâh mazharı bi'z-zât hem

Şüst ü şûyu eylemiş kâr-ı ehem

(c.5, b.123, s.7)

Hakk'ın Resulü (SAV)'in pisliğini bizzat özenerek yıkadığını gördü.

Hâtırından gitdi heykel oldu zâr

Eyledi çâk-i girîbân-ı karâr

(c.5, b.124, s.7)

Heykeli unuttu, yakasını parçalayarak feryat etmeye başladı.

İki destin itdi darb-ı rûy u der

Başın itdi vakfe-i dîvâr u der

(c.5, b.125, s.7)

Ellerini başına ve yüzüne vuruyordu. Başını kapılara duvarlara vuruyordu!

Ya ‘ni bînî vü serinden akdı hûn

Oldu ol Fahr-i cihân şefkât-nümûn

(c.5, b.126, s.7)

Burnundan ve başından kanlar akmaya başladı. O Cihanın Övüncü (SAV) şefkat gösterdi.

Na ‘rasından halk geldi sû be sû

Dirdi ol gebr eyyühe ‘n-nâs ihzarû

(c.5, b.127, s.7)

Çılgılığı, herkesi akın akın başına getirtti. “Ey ahali! Sakının!” diyordu.

Serzeniş eylerdi ey bî-akl ser

Sîne-kûpân dirdi ey bî-nûr ber

(c.5, b.128, s.7)

“Akılsız kafam!” diyerek serzenişte bulunuyordu. “ a nursuz sinem” diye göğsünü dövüyordu.

Çehre-fersâ dirdi ey küll-i zemîn

Senden eyler şerm bu cüz’-i kemîn

(c.5, b.129, s.7)

“ Ey yeryüzündeki küll, senden bu horlanmış parça, hayâ eder” diyerek secde ediyordu.

Sen ki külsün hâzı-ı emr-i İlâh

Ben ki cüz'üm zâlim-i nefis ü tebâh

(c.5, b.130, s.7)

“ Sen Hak (c.c)'nun emrine boyun eğen, bütünsün. Ben ise kötülük eden bir parçayım.”
(diyordu)

Sen ki külsün Hak'dan itmekde huşû'

Ben ki cüz'üm hep hilâf üzre rucû'

(c.5, b.131, s.7)

“ Sen ‘küll’ olduğun halde Hak'dan huşu ediyorsun. Bense parçayım ama (Hakk'a) hep karşı çıkıyorum.” (diyordu)

Yüz tutup dirdi semâya her zamân

Tutmadım bu kible-gâha rûy-ı cân

(c.5, b.132, s.7)

Sık sık yüzünü gökyüzüne çevirip “ bu kiblegaha neden yüzümü döndürmedim” diye inliyordu.

Hadden efzûn oldu çün nâlân u zâr

Anı itdi Fahr-i âlem der-kenâr

(c.5, b.133, s.7)

Ağlayıp sızlanması sınırı aşınca, Âlemlerin övücü (SAV) onu kucakladı.

Lutf ile teskîn u tatyîb eyledi

Açdı çeşmin hüsn-i terhîb eyledi

(c.5, b.134, s.7)

Lûtf ile sakinleştirdi, taltif etti. Gözünü açtı, ona güzel davrandı.

Hikâye Başlığı: Efendimiz Sallallâhu Aleyhi Vesellem'in Ol A 'rabî Mihmânı Taltif Ve Hacâlet Ve Nedâmetle Kendi Üzerine Nâ- Ümîdâne Girye Ve Nevha Ve İztırâbını Teskîn İtdikten Sonra Şerefyâb-ı İmân Oldugudur.

Efendimiz Sallallâhu Aleyhi Vesellem'in, O A 'rabî Konuğu Taltif Ve Onun Mahcubiyet Ve Nedâmetle Ağlayıp Sızlamasını Ve İztırabını Teskîn Ettikten Sonra Onun, İmân İle Şerefyâb Olması.

Bu sözün pâyânı yokdur ol Arab

Oldu ol eltâfa hayrân-ı aceb

(c.5, b.169, s.8)

Bu sözün sonu yoktur, o Arab, (gösterilen) itifata hayran olup şaşırđı.

Bî-hired dîvâneye döndü hemân

Dâd-res oldu ana Fahr-i cihân

(c.5, b.170, s.8)

Aklı gitti, deliye döndü. Âlemlerin övüncü (SAV) yardımına yetişti.

Bu yana gel didi ol zât-ı şefîk

Uykudan kalkar gibi oldu müfîk

(c.5, b.171, s.8)

O şefkatli kişi (SAV) “ Bu yana gel” dedi. Uykudan uyanmış gibi kendine geldi.

Rûyine su sepdî pes itdi kelâm

Didi kıl arz-ı şehâdet ve'sselâm

(c.5, b.172, s.8)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ bu tarafa gel, doğru yolu tut, burada yapacağın işler var.” buyurdu.

Didi gel bu yana eyle ihtidâ

Bunda işler var seninle kıl edâ

(c.5, b.173, s.8)

Konuşmasını bitirdi, (onun) yüzüne serpti. “ haydi, kelimeyi şahadet getir!” dedi.

Tâ şehâdetle idem azm-i şuhûd

Sîr çeşm itdi beni kayd-ı vücûd

(c.5, b.174, s.8)

“Şehadetine, bende şahit olayım. Bu yaşananlar bana yetti.” (dedi.)

Hâsıl-ı dehliz-i Kâdî-ı kazâ

Oldu da’vâ-yı Elest ile Belâ

(c.5, b.175, s.8)

“ Kaza ve kaderin dehlizlerinde, ‘Elest ve Bela’ davasının takipçisiyim.” (dedi)

Pes Belâda imtihân der-pey yine

Ana kavlı fi’limizdir beyyine

(c.5, b.176, s.8)

Orada ‘bela-evet’ diyenlerin sınavı olmaktadır. O sözümüzü ve eylemimizi beyan etmekteyiz.

İtmişiz dehlîz-i kâdîda ukûf

Kim şehâdet itmek içündür vukûf

(c.5, b.177, s.9)

Kaderin dehlizinde durmuşuz. Bu duruş şahitlik etmek içindir.

Tâ be key dehlîz-i kâdî ey güvâh

Kıl şehâdet resmini bî- iştibâh

(c.5, b.178, s.9)

Ey şahit kaderin dehlizinde ne kadar kalacaksın? Şehadet vazifeni yerine getir!

Anın için oldu bunda da ‘vetin

Kıl şehâdetle mükemmel hidmetin

(c.5, b.179, s.9)

Senin buraya davet edilmen, şahadet getirmen içindi.

Sende a’râz u lecâc oldu taleb

Bu mazîk içre durursun teşne-leb

(c.5, b.180, s.9)

Sen heves ve inadından bu daracık yerde; ağzını kapatmış, oturmaktasın.

Tâ şehâdet olmaya senden edâ

Sana yok dehlîzden râh-ı rehâ

(c.5, b.181, s.9)

Sen şahadet getirmediğin sürece bu dehlizden kurtulma şansın yoktur.

Fi’l ânîdir edâda itme nâz

İtme nefse kâr-ı kütâhı dırâz

(c.5, b.182, s.9)

İş bir anlıktır! Onu hızlıca yerine getir! Kısa olan işi kendine uzun kılma!

Kıl ya yüz yılda ya bir demde edâ

Eyle teslîm-i emânet ol rehâ

(c.5, b.183, s.9)

İster yüzyılda ister bir anda yap da emaneti teslim edip kurtul!

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi’ssalâtü Ve’sselâm’ın Mihmânına Arz-ı Şehâdet İtdikleridir.

Efendimiz Aleyhisselâtu Vesellem'in, Misafirine Şehâdet Arz Etmeleri

Bu sözün pâyânı yokdur çün Resûl

Arz-ı îmân itdi zayf itdi kabûl

(c.5, b.262, s.12)

Bu sözlerin sonu yoktur. Peygamber Efendimiz(SAV) misafirine iman teklif edince o da kabul etti

Ol şehâdet kim olup Ferruh-nihâd

Nice bend-i besteyi eyler küşâd

(c.5, b.263, s.12)

O kutlu şahadet nice bağı düğümü çözer.

Oldu mu 'min didi ol şâh-ı muiz

Bu gice sen yine ol mihmânımız

(c.5, b.264, s.12)

İman etti. O yüce şah “ bu gece de misafirimiz ol” deyince;

Didi vallâh tâ ebed mihmânınam

Kande olsam bende-i fermânınam

(c.5, b.265, s.12)

“ Vallahi ebediyete kadar misafirin olurum, nerede olsam emrine amadeyim.” dedi.

İtdin ihyâ mu'tak u derbânınam

İki âlemde nazîl-i hânınam

(c.5, b.266, s.12)

“ Beni ihya ettin, kapıcının bekçisiyim. İki âlemde de sofradayım.” (dedi.)

Her kim isterse bu hândan gayrı hân

Hulkını eyler derîde üstühân

(c.5, b.267, s.12)

“ Herhangi biri bu sofradan başka sofrayı tercih ederse boğazını kemikler yırtar.” (dedi)

Kim senin hânından eylerse udûl

Ana hem-kâse olur dîv ü nükûl

(c.5, b.268, s.12)

“Senin sofranı terk eden, şeytanla aynı sofraya oturur.”(dedi)

Pes senin her kim ki sâyenden gider

Şübhesiz ol dîvi hem-sâye ider

(c.5, b.269, s.12)

“Senin komşuluğundan ayrılan, şüphesiz şeytanı komşu edinmiştir.” (dedi)

Kim sefer eylerse sensiz bir yana

Dîv olur hem-râh u hem-sofra ana

(c.5, b.270, s.12)

“Senin olmadığın yere gitmeye çalışan yolcuya şeytan yoldaş olur, sofradaş olur.” (dedi)

Olsa da ol râkib-i esb-i şerîf

Hâsid-i mehdîr ana şeytân redîf

(c.5, b.271, s.12)

“ O değerli bir ata da binse; ay ona kin kusar, şeytan onun yandaşıdır.”

Hâmil olsa hemseri andan eger

Dîv anın neslinde hem şirket ider

(c.5, b.272, s.12)

“ Karısı ondan hamile kalsa, şeytan onun neslinin ortağıdır.”

Bil ki şârihküm didi Kur’ân’da Hak

Mâl ü evlâdında cümle ey şafak

(c.5, b.273, s.12)

Ey şefkatli kişi “ Hak Teâlâ’nın Kur’an’da şeytana –mallarına ve evlatlarına ortak ol-
dediğini” bil.

Oldu mihmân-ı Resûl ol şeb Arab

Nısf-ı şîr-i yek boz itdi sîr-i leb

(c.5, b.278, s.12)

O gece arap, Peygamber Efendimiz(SAV)’in misafiri oldu. Bir keçinin sütünün ancak yarısını
içebildi.

İtdi arz-ı tu ‘me-i şîr ü rukâk

Didi vallahi sîr oldum bî-nifâk

(c.5, b.279, s.12)

Peygamber Efendimiz(SAV) biraz daha süt içip ekmek yemesi konusunda ısrarcı oldu.
Misafir “ vallahi doydum.” dedi.

Ehl-i bey’atdan ider destin hemân

Bil yed’ullâh fevka eydîhim ayân

(c.5, b.745, s.31)

Elin, biat ehlinin elindendir. “ Hakk (c.c)’ın eli onların elinin üstündedir.” Sözü’nün manası
açıklanmış oldu.

Destin itdin çünkü vakf-ı dest-i pîr

Pîr-i hikmetdir alîm ü hem habîr

(c.5, b.746, s.31)

Çünkü elini pirin eline verdin. Hikmet sahibi pir her şeyi bilendir.

Oldu ol peygamber-i vaktin gibi

Kim olur andan ayân nûr-ı Nebî

(c.5, b.747, s.31)

O, senin devrinin peygamberidir. Ondan Allah'ın Elçisi (SAV)'in nuru görünür.

Mazharım oldu Hudeybiyye hemân

Ol sahâbe bey'atında bî-gümân

(c.5, b.748, s.31)

Böylelikle Hudeybiye'de Peygamber Efendimiz (SAV)'e biat eden sahabeler gibi olursun.

Yok, ise âbım atâ kıl âb-ı ayn

Hemçü ayneyni nebî hettâleteyn

(c.6, b.2361, s.88)

Gözyaşım yok olursa gözyaşı nasip et; Nebi (SAV)'in gözleri gibi ağlayan göz nasip et.

Çünkü bârân-cûdur ol reşk-i bihişt

Niçün ister âb-ı şûre hâk-i zişt

(c.6, b.2366, s.88)

Cennetin bile gıpta ettiği o Peygamber (SAV) gözyaşı yağmuru istemişse kara toprak bulanık suyu nasıl istemez!

6.1.5. Nûru

Nûr Cenab-ı Hakk'ın isimlerinden biridir. İmam Gazâlî bu ismin manasını şöyle açıklar: “O öyle bir zahirdir ki bütün zuhûr onunladır. Çünkü kendi nefsinde zâhir olan, görünen ve başkasını da gösteren nesneye Nûr denir.” (İmam Gazâlî, çev. M. Ferşak: 195)

Allah başlangıçta nûrlar tecelli etmiş, bu nûrle peygamberlik feyzinin sınırını ortaya çıkarmıştır (Gültekin, 2006: 145). Hz. Peygamber'in bir ruh ve nûr olarak yaratılışı diğer bütün varlıklardan öncedir. Hz. Âdem ebu'l-beşer (insanlığın babası) dır, O ise ebu'l-ervâh

(ruhların babası)'dır. Hz.Âdem daha su ile toprak arasında iken O peygamberdi. Cenab-ı Hakk ilk önce Peygamber'in nûrunu sonra maddî-manevî, zahirî-batınî bütün varlıkları O'nun nûrundan yaratmıştır. (TDEA, C.6: 414)

Vahdet-i Vücûd öğretisine göre varlık mertebelerinden ikincisi olan Vahdet mertebesinin bir adı da Hakikât-i Muhammediye'dir (Konuk, 1987: 11-13). Çünkü bütün zuhur aslında O'nun varlığı içindir. (Yusuf bin İsmail en-Nebhani, çev. F.Göngör, 1996)

Cenab-ı Hakk bilinmeyi (marifet) arzu etmiş (mahabbet) ve sırf bu yüzden âlemi yaratmıştır. Sadece Cenab-ı Hakk'ın bulunup da diğer hiçbir şeyin bulunmadığı bir zamanda Cenab-ı Hakk'tan bir sevgi zuhur etmiştir. Bir nûr şeklinde kendini belli eden bu sevgi nûr-ı Muhammedî'dir. Hz. Peygamber "Allah'ın ilk yarattığı şey benim nûrumdur" (Canan, 1988: 311-312) hadisiyle buna işaret etmiştir.(TDEA, C.6: 414)

Gördü Sıddîk ol Meh'i didi şehâ

Şark u garba sendedir nûr u behâ

(c.1, b.2469, s.94)

Sıddık (Ebu Bekir r.a) o ay yüzlüyü görünce: " ey şah, sen doğunun ve batının nurusun" dedi.

Ana da sen doğrusun didi Nebî

Evc-ı sıdkın ey münevver kevkebi

(c.1, b.2470, s.95)

Nebi (SAV) " Ey sadıkların en yücesi, parlak yıldız sen de doğrusun" dedi.

Didi huzzâr A'na ey Hayrû'l-verâ

İki zıd oldu Mûsâ'da bî-merâ

(c.1, b.2471, s.95)

Oradakiler " Ey yaratılmışların en hayırlısı, bu iki zıt söylemi de samimiyetle doğruladın." dedi.

Didi ben âyîneyim sâf u celfî

Türk u hindû bende oldu müncelfî

(c.1, b.2472, s.95)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ ben temiz, parlak bir aynayım, Türk de Hindu da bende kendisini görür.” dedi.

Geldi Abbâs itmege harb ü kıtâl

Buldu nûr-ı Ahmedî'den perr ü bâl

(c.1, b.2896, s.111)

Abbas (r.a) öldürmek için savaşmaya gelmişti; Ahmet'in (SAV) nurunun tüy gibi yumuşaklığı ile karşılaştı.

Ümmetimden didi peygamber benim

Var nice dâna-yı nûr-ı rûşenim

(c.1, b.3568, s.135)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ümmetimde benim nurumu taşıyan nice âlimler vardır.” Dedi.

Kim görür ol nûr ile anlar beni

Hem olur benden delîl-i rûşeni

(c.1, b.3569, s.135)

“ Ki o nur ile beni görür ve anlar, benim ümmetimden olduğunun açık delili budur.”

Çün o nûr itdi Muhammed'den zuhûr

Oldu fânî küfr-i gebr-i pür-şürûr

(c.5, b.3406, s.137)

Muhammet (SAV)'in nuru ortaya çıkınca, ateşperestlerin ve inkârcıların neşeleri yok oldu.

Ol ki îmân eyledi buldu âmân

Mâadâ küfr ile mahlût-ı gümân

(c.5, b.3407, s.13)

İnananlar, emin oldular, korumaya alındılar. Diğerleri inkârla şüpheye düştüler.

Oldu âtil küfr-i mahz-ı evvelin

Yâ müselmân oldu yâ pür havf-ı din

(c.5, b.3408, s.137)

Öncekilerin safi inkârları kalmadı, ya Müslüman oldular ya da din korkusuna düştüler.

Şöyle kim tevfir-i nûr-ı Mustafâ

Nice dürlü zulmeti itdi ziyâ

(c.6, b.1884, s.71)

Mustafa (SAV)'nın nurunun kuvveti birçok karanlığı aydınlattı.

Müşrik ü tersâ yehûdân u mugân

Oldular yek-reng o nûr ile ayân

(c.6, b.1885, s.71)

Şirk koşanlar, Hıristiyanlar, Yahudiler ve Mecusiler, onun nuruyla tek renk oldular.

6.1.6. Habîbullâh Oluşu

“Sevgili, dost, yâr anlamındaki Habîb ismi yalnızca Hz. Peygamber (SAV)’e mahsustur. O; hem Cenab-ı Hakk’ın yâridir, Habîbullah’tır, hem de bütün insanların sevgilisidir, Habîb-i İbâd’dır.” (Yeniterzi, 1993a: 177)

Bir hadis-i şerifte şöyle buyurulmaktadır: “...İbrâhîm (AS) Allah’ın dostudur. Mûsâ, Allah’ın kendisiyle konuştuğudur. ‘Îsâ (AS), Allah’ın kelimesi ve ruhudur. Âdem’i de Allah seçmiştir bu da doğrudur. Ben ise Allah’ın sevgilisiyim(habîbiyim) Ama bununla övünmüyorum. Kıyamet gününde hamd sancağını ben taşıyacağım, yine övünme yok. Allah katında ben, evvelkilerin ve sonrakilerin en kıymetlisiyim, yine övünme yok. Kıyamet gününde ilk şefâat edecek benim, yine övünme yok.” (Rudânî, çev. N. Erdoğan: 19)

Hz. Muhammed’i SAV ne kadar övsek ve O’nun ümmeti olmakla ne kadar övünsek azdır.

Bir nûr şeklinde kendini belli eden sevgi, nûr-ı Muhammedî’dir. Bu durum Cenab-ı Hakk’ın Hz. Peygamber’e olan sevgisini, daha doğrusu aşkını dile getirir. Şu halde Cenab-ı Hakk, Hz. Peygamber’i ezelde sevmiştir, O ezelde Habîbullâh’ tır. Cenab-ı Hakk, onu o kadar çok sever ki, varlıkları sırf onun yüzü suyu hürmetine yaratmıştır. Kudsi bir hadiste “Sen

olmasaydın felekleri yaratmazdım” buyrulmuştur. Eşyanın sebebi, maddî manevî bütün varlıkların var olma sebebi odur. (TDEA, C.6: 414-416)

Kur’an-ı Kerim’de:

“(Resûlüm!) De ki: Eğer Allah’ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir.” (Âl-i İmrân, 3/31)

Sıhhatin yok ise it arz-ı tabîb

Sıhhatin ol hissin kesb-i Habîb

(c.1, b.315, s.13)

Sağlığın yerinde değilse tabibe git; o sıhhatli hissi de en sevgiliden (Muhammet SAV) iste.

6.1.7.Rahmeti

Rahmet; acıma, esirgeme, koruma, yargılama anlamındadır. Bütün yaratılanların varlık sebebi olan Hz. Peygamber, “âlemlere rahmet”tir. Mutasavvıflar her yerde O’nun nûrunu temaşa etmişler, kavuştukları her çeşit iyiliğin ve nimetin gerçek kaynağının O olduğuna samimi olarak inanmışlar, dünya ve ahiret saadetinin ancak O’na bağlı kalmakla kazanılabileceği hususunda hem fikirdirler. İnsanlar Hazret-i Muhammed’in meftunu, meczûbu, hatta mecnûnudurlar. Onlara göre Cenab-ı Hakk’ta fani olmanın yolu Allah Resûl’ünde fani olmaktan geçer. (TDEA, C.6: 414-416) Bir Hadis-i Şerif’te şöyle buyrulur: “Her kim beni malından, canından, evladından daha çok sevmezse; îmânı tamam değildir.”²⁵

Hz. Peygamber’i sevmek, Cenab-ı Hakk’ın da sevgisini kazanmaya bir sebeptir.

Kur’an-ı Kerim’de:

“(Resûlüm!) Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.” (Enbiyâ, 21/107)

O’nun varlığı âlemler, insanlar ve yaradılan bütün canlılar için bir Rahmet’tir. (Yeniterzi, 1993a: 194)

Hikâye başlığı: Fahr-i Âlem Sallâllâhü Aleyhi Vesellem’in Ashâbdan Birinin İyâdetine Teşrif Buyurdukları Ve İyâdetin Fâidesi Beyanındadır

Fahr-i Âlem Sallâllâhü Aleyhi Vesellem’in Sahabelerden Birinin Hatırını Sormaya Gitmesi Ve Hasta Hatırını Sormanın Faydası

Hasta oldu bir kişi ashâbdan

İtdi rencîde anı za’f-ı beden

²⁵ Enes b. Mâlik’ten (RA) rivayet. Buhârî Hadis No: 15; Müslim Hadis No: 44.

(c.2, b.2161, s.78)

Sahabelerden birisi hastalandı. Hastalık onu düşkün ve zayıf kıldı.

Eyledi kasd-ı iyâdet Mustafâ

Kim O'dur kân-ı kerem baht-i safâ

(c.2, b.2162,s.78)

Mustafa (SAV), onun halini sormaya gitti. O, (Mustafa (SAV)) kerem madeni ve safa denizidir.

Hikâye başlığı: Aleyhi Vesellem'in İyâdet İle Teşrîf Buyurdıkları Marîzin Bakıyye-i Kıssasına Rucû'dur

Peygamber Efendimiz (SAV)'in Ziyaret Ederek Şerefliendirdiği Hastanın Hikâyesinin Geri Kalanına Dönüş

Bu iyâdet oldu a'lâ-yı sıla

Kim mahabbet sâf ola ihlâs ile

(c.2, b.2233,s.80)

Bu ziyaret en güzel kavuşmadır. Onunla saf ve halis bir muhabbet doğar.

Eyledi kasd-ı iyâdet çün Resûl

Hâl-i nez'itmişdi ol şahsa nüzûl

(c.2, b.2234,s.80)

Peygamber Efendimiz (SAV), hastanın halini sormaya gidince, onu can çekişir bir halde buldu.

Hikâye Başlığı: Peygamber Aleyhi's-salâvatu Ve's-selâm Ol Şahsın Sebeb-i Marâzı Duâda Küstâhlığı Oldugunu Bildigidir.

Didi ümmet kimdir ehl-i meşveret

Enbiyâ didi imâm-ı hoş-sıfat

(c.2, b.2292,s.83)

Ümmet ” istişare edilecekler kimdir?” deyince; Nebi (SAV) “ güzel yüzlü imam’dır” buyurdu.

Didiler yâ kûdek ü yâ olsa zen

Olsa bâli akl u re’y-i pâkden

(c.2, b.2293,s.83)

(Ümmet) “Akıl ve tedbirden yoksun bir çocuk veya kadın da olsa istişare edelim mi?” dediler.

Didi eyle meşveret ammâ temâm

Her ne dirse aksini kıl iltizâm

(c.2, b.2294,s.83)

(Nebi (SAV))“ istişare et ama söylediklerinin tam tersini yapın.” Buyurdu.

Gerçi oldu leşker-i a’dâ füzûn

Gördü Peygamber anı killetle dûn

(c.2, b.2315,s.83)

Gerçi Peygamber (SAV) de kalabalık düşman askerini az olarak gördü.

Anlar ile itdi ceng-i bî-hatar

Görse efzûn belki eylerdi hazer

(c.2, b.2316,s.83)

Onlar korkusuzca savaştı. Kalabalık olduklarını görseydi belki korkardı.

Ol nümâyiş oldu fazl-ı Girdgâr

Yoksa bî-tevfîk-ı Hak mümkün mi kâr

(c.2, b.2317,s.83)

Onları az olarak görmesi bir lütuftu. Hak Teâlâ’nın (c.c) yardımı olmadan iş yapmak mümkün mü?

Ahmed ü Ashâba gösterdi kalîl

Zâhir ü bâtın cihâdı ol Celîl

(c.2, b.2318,s.83)

Halil (Hak Teâlâ c.c) zahiri ve batını savaşı, Ahmet (a.s)’a ve sahabelere önemsizmiş gibi gösterdi.

Hikâye Başlığı: Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem’in Ol Hasteye İtdigi Nasîhatin Tetimmesidir

Didi Peygamber bimâra o dem

Çün iyâdet emri oldu mültezem

(c.2, b.2479,s.89)

Peygamber Efendimiz (SAV) ziyarete gittiği hastanın halini sorduktan sonra,

Eylemişsin gâlibâ sen bir duâ

Zehr-i cehl îrâs-ı dâ itmiş sana

(c.2, b.2480,s.89)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) “ Galiba bir dua etmişsin, bilgisizliğinin zehri seni hasta etmiş.” buyurdu.

Ol duânın eyle mefhûmun hayâl

Mekr-i nefis itmiş seni âşüfte-hâl

(c.2, b.2481,s.89)

“ Nefsinin hilesi seni düşkün etmiş, ettiğin duanın içeriğini hatırla.” (buyurdu.)

Didi yok yâdımda ancak himmet it

Hâtıra tâ kim gele gel şefkat it

(c.2, b.2482,s.89)

(Hasta) “ Bana acı da yardım et ki unuttuğum duayı hatırlayayım.”

Pertev-endâz oldu nur-ı Mustafâ

Oldu der-hâtır anınçün ol duâ

(c.2, b.2483,s.89)

Mustafâ (a.s)'ın nuruyla (o hasta kişi) duası gönlüne doğdu.

Himmet-i Peygamberî dâd eyledi

Ol ferâmûş itdigin yâd eyledi

(c.2, b.2484,s.89)

Peygamber (SAV)'ın yardımını sayesinde unuttuğu duayı hatırladı.

Didi şimdi yâda geldi ey Resûl

Ol duâ kim itdi ben abd-i fodûl

(c.2, b.2486,s.90)

(Hasta kişi) “ Ey Resul (SAV); bu fodul kul, ettiği duayı hatırladı.” dedi.

Çünkü oldum bahr-i isyâna garîk

Nefsimi tahlîse isterdim tarîk

(c.2, b.2487,s.90)

“ Zira isyan denizinde boğulmuştum, canımı kurtarmaya çare arıyordum.” (dedi.)

Didi min ba'd eyleme böyle duâ

Kim olur renc ü hasaret müddeâ

(c.2, b.2504,s.90)

(Peygamber Efendimiz(SAV)) “Bundan sonra böyle dua etme, bu dua azaba, isyana sebep olur.” buyurdu.

Her ne var canda atâ-yı cân-ı cân

Mâ remeyte iz remeyte bil hemân

(c.2, b.2555,s.92)

Canda her ne varsa canın canının ihsanıdır. “ Attığında (kum tanelerini) sen atmadın, biz attık” ayetinin (manasını) bil.

Hikâye Başlığı: Peygamber Sallalâhü Aleyhi Vesellem’in Ol Bimâra Vasiyeti Ve Ta’lim-i Duâ Ve Nasihati Beyânındadır.

Hasteye didi o Mahbûb-ı Hudâ

İftitâhın kıl duânın Rabbenâ

(c.2, b.2576,s.93)

Allah (c.c.)’ın Sevgilisi, o hasta kişiye “ Duaya, -Ey Rabbim- diye başla.” dedi.

Kıl bizi dünyâda hünsâyâ karîn

Kıl bizi ukbâda ihsâna rehîn

(c.2, b.2577,s.93)

“-Bize dünyada da iyilik ver, ahrette de ihsanda bulun-” (dedi.)

Reh-güzârı bâg u bostân it bize

Cilve-gâh-ı kurbu ihsân it bize

(c.2, b.2578,s.93)

“- Yolumuzu güllük gülistanlık eyle, izin ver de son durağımız senin yanın olsun.” (diye dua et.)

Didi kim el-hazmı su’iz-zan Resûl

Dam var her bir kademde ey fodul

(c.3, b. 271, s.12)

Resul (SAV) “ olumsuz düşünme, ihtiyattır.” dedi. Ey fodul her adımda bir tuzak var.

Rahmet-i cüz’ oldu am-ı evliyâ

Rahmet-i küldür o hatmü’l-enbiyâ

(c.3, b.1814, s.69)

Velilerin halka sebep olduğu rahmet cüz'idir; son peygamberin ki ise külli rahmettir.

6.1.8. Şefâati

Şefâat, bir suçun bağışlanması için aracı olmaktır. Kıyamet gününde kullar, Mahkeme-i Kübrâ'da hesap vereceklerdir. Peygamberimizden önceki peygamberlere verilmeyip ona verilen üstünlüklerden bir tanesi de şefâat etme hakkıdır. (Ahatlı, 1997: 278)

Kıyamet günü bütün insanlar düz ve geniş bir meydana toplanıp, güneşin bütün hararetiyle yaklaştığı an, korku ve dehşetleri tahammül olunmaz dereceye geldiğinde halk çaresizlik içinde kendisine şefâatçi aramaya başlayacaktır. İlk insan Hz. Âdem'den başlamak üzere bütün peygamberlere gidecek ancak onlar şefâat yetkisine sahip olmadıklarını belirteceklerdir. Bunun üzerine herkes Hz. Muhammed'e gelip, Allah'ın en son ve en sevgili peygamberinden affolunmaları için Cenab-ı Hakk'a şefâat etmesini dileyenlerdir. Hz. Muhammed, secdeye kapanarak Cenab-ı Hakk'a dua, hamd ve senâda bulunacaktır. O secdede iken Cenab-ı Hakk "Ya Muhammed, başını kaldır, iste. Dilediğin verilecektir, şefâat eyle. Şefâatin kabul edilecektir." hitabıyla Habîb'ine seslenecektir. Yüce Peygamber de : "Ya Rab ümmetî, ya Rab ümmetî" diyerek ümmetinin kurtuluşunu, şefâatini dileyenlerdir. (Yeniterzi, 1993a: 305)

Divan şiirinde Hz. Muhammed'in(SAV) ümmetinin günahkârlarına şefâat edeceği, diğer peygamberlerin "nefsim" diyerek yalnızca kendilerini düşüneceği o çetin hesap gününde, O'nun "ümmetim" diyerek kendine iman edenleri koruyacağı, Livâ-i Hamd ve Makam-ı Mahmûd denilen şefâat yetkisinin sadece O'na ait olduğu ve bütün insanların şefâat için başvuracağı yegâne merci oluşu dile getirilir. (Yeniterzi, 1993a: 303)

Peygamber Efendimiz(SAV) " Kıyamet günü ümmetlerime gözyaşı akıtmam." buyurmuştur.

Ben şefî'-i asiyanım cân ile

Anları terk eylemem hicrân ile

(c.3, b.1791, s.68)

"- Ben asilere de şefaati ediciyim, onları ayrılığa terk etmem.-"

Hem kebair ehli hem asilere

Eylerim lutf-ı şefaati yeksere

(c.3, b.1792, s.68)

“- Hem büyük günah işlemlere hem de asilere şefaât ederim.-”

Salihân-ı ümmetim hod bî-keder

Bî-şefaât farig u zâde-ser

(c.3, b.1793, s.68)

“- Ümmetimin Salih kişilerine zaten keder yoktur. Onlar şefaatsiz kurtulurlar.- ”

Belki anlar da şefaât-kardır

Nafız-i el-kavldir gaffardır

(c.3, b.1794, s.68)

“-Belki onlar da şefaât ederler. Onların da sözü geçer, mağfîret ederler.-”

Vazîr olmaz vizr-i gayr ile ahâd

Eyledi zahîr beni Rabb-i samed

(c.3, b.1795, s.68)

“-Kimse bir başkasının günahını yüklenmez. Hak Teâlâ (c.c), beni şefaâtçi olarak gönderdi.-”
(buyurmuştur.)

Didi peygamber size ey ümmetân

Hem şefikim çün peder hem Mihribân

(c.3, b.1942, s.74)

Peygamber “ Ey ümmetim, ben size baba gibi şefkat gösterir ve severim.” buyurmuştur.

Ol sebebdan cümle eczasız bana

Cüz’e lazımdır ola külden yana

(c.3, b.1943, s.74)

“-Bu yüzden benim bir parçamsınız. Parça bütündendir.-” (buyurmuştur.)

6.1.9. Ümmeti

Ümmet bir peygambere inanan ve bağlanan topluluk demektir. Ümmet-i Muhammed (SAV); Muhammed SAV''ın ümmeti, İslâm Dini'nde bulunan demektir. (Yılmaz, 1992: 159)

Cenab-ı Hakk kullarına nasıl şefkatli, merhametli ise Hz. Peygamber (SAV) de ümmetine o denli şefkatli, merhametlidir. Hırs derecesinde ümmetinin hayrını ve iyiliğini ister, cenneti kazandırmak için var gücüyle çalışır. Bizim sıkıntıya düşmemiz ona ağır gelir, onu derinden üzer. Azap görmemiz şöyle dursun zahmet çekmemiz bile onu müteessir eder. Çünkü onun inananlara ince bir şefkati, derin bir merhameti vardır. Ona uyabildiğimiz takdirde ilahî muhabbet ve mağfirete erişeceğimiz müjdesi verilmiştir. (Algül, 2000: 483)

Kur'an-ı Kerim'de bu konu şöyle geçer:

“And olsun size kendinizden öyle bir Peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O, size çok düşkün, mü'minlere karşı çok şefkatlidir, merhametlidir.”(Tevbe, 9/128)

O, sadece insanların değil, on sekiz bin âlemin²⁶ de peygamberidir.

Cenab-ı Hakk, Efendimizin ümmetini en hayırlı ümmet kabul etmiştir. Ümmetine ganimetler helal, yeryüzü temiz ve mescid kılınmış (Enfâl, 8/68), din konusunda kendilerine zorluk ve güçlük yüklenmemiş (Hac, 22/78), en hayırlı gün olan Cuma özellikle onlara tahsis edilmiş (Cum'a, 62/9), yaptıkları az işe çok sevap verilmiş, gönüllerinden geçen kötü düşünceler bağışlanmış ve namazda bağladıkları saflar meleklerin safları gibi değerli kabul edilmiştir. (Kandemir, 2005: 425)

Kur'an-ı Kerim'de bu konu şöyle geçer:

“Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder; kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız: Ehl-i kitap da inansaydı, elbet bu, kendileri için çok iyi olurdu. (Gerçi) içlerinde imân edenler var; (fakat) çoğu yoldan çıkmışlardır.” (Âl-i İmrân, 3/110)

Hz. Peygamber (SAV), Cenab-ı Hakk'ın indirdiği dine uyanların Cennet ile mükâfatlandırılacağını müjdelemiştir. Bu durum, inanan insanlarda hep bir ümit kapısı bırakmıştır:

Ebu Saîd Hudrî'den RA bildirildiğine göre: Hz. Peygamber (SAV): “Allah, Cennet ahalisine: Ey Cennet ahalisi! Diye hitap buyurur. Onlar: Ey Rabbimiz! Sana iki defa icabet ederiz ve kullukta daimiz. Hayır, senin iki elindedir derler. Allah: Razı oldunuz mu? Buyurur. Kullar: Ya Rab! Nasıl razı olmayalım? Sen bize mahlûkatından hiçbir kimseye vermediğini

²⁶ Ayrıntılı bilgi için bk. TDEA, C.1: 103; C.7: 127; Pakalın, 1983: 728.

ihsan buyurdun! Derler. Allah: Bundan daha kıymetlisini vereyim mi? buyurur. Onlar: Ey Rabbimiz! Bundan daha kıymetli ne olabilir ki? Derler. Bunun üzerine Allah: Ben size rızamı helal kılıyorum ve artık bundan sonra sizlere ebediyen kızmam! Buyurur.”²⁷

İslâmiyet, aşırılıklardan uzak vasat (orta) bir dindir. Kur’an-ı Kerim’de bu durum şöyle geçer:

“İşte böylece sizin insanlığa şahitler olmanız, Resûl’ün de size şahit olması için sizi mutedil bir millet kıldık.” (Bakara, 2/143)

Yine Hz. Peygamber’in insanlara tavsiye ettiği yol, orta yoldur. İfrat ve tefride kaçmadan vasat olanın en hayırlı yol olduğunu da ümmetine bildirmiştir.

Ebu Hureyre (RA) anlatıyor:

“Resulullâh (SAV) söyle buyurdu: “Hayr-ül-ümûr evsâtuhâ İşlerin en iyisi vasat olanıdır.”²⁸

Siz Muhammed ümmeti siz ey kirâm

Tâ kıyâmet sizde bâkî ol taâm

(c.1, b. 3848, s.145)

Siz, ey Muhammet (SAV)’in yüce ümmeti. Bu nimetler kıyamete kadar sizin için kalıcı olacaktır.

Kim ebîtü inde Rabbî oldu hâl

Anda yut’imnî ve yuskîynî meâl

(c.1, b. 3849, s.145)

“ Rabbime misafir olurum ve O, bana yedirir ve içirir.”

Eyle bî-te’vîl bu kavli kabûl

Şehd ü şîr olsun sana nıkl-i usûl

(c.1, b. 3850, s.145)

Bu sözü olduğu gibi anla ki yiyeceklerin bal ve süt gibi olsunlar.

²⁷ Sahih-i Müslim; Kütüb-i Sitte Hadis No: 5103; Kütüb-i Sitte’den 1001 Hadis, 2002, Hadis No: 1000.

²⁸ Deylemi, Beyhaki; Kütüb-i Sitte, Hadis No: 83.

Tevbe kıl anlardan olma muttasıl

Feyz-i âb-ı Kevsere mahrem degil

(c.5, b.1242, s.50)

Tevbe et, onlardan olma! Onlar Kevser suyunun mahrem değildirler.

Ol ki gördün buldu Kevserden safâ

Ol Muhammed ehlidir kıl iktidâ

(c.5, b.1243, s.50)

Her kimi Kevser suyundan huzur bulmuş olarak görürsen; o kişi, Muhammet (SAV)'in ümmetindedir, ona uy.

Hubb-ı lillâh ola tâ rûz-ı hisâb

Sâye-i şer'-i Muhammed'den meâb

(c.5, b.1244, s.50)

Kıyamete kadar “ Allah için sevenlerden ol”. Muhammet (a.s) şeriatının gölgesine gir.

6.1.10. Ebû Leheb'in Düşmanlığı

Abduluzza bin Abdulmuttalip veya Kur'an-ı Kerim'de takılmış lakabıyla Ebû Leheb (Ateşin babası),Hz. Peygamber'in(SAV) on iki amcasından biridir. Yaşamında İslâm'a ve Hz. Peygamber'e(AS) muhalif bir tavır almıştır.

Müslümanlar tarafından verilen bir lakap olan Ebû Leheb, “alevlerin ya da alevli ateşin babası” anlamına gelir. Hz. Muhammed'e(SAV) hem gizli, hem de açık davet döneminde engel olmuştur. Yaptığı zulümlerden sonra kendisi ve eşi hakkında Kur'an-ı Kerim'in 111. suresi olan Tebbet Suresi inmiş; bu surede Ebû Leheb'e ve karısına beddua edilmiştir.

“Ebû Leheb'in iki eli kurusun! Kurudu da. Malı ve kazandıkları ona fayda vermedi. O, alevli bir ateşte yanacak. Odun taşıyıcı olarak ve boynunda hurma lifinden bükülmüş bir ip olduğu hâlde karısı da (ateşe girecek).” (Tebbet, 111/1-5)

Hz. Peygamber'in(SAV) yakın akrabalarını uyarması emrini aldığı zaman, akrabalarını toplayarak onlara: Ey Kureyş topluluğu, size, şu dağın arkasından bir ordu geliyor, sizi kılıçtan geçirecekler desem bana inanır mısınız?” diye sordu. Onlar da hep bir

ağızdan: “Evet inanırız. Çünkü sen hiç yalan söylemezsin diye bağırdılar. O zaman Hz. Peygamber (SAV): O hâlde ey insanlar, ben size önünüzde müthiş bir hesap günü var. Allah’a inanın ve hayatınızı Allah’ın istediği şekilde düzenleyin diyorum. Bana inanın” dedi. Bunun üzerine Ebû Leheb ayağa kalkarak, “Ey Muhammed elin, dilin kurusun. Bizi buraya bu boş lafları söylemek için mi çağırdın” diye bağırdı. Yerden aldığı bir taşı Hz. Peygamber’e atmak istedi. Fakat Cenab-ı Hakk atmasına izin vermedi ve adeta elleri kurudu.

Bu toplantıdan sonra Hz. Peygamber’i her nerede görse ona eziyet etmeye, yolunu kesmeye, diğer insanlarla görüşüp dinini anlatmasını engellemeye çalıştı. Karısı Ümmü Habîbe de, Hz. Peygamber’in(SAV) geçtiği yollara dikenler atarak O’na eziyet etti. Bunun üzerine Cenab-ı Hakk bu sureyi göndererek, Ebû Leheb’i ahirette bekleyen cezayı bildirdi.

Edebiyatta adına Bû Leheb şeklinde de rastlanır ve daima menfi imajlarda yer edinir. (Pala, 1989: 147)

Gördü ol beni o mahbub-ı samed

Ber-gelude beste hablün mim-mesed

(c.3, b.1670, s.64)

Samed’in sevgilisi (SAV) boğazı hurma lifleriyle bağlayan ipi görür.

Gördü hem bar-ı ıyal-i bu leheb

Oldu hiyzüm didi hamale hatab

(c.3, b.1671, s.64)

(Peygamber SAV), Ebu leheb’in karısının sırtındaki yükleri görüp, ona “ odun hamalı” dedi.

Gayrı göz görmez o habl u hiyzümü

Gaybdandır anda nur-ı merdümü

(c.3, b.1672, s.64)

İpi ve odunu O’ndan (SAV) başkası görmedi. O’nun gözünün nuru gayb âlemindedir.

Cümle kur’an’da ayan kat’-ı sebeb

İzz-i derviş ü helak-ı bu-leheb

(c.3, b.2532, s.96)

Derviş'in yüceliği ve Ebu Leheb'in helakı, Kur'an'da tüm sebepleriyle açıklanmıştır.

6.1.11. Ebû Cehil'in Düşmanlığı

Hz. Muhammed(SAV)'in ve İslâm'ın azılı düşmanlarından biridir. Yaklaşık 570'te Mekke'de doğdu. Asıl adı Amr olup Kureyş'in Mahzûm koluna mensuptur. Ebü'l-Hakem olan künyesi İslâmiyet'e düşmanlığı sebebiyle Hz. Peygamber tarafından Ebû Cehil şeklinde değiştirilmiştir. Dârünnedve üyesi olan Ebû Cehil, Resûl-i Ekrem'in davetine başından beri karşı çıkmış ve müslümanlar aleyhinde hazırlanan bütün komplolarda yer almıştır. Velîd b. Mugîre ile Ebû Cehil, kendi kabilelerine mensup olmayan birinin peygamberliğini hazmedemedikleri için Hz. Muhammed'e inanmayacaklarını açıkça söylemişlerdir.

Ticarî nüfuz ve servetinden güç alan Ebû Cehil hayatı boyunca İslâmiyet aleyhinde çalıştı, halkın müslüman olmasını engelledi, müslüman olanları da inançlarından vazgeçirmeye gayret etti. İslâmiyet'i kabul eden kişi toplumda itibarlı biri ise ona saygınlığını yitireceğini söyleyerek, ticaretle uğraşıyorsa kendisini iflas ettirmekle tehdit ederek, güçsüz ve kimsesiz ise onu döverek İslâm'dan döndürmeye çalıştı. Ashaptan Ammâr b. Yâsir ile annesine, babasına ve daha birçok müslümana İslâmiyet'i kabul ettikleri için çok ağır işkenceler yaptı; Ammâr'ın annesi Sümeyye'yi şehid etti. Ebû Cehil, ilk müslümanlardan olan üvey kardeşi Ayyâş b. Ebû Rebîa'yı aldatarak hicret ettiği Medine'den tekrar Mekke'ye götürdü ve orada hapsedip Medine'ye dönmesine yıllarca engel oldu.

Hikâye Başlığı: Mucize-i Peygamberi Olmak Üzere Ebu Cehl'in Kefinde Nihân Eylediği Seng-Rîzeler Nutka Gelip Hakkıyyet-i Ahmedî Ve Hakikat-i Muhammedi Aleyhi's Salâtü Ve's-Selâma Şehâdet Eylediğidir

Hz Peygamberin Mucizesi, Ebû Cehl'in Elinde Gizlediği Taş Parçalarının, Dile Gelip Hz. Muhammed (SAV)'in Peygamberliğine Şehâdet Etmeleri

Oldu Bû Cehl'in elinde rîze seng

Bil nedir didi Nebî'ye bî-direng

(c.1, b.2241, s.86)

Cahillerin babası avucun içine taş sakladı, Nebî'ye (SAV) "elimdeki nedir?" diye sordu.

Tutduğum söyle resûl isen eger

Kim virirsin âsümândan sen haber

(c.1, b.2242, s.86)

“ Madem göklerden haber veren peygambersin, elimde tuttuğum nedir? Söyle” dedi.

Didi söyle matlebin bi-kemmü kâst

Ya disinler ben isem ger hakk u râst

(c.1, b.2243, s.86)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ Ben hak peygambersem; ben mi söyleyeyim yoksa onlar mı konuşsun? Hangisini istersin.” dedi.

Didi Bû Cehl ol katı nedret-nümâ

Didi peygamber Hudâ kâdir ana

(c.1, b.2244, s.86)

Cahillerin babası “ bu ikincisi daha enderdir” dedi. Peygamber Efendimiz(SAV) “ Huda isteğini yapmaya kadirdir” dedi.

İtdi keffinde anın her rîze seng

Sıdk ile arz-ı şehâdet bî-direng

(c.1, b.2245, s.86)

O anda (Ebu Cehil’in) avucundaki her bir taş şahadet getirmeye başladı.

Anların tesbîhi illâllâh idi

Hem Muhammed’dir Resûlüllâh didi

(c.1, b.2246, s.86)

Onların tesbihi “ La illallah Muhammed’ün Resullullah” idi.

Gûş idüp bu kavli Bû Cehl-i laîn

Eyledi ahcârı ilkâ-yı zamîn

(c.1, b.2247, s.86)

Cahillerin babası, bu sözleri duyunca elindeki taşları hemen yere attı.

Didi sâhirsin ki yok sana nazîr

Sâhirâna tâc-ı sersin hem emîr

(c.1, b.2248, s.86)

Cahillerin babası “ benzersiz bir sihirbazsın hem de sihirbazların baş tacı, önderisin” dedi.

Başına toprak ki kûr idi laîn

Eyledi iblîs çeşmin hâk-bîn

(c.1, b.2249, s.86)

(Ebu Cehil) Başına toprak saçılması, lanetli bir kör idi. İblis gözlerini Hakk’ı göremsin diye kör etti.

Gördü ol mâhı didi Bu Cehl-i dîn

Bu Benî Hâşim’ de oldu vâj-gûn

(c.1, b.2467, s.94)

Cahillerin babası o ay yüzlüyü (Peygamber Efendimiz (SAV)) görünce: “Haşim oğulları arasında çirkin biridir” dedi.

Didi Peygamber ana kim doğrusun

Kavl ü fi’linde egerçi uğrusun

(c.1, b.2468, s.94)

Peygamber Efendimiz(SAV), ona (cahillerin babasına) “her ne kadar sözünde ve işinde dürüst değilsen de bu sözün doğrudur” dedi.

Gör Ebû Cehli Nebîden itdi âr

Nefsini itdi hased bâlâ - şümâr

(c.2, b.816, s.31)

Ebu Cehil, Nebi (SAV)’den utandı. Hasedi, nefisini O’ndan üstün gösterdi.

Bû'l Hakem iken hased Bû-cehl ider

Ey nice ehli hased nâ - ehl ider

(c.2, b.817, s.31)

Hased," hüküm verici" iken " cahillerin babası" eder. Nice kabiliyetliyi beceriksiz eder.

Câri - i emsâldir bu kâr - ı bed

Kendiye tanzîr idip eyler hased

(c.2, b.822, s.31)

Halk kötü işlerinde Peygamber (SAV)'i de kendileri gibi zannedip haset ederler.

Bu mukarrerdir ki âlîdir Resûl

Kimsede olmaz hased emr - i kabûl

(c.2, b.823, s.31)

Resul (SAV)'in büyüklüğü sabit olunca kimsede haset kalmaz.

Nâkisa mel'ûn buyurdu çün Resûl

İtdiler te'vîl-i noksân-ı usûl

(c.2, b.1552, s.56)

Resul (SAV) noksan kişiye " melun" dedi. Bunu akılda noksan şeklinde yorumlarlar.

Akl u hiss oldu tılsım-ı turfa-reng

Gör ki peygamber'le Bû-cehl itdi ceng

(c.2, b.1622, s.59)

Akıl ve duygu farklı renkli tılsımlardır. Peygamber Efendimiz(SAV)'in cahillerin babasıyla savaştığını bil.

Didi Peygamber adüvv-i âkile

Kim müreccahdır sadîk-i câhile

(c.2, b.1895, s.68)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ akıllı kişinin düşmanlığı, cahil kişinin dostluğuna tercih edilir.” Buyurmuştur.

Mustafâ didi eger itsem beyân

Ol adûyu kim olur itsem beyân

(c.2, b.1929, s.69)

Mustafa (a.s) “ O gizli düşmanın kim olduğunu anlatırsam...” buyurdu.

Çâk olurdu zehresi pür-dillerin

Selb iderdi aklını âkillerin

(c.2, b.1930, s.69)

“ Yiğitlerin ödü patlar, akıllıların aklıları başlarından gider.” (buyurdu.)

Levh-i dilden mahv olup tâb-ı niyâz

Kalmaz idi kuvvet-i savm u nemâz

(c.2, b.1931, s.69)

“ Gönül levhasından niyaz parıltısı gider, oruç ve namaza kuvvet kalmazdı.”(buyurdu.)

Çün Ebû Cehl oldu merdûd-ı inâd

Gelmedi şakku'l-kamerden i'timâd

(c.2, b.2078, s.75)

Ebu Cehil reddetmekte inat ettiği için ‘ayın yarılması’ olayına güvenmedi.

Mu'cize itdi taleb Bû-Cehl-i sek

Gördü ammâ oldu habs-i reyb ü şek

(c.4, b.357, s.15)

Köpek Ebû Cehl, peygamberden mucize istedi. Mucizeyi gördüğü halde inanmadı, şüpheyeye düştü.

Oldu Bû-Cehl'e ol i'câz-ı Resûl

Düşmen-i dîn olmag ile nâ-kâbûl

(c.4, b.358, s.15)

Resûlulâh, Ebû Cehl'e mucize gösterdiyse de o, kafir olmakla bunu kabul etmedi.

Lîk Sıddîk itmedi mu'ciz taleb

Didi bu vech oldu sıdk-ı müntehab

(c.4, b.359, s.15)

Lakin Sıddık olan Ebû Bekir, bir mucize talep etmedi; “bu yüz doğruşuğun ta kendisidir” dedi.

Anda gitse Ahmed ü Bû-cehl eger

Azm-i hakk u bâtılın bir mi meger

(c.4, b.834, s.33)

Ahmet (a.s) ile Ebû Cehl puthaneye gitseler, Hak ile batının gitmesi hiçbir olur mu?

Gelse bu esnâm ider secde ana

Gelse ol baş kor sanemlerden yana

(c.4, b.835, s.33)

Ahmed gelince putlar ona secde ederler; Ebû Cehil ise putlara secde eder.

Mustafa (SAV)'in yardımcısı rabbine sadık olan Ebu Bekir'dir; Ebu Cehil'in arkadaşı ise Ebu Leheb'tir.

Meclis-i Ahmed'de mûnis çâr yâr

Mûnis-i Bû Cehl Utbe (vü) Zü'l-hımâr

(c.6, b.1918, s.72)

Ahmet (SAV)'in meclisinde dört dostu bulunur, Ebu Cehil'in (cahillerin babası) meclisinde ise Ukbe ve Zü'l-hımar.

Sünnet-i Peygamber ü ashâb yok

Kim namâz u secde vü âdâb yok

(c.6, b.2090, s.78)

Peygamber (SAV)'in sünnetine ve sahabelerine uyan yok; namaz yok, secde yok ve edep yok.

Böyle tâ devr-i cemîl-i Mustafâ

Kim Ebû Cehl eyledi kasd-ı cefâ

(c.6, b.2188, s.82)

Böylece Mustafa (SAV)'in devrine kadar devam etti. Ebu cehil (cahillerin babası) eziyet etmeye çalıştı.

6.1.12. Ebû Tâlib

Hiz. Peygamber (SAV)'in amcasıdır. 535 yılında doğdu. Annesi Fâtıma bint Amr b. Âiz el-Mahzûmiyye'dir. Hiz. Peygamber'in babası Abdullah ile amcası Zübeyr'in öz kardeşidir. Babası Abdülmuttalib ölümünden önce, sekiz yaşında olan torunu Muhammed'in bakımını ve himayesini kendisine vasiyet etmişti. Kâbe hizmetlerinden olan hacılara su ve yiyecek temini vazifeleri babasından miras kalmışsa da malî durumu bozulduğu ve fakir düştüğü için bu görevleri Abbas b. Abdülmuttalib'e devretmişti. Hâşimoğulları'nın reisliği ise ölümüne kadar uhdesinde kaldı. Nitekim Mekke'de onun oturduğu mahalleye Şi'bü Ebî Tâlib denirdi. Ebû Tâlib Kureyş içinde önde gelen, sözü dinlenen, saygı duyulan bir kimse olup himayesini üstlendiği yeğeni Muhammed'in üzerine titrer, onu çok sever, uğurlu olduğuna inanır ve iyi yetişmesi için elinden geleni yapardı. Hatta seyahatlerinde bile yanından ayırmazdı. Nitekim onu himayesine aldığı ilk yıllarda bir kabile ile birlikte ticaret amacıyla Suriye'ye gitmeye karar verdiği zaman henüz on iki yaşlarında olan yeğenini de ısrarlı talebi üzerine yanına almıştı. Kaynakların ittifakla verdikleri bilgilere göre, ticaret kervanı Suriye topraklarındaki Busrâ'da konaklayınca rahip Bahîrâ Ebû Tâlib'e, yeğeninin gönderileceği İncil'de vaad edilen peygamber olduğunu, çocuğu iyi koruması gerektiğini söylemiş, bunun üzerine Ebû Tâlib Şam'a gitmekten vazgeçip süratle Mekke'ye dönmüştü.

Bi'setten sonra Ebû Tâlib, yeğeni Muhammed ile kendi oğlu Ali'nin gizlice namaz kıldıklarını öğrenince, atalarının dinini bırakamayacağını söylemekle beraber yeğenini ömrünün sonuna kadar savunup koruyacağını belirtmişti. Nitekim Hiz. Peygamber Mekkeliler'i açıkça İslâm dinine çağırmaya başladığı ve putları terketmelerini istediği zaman

ona muhalefet eden ve Muhammed'i kendilerine teslim etmesini isteyen müşriklere karşı durmuş, Hz. Peygamber'i onlara kesinlikle teslim etmeyeceğini söylemişti. Hatta Kureyş müşrikleri Resûl-i Ekrem'e ve müslümanlara düşmanlıklarını arttırınca Hâşim ve Muttalib oğullarını yardıma çağırmış, kardeşi Ebû Leheb dışındaki yakınları, kendilerine karşı girişilen boykot hareketine rağmen Ebû Tâlib mahallesinde onun etrafında toplanmışlar ve orada uzun bir süre sıkıntı içinde yaşamak zorunda kalmışlardı. Hz. Peygamber'i ve müslümanları himaye konusunda son derece cesur davranan Ebû Tâlib, Resûl-i Ekrem'in İslâmiyet'i kabul etmesi yolundaki ısrarlı tekliflerini hep cevapsız bırakmıştı. Hatta ölümünden önce, Hz. Peygamber hiç değilse son nefesinde kelime-i şehâdet getirerek şefâata nâil olmasını rica etmişti. Ebû Tâlib ise müşriklerin, ölüm korkusundan dolayı müslüman olduğunu ileri sürerek kendisiyle alay edebileceklerini söyleyerek onlara karşı küçük düşmek istemediğini belirtmiş ve Resûl-i Ekrem (SAV)'in teklifine olumlu cevap vermemişti.

Yüz dil ü cân âşık-ı Sâni' olur

Çeşm-i bed yâ gûş-ı bed mâni' olur

(c.6, b.195, s.7)

Yüzlerce gönül ve can Hakk Teâlâ'ya âşık olur da buna kötü göz ve kötü kulak engel olur.

Pes biri Bû Tâlib ol amm-i Resûl

Ana mâni' levm-i urbân-ı cehûl

(c.6, b.196, s.7)

Onlardan biri peygamberin emmisi Ebû Tâlib'tir. Onu cahillerin kınaması engellemişti.

Kim birâder-zâdesi dirler arab

Oldu dîninden rucûa bil sebab

(c.6, b.197, s.7)

Arap (Ebu Talip) “ -öz kardeşinin çocuğu dininden dörderdi- derlerse ne derim?” demişti.

Didi ey am bir şehâdet eyle sen

Tâ şeffi' olam seninçün Hakk'a ben

(c.6, b.198, s.7)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Ey Emmi bir defa şahadet getirsen de ben sana şefaahatçi olsam, olmaz mı?” dedi.

Didi ammâ kim iderler istimâ’

Küllü sırrın câveze’l-isneyni şâ’

(c.6, b.199, s.7)

Ebû Talip dedi ki: “ iyi ama ya duyulursa! İki dudak arasından çıkan şey yayılır.”

Bu arab eyler beni virdi zebân

Hâri-i nâma olur bâis hemân

(c.6, b.200, s.7)

“Bu Arap kavmi beni diline dolar. Yanlarında beni hor görürler.”

6.1.13. Veysel Karânî’nin Hz. Muhammed (SAV) Sevgisi

Peygamber Efendimiz (SAV) zamanında yaşamış büyük velidir. İsmi Üveys bin Âmir el-Karnî’dir. Yemen’in Karn Köyü’nde doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. 657 (H.37) tarihinde şehîd edildi. Peygamber Efendimizin (SAV) sağlığında müslüman oldu. Fakat görmediği için Sahâbî olamadı. Peygamber Efendimiz (SAV) zamanında Medîne’ye gelmedi. Tâbiînün büyüklerinden olduğu hadîs-i şerîfte bildirildi. Hz. Ömer’in halîfeliği sırasında Medîne’ye geldi. Çok alâka ve hürmet gördü. Önceleri kendi memleketi Yemen’de yaşadı. Sonra Basra’ya gitti.

Veysel Karânî hazretleri, Yemen’de iken deve güder, geçimini onunla temin ederdi. Geçimi, yaşaması pek sadeydi. Hasta, âmâ ve ihtiyar annesinden başka kimsesi yoktu. Güttüğü develer için belli bir ücret istemez, ne verirlerse kabul ederdi. Fakir olanlardan hiç ücret almazdı. Aldığının yarısını sadaka olarak fakirlere dağıtır, kalanını da kendi ihtiyaçlarına ve annesine harcardı.

Müslüman olduktan sonra bütün ömrü boyunca sevgili Peygamberimizin aşkı ile yanıp tutuştu. Bir an bile Rabbini unutmadı. Kulluğunda o dereceye yükseldi ki, her hâli, her hareketi ve her sözü insanlara ibret ve nasihat oldu. Kimseden incinmemiş ve kimseyi incitmemiştir. Onun en önemli vasfı; Peygamber Efendimiz (SAV)’e olan aşkı, ibadete canla başla devamı ve annesine saygısıdır. Annesine çok hizmet edip, hayır duâsını aldı. Resûlullah

efendimizi görmeyi çok arzu ediyordu. Defalarca Peygamber Efendimiz (SAV)'i görmek için annesinden izin istedi. Annesi, kendisine bakacak kimsesi olmadığı için izin veremedi.

Peygamber Efendimiz (SAV); “Üveys-i Karnî, ihsân ve iyilikte Tâbiînin hayırlısıdır.” buyurdu. Resûlullah efendimiz, zaman zaman mübarek yüzünü Yemen tarafına döndürür ve “Yemen tarafından rahmet rüzgârı estiğini duyuyorum.” buyururdu. “Kıyamette Allahü Teâlâ Üveys sûretinde yetmiş bin melek yaratır ve Üveys'i onların arasında Arasat'a götürürler. Cennet'e gider ve Allahü Teâlânın dilediğinden başka mahlûk hangisinin Üveys olduğunu bilmez.” “Ümmetimden bir kimse vardır ki, Rebî'a ve Mudar kabîlelerinin koyunları kıllarının adedince kişiye kıyamette şefaath edecektir.” buyurdu. Arabistan'da bu iki kabîlenin koyunları kadar kimsenin koyunu olmadığı söylenmiştir. Eshâb-ı kirâm; “Yâ Resûlallah, bu kimdir?” dediler. Peygamber Efendimiz (SAV); “Allah'ın kullarından biri.” buyurdu. Biz hepimiz kullarız, ismi nedir? dediler. “Üveys.” buyurdu. Nerelidir? Dediler. “Karnlıdır.” buyurdu. O sizi gördü mü? dediler. “Baş gözü ile görmedi.” buyurdu. Hayret, size bu kadar âşık olsun da, hizmet ve huzûrunuza koşup gelmesin! Dediler. “İki sebepten: Biri hallerine mağlubdur. İkincisi ise benim dînime bağlılığından dolayıdır. İhtiyar bir annesi vardır. İmân etmiştir. Gözleri görmez, el ve ayakları hareket etmez. Üveys gündüzleri deve çobanlığı yapar, aldığı ücreti kendisinin ve annesinin nafakasına harcar.” buyurdu. Biz onu görür müyüz dediler. Hazret-i Ebû Bekr'e; “Sen onu kendi zamânında göremezsin.” Ama Hz. Ömer ve Hz. Ali'ye; “Siz onu görürsünüz. Sol böğründe ve avucunun içinde bir gümüş miktarı beyazlık vardır. Bu baras hastalığı beyazlığı değildir. Ona varınca, benim selâmımı söyleyin ve ümmetime duâ etmesini bildirin.” buyurdu.

Yâ dem-i Rahman idip feyz-i Yemen

Vasıl-i sûy-i Nebîdir bî-dehen

(c.2, b.1216, s.44)

“ Veya dilsiz, Peygamber Efendimiz (SAV)'e ulaşan, Yemen'den gelen, Rahman (c.c)'nin nefesidir.”

Yâ ider ol Fahr-i Âlemden zuhûr

Âsiye vakt-i şefâatde surûr

(c.2,b.1217,s.44)

“ Veya şefaath zamanı isyan edenleri sevindirecek Âlemlerin Nurun (SAV)'dan bir koku.”

Nefha-yâb-ı bûy-ı huld ol yârdan

Kılsın ifşâ bûy-ı Rahmânî Yemen

(c.4, b.561, s.23)

Hz. Peygamber (SAV)'in Yemen'den Rahman'ın kokusunu aldığı gibi sen de o sevgiliden ebediyet kokusunu al.

Didibûy-ı bü'l-aceb geldi bana

Kim Yemen'den buldu Fahrü'l-enbiyâ

(c.4, b.1847, s.71)

Bâyezid dedi ki, "Çok garip bir koku geldi bana, Hazret-i Peygamberin Yemen'den duyduğu koku gibi.

Ol Muhammed didişemmitdikçe ben

Bûy-ı Rahmânîvirirsûy-ı Yemen

(c.4, b.1848, s.71)

Hazret-i Muhammed (SAV) –Ben kokladıkça Yemen tarafından Hak kokusu almadayım – buyurmuştur.

Bûy-î cân-bahş itmede Râmîn'eVeys

Bûy-ı Rahmân nefha-perdâz-ı Üveys

(c.4, b.1849, s.71)

Veys, Ramin'e can bağışlayıcı koku göndermede; Üveys'ten Hak kokusu gelmede;

Kim Üveys ile Karan'dan bü'l-aceb

Bûy-ı hûbitdiResûl'ü pür-tarab

(c.4, b.1850, s.71)

Üveys'ten, Karan kabilesinden gelen garip ve güzel koku Peygamberi neşelendirdi.

Râh-ı Hak'da geldi çünVeys'efenâ

Hâk-i cismin kıldı mensûb-ı semâ

(c.4, b.1851, s.71)

Üveys, Hak yolunda yok olunca toprak bedeni göğe mensup oldu.

Çünhelîle ola mahlût-ı şeker

Çâşnî-i telh olur zîr ü zebr

(c.4, b.1852, s.71)

Çünkü helile şekerle karışınca acı tadı kalmaz, kaybolur.

Çünhelîle oldu varlıktanbaîd

Nakşı var ta'm-ı helîlenâ-bedîd

(c.4, b.1853, s.71)

Helile varlıktan uzaklaşınca sade şekli kalır, acılığı gider.”

Çünkü yok pâyân-ı kavî-i hoş-terin

Vahy-i gaybın diyelim Peygamberin

(c.4, b.1854, s.71)

Bu güzel sözün sonu yok! Peygamber (SAV)'in gayb âlemi vahyinden diyelim.

Hikâye Başlığı: Kâle'n-Nebî Sallallâhü Aleyhi Vesellem İnni Leecidu Nefese'r-rahmâni Min Kıbeli'l-Yemeni

Hazret-i Peygamber, Sallallahu Aleyhi Vesellem'in, "Ben Yemen Tarafından Rahman İsminin Rüzgârını Alıyorum" Diye Buyurması

Sonra rûh-ı Ahmed'e olsan yakîn

Cebreîleyler vukuuf-ı vâpesîn

(c.4, b.1910, s.73)

Sonra Ahmed (S.A.)'in ruhuna yakın olsan Cebrail senden geride kalır;

Dir ki eylersem makâmımdan güzer

Bende vardır bîm-i sûz-ı bâl ü per

(c.4, b.1911, s.73)

Ve der di, “Makamımı aşarsam kolumun, kanadımın yanmasından korkarım!”

6.1.14. Sîret Ve Sûret Güzelliği

“Ben Araplar’ın en güzeliyim” hadisi Cenab-ı Hakk’ın maddi ve manevi bütün güzelliklerini lutfettiği Hz. Peygamberin fiziki ve ahlâkî yönden mükemmelliğini gösterir. Zira Yüce Peygamber, fiziki güzelliğin timsali olan Hz. Yûsuf’u gölgede bırakacak bir yapıdadır (Yeniterzi, 1993a: 147), diğer yandan bizzat Kur’an-ı Kerim’de yüce bir ahlâk üzerine yaratıldığı açıkça belirtilmiştir:

“Ve sen elbette yüce bir ahlâk üzeresin.” (Kalem, 68/4)

Ol nemek k’andan Nebî emlâh idi

Cümleden tahdîs ile efsah idi

(c.1, b.2083, s.79)

O tuz ki ondan Nebi (SAV) güzelleşmişti; bu söz hepsinden daha doğru olmuştur.

Bâiş ol rûh-ı Nebî’ye cân-ı bed

Bî-târrûf eyledi inkârı şed

(c.4, b.3857, s.146)

Bu nedenle, kötü ruh inkâra saplandı da Peygamber Efendimiz(SAV)’in ruhunu tanıyamadı.

Ba’s-ı Ahmed’den mukaddem hod tamâm

Na’tı ta’vîz idi küffâra müdâm

(c.4, b.3859, s.147)

Ahmet (SAV)’in gelmesinden evvel, O’nun tüm vasıfları inkârcılar tarafından tam olarak bilinirdi.

Dirler idi bir Nebi eyler zuhûr

Tal'atıdır nûr u ikbâl u surûr

(c.4, b.3860, s.147)

“ Bir peygamber gelecektir. Yüzü; ışık, bereket ve refah kaynağı olacaktır.” derlerdi.

Şevk ile dirlerdi ey Rabbü'l-ibâd

An-karîb eyle bizi rû'yetle şâd

(c.4, b.3861, s.147)

Şevk ile derlerdi : “Ey biz kulların rabbi, tez zamanda onu görmekle bizi sevindir”

Eyleyüp nâmiyle istiftâh-ı kâr

Hep olurdu düşmenânı hâk-sâr

(c.4, b.3862, s.147)

O'nun ismiyle işlerine başlarlar ve onun sayesinde düşmanlarını perişan ederlerdi.

İtseler her kande harb-ı hevl-nâk

Anlara oldu gıyâs ol zât-ı pâk

(c.4, b.3863, s.147)

Nerede şiddetli bir savaşa başlasalar; o temiz zatın yardımı, onlara yetişirdi.

Kande olsa haste-i müzmin ayân

Zikri dârû-yı şifâ idi hemân

(c.4, b.3864, s.147)

Nerede müzmin bir hasta O'nu anacak olsa, hemen şifa ilacını bulurdu.

Nakşı olmuşdu anın sırr u alen

Anlara vird-i dil ü gûş u dehen

(c.4, b.3865, s.147)

Siması, gönüllerinin, kulaklarının ve ağızlarının gizli veya açık duası olmuştu.

Nakş-ı pâkin kande bulsun her şağâl

Belki fer'-i nakş idi ya'ni hayâl

(c.4, b.3866, s.147)

Ama her çakal onun temiz simasını nerede bulabilir? Belki de o, simasının bir yansıması veya bir hayalidir.

Olsa nakş-ı rûy-ı dîvâr üzre ger

Cûş ider dîvârdan hûn-ı ciger

(c.4, b.3867, s.147)

O'nun yansıması duvara aksetse, duvarın yüreğinden kan damlar,

İtse nakş-ı ferruhu anda zuhûr

Pes dü-rûyîden ider dîvârı dûr

(c.4, b.3868, s.147)

Nurlu siması ona (duvara) yansırca, duvar iki yüzlülükten uzaklaşırdı.

Oldu çün ehl-i safâ yek-rûy bes

Ol dü-rûyî ayb olur dîvâra pes

(c.4, b.3869, s.147)

Sefa ehli tek yüzlü olduğu için duvara ikiyüzlü olmak ayıp olur.

Cümle bu ta'zîm ü tefhîm ü vilâ

Sûretin gördüklerinde oldu lâ

(c.4, b.3870, s.147)

Bütûn bu övgü ve sevgiler O'nun yüzünü görünce yok oldu.

Seng-rîze sana nisbetle hamûş

Pîş-i Ahmed'de fasîh-i nükte-gûş

(c.6, b.878, s.33)

Sana nispetle taş parçaları suskundular. Ahmet (SAV)'in yanında ise güzelce konuşurlar.

Mescid içre bildin ol câmid sûtûn

Oldu dil-bend- şeh-i mu'ciz nümûn

(c.6, b.879, s.33)

Mescitteki kütüğü sen cansız bilirsin; ama o, Peygamber Efendimiz (SAV)e âşık olmuştur.

6.1.15. Mübarek İsimleri

Muhammed, Mustafâ, Mahmûd, Ahmed, Resûl-i Emîn, Hayru'l Mürselîn gibi isim ve sıfatlarla tavsif edilir (TDEA, C.6: 417-418). Üç yüzü aşkın adı ve sıfatı vardır (Kandemir, 2005: 423). Hz. Peygamber'in Kur'an-ı Kerim'de geçen isimleri:

Ahmed, Emîn, Beşîr, Bürhân, Hâtem, Dâî, Resûlü'r-Rahme, Sirâc, Münîr, Sırât-ı Müstakim, Tâ-Hâ, Yâ-Sîn, Hâ-Mîm, Abd, Urvetü'l-Vüskâ, Kademü's-Sıdk, Muhammed, Müddessir, Müzzemmil, Mustafâ, Müctebâ, Nebiyyü'l-Ümmî, Nezîr, Ni'metu'llâh, Hâdî. (Yeniterzi, 1993a: 423)

6.1.15.1 Ahmed

Peygamber (SAV)'imizin en çok kullanılan ikinci ismi Ahmed'dir. Bu isim de“Hamd” kökünden türemiş olup “Cenab-ı Hakk'ı herkesten daha iyi ve daha çok öven; herkesten daha çok övülen” manalarına gelmektedir. (Kandemir, 2005: 423)

Hiz. Peygamber'in Hiz. 'Îsâ (AS) tarafından bu isimle müjdelendiği Kur'an-ı Kerim'de bildirilir:

“Hatırla ki, Meryem oğlu 'Îsâ (AS): Ey İsrâiloğulları! Ben size Allah'ın elçisiyim, benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı ve benden sonra gelecek Ahmed adında bir peygamberi de müjdeleyici olarak geldim, demişti. Fakat o, kendilerine açık deliller getirince: Bu apaçık bir büyüdür, dediler.” (Saff, 61/6)

Cenab-ı Hakk, insanlığın babası Hazret-i Âdem'i yaratmıştı. Başını kaldırıp bakan Hz. Âdem, gökyüzünde muazzam bir nûr ile bir isim yazılı gördü: "Ahmed"

Hız. Âdem merak edip nûru sordu. Cenab-ı Hakk da şu cevabı verdi: "Bu senin zürriyetinden bir peygamberin nûrudur ki, onun ismi göklerde Ahmed ve yerlerde Muhammed'dir. Eğer o olmasaydı, seni yaratmazdım." (Ateş, 1993: 21)

Tâ ki handân ola cânın tâ ebed

Hemçü cân-ı pâk-i Ahmed bâ-Ehad

(c.1, b.237, s.11)

Canın, Cenabı Hakk'la birlikte olan temiz ruhlu Ahmet gibi, sonsuza kadar gülsün, huzur bulsun.

Şîr-i peşmîn oldu nakş-ı bü'l-aceb

Kim Müseylem eyledi Ahmed Lâkab

(c.1, b.333, s.14)

Dilencinin kıyafeti sade ve deliklidir, Müseylem, Ahmed lakabını vermiştir.

Bu Müseylemde lâkab kezzâb idi

Fahri âlem hod ulü'l-elbâb idi

(c.1, b.334, s.14)

Müseylem'in lakabı yalancı idi; Âlemlerin nurunun (Muhammet s.a.v) min lakabı, en akıllı idi. Müseylem, Peygamber Efendimiz (SAV) zamanında kendisine Rahman adlı bir melek tarafından peygamberlik gönderildiğini iddia eden bir sapkın.

Ol sebebdan itdi ashâb-ı resûl

Ekser istihbâr-ı nefis-i gûl

(c.1, b.379, s.16)

Bu sebeple, ashabı Resul'e (Muhammet SAV) düzenbaz nefsi sorarlardı.

Hikâye Başlığı: İncilde Na't-ı Sultân-ı Enbiyâ Mestûr Olup Salavâtullahi Ve Selâmün Aleyh Ta'zîm Ve Terk-i Ta'zîm İtdiklerin Beyânıdır.

Hikâye Başlığı: İncil’de Sultân-ı Enbiyânın (Hz. Muhammed’in) Medhi Yazılmış Olup Salavatullah Aleyhi Tanzîm Etmeleri Ve Etmemeleri

Oldu İncil içre nâm-ı Mustafâ

Ya’ni na’t-ı gevher-i bahr-i safâ

(c.1, b.756, s.30)

Safa denizinin mücevherinin övgüsü yani Mustafa’nın (SAV) övgüsü İncil de vardır.

Yok, idi şerr-i emîrân u vezîr

Nâm-ı Ahmed’de serâpâ müstecîr

(c.1, b.761, s.30)

Emirlerin ve vezirlerin şerlerinden emniyette idiler; Ahmed’in (SAV) adına sığınmışlardı.

Anların nesli dahi dahi bisyâr idi

Nûr-ı Ahmed anlara pes yâr idi

(c.1, b.762, s.30)

Onların nesli çok kalabalıktı; Ahmed (SAV)’in nuru onlara yar idi.

Bir gürûhu lîk nasrânîlerin

Kadrini fehm itmedi ol gevherin

(c.1, b.763, s.30)

Lakin Hristiyanlar’ın bir bölümü O mücevherin değerini anlamadılar.

Oldular ser-keşte-yi şûr u fiten

Mihnet-endûz-ı vezîr-i şûm-ı fen

(c.1, b.764, s.30)

O ilmi uğursuz vezir yüzünden, fitneleriden ötürü hor ve hakir oldular.

Dini dünyada idüp hâbt ü hata

Oldu ol tomârlar dâm-ı belâ

(c.1, b.765, s.30)

Din ve dünya işlerinde hataya düştüler, o tomarlar başlarına bela oldular.

Nâm-ı Ahmed'de olunca bu havâs

Nûr-ı zîşânı ider bin feyz-i has

(c.1, b.766, s.30)

Ahmed isminde bu özellik olunca; onun şanın nuru bin has feyz eder.

Nâm-ı Ahmed oldu gör hısn-ı hasîn

Zâtı hod Mahmûd u Mes'ûd u Emîn

(c.1, b.767, s.30)

Admed ismi sağlamlar sağlamı olunca; zatı; şanı yüce, mutlu ve emin oldu.

Sâlihîni eyler ol kâr-ı savâb

Mazhar-ı mîrâs-ı Evrense'l-kitâb

(c.1, b.776, s.31)

Doğru iş yapmak, iyiliğe vesiledir; evrensel kitabın mirasına mazhardır.

Oldu irfan ehlinin maksadları

İktibas-ı şu'le-i peygamberî

(c.1, b.777, s.31)

İrfan ehlinin amaçları, peygamberin ateşini nakletmektir.

Dîn-i Ahmed'de olup abd-i Ehâd

Ola gör vâreste-i Bû cehl-i bed

(c.1, b.816, 32)

Ahmed'in yolu Hakk'a kul olmaktır; Cahillerin babası'ndan ebediyen kurtul.

Sikkeden nâm-ı şehân olmakda red

Nâm-ı Ahmed oldu bâkî tâ ebed

(c.1, b.1155, s.45)

Paradan şahın ismi silinir; Ahmet (SAV) ismi sonsuza kadar kalır.

Nâm-ı Ahmed'de rusul mevcûddur

Sad adâdında neved ma'dûddur

(c.1, b.1156, s.45)

Ahmed isimli peygamber mutlaka vardır; yüz sayısında doksanın olması gibi.

Gördün ey Ahmed ki bu kavm-i mülûk

Olmada dârende-i sem'-i sülûk

(c.2, b.2089, s.75)

Ey Ahmet (a.s), bu kavim sahipleri (önderler) seni dinlemeye başlayınca gördün ki;

Nusret-i dîn ideler bî-keşmekeş

Anlara tâbi' arab ile Habeş

(c.2, b.2090, s.75)

“ Bunlar çekişmeden dine yardım ederler. Onlara Habeş (halkı) ve Arap (toplumu) onlara tâbidir.”

Ol darîrin Ahmed akrabiyyeti

Oldu sad şâh u vezîrin hasreti

(c.2, b.2094, s.75)

Ey Ahmet (a.s) ! O körün (Hak Teâlâ'ya) yakınlığı yüzlerce şahın ve vezirin hasretiydi.

Ahmedâ mâl ile olmaz bunda sûd

Sîne lâzım aşk ile pür derd ü dûd

(c.2, b.2097, s.75)

Ey Ahmet (a.s)! Burada malın bir getirisi olmaz. Aşk derdi ve sisi ile tamamen boyanmış bir gönül gereklidir

İki üç ebleh iderse ittihâm

Şâhid-i Hak'dır sana rabbü'l-enâm

(c.2, b.2100, s.75)

İki üç akılsız seni itham etse de (aldırma). Âlemlerin sahibi senin doğruluğuna şahittir.

Didi ikrâr-ı cihândan fârigam

Ol ki Hak'dır şâhidi ana ne gam

(c.2, b.2101, s.75)

(Ahmet SAV) Tekraren “ Dünaya'dan uzağım.” dedi. Şahidi Hak Teâlâ olana üzölmek yoktur.

Saltanat anda ola tâ sermedî

Hemçü izz-i milk-i din-î Ahmedî

(c.2, b.3239,s.117)

“ Hükömranlığı, Ahmet (a.s)'ın yüce dini gibi ebedi oldu.”

Ademoglunda ayandır zur-ı dest

Askeri bir kabza hak itmez şikest

(c.3, b. 3684, s.140)

İnsanoğlunun gücü bellidir. Bir avuç toprak bir orduyu dağıtamaz.

Dest dest-i Ahmedi rami huda

Nefy ü isbat iki nisbetde reva

(c.3, b. 3685, s.140)

El, Ahmet (SAV)'in eli ama atan Hak Teâlâ'dır. Bu iki nisbet de nefiy de ispat da doğrudur.

Gerçi çok ferzendisâhib-râzdır

LikAhmed cümleden mümtâzdır

(c.4, b.1037, s.41)

Gerçi onun pek çok hünerli çocukları varsa da, Ahmed (S.A.) hepsinden mümtazdır.

Oldu bu arz u semâmesrûr- u şâd

Çünküdogdu ol mehl-i burc-ı reşâd

(c.4, b.1038, s.41)

Arz ve semâ, -Bizden, o kemâl burcunun ayı doğdu- diye sevinip şâd olmada.

Hikâye başlığı: Müddeîyi Da'vâdan Zecr ü Mütâbât-ı Enbiyâ Ve Evliyâyâ Emr Beyânıdır

İddiacıyı Dâvasından Geçirmeye Zorlama, Peygamberlere Ve Velîlere Tabi Olması Emri

Bû Müseylem didi ben de Ahmed'im

Dîn-i Ahmed'de hilâf-ı maksadım

(c.4, b.1716, s.66)

Ebu Müseyleme, “Ben de Ahmed'im; maksadım Ahmed'in dinini bozmaktır!” dedi.

Sen ana söyle var itme dakk u lak

Olma magrûr evvele encâma bak

(c.4, b.1717, s.66)

Sen ona var söyle ki, “Boşuna laf etme, evvele bakıp mağrur olma, encama bak!

Rehber-i hırs u tama' olma müdâm

Geçme pîş-i şem'a pey-rev ol tamâm

(c.4, b.1718, s.66)

Hırs ve tama ile rehberliğe kalkışma, mumun önüne geçme, onun ardınca git.”

Sikke-i şâhân ider tagyîr-i nâm

Sikke-i Ahmed müebbeddir müdâm

(c.4, b. 2895, s.110)

Padişahların sikkelerindeki isimler değişir de Ahmet (SAV)’in sikkesindeki isim değişmez.

Âkıbet-bîn idi ol Ahmed dahi

Bunda gördü mü be mi hep dûzahı

(c.6, b.1380, s.52)

Ahmet (SAV) de sonuçları görebilirdi. Dünya da cehennemi parça parça görürdü.

Ahmed-i Muhtâr’ı maksûd itdi Hak

Nazm-ı Kur’ân oldu muksşm bi’ş-şafak

(c.6, b.1521, s.57)

Hak Teâlâ, şafağa yemin ettiğinde şanı yüce olan Ahmet (SAV)’i kast etmiştir.

6.1.15.2. Mustafâ

Efendimiz (SAV)’in yaygın adlarından biri de Mustafâ olup “seçkin ve seçilmiş” anlamında bir sıfattır (Kandemir, 2005: 423). O’nun insana has kötü huylardan uzak, saf ve tertemiz olduğunu, seçkinliğini belirtir. (Yeniterzi, 1993a: 188)

Ekser ehlü’l-cennetü’l-bülh ey peder

Anın içündidi ol Fahrü’l-Beşer

(c.4, b.1441, s.56)

Ey babam, Hazret-i Peygamber bunun için, “Cennet ehlinin ekserisi aptallardır” buyurmuştur.

6.1.16.Mucizeleri

Mucize; peygamberlerde ortaya çıkan, onlara Cenab-ı Hakk'ın bir lütfu ve peygamberliklerini isbat için bir imkân olarak verilen, insanların bir benzerini ortaya koymaktan aciz kaldıkları olağanüstü (hârikulâde, fevkalâde) haller, hadiselerdir. (TDEA, C.6: 410)

Mucize kelimesi yaygın olarak kullanılmasına mukabil, aynı mâna Kur'an-ı Kerim ve hadislerde ayet, bürhân, hüccet, delil ve alâmet kelimeleriyle ifade edilmiştir. (Yeniterzi, 1993a: 283)

Hz. Peygamber'in (SAV) mucizeleri üç kısımda toplanmaktadır:

1. Her asırdaki akıl sahibi insanlara hitap eden aklî (ilmî) ve manevî mucize ki, bizzat Hazret-i Peygamber'in sözleri ile de teyid edildiği üzere, bu Kur'an-ı Kerim'dir.
2. Onun devrinde yaşayan insanların duyu organları ile müşahede ettikleri tabiatüstü olaylardır. Bunlardan bir bölümü Peygamber Efendimiz (SAV)'in zatı ile ilgilidir:

Baba ve anası tarafından nûrunun sulbüne ve rahmine intikal ettiği kimselerin alında bir nûrun parlaması, geçmiş mukaddes kitaplarda haber verildiği gibi yüksek vasıfta yaradılışı, sünnetli ve göbeği kesik doğmuş olması, sırtında iki küreği arasında kalbinin hizasında Hâtem-i nübüvvet adı verilen bir peygamberlik mührünün bulunuşu, sûtanneye verildiğinde görülen harikalar (bir bulutun ona daima gölgelik etmesi, onun gölgesinin yere düşmemesi vs.), yine sûtanne nezdinde iken kalbinin çıkartılarak melekler tarafından semâvî su ile yıkanması, yüce ahlâkı ve örnek davranışı gibi.

Diğer bir bölümü de Hazreti Peygamberin zatının dışındaki olaylardır:

Mirac, Ay'ın ikiye ayrılması, taşın konuşması, ağaçların yürümesi, kuru hurma ağacının meyve vermesi, parmaklarının arasından su fişkırması gibi.

3. Cenâb-ı Hakk tarafından Hz.Peygamber'e haber verilen geçmişe ve geleceğe dair olaylardır. Ayet ve hadis olarak vaz edilmiştir. Haberî mucizeler denilen bunların ümmî (okuması ve yazması olmayan) ve diğer kitap ehli kimselerle birlikte bulunmamış bir kimseden çıkmış olması, mucizevî mahiyetleri hakkında başlı başına kuvvetli bir delildir. (Yeni Türk Ansiklopedisi, C.7: 2472)

Sıhhatin yok ise it arz-ı tabîb

Sıhhatin ol hissin kesb-i Habîb

(c.1, b.315, s.13)

Sağlığın yerinde değilse tabibe git; o sıhhatli hissi de en sevgiliden (Muhammet s.a.v.) iste.

Hikâye Başlığı: Sütûn-ı Hannâne'nin İniltisi Beyânındadır Ki Ashâb-ı Güzîn Rıdvânu'llâhi Teâlâ Aleyhim Ecmaîn Yâ Resûlü'llâh Esnâ-yı Va'z U Beyânınızda Mübârek Cemâl-i Şerîfinizi Rü'yet Müteazzîrdir Deyu Minber İnşâ Eylediklerinde Ceze'ün-Nahlin Enîn Ü Nâle İdüp Cümle Huzzârın İstimâ'ı Ve Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Ve Sellem Hazretlerinin Sütûn İle Suâl Ve Cevâbıdır

Hannâne Direğinin İniltisi Seçkin Ashâb (Allah Hepsinden Rızî Olsun)'ın “Ya Resûlâllah, Va'zınız Sırasında Mübârek Yüzünüzü Görmek Güç Oluyor” Diye Minber İnşa Ettiklerinde Direğin Teessürden İneyip Ve Oradakilerin Bunu İşıtmesi Ve Resûl-i Ekrem (SAV) Direk İle Konuşması

Cez-i nahle kâr idüp hicr-i Resûl

İnledi mânend-i erbâb-ı ukûl

(c.1, b.2197, s.84)

Resullah (s.av)'tan ayrıldığı için hurma kütüğü akıl sahipleri gibi inledi.

Meclis ü va'z idi itdikçe hanîn

İstimâ' eylerdi cümle mü'minîn

(c.1, b.2198, s.84)

Sohbet meclisinde ağlardı; oradaki tüm müminler üzülürlerdi.

Kaldılar hayretde Ashâb-ı Resûl

Kim ola nâlede fer'-i bî-usûl

(c.1, b.2199, s.84)

Sahabeler, onun usulsüzce inlemesine hayret ederlerdi.

Didi Peygamber nedir bu ey sütûn

Didi bağrım oldu hicrânınla hûn

(c.1, b.2200, s.84)

Pegamber “ ey kütük, ne yapıyorsun?” dedi. Kütük de “ayrılığından bağrım yanmakta” dedi.

Ben olurken sâye-dâr-ı hizmetin

Şimdi minberdir makam-ı Hazretin

(c.1, b.2201, s.84)

“ Ben senin hizmetinde göldeydim, şimdi senin makamın minderdir” dedi.

Pes ana didi Nebî kim ey dıraht

Sende pinhân sırr-ı sa'd-encâm-ı baht

(c.1, b.2202, s.84)

Bunun üzerine Peygamber (SAV) “ey ağaç, sen de baht yıldızının sırrı gizlidir” dedi.

İster isen olası nahl-i güzîn

Halk-ı âlem ola senden miyve-çîn

(c.1, b.2203, s.84)

“ İstersen en seçkin hurma ol, tüm yaratılmışlar senden meyve toplasın.”

Yâ seni Hak serv-i ra'nâ eyleye

Âlem-i bâkîde ikbâ eyleye

(c.1, b.2204, s.84)

“Ya da Hakk, seni güzel bir servi yapsın; sonsuzluk âleminde seni sonsuza kadar yaşatsın.”

Didi matlûbum bekâdır dem be dem

Dinle ey gâfil ağaçdan olma kem

(c.1, b.2205, s.84)

Kütük “isteğim baki olmandır” dedi; Ey gafil dinle de ağaçtan aşağı olma!

Ol sûtûnu eyledi defn-i zemîn

Haşr ola merdüm gibi tâ yevm-i dîn

(c.1, b.2206, s.84)

(Hz.Peygamber)Din günün de insanlar gibi diriltilmesi için o hurma ağacını toprağa gömdü.

Mu'cizât-ı Ahmed ü Mûsâ'ya bak

Bil sûtûn u mârı çûb u nâya bak

(c.1, b.2231, s.85)

Ahmed'in (SAV) ve Mûsâ (AS)'nın mucizelerine bak; inleyen kütüğe ve yılan olan değneğe bak.

Kim âsâ mâr u sûtûn itdi hanîn

Penç nevbet oldu ziyb-i ehl-i dîn

(c.1, b.2232, s.85)

Dindarlar, asanın yılan olduğunu ve sütunun inlediğini günde beş defa (duyururlar).

Olsa nâ-ma'kûl u müstahsen bize

Hâcet olmazdı bu denli mu'cize

(c.1, b.2233, s.85)

(İman) mantıklı ve sevilen bir şey olsaydı; bu kadar mucizeye gerek kalmazdı.

Hikâye Başlığı: Huzur-ı Faizü'-nur Mustafa'ya Sallallahü Taâla Aleyhi Vesellem Bir Kâfire Avret Tıfl-ı Şir-Haresiye Gelüp Tıfl Îsâ (AS) Gibi Risalet Ve Mu'cizâtına Natık-ı bi'l-hakk olgudur

Nurun Kaynağı Mustafa (SAV)'in Huzuruna Süt Emen Çocuğuyla Bir Kâfir Karısının Gelmesi ve Resulullah'ın Mucizesiyle Çocuğun Îsâ (AS) Gibi Konuşması

Karyeden bir kâfire avret hemân

İtdi hayrû'l-mürselini imtihân

(c.3, b. 3242, s.123)

Köyden bir kâfir kadın geldi, Hayrül Mürselin (Muhammed SAV)'ı sınamaya kalktı.

İtdi Peygamber huzurunda karâr

İki aylık tıflın itmiş der-kenâr

(c.3, b. 3243, s.123)

Peygamber Efendimiz(SAV)'in huzuruna vardı, kucağında 2 aylık bebeği vardı.

Didi kudek sellemallâhü aleyk

Ya Resulallâhi kad ci'na ileyk

(c.3, b. 3244, s.123)

Çocuk “ Ey Allah'ın Elçisi (SAV), Allah'ın selamı üzerine olsun, işte huzuruna geldim.” dedi.

Maderi hışm ile didi ol hamûş

Bu şehadet kimden oldu zib-i gûş

(c.3, b. 3245, s.123)

Annesi sinirlendi,“sessiz ol, bu şahitliği sana kim söyledi?” dedi.

Sana kimler itdi ta'lim ey püser

Tıfl iken geldi lisanından haber

(c.3, b. 3246, s.123)

“ -Ey çocuk, sana kim öğretti de çocuk olduğun halde konuşabiliyorsun?-" (dedi.)

Didi hak bildirdi sonra cebreil

Bu beyan-ı hakk için oldu delil

(c.3, b. 3247, s.123)

Çocuk “ Hak Teâlâ emretti, Cebrail (a.s) bildirdi. Konuşmam, Hak Teâlâ için delildir.” dedi.

Didi kande didi bala'yı serin

Görmez isen eyle âli manzarın

(c.3, b. 3248, s.123)

(Anne) “ Cebrail (a.s) nerede?” dedi. Çocuk da “ Başını kaldır da bak, görmüyor musun?” dedi.

Cebreil itmiş başın üzre karâr

Bana virdi yüz delil-i i'tibâr

(c.3, b. 3249, s.123)

“- Cebrail (a.s) başının üstünde duruyor, bana güvenilir yüzlerce delil vermektedir.-” dedi.

Didi kim gördün mü sen didi beli

Farkına piraye çün bedr-i celi

(c.3, b. 3250, s.123)

(Anne) “ Sen görüyor musun” dedi. Çocuk da “ Evet görüyorum, başının üstünde dolunay gibi parlamakta.” dedi.

Bana ta'limi anın vâsf-ı Resûl

İtdim esfelden ben a'laya vusûl

(c.3, b. 3251, s.123)

“-Bana Allah'ın Elçisi (SAV)'in özelliklerini anlatıyor. Sefillikten yüceliğe ulaştım.-” dedi.

Didi peygamber ki ey tıfl-ı radi'

Bana ismin söyle kim oldun refi'

(c.3, b. 3252, s.123)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Ey süt emen çocuk, bana ismini söyle, artık yücelerdesin.” dedi.

İtdi hak abdü'l-aziz' -i bana nâm

Abd-i uzza dir iken kavm-i liâm

(c.3, b. 3253, s.123)

Çocuk “ bu aşağılanmış kavim bana –Uzza’nın kulu- diyorlardı; Hak Teâlâ, adımı – aziz’in kulu- olarak belirledi.” dedi.

Eyledim uzza-yı merdud-ı nükûl

Ol huda hakkı seni itdi Resûl

(c.3, b. 3254, s.123)

“- Bana atfedilen Uzza’yı reddettim. Seni elçisi kılan Allah, tek gerçektir.-” (dedi.)

İki aylık tıfl iken çün bedr-i tâm

Balig ü kâmil gibi itdi kelâm

(c.3, b. 3255, s.123)

İki aylık bebekken dolunay olmuş, olgun insanlar gibi söz söyler olmuş.

Seng ider sultan-ı kevmeyn’e selâm

Kuh ider yahya’ya irsal-i peyâm

(c.3, b.1023, s.39)

Taş, iki cihanın Sultanı’na (SAV) selam verir; dağ Yahya (a.s)’a haber verir.

Ya meger şol ebr ola fânî-i râh

Olmaya tâ ol hicâb-ı rûy-ı mâh

(c.5, b.712, s.29)

O yağmurun yağması Peygamber Efendimiz(SAV)’in mucizesiydi. Bulut mahvoldu gökle aynı renk oldu.

Hem ola sûret-nümâ-yı vasf-ı lâ

Hemçü cism-i enbiyâ vü evliyâ

(c.5, b.713, s.29)

Bulut yine buluttur ama bulutluk özelliklerini kaybetmiştir. Sabır da âşıkların vücudunu böyle ettiğini bil!

6.1.16.1. Kur'an-ı Kerim

Kur'an-ı Kerim, Arap milletinin dil ve edebiyatının zirvede olduğu bir dönemde iken gelmiş ve terkip güzelliği, kelimelerin tenasübü, fesahati, i'câzı ve Arap geleneğini aşan belâgatiyle, söz erbabını acze düşüren bir mucize olmuştur. (Yeniterzi, 1993a: 287-288)

“Ona Rabbinden (başkaca) mucizeler indirilmeli değil miydi? derler. De ki: Mucizeler ancak Allah'ın katındadır. Ben ise sadece apaçık bir uyarıcıyım. Kendilerine okunmakta olan Kitab'ı sana indirmemiz onlara yetmemiş mi?” (Ankebût, 29/50-51)

“Her peygamberin ümmeti tarafından tanınan bir mucizesi vardır. Benim mucizem, bana vahyolunan Kur'an'dır.²⁹” hadisi bu ebedî mucizenin önemini gösterir.

Kur'an-ı Kerim, ümmî olan, okuma yazma bilmeyen, eline hiç kalem almamış olan Hz. Peygamber'e vahiy yoluyla bildirilmiştir.

Mustafa lazım ki cismi can ola

Feyz-i rahman alleme'l-kura'an ola

(c.3, b. 597, s.17)

Rahman'ın feyzi ve Kur'an âlimi olabilmesi için Mustafa'nın canlı ve yaşıyor olması gereklidir.

Hikâye Başlığı: Kur'an-ı Mecidi Asâ-yı Mûsâ'ya ve Resul-i Ekrem Hazretlerinin Cefatını Hab-ı Mûsâ'ya Ve Haşa Tagyir-i Kur'an'a Kasd İdenleri Mûsâ Aleyhi's-selâm Suret-numâ-yı Hab Oldukda Ol İki Sahir-zâdenin Asâya Kasd İtdiklerinin Teşbih Tarıkıyla Beyanıdır

Yüce Kur'an'ın Mûsâ (AS)'nın Asâsına, Resul-i Ekrem Hazretlerinin Vefatının Mûsâ'nın Uykusuna, Hâşâ Kur'anı Değiştirmek İsteyenlerin, Mûsâ Aleyhisselam Uyurken O İki Sihirbaz Çocuklarının Asâ'ya Kesdetmelerine Benzemesi

Mustafa'ya va'de itdi gird-gâr

İntikalinde benim kur'an'a yâr

(c.3, b.1202, s.46)

Hak Teâlâ (c.c), Mustafa (SAV)'ya vaatlerde bulunup, “ Sen ölünce Kur'an'ı koruyacak olan benim.” buyurdu.

²⁹ Buharî, Fezâilü'l-Kur'an 1; Müslim, İman 239.

Kim kitab u mu’cizin itdim sedîd

Mümteni’ Kur’an için naks u mezîd

(c.3, b.1203, s.46)

“-Mucizevî kitabını ben yücelttim. Kuran’dan bir şeyin eksilmesi mümkün değildir.”
(buyurmuştur.)

İki âlemde sana ben pasbân

Kim hadisindir emin-i tainân

(c.3, b.1204, s.46)

“-İki âlemde de koruyucun ben oldum. Sözlerinin kınayıcılardan korunmuştur.”
(buyurmuştur.)

Gerçi Kur’ân’ı Nebî muhbîr olur

Kim Kelâm-ı Hak dimez kâfir olur

(c.4, b.2143, s.82)

Kuran’ı kerimi peygamber söylemişse de onun (Kuran’ın) Hak Teâlâ’nın keliması olduğuna inanmayan kâfir olur.

(c.4, b.2143, s.82)

6.1.16.2. Sünneti

Hazret-i Muhammed SAV’in Müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışlarıyla şu ya da bu konuda söylemiş olduğu sözlerin tümü, Hazret-i Muhammed SAV’in koyduğu kurallar ve Müslümanlara gösterdiği yoldur.

Nefs-i vâhid Hak Resûl’ün sünneti

Yoksa nefsendir adâvet hasleti

(c.2, b.3750,s.135)

Tek bir nefes gibi olmak Allah’ın Elçisi’nin sünnetidir. Yoksa nefsin doğasında düşmanlık vardır.

Kıl melek-veş acz-i la-ilme lenâ

Dest-girin ola ta allemtenâ

(c.3, b.1135, s.43)

Melekler gibi, “ Bizim bilgimiz yok” diyerek acizliğini bildir de “ Ancak Senin bildirdiğini biliriz.” Sözü elinden tutsun.

Kesb-i mekteb olmsa harf-ı bilâd

Sünnet-i ahmed'dedir nur-ı hıcâ

(c.3, b.1136, s.43)

Hecelemeyi bu okulda öğrenmen akıl nuru Ahmet (SAV)'ın sünnetidir.

6.1.16.3. Hadîs-i Şerîfleri

Hadis-i şerif, Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (SAV)'in sözlü ifadelerinin tümünü kapsayan bir tanımdır. Hadis-i şerifler, ümmet için en hayırlı hazine değerindedir. Kur'an-ı Kerim'in en iyi tefsirini yapan ve ona göre yorumlayan peygamber, ümmetine tavsiyelerde ve öğütlerde bulunmuştur. Hatta bazı sözleri ayet hükmündedir. (Hadis-i Kudsiler gibi)Hadis-i Şerifler sünnetlerin sözlü ifadeleridir.

Gör ne der kavlinde ol sadr-ı sudûr

Lâ salâte temmet illâ bi'l-huzûr

(c.1, b.394, s.16)

Büyükler büyüğü konuşmasında ne diyor dinle; “ gönül huzur bulmadıkça namaz tamam olmuş olmaz.”

Hüccet-i lâyüldegul mü'min bana

Kavli peygamberle oldu reh-nümâ

(c.1, b.943, s.37)

Peygamberin “ mümin aynı yerden iki defa ısırılmaz” sözü, yolunu aydınlattı.

Didi şır oldu tevekkül müştehab

Lîk sünnetdir mürâât-ı sebeb

(c.1, b.948, s.37)

Aslan “ tevekkül etmek iyidir, lâkin sebeplere de bağlanmak gerekir.” dedi.

Cehd ü kesb evlâ tevekkülde ayân

Kim habib-i Hak olursun bi-gümân

(c.1, b.949, s.37)

“Çalışıp kazanmak, sadece tevekkül etmekten iyidir ki böyle yaparak şüphesiz Hakk’ın sevgilisi olursun.”

Didi peygamber tevekkül üzre hem

Merkebi pâ-beste itmekdir ehem

(c.1, b.950, s.37)

Peygamber “ önce eşeği bağlamak sonra tevekkül etmek gerektir” dedi.

Remz-i el kâsîb habîbullâhı gör

Kim tevekkülde sebebden râhı gör

(c.1, b.951, s.37)

Çalışmanın işareti Allah’a sevgili olmaktır, bil; tevekkül etmenin yolu sebeplere bağlanmaktır, bil.

Mâl olursa emr-i dîn için usûl

Ni’me mâlün salihun didi Resûl

(c.1, b.1025, s.40)

Resul “ Salih kazançtan elde edilen mal ve nimet din yolunda harcanmak için daha uygundur”dedi.

Oldu peygamber kelâmı bu sühen

Çün dedi el-müsteşâru mu'temen

(c.1, b.1085, s.43)

Peygamber'in sözü “danışılan kişi itibar sahibi olmalıdır” şeklindedir.

Meşveret eylerdi peygamber nihân

Bî-haber re'y-i şerîfinden cihân

(c.1, b.1093, s.43)

Peygamber gizlice istişare ederdi; şerefli kararından cihanın haberi olmazdı.

Re'yini remz ile eylerdi misâl

Evvel ü âhir olunmazdı hayâl

(c.1, b.1094, s.43)

Düşüncesini örnek vererek anlatırdı; öncesi ve sonrası hayal edilemezdi.

Didi Peygamber temârüz eyleyen

Şübhesiz oldu marîz-i cân u ten

(c.1, b.1117, s.44)

Peygamber “ yalan söyleyenin, şüphesiz ruhu ve bedeni hastalanır.” dedi.

Her nefes var mevt ü ric'at âdeme

Didi bir sâat Peygamber âleme

(c.1, b.1194, s.47)

İnsan için her nefeste ölmek ve geri dönmek vardır; Peygamber (SAV) “kıyamet vardır” dedi.

Oldu mü'min mü'minin âyînesi

Bu sözün nutk-ı nebî gencînesi

(c.1, b.1382, s.54)

Mümin, müminin aynasıdır; bu peygamber söz hazinesindedir.

Virdi ta'zim ile Fârûk'a selâm

Didi Peygamber selâm andan kelâm

(c.1, b.1487, s.58)

Saygılı bir şekilde Faruk'a selam verdi; peygamber de “önce selamlaşın sonra konuşun” demiştir.

Didi Peygamber ki ey tâlib hazer

İtme her matlûba sa'y-i bî-eser

(c.1, b.1670, s.65)

Peygamber “ ey talip, talep ettiğin dereceye ulaşanlarla uğraşma.” dedi.

Hikâye Başlığı: Mâşallâhu Kân Tefsîrindedir

“ Allah'ın Dilediği Olur, Dilemediği Olmaz” Hadîs-i Şerîfinin Tefsîri

Bu sühenler kim Didim pür-pîçdir

Bî-inâyet hiç ender hiçdir

(c.1, b.1949, s.75)

Karma karışık sözler ettim; tanrının inayeti olmazsa hiç içinde hiçtir.

Bî-inâyât-i Hüdâ vü yâr-ı Hak

Ger melek olsan degilsin müstahâk

(c.1, b.1950, s.75)

Hakk'ın ve Hakk dostlarının inayeti olmazsa melek dahi olsan hiçbir şey hak edemezsin.

Ey Hüdâ sensin bize hâcet-pezîr

Yok, seninçün hiç şerîk ü hiç nazîr

(c.1, b.1951, s.75)

Ey rabbim, tüm ihtiyaçlarımızı gideren sensin; senin eşin benzerin ve ortağın yoktur.

İktidâ-yı âl ü sahba kıl hucûm

Didi peygamber ki sahba ke'n-nucûm

(c.1, b.2021, s.77)

Peygamberin sahabelerine tabi olun; Peygamber “sahabeler yıldızlar gibidir” demiştir.

Didi Tûba men reânî Mustafâ

Ve'l-lezî yabsur limen vechî reâ

(c.1, b.2022, s.77)

Mustafa (SAV) “beni görenlere ve beni görenleri görenlere mutlu” dedi.

Didi Peygamber zehî izzet ana

Bakdı ol ashâbıma yâhûd bana

(c.1, b.2023, s.77)

Peygamber “Beni ya da ashabımı görenlerin şanı ne yücedir.”

Hikâye Başlığı: İinne Lirabbiküm Fî Eyyâmı Dehriküm Nefehâtin Elâ Fetearrezû Lehâ Hadîs-i Şerîfinin Beyânıdır

**“Zamanınızın Günlerinde Muhakkak Ki Rabbınızın Güzel Kokuları Vardır.
Uyanın Da O Kokuları Almaya Çalışın”**

Didi Peygamber ki Hak'dan nefhalar

Oldu bu eyyâm içinde cilve-ger

(c.1, b.2029, s.78)

Peygamber “Hakk'ın güzel nefesi bugünlerde ortaya çıktı.” dedi.

Eylen ol evkâte sa'y-ı intisâb

Olmağa ol nefhalardan feyz-yâb

(c.1, b.2030, s.78)

“ O nefeslerin feyzini almak için o vakitleri gözleyin.” dedi.

Uştır oldu bu vucûd-ı hâr-ı hâr

Mustafâ-zâd isen ol uştur-süvâr

(c.1, b.2045, s.78)

Bu diken yiyen beden deve gibi oldu; Mustafa (SAV)’nın takipçisi isen deveye süvari ol.

Mustafâ’nın oldu nutk-ı lâzımı

Kellîmînî yâ Hümeyrâ kellîmî

(c.1, b.2051, s.78)

Peygamber konuşması gerektiğinde; “ konuş, ey genç kadın, konuş” dedi.

Ey Hümeyrâ âteşe kıl vaz’-ı na’l

Tâ o na’l ile ola bu kûh la’l

(c.1, b.2052, s.78)

“ Ey genç kadın, nalı ateşe koy ta ki kıpkırmızı olsun.” dedi.

Peygamber (s.av) “ bahar serinliği ganimettir, ona itibar edin.” dedi.

Sizde ol feyzi ider kim ser be ser

Eyleyüp eşcâra eyler behre-ver

(c.1, b.2132, s.81)

“ Ağaçlara nasıl faydalı oluyorsa size de feyz bağışlar.”

Lîk serdî-i hazândan el-hazer

Bâg u râga itdiğın der-kâr ider

(c.1, b.2133, s.81)

“ Lâkin Güz rüzgârından sakının, bağı bahçeyi nasıl kurutuyorsa sizi de etkiler.”

Zâhire haml itdi gerçi râviyân

Oldular kâni' ana ehl-i beyân

(c.1, b.2134, s.81)

Rivayet edenler, bu hadisi şerifi aktaranların anlattıkları görünür manaya kânat ettiler.

Oldu te'vil ile enfâs-ı hıyâr

Fi'l mesel feyz-i hayât-ı nev-bahâr

(c.1, b.2136, s.82)

Bu hadisi şerif “ Hayırlı, temiz nefesler; hayat veren ilkbahar gibidir.” şeklinde yorumlanır.

Hikâye Başlığı: Her Gün İki Melek Çârsû Başlarında Allâhümme A'tı Külle Münfikın Halefen Allâhümme A'tı Külle Mümsikin Telefen Deyu Nidâ İtdikleri Duâ'nın Tefsîri Ve Münfik-ı Mücâhid-i Râh-ı Hakk Olup Müsrif-i Râh-ı Hevâ Olmadığı Beyânındadır

Her Gün İki Meleğin Çarşı Başında, “Yarabbi Her İnfak Edene Karşılık İhsanda Bulun”, “Yarabbi, Her Cimrinin De Malını Telef Et” Diye Ettikleri Duanın Tefsîri Ve İnfak Edenin Hak Yolunda Mücâhid Olup Nefis Yolunda Bir Müsrif Olmadığı

Didi Peygamber bu halka dâimâ

Pend içün iki melek eyler nidâ

(c.1, b.2318, s.88)

Peygamber Efendimiz(SAV) “devamlı olarak iki melek halka nasihat için seslenirlerdi.” dedi.

Dir Hudâyâ münfikîne kıl atâ

Eyle iz'âf ile ihsâna sezâ

(c.1, b.2319, s.88)

Cenabı Hakk'a “infak edenlere ihsanda bulun, onlara kat kat rızık ver” diye dua ederlerdi.

Ey Hudâ Mümsikleri her hîn ü ân

Eyle makhûr-ı ziyân ender ziyân

(c.1, b.2320, s.88)

“Ya Rabbi, cimrileri de kahreyle, onları ziyan içinde ziyanda eyle” derlerdi.

Kim deve zebh eyleyip maksadları

İnhizâm-ı leşker-i peygamberî

(c.1, b.2323, s.89)

Onlar Peygamberin savaşçılarını yenebilmek için deve kurban ederlerdi..

Ehl-i Mekke eyleyip ceng-i Resûl

İtdiler kurbân ile kasd-ı kabûl

(c.1, b.2326, s.89)

Mekkeliler, Peygamber Efendimiz’le (SAV) savaşırken, kabul edilmesi umuduyla kurban kestiler.

Didi Peygamber kanâat oldu genc

Sende teşhîs-i genc ü fehm-i renc

(c.1, b.2423, s.93)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ kanaat bir hazinedir “ demiştir. Sen nimet ile sıkıntıyı bile ayırt edemiyorsun.

Sanma kim el-fakru fahridir mecâz

Anda pinhândır hezârân izz ü nâz

(c.1, b.2459, s.94)

“Fakirlik övüncümdür” hadisini gerçek manasıyla anlama, mecaz yapılmıştır. Onda yüz binlerce hazine gizlidir.

Hikâye Başlığı: İnnehünne Yaglibne'l-Âkile Ve Yaglibuhünne'l-Câhilu Ya'ni Anlar Âkile Gâlib Ve Cahile Maglûbe Olurlar

“Kadınlar, Akıllıya Gâlip, Câhile Maglûp Olurlar” Hadîs-i Şerîfi

Vârid olmuşdur haberde kim zenân

Ekser oldu gâlib-i dâna-dilân

(c.1, b.2531, s.97)

Peygamber Efendimiz (SAV) demiştir ki: “ Kadınlar akıllı kimseye karşı galibtirler.”

Câhile maglûbedir ammâ nisâ

Kim olur câhilde sahtî-i edâ

(c.1, b.2532, s.97)

“Cahillere karşı ise mağlupturlar, çünkü cahiller sert mizaçlı olurlar.”

Câhilin az oldu lûtf u rikkati

Gâlib oldu akla hayvâniyyeti

(c.1, b.2533, s.97)

Cahilin merhameti ve ikramı az olur. Onların hayvanlıkları insanlıklarından çok olur.

Mihr ü rikkat na't-i insânî olur

Hışm u şehvet vasf-ı hayvânî olur

(c.1, b.2534, s.97)

Sevgi ve merhamet insanların, hiddet ve şehvet hayvanların vasıflarıdır.

Kudret-i Hâlıkdır ol mahlûb-ı hûb

Pertevi ser-mâye-i cezb-i kulûb

(c.1, b.2535, s.97)

Yaratıcının kudretini gösterir, O (Peygamber Efendimiz SAV) en sevgili; O kalpleri cezp eder, pınarların nurudur.

İtdi kul halkı Nebiyy-i muktedâ

Çün didi kul yâ ibâdi hak ana

(c.1, b.2596, s.99)

Peygamber Efendimiz(SAV) bir sohbetinde ahaliye “Kulum” dedi. Çünkü Hak Teâlâ, ona “Ey benim kullarım” demişti.

Didi Peygamber buyurdu ol Hudâ

Kim muhît olmaz beni arz u semâ

(c.1, b.2753, s.105)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ Hak Teâlâ yer ve gök bana mekân olamazlar.”

Bu zemîn ü âsümân u arş hem

Nûrumun bî-tâbıdır bî-keyf ü kem

(c.1, b.2754, s.105)

“ Bu yer ve gök ve arş, benim nurum olmadan bitaptırlar.”

Kâlb-i mü'minde velî vardır o tâb

Kim olur ol pertev ile feyz –yâb

(c.1, b.2755, s.105)

“Müminin gönlünde o takat vardır (Bana mesken olabilir). Ve o (gönül) nurdan feyz alır. Buyurdu.” dedi.

Tâ ki ol gurgânın ahvâliyle biz

Hem-çü rûbe hıfz-ı âdâb ideyiz

(c.1, b.3224, s.123)

Ta ki o kurtların hallerine karşı biz terbiyemizi tilki gibi koruyabiliriz.

Bu cihetden vasfımız fahr-i cihân

Ümmet-i merhûme itdi bî-gümân

(c.1, b.3225, s.123)

Bu nedenle Peygamber Efendimiz(SAV) vasfımızı “ merhamet edilen ümmet” diye tarif etti.

Sîne kim bî-nakş-ı kibr ü kînedir

Mehveşân-ı gayb için âyinedir

(c.1, b.3251, s.124)

Kibirten ve kinden arınmış bir gönül, gayb âleminin güzelleri için aynadır.

Sırrımız gencînesidir sînesi

Oldu mü'min mü'minin âyînesi

(c.1, b.3252, s.124)

Sırrımız gönlün hazinesidir, çünkü “ mümin, müminin aynasıdır.”

Eyledim güftârı mikdâr-ı ukûl

Böyledir zîrâ ki fermân-ı Resûl

(c.1, b. 3922, s.148)

Konuşmamı akıllıların anlayabileceği gibi yaptım. Peygamber Efendimiz(SAV) de böyle buyurmuşlardır.

Çünkü mü'min mü'mine âyînedir

Sâf u mahfûz - ı gubâr - ı kînedir

(c.2, b.30, s.3)

Zira “ mümin, müminin aynasıdır”. O, temizdir ve kin dumanından korunmuştur.

Dir Nebî esvâkda bî - reyb ü şek

Dâima eyler duâ iki melek

(c.2, b.386, s.16)

Nebi (SAV) “ Şüphesiz, çarşılarda iki melek dua eder.” der.

Vir Hudâyâ münfikîn için halef

Eyle mâl - i ehl - i imsâki telef

(c.2, b.387, s.16)

“ Ya Huda, infak edenlerin malını artır, pintinin malını da telef et.” (diye dua ederler.)

Kande ol münfik ki cân infâk ider

Nefs - i kurbân - ı reh - i hallâk ider

(c.2, b.388, s.16)

“ Hani o, infak eden ki; canını verir, nefisini kurban eder, ruhunu helak eder.” (diye dua ederler.)

Didi Peygamber vüdden yaiddühü

Aldığın virmek gerekdir ey gulâm

(c.2, b.554, s.21)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ elinle aldığını geri ver.” (emaneti iade et) demiştir.

Ey evladım, aldığını geri vermelisin

Didi Peygamber değil îmân tâm

Kimde kim sabr u şekîb olmaz temâm

(c.2, b.607, s.23)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ sabrı olmayanın imanını tamamlanmış olmaz.” dedi.

Didi peygamber ki ol Rabb- i muîn

Oldu her bir derde dermân aferîn

(c.2, b.690, s.26)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ yardım eden rabbim, her bir derdin çaresini vermiştir.” dedi.

Râkib ol uryân himâra ey fodul

Har degil ârî - süvâr oldu Resûl

(c.2, b.734, s.28)

Ey sefil eşeğe semersiz bin, Peygamber Efendimiz (SAV) de semersiz binmişti.

En, Nebiyyü Kad rekibe ma'rûriyya

Ve'ni Nebiyyü Kıyle safa re Maşiyya

(c.2, b.735, s.28)

Hem haber de geldi ki: Peygamber Efendimiz(SAV) semersiz hayvana bindi ve denildi ki: “ yürüyerek de gitti.”

Olmasın lafz - ı eger nakd - i suhen

Şöyle itseydim ya böyle dime sen

(c.2, b.743, s.28)

Sözünde “eğer” kelimesi olmasın, “şöyle yapsaydım, böyle yapsaydım” dememelisin.

Anı nehy itdi Resûl - i müsteân

Didi ger oldu münâfıkda nişân

(c.2, b.744, s.28)

Yardıma muhtaç olduğumuz Resul (SAV) bunu yasakladı. (Allah'ın Resulu (SAV)) “ eğer demek inkârcılığa delalet eder.” dedi.

Ol serin kim magzı nüh eflâkdir

Hatm - i mürsel hâce - i levlâkdir

(c.2, b.983, s.36)

O ki; dokuz göğün dimağı, son peygamber ve “levlâk” (sen olmasaydın) sırrının sahibidir.

Kim haberde geldi tesbîh - i riyâ

Sebze - i külhan ya nakş - ı bûriyâ

(c.2, b.1027, s.38)

Bir hadiste“ Sahtekârlık tesbihi, külhanda biten yeşillik veya hasıra yapılan nakış gibidir.” buyurulur.

İttikâdır hüsn bed-ahlâkdan

Sırr-ı İyyake ve Hadrâu-ud Dümün

(c.2, n.1028, s.38)

Görünüşü güzel içi çirkinden sakınmaktır. Çünkü Peygamber Efendimiz (SAV) “ Sakın! O bataklıkta açan gülden; kötü soylu, kötü huylu kadından” buyurdu.

Vârid oldu Fahr-i Âlemden haber

Mü‘min itdikde Sırâtı reh-güzer

(c.2, b.1061, s.46)

Peygamber Efendimiz(SAV) bir hadiste demiştir ki: “ Mümin sırat köprüsünden geçerken”

Dir ki duzâh eyle ey mü‘min şitâb

Nûrun itdi nârımı bî-sûz u tâb

(c.2, b.1062, s.46)

“ Cehennem – ey iman edenler acele edin, nurunuz ateşimi azaltmakta- der.”

Didi âhiz oldu hengâm-ı namaz

Mescide lâzımdır olmak hatve-sâz

(c.2, b.2638,s.95)

Şeytan “ Artık namaz vakti geldi. Mescide gitmek lazım.” dedi.

Acilû’t- tâata kable’l-fevt bil

Mustafâ’dan oldu nakl-i muttasıl

(c.2, b.2639,s.95)

“ Mustafa (SAV), -ibadetleri, çabucak yapın, vaktini geçirmeyin- buyurmuştur” (dedi.)

Didi Peygamber buyurdu ol Hudâ

Halkı maksûdum yaratmaktan atâ

(c.2, b.2661,s.96)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Huda – insanları yaratmaktan maksadım yaratmış olmak değildir-”

Rahmet için halkıitdim temâm

Tâatimle ideler tahsîl-i kâm

(c.2, b.2662,s.96)

“ -Rahmet için yarattım, bana itaat etsinler de isteklerine ulaşsınlar-”

Yoktur anlardan benimçün nef' u sûd

Kullara Mevlâ ider ihsân u cûd

(c.2, b.2663,s.96)

“- Onlardan benim için menfaat yoktur. Mevla kullarına ihsanda bulunur- diye buyurdu.

Bizden evvel geçdi eyyâm u kurûn

Oldu vârid âhirûne's - sâbikûn

(c.2, b.3086,s.111)

Bizden önce asrılar geçti. “Biz, son ileri gelenleriz” diye bir hadis vardır.

Budur ol bû kim o Fahr-i Kâinât

Dir idi kurretü aynî fi's-salât

(c.2, b.3265,s.118)

“ Bu o kokudur ki; Peygamber Efendimiz (SAV) - Gözüm namazla aydınlanır.- derdi.”

Didi Peygamber ki aynâyeye tenâm

La yenâmu kâlbi an Rabbi'l – enâm

(c.2, b.3587,s.129)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Gözlerim uyur da kalbim uyumaz. Âlemlerin Sahibinden bir an bile uyku ile ayrılmaz.” dedi.

Sende g z bîdâr u k lbin mahz-ı h b

Hute eşmim dilde Şevk-ı feth-i b b

(c.2, b.3588,s.129)

“ Senin g z n uyanık kalbin tamamen uykudadır. Benim ise gözüm uyuyor, gönülde kapıların açılışının Şevki var.”

Kâlb içün var pene hissi kâmilin

İki  lem manzarı hissi dilin

(c.2, b.3589,s.129)

“ Olgun bir adamın kalbini beş duygusu vardır. İki âlemde de o g nle penceredir.”

Didi peygamber uyursa gözlerim

Naim olmaz kalb-i saf u enverim

(c.3, b.1231, s.47)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Gözlerim uyursa da aydın gönlüm uyumaz.” buyurdu.

Hikâye başlığı: Er-rıza Bi'l-k fri Küfrün Hadisiyle Men Lem Yerza Bikazai Felyatlub Rabben Sivaye Hadisinin Beynini Tefikdir

“ K fre Rıza K f rd r” Hadisiyle “ Kaderine Rız Olmayan – Benden Başka Bir  lah Arasın-“ Hadisinin Bir biriyle Uyumlu Olması

D n sual itdi   bir sail bana

Aşkı gâlib idi ma'nadan yana

(c.3, b.1367, s.52)

D n bana kavrayışında aşkın baskın olduğu birisi sordu:

Didi kim küfe rıza küfr-i sarîh

Kavlidir peygamber'in kavî-i sahîh

(c.3, b.1368, s.52)

“- İnkâra rıza küfürdür.- bu söz Peygamber sözü ise muhakkak doğrudur.” dedi.

Hem buyurdu çün hulûl eyler kazâ

Ehl-i islama rıza lazım rızâ

(c.3, b.1369, s.52)

Hem de “- Kaza gelince müslümanın razı olması gereklidir” dedi.

Hikâye başlığı: Ol İlah İle Dua Eden Kimsenin Hanesine Bir Öküzün Sur'at İle Geldiğidir. Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Veselem İnn'allâhe Yuhubbül'l – Mülihine Fî'd-Dua Buyurmuştur Zira Cenab-ı Hak'dan Sıdk u İlham İle Taleb Makbuldur

O Çok Dua Eden Kimsenin Evine Bir Öküzün Koşarak Gelmesi, Resul-i Ekrem Sallallahu Aleyhi Veselem, “Muhakkak Ki Allah, Duada Israr Edenleri Sever” Buyurmuştur. Zira Cenâb-ı Hak'dan Sadakat Ve Israr İle Talep Makbuldur.

Didi anınçün Habib-i zü'l-celâl

Oldu mahfi fi'l-lisan hüsnü'r-ricâl

(c.3, b.1540, s.58)

Bu sebeple Allah'ın Sevgilisi (SAV) “Erkeklerin güzelliği konuşmasında gizlidir.” Buyurmuştur.

Kim haberde kalb olup çün rış-i per

İde sahrada ana sarsar güzer

(c.3, b.1647, s.63)

Hadiste “ Gönül, ovada rüzgâra tabi bir tüy gibidir;” (buyurulmuştur.)

Dönderir her yana peri rüzgâr

Geh yemin ana cihet gâhî yesâr

(c.3, b.1648, s.63)

“- Rüzgâr, tüyü her yana, sağa sola dönderir, durur.-” buyurulmuştur.

Kalb olup diger hadis içre beyân

Ab-ı cuşan oldu ateşde hemân

(c.3, b.1647, s.63)

Başka bir hadiste de “ Kalp, ateşte kaynayan su gibidir.” denmiştir.

Bu cihan kim itdi suretle kıyâm

Kavl-i peygamber’de ahlâm-ı niyâm

(c.3, b.1740, s.66)

Bu âlem suretlerden oluşmuştur, Peygamber Efendimiz (SAV) “ (âlem) uyuyanların gördüğü bir rüyadır.” buyurdu.

Didi peygamber ki şeyh-i atkıyâ

Kavmına oldu vekil-i enbiyâ

(c.3, b.1781, s.68)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ Takva sahibi şeyh, kavmine peygamber vekilidir.” buyurdu.

Didi peygamber ki ruz-ı reste-hız

Eylemem ümmetlerim ben eşk-riz

(c.3, b.1790, s.68)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ Kıyamet günü ümmetlerime gözyaşı akıtmam.” buyurmuştur.

Kavl-i asdaktır buyurdu Mustafâ

Kutb-ı kevneyn ol dür-i bahr-i safâ

(c.3, b.2206, s.84)

İki cihan kutbu, safa denizinin incisi Mustafa (SAV) çok doğru söylemiştir:

Ol ki cahil akıbet görse gerek

Akılan evvel görür bi-reyb ü şek

(c.3, b.2207, s.84)

“ Cahilin, sonunda gördüğünü; akıllılar önceden bilirler.”

Hall olur itsem namaza iltifat

Ma’ni-i kurret-i ayni fi’s-salât

(c.3, b.2411, s.91)

Namaza başlasam bu konu hallolur. “Namaz gözümün nurudur.” hadisinin anlamı açığa çıkar.

Ruy-ı na-pake görünmez ruy-i hûr

La-salate’l-hakka illa bi’t-tahûr

(c.3, b.2532, s.116)

Yüzünü yıkamayana huri yüzü görünmez. Peygamber Efendimiz(SAV) “Temizlenmedikçe namaz hakiki olmaz.” Buyurmuştur.

Hikâye başlığı: Resul-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem İnnelillâlhi Evliyane Ahfiya Buyurdıkları Ya’ni Evliyanın Hafi Oldukların Beyandır

Resul-i Ekrem (SAV)’in “ İinne lillahi Evliyane Ahfiya” Buyurmaları, Yani Velilerin Gizli Olması

(c.3, s.118)

Hikâye Başlığı: Bey’ Şirada Magbun Olmak Def’inin Hilesi Beyanıdır

Biri ashabın didi Peygamber’e

Gabn olur bey’imde bana yeksere

(c.3, b. 3516, s.133)

Sahabelerden birisi, Peygamber Efendimiz (SAV)'e “ Ben alışverişte hep aldanıyorum...”

Müşteri vü bayi'in mekri bana

Sanki sihr eyler olur hayret-fezâ

(c.3, b. 3517, s.133)

“ Şaşılacak iş ki: alıcının da satıcının da hilesi hep banadır, sanki sihir yaparlar.” dedi.

Didi bey'inde idersin imtirâ

Eyle üçgün şart ile bey' u şirâ

(c.3, b. 3518, s.133)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Ticaretinde aldanmaktan çekiniyorsan, aldığın şeyi üç günlüğüne al...” (buyurdular.)

Kim teenni oldu Rahmani yakîn

Sevk ider ta'cile şaytan-ı lâin

(c.3, b. 3519, s.133)

“ Zira dikkatli olmak rahman'dandır, acele iş tutmak ise Şeytan'dandır.” buyurdular.

Didi ed-dinü'n-nasiha ol Resûl

Bi-gulul oldu nasihat kıl kabul

(c.3, b. 3966, s.150)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Din nasihattir.” buyurdu. Nasihat, ihanetin tersidir, öyle bil.

Bu nasihat istikâmetde mekîn

Pes gulul oldu kıyamet ile kîn

(c.3, b. 3967, s.150)

Bu nasihat dürüstlükten ibarettir. İhanet ve düşmanlık da hainliktir.

Bi-hıyanet bu nasihatdir vedâd

Sana gösterdik gerekdir akl u dâd

(c.3, b. 3968, s.150)

Bu dürüstlüğü, bu nasihati sana olan sevgimiz sebebiyle verdik. Aklını, insafını kullan!

Didi Peygamber o mahbubü'l-kulûb

La şücuca ya feta kable'l-hurûb

(c.3, b. 4029, s.153)

Gönüllerin Sevgilisi Peygamber Efendimiz (SAV) “ Ey yiğit, savaştan önce yiğitlik olmaz.” buyurdu.

Kef-zenândır eylese lâf-ı gazâ

Vakt-i ceng ammâ çü keff-i nâ-sezâ

(c.3, b. 4030, s.153)

Onlar, savaş lafı edilince ağızlarından köpükler saçarlardı. Cenk zamanı işe yaramaz, köpük gibi kalırlardı.

Didi peygamber ki inne fi'l-beyân

Sihren ü hak söyledi ol pehlevân

(c.3, b. 4110, s.156)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Sözde sihir vardır.” buyurmuştur ki O pehlivan muhakkak doğru söylemiştir.

Didi peygamber ki cade fi's-selef

Bi'l-atıyye men teyakkan bi'l-halef

(c.3, b. 4134, s.157)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ kendinden öncekilere iyilik edenler kendinden sonrakilerden iyilik bekleyebilir.” buyurmuşlardır.

Hikâye Başlığı: Mustafa Aleyhi's-salatu Ve's-selâmdan Varidan-ı Lilkur'ani Zahrün Ve Batnün Ve Libatnihi Batnün İla Seb'ati Abtunin Haber-i Hikmet Eserin Tefsiridir

Mustafa (SAV)'nın “ Kur'ân'ın Zâhîrî Ve Bâtını Var Bâtının Da Yedinci Bâtına Kadar Bâtını Var.” Hadîsi Şerîfinin Tefsîri

Harf-i kur'an oldu zahir suretâ

Batını var taht-ı zahirde dü-tâ

(c.3, b. 4287, s.162)

Kur'an'ın bir görünen yüzü var bir de görünenin altında kat kat derunî vardır.

Oldu ol batında batn-ı salîsi

Kim ider hayrân okul-ı hadîsi

(c.3, b. 4288, s.162)

O derunun da akılları hayran bırakan üçüncü bir derunu vardır.

Batn-ı rabi'oldu kur'an'da nihân

Bilmez illâ kim huda-yı müsteân

(c.3, b. 4289, s.162)

Kur'an'daki dördüncü kat batın saklıdır. Onu Hak Teâlâ'dan başkası bilemez.

Böyledir ta batn-ı seb'a yek be yek

Bu hadis-i Mustafa'dır itme şek

(c.3, b. 4290, s.162)

Yedinci bâtına kadar bir bir bu böyledir. Bu Mustafa (SAV)'in şüphe olmayan sözüdür.

Sanma kim kur'an ola zahir hemîn

Görmez iblis âdem'i illa ki tîn

(c.3, b. 4291, s.162)

Kur'an'ı sadece görünenden ibaret zannetme. İblîs de Âdem'i sadece toprak olarak görmüştü.

Zahîr-i kur'an çü terkîb-i safî

Sureti zahîr velî can-ı hafî

(c.3, b. 4292, s.162)

Kur'an'ın zahiri, insanın terkibine benzer, sureti görünür ama ruh gizlidir.

Âdemi yüzyılda bilmez amm u hâl

Kıl kadar kim anda vardır nice hâl

(c.3, b. 4293, s.162)

İnsanın hâlini, yüz yıl birlikte yaşasalar; amcası, dayısı dahi kıl kadar anlayamazlar.

Didi peygamber kim itse kar'-ı bâb

Feth-i bâb ile olur ol behre-yâb

(c.3, b. 4830, s.183)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ kim kapıyı çalarsa sonunda kapının açıldığını görür.”

Didi Peygamber saîd oldur eger

Gitse dünyâdan kala hüsn-i nazâr

(c.4, b.1223, s.48)

Cenab-ı Peygamber, “Mutlu olan odurki, dünyadan gidince ondan hayırlı bir iş kalmıştır” buyurdu.

Ekser ehlü'l-cennetü'l-bülh ey peder

Anın için didi ol Fahrü'l-Beşer

(c.4, b.1441, s.56)

Ey babam, Hazret-i Peygamber bunun için, “Cennet ehlinin ekserisi aptallardır” buyurmuştur.

Hikâye Başlığı: Meselü Ümmeti Kemeseli Sefîneti Nûhin Men Temesseke Bihâ Necâ Ve Men Tehallefe Anhâ Garika Hadîs-i Şerîfinin Tefsîridir

“Benim Ümmetim, Nûh (AS)’un Gemisine Benzer; Ona Giren Kurtulur, Girmeyense Boğulur” Hadîs-i Şerifinin Tefsîri

Pes anın çün didi Peygamber ki ben

Keştiyem tûfân olunca mevc-zen

(c.4, b.548, s.22)

Onun için Hz. Peygamber, “Tufân kopunca ben gemi gibiyim.

Ben dahi ashâb çün keştî-i Nûh

Olmuşuzdur me'men-i fazl u fütûh

(c.4, b.549, s.22)

Ben ve ashabım, Nûh (AS)’un Gemisi gibiyiz. Lûtfun, kurtuluşun sığınağı olmuşuz.”
Buyurdu.

Didi Peygamber gürûh-ı ahmakân

Gûl-ı reh-zendir adû-yı ins ü cân

(c.4, b.1968, s.76)

Hazret-i Peygamber (SAV), “Ahmaklar guruhu, yol kesici gulyabani, insanın ve cinlerin düşmanlarıdır.

Ol zaman hubbû'l-vatan oldu dürüst

Bil nedir evvel vatan bî-re'y-i süst

(c.4, b.2250, s.86)

O zaman “ vatanı sevmek imandandır” hadisi şerifi doğrudur, önce gerçek vatan nedir onu bil!

İhtiyârî mevt olur mevt-i safâ

Ümmete böyle buyurdu Mustafâ

(c.4, b.2293, s.88)

Ölmeden önce ölmek güvenlidir; Mustafa (SAV) ümmetine böyle buyurmuştur.

Didi mevti evvel eylen ihtiyâr

Çün gelir elbette mevt-i ıztırâr

(c.4, b.2294, s.88)

“ Ölmeden önce ölün, o muhakkak size gelecektir.” Demiştir.

Hikâye Başlığı: Küntü Kenzen Mahfiyyen Feahbebtü Enu'refe Fehalaktül Halka Lien U'refe Tefsîridir

(c.4, s.98)

**“Ben Gizli Bir Hazineydim, Bilinmek İstedim Onun İçin De Varlıkları Yarattım”
Hadisi Kudsinin Tefsiri**

Hikâye Başlığı: Kellimü'n-nâse Alâ Kaderi Ukuulihim Lâalâ Kaderi Ukuuliküm Hattâ Lâyukezzibu'llâhe Ve Resûlullâhü Haberi Beyânındadır

(c.4, s.99)

Hikâye Başlığı: “İnsanlara Akıllarının Yeteceği Kadar Söyleyin, Kendi Anladığınız Kadar Değil” Hadisi Şerifi

Men Beşsereni Bihurûci Saferin Beşsertühü Bi'l-Cennti Kavlinin Tefsiridir

“Sefer Ayının Çıktığını Kim Müjdelerse Onu Cennetle Müjdeleyeceğim” Hadisi Şerifinin Tefsiri

Fahr-i âlem Mustafâ'ya intikâl

Bil rabû'l-evvel oldu bî-cidâl

(c.4, b.2606, s.100)

Âlemlerin nuru Mustafa (SAV) rebîü'l-evvel ayında ahrete intikal etti; bunda şüphe yoktur.

Vakt-i naklin bildi kalb-i enverî

Oldu aşk ile o vakte müşerî

(c.4, b.2607, s.100)

Nurlu kalbi göç vaktinin geldiğini anlayınca aşkla o anı arzulamaya başladı.

Şâd u mesrûr oldu geldikde safer

Kim bu aydan sonradır azm-i sefer

(c.4, b.2608, s.100)

Sefer ayı geldiğinde sefer edeceğim diye sevindi.

Her gice tâ rûz-ı vuslat-cû idi

Kim refik-ı râh-ı a'lâ-gû idi

(c.4, b.2609, s.100)

Her gece kavuşma gününü anardı, “ ey yüce yolun arkadaşı” derdi.

Didi her kim müjde eylerse bana

Kim safer eyyâmı buldu intihâ

(c.4, b.2610, s.100)

Dedi ki:“ her kim –safer günleri bitti, safer ayı geçti...”

Gitdi pes şehir-i safer geldi rebî’

Ben beşîrim anın için hem şefî’

(c.4, b.2611, s.100)

“-Rebiü’l evvel ayı geldi- diye muştı verirse, bende onu cennetle müjdelerim, ona şefaatchi olurum”

Çün Ukâşe didi hatm oldu safer

Didi menzil sana cennet müjdeler

(c.4, b.2612, s.100)

Ukâşe gelip “safer bitti” deyince Peygamber Efendimiz (SAV) “ sana müjdeler olsun, varacağın yer cennettir” buyurdu.

Didi bir âhar safer oldu tamâm

Didi kim buldu ukâşe müzd-i tâm

(c.4, b.2613, s.100)

Bir başkası da “safer ayı tamam oldu” deyince Peygamber Efendimiz(SAV) “o müjdeyi ukâşe aldı” dedi.

Kavl-i mürsel oldu enâ mislûküm

Olmaya nâ-cinse tâ meyl ile güm

(c.4, b.2690, s.103)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ bende sizin gibiyim, cinsinizden olmayana meylederek kaybolmayın” buyurmuştur.

Vârid oldu kim duâda mü'minân

Hak'dan ister çünkü dûzahda emân

(c.4, b.2735 s.104)

Peygamber Efendimiz(SAV) buyurmuştur ki: “ müminler dua ederken; hak teala'dan cehennemden aman dilerler.”

Şöyle kim didi Şeh-i Peygamberân

Kim ana vardır sudûr içre nişân

(c.4, b.3104, s.118)

Peygamberler Şahı (Muhammet Mustafa SAV) şöyle buyurmuştur: “ göğsün içinde nişa (emare) vardır...”

Ol tecâfî oldu an-dârü'l-gurûr

Hem inâbetdir ilâ dârü's-sürûr

(c.4, b.3105, s.118)

“ Hakk’a yönelen, bu aldatıcı dünyadan uzaklaştığı gibi sürur yurdundan ahretten de Hakk’a rucû eder.”

Mahv-ı sûret eylese bu bâz eger

Nakş-ı ma’nâsın veled ikbâ ider

(c.4, b.3138, s.120)

Bu doğanın sureti mahvolrsa dahi suretini yavrusu devam ettirir.

Anın için didi ol şâh-ı nebîh

Mustafâ kim el-veled sırru ebîh

(c.4, b.3139, s.120)

Onun için o peygamberler şahı (Mustafa SAV) “ çocuk babasının sırrıdır” buyurmuştur.

Kim buyurdu ol sirâc-ı ümmetân

Oldu fâni ile bâkî darretân

(c.4, b.3231, s.123)

Ümmetine nurlu yollar gösteren (Peygamber Efendimiz) (SAV) “ geçici âlem ile sonsuz alem ortaktırlar” buyurmuştur.

Hikâye Başlığı: İnnî Leestagfiru’llâhe Fî Külli Yevmin Seb’îne Merreten Hadîs-i Şerîfinin Tefsîridir

“Ben Her Gün Yetmiş Defa Cenab-I Hakk’a İstiğfar Ederim” Hadisi Şerifinin Tefsiri

Muktedî-yi sünnet-i peygamberim

Günde yitmiş kere tevbe eylerim

(c.4, b.3323, s.127)

Ben de Peygamber Efendimiz (SAV)’in sünnetine uyarak günde yetmiş kere tövbe ederim.

Didi Mahbûb-ı Hudâvend-i Mecîd

Nefsini tezlîl iden vasfın saîd

(c.4, b.3365, s.129)

Hak Teâlâ'nın sevgilisi (SAV) “ Nefsini aşağılatan, sıfatını yükseltir” buyurmuştur.

Pes buyurdu böyle ol Şâh-ı Rüsûl

Kim benim pes keştî-i deryâyı kül

(c.4, b.3385, s.129)

O peygamberlerin şahı (SAV) şöyle buyurmuştur: “ Küll denizinin gemisi benim!”

Yâ o kimse kim gidüp Hak'dan yana

Câ-nişîn ola hilâfetle bana

(c.4, b.3386, s.129)

“Hak yolundan hakikate doğru giden kimse bana halife olur.”

Keştî-i Nûh'um bu deryâ içre tâ

Olma rû-gerdân-ı keştî ey fetâ

(c.4, b.3387, s.129)

“ Bu denizde ben Nûh (AS)'un Gemisi gibiyim; ey yiğit, bu gemiden yüz çevirme!”

Kim hadîsinde o Hürşîd-i hümâ

İtdi nehy-i Fikret-i zât-ı Hudâ

(c.4, b.3723, s.141)

Peygamber Efendimiz(SAV) bir hadisin de ‘ Allah'ın zatının düşünülmesini’ yasaklamıştır.

Oldu her bir perdede mevsûl-ı hû

Öyle vehm eyler ola ol ayn-ı hû

(c.4, b.3726, s.142)

Herkes bir perdeyle örtülmüştür. “Hakk’ın hakîkatına vasıl oldum” zannı kendi vehmidir.

Pes Peyember itdi andan def’-i vehm

Olmaya tâ kim galat idrâk-i fehm

(c.4, b.3727, s.142)

Bu yüzden, algısı ve anlayışı bozulmasın diye Peygamber Efendimiz(SAV) ondan kaygısını uzaklaştırdı.

Hikâye Başlığı: El-Kâfiru Ye ‘külü Fî Seb ‘ati Em ‘âin Ve’l-Mü ‘minu Ye ‘külu Fî Meân Vâhidin Hadîs-i Mustafâ Sallallâhu Aleyhi Vesellemin Sebeb-i Vürûdudur

Mustafa Sallallâhu Aleyhi Vesellem’in “ Kâfir Yedi Karınla, Mümin Bir Karınla Yer” Sözü’nün Varid Oluşunun Sebebi

Oldular küffâr mihmân-ı Resûl

Mescide ahşam idüp anlar duhûl

(c.5, b.64, s.3)

İnkârcılar Peygamber Efendimiz(SAV)’in misafiri oldular. Akşam vakti mescide girdiler.

Didiler kim gelmişiz sana konûk

Ey kerem-perdâz-ı sükkân-ı ufûk

(c.5, b.65, s.3)

“ Ey kerem sahibi, sana misafirler olarak ufuk çizgisinin ötesinden geldik...” (dediler.)

Bî-nevâyız gelmişizdir dûrdan

Kıl bizi bâ-behre fazl u nûrdan

(c.5, b.66, s.3)

“ Uzaklardan gelmişizdir, nimetlerimiz de tükenmiştir. Cömertliğin ve nurunla bizi nasiplendir.” Dediler

İtdi ashâba teveccüh ol Saîd

Ol Meded-Fermâ-yı ahrâr u abîd

(c.5, b.67, s.3)

O kutlu kişi (SAV) ki O hürdür ve kuldur ve de yardım etmeyi sever; sahabilere yöneldi.

Didi ey yârân gerek kısmet size

Oldu çün hasletlerim haslet size

(c.5, b.68, s.3)

“ Ey dostlarım kısmet gerektir bizlere, benim özelliklerim sizin özellikleriniz olmuştur.”

Kim raiyyet oldu ehl-i dîn-i şâh

Böyle ihbâr itdi Mahbûb-ı İlâh

(c.5, b.74, s.5)

Vatandaşlar şahın dini üzerinedir. Allah’ın sevgilisi (SAV) böyle buyurmuştur.

Anı it kim oldu muhtâr-ı Nebî

Anı itme ide mecnûn u sabî

(c.5, b.164, s.8)

Peygamber Efendimiz(SAV)’in yaptıklarını yapın. Meczupların ve çocukların yaptıklarını yapmayın.

Huffeti’l-cennet buyurdukda Resûl

Bi’l-mekârih oldu na’lîk-ı vusûl

(c.5, b.165, s.8)

Resul (SAV) “cennet çevrilmiştir.” buyurdu. Yani insanların hoşlanmadığı şeylerle...

Cân müsâfirdir beden vakf-ı kıyâm

Vakt-i ric’at ol cihetdendir selâm

(c.5, b.228, s.9)

“Can seferdedir, bedense ayakta duruyorum. Namaz bitince selam verilışı bu nedenledir.”

Hikâye Başlığı: Nûr Ki Gızâ-yı Cândır Cism-i Evliyâyâ Gızâ Olup Rûh İle Dahi Yâr Olur “Esleme Şeytânî Âlâ Yedî” Haberi Beyânıdır.

Nur Ki Can Gıdasıdır, O, Velilerin Bedenine Gıda Olup Ruh İle Dahi Yâr Olur, “Bedenim Şeytanım Elimde Müslüman Oldu” Hadis-i Şerîfi

Zat-1 îmân ni ‘met oldu lût-1 hevl

Ey olanlar kân’i-i îmân-1 kavl

(c.5, b.288, s.13)

İman’ın kendisi büyük bir nimettir, (işitin) ey bir sözle imana erişenler.

Gerçi olur tu’me-i cân u nazâr

Cismin andan var nasîb-i ey püser

(c.5, b.289, s.13)

Ruhunda, bakışında gıdası odur, ey oğul bedeninde ondan nasibi vardır.

Cisme andan bulmasa behre vusûl

Esleme’ş-şeytân buyurmazdı Resûl

(c.5, b.290, s.13)

Bedene ondan bir kısmet olmasaydı Peygamber Efendimiz(SAV) “ şeytanım da İslam üzere oldu” demezdi.

Mürdeyi ihyâ iden ni ‘metde dîv

Bî-nasîb olsa ider mi terk-i rîv

(c.5, b.291, s.13)

Ölüleri dirilten iman nimetinde şeytan’ın kısmeti olmasaydı, hileden vazgeçer miydi?

Âşık-ı dünyâ-yı dündür dîvler

Âşk-ı kat ' itmez meger aşk-ı diger

(c.5, b.292, s.13)

Şeytanlar aşığılanmış olan dünya'ya âşıktırlar. Bir aşkı, başka bir aşktan başka bir şey gideremez.

Çünkü lezzet-bahş olur nûr-ı yakîn

Nakl-i raht-ı aşk ider ana hemîn

(c.5, b.293, s.13)

Aşkın nuruyla hemhal olunca lezzetine varırsın. Aşk (o lezzete) ulaşmak için araç olur.

Hırsı terk it ey giriftâr-ı şikem

Oldu tebdîl-i gidâ râh-ı kerem

(c.5, b.294, s.13)

Ey yemeğe düşkün olan, yeme isteğini terk et. Kerem yolu yemeğinin (yeme şeklinin) değişmesidir.

Eyle ey dil-haste âgâz-ı ilâc

Ecmel-i tebdîrdir hıfz-ı mizâc

(c.5, b.295, s.13)

Ey kalbi hasta olan kendini tedavi et. Bütün tedbir, mizacı edebilmektir.

Ey olan mahbûs-ı envâ'-ı taâm

Yok, necât illâ sana sabr u fitâm

(c.5, b.296, s.13)

Ey türlü türlü yiyeceklerin mahkûmu olan süüten kesilmenin sabrı sende olmadıkça kurtuluşa eremezsin.

Tu'me-i bisyârî câmi ' oldu cû '

Gayrî terk it ol yana eyle rucû '

(c.5, b.297, s.13)

Aç kalmakta çok yiyecekler vardır. Artık (yemeyi) terk et, vazgeç o yoldan.

Kıl gıdâ nûr ile mânend-i basar

Bul melâik vasfin ey hayr-ı beşer

(c.5, b.298, s.13)

Göz gibi nur ile beslen, Ey insanların en hayırlısı, melek gibi olasın.

Çün melek tesbîh-i Hak'ı kıl gıdâ

Ol melâik-veş rehâ-yâb-ı ezâ

(c.5, b.299, s.13)

Meleklerin gıdası Hak'ı (c.c) anmaktır, melekler gibi cezadan kurtul.

Meyl-i tu'me eylese Cibrîl eger

Kuvveti itmezdi kerkesden güzer

(c.5, b.300, s.13)

Yemeğe isteği olsaydı, Cibril (a.s)'ın kuvveti akbaba kadar olmazdı.

Bir aceb hân oldu mebsût-ı cihân

Lâkin ol çeşm-i hasîsândan nihân

(c.5, b.301, a.13)

Cihan sofrası ne kadar şaşırtıcı bir sofradır. Lakin o hasislerin gözlerinden gizlidir.

Olsa pür ni 'met cihân bâğı tamâm

Mûr u mâra hâk kısmetdir müdâm

(c.5, b.302, s.13)

Cihan bahçesi nimetlerle dolu olsa da farelerin ve yılanların kısmeti topraktır.

Hoş buyurdu ol Resûl-i ser-firâz

Akl olur bil râcih-i savm u namâz

(c.5, b.456, s.19)

Yüceler yücesi Peygamber Efendimiz(SAV) ne güzel söylemiştir: “ Aklın namazdan da oruçtan da üstün olduğunu bil.”

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi’ssalâtu Ve’sselâm’ın Lâ-Rehbâniyyete Fi’l-İslâm Kavlı-i Şerîfi Beyânı

Efendimiz Aleyhisselâtu Vesellem’in “İslâmda Ruhbanlık Yoktur” Hadîs-i Şerîfleri

Neft-i per itme ol andan serd-dil

Bu cihâda çün adû şart oldu bil

(c.5, b.579, s.24)

Kanadını yolma, ama gönlün soğusun! Bu cihan için düşman şarttır.

Çünkü düşmen yok cihâd oldu muhâl

Olmadıkça şehvet olmaz imtisâl

(c.5, b.580, s.24)

Düşman yoksa cihad da imkânsızdır. Şehvet Olmadıkça Hakk (c.c)’nun emirlerine uymak da olmaz.

Sabr dinmez çünkü sende meyl yok

Bî-adû pes ihtiyâc-ı hayl yok

(c.5, b.581, s.24)

İsteğin yoksa sabrın da olmaz. Düşman yoksa orduya da ihtiyaç kalmaz.

Olma rehbân kendini itme hasî

İştehânın oldu iffet muhlesi

(c.5, b.582, s.24)

Papazlar gibi kendini hadım etme! İffet, şehvetten kaçılacak yerdir.

Bî-hevâ nehy-i hevâ mümkün degil

Mürdegân ile gazâ mümkün degil

(c.5, b.583, s.24)

Hevesler olmayınca onların engellenmesi de olmaz. Ölülerle savaşmak mümkün değildir.

Enfikuu dindi gerek kesb u vürûd

Harc-ı bî-dahle ne mümkündür vücûd

(c.5, b.584, s.24)

“Yedirip, içiriniz” denmiştir. Demek ki kazanmak gerek, kazanmadan harcayamazsın ki...

Gerçi mutlak geldi emr-i enfikû

İksibû süm enfikuu dir nükte-gû

(c.5, b.585, s.24)

Gerçi “infak edin” emri muhakkak ki gelmiştir. Hikmet sahipleri “kazanın da sonra değitın” şeklinde söylerler.

Şöyle kim ol Hak buyurdu ısbirû

Eyleme mehrûhdan taklîb-i rû

(c.5, b.586, S.24)

Şöyle ki Hak Teâlâ “sabredin” buyurmuştur. Bunun için mekruhtan yüz çevirme.

Dâm-ı şehvettir külû emri sana

Ba’dezân lâ tüsrişü iffet ana

(c.5, b.587, s.24)

“Yiyn” emri şehvet için bir tuzaktır. Sonra gelen “israf etmeyin” emri ise iffettir.

Çünkü mahmûlün-bih olmaz resm-i hâl

Anda mahmûlün-aleyh olmak muhâl

(c.5, b.588, s.24)

Zira şehvet olmazsa ondan sakınmak da mümkün olmaz.

Çünkü sende renc-i sabr olmaz bedîd

Cümle-i şart u cezâ olmaz müfid

(c.5, b.589, s.24)

Sen sabrın zahmetine katlanmazsan karşılığı olan ödülü alamazsın.

Habbezâ ol şart ide celb-i cezâ

Bir cezâ kim dil-nüvâz u cân-fezâ

(c.5, b.590, s.24)

O şart ve o ödül ne güzeldir! Bir karşılık ki gönüller okşar, cana can katar!

Hikâye Başlığı: Efendimiz Sallallâhu Aleyhi Vesellem’in Mâmâte Men Mâte İllâ Vetemennâ En Yemûte Kable Mâmâte İnkâne Berren Liyekûne İlâ Vüsûli’l-birri A’celü Ve İnkâne Fâciren Liyekille Fücûruhü Kavli Şerîfi Tefsîridir

Efendimiz Sallallâhu Aleyhi Vesellem’in “Hiçbir Kimse Ölümü İstemez Ancak İyi Bir Kimseye Ölüm Gelmeden Daha Çok İyilik Yapabilmiş Olmak İçin Yaşamayı İster, Kötü Kimseye Günahlarının Daha Az Olması İçin Ölümü Temenni Eder” Hadîs-i Şerîfinin Tefsîridir

Pes buyurmuştur anıncün ol Resûl

Kim ki mevt ile ider tenden nüzûl

(c.5, b.609, s.26)

Bu nedenle Peygamber Efendimiz (SAV) şöyle buyurmuştur: “ ölümlük bedeninden ayrılan kimse.”

Anda olmaz infîâl-i nakl u mevî

Lîk vardır hasret-i taksîr u fevî

(c.5, b.610, s.26)

“- Göçtüğünden ve ölmüş olmasından dolayı üzülmeyiz, ancak taksiratı ve fırsatı kaçırdığı için hasretle kalır.”

Her ki fevî ola ana budur makâl

Kâş evvel itmiş olsam intikâl

(c.5, b.611, s.26)

Her ölenin sözü “ keşke daha önce göçmüş olsaydım- şeklindedir.

Ger bed ise bedlîğî nâkıs olur

Ger takîdir hânede hâlis olur

(c.5, b.612, s.26)

Kötü biriye kötülüğü azalmış olurdu. Tahva sahiplerinden biriye daha güzelbir şekilde karşılanırdı.

Dir ki ol bed bî-haber oldum harâb

İtmişim cehl ile taz ‘if-i hicâb

(c.5, b.613, s.26)

Kötü kimse “ habersiz kalmışım, harab olmuşum, bilgisizlikle örtülerimi artırmışım.”

Bundan evvel nakl u rihlet eylesem

Pes olurdu bu hicâb u perde kem

(c.5, b.614, s.26)

“ Bundan evvel buraya göçseymişim bu örtüler daha az olurdu” der.

Anda kim fakr ile pirâyeye olur

Ol Muhammed gibi bî-sâyeye olur

(c.5, b.677, s.28)

Fakr ile örtünenin, Muhammet (SAV) gibi gölgesi olmaz.

Fakr-ı fahrî'ye fenâ pîrâyedir

Gör ki şem'in pertevi bî-sâyedir

(c.5, b.678, s.28)

“Fakr, benim iftiharımdır” hadisinde yokluk, örtüdür. Gör ki mumun alevi gölgesizdir!

Böylelikle Hudeybiye'de Peygamber Efendimiz (SAV)'e biat eden sahabeler gibi olursun.

Deh mübeşşer yârin oldun hem rehî

Hâlis oldun hemçü zerr-i dihdehî

(c.5, b.749, s.31)

Cennetle muştulanan on dostun yoldaşı ve saf altın gibi halis olursun.

Çün maiyet oldu bil meşhûrdur

Sevdiğiyle her kişi mahşûrdur

(c.5, b.750, s.31)

Bu beraberlik meşhurdur. Zira kişi, sevdiğiyle haşr olunur.

İki âlemde anınla yârdır

Bu hâdis-i Ahmed-i Muhtârdır

(c.5, b.751, s.31)

İki âlemde de onunla yarendir. Bu Ahmet-i muhtar (SAV)'in hadisidir.

Merd ider mahlûbu ile iştirâk

Kalbi matlûbundan itmez infikâk

(c.5, b.752, s.31)

“ Kişi sevdiğiyle beraberdir. Gönlü, matlubundan ayrılmaz.”

Vârid oldu sûrete itme nazar

Oldu matleb kalb-i pâk u mu ‘teber

(c.5, b.874, s.36)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ görünüşe bakma belki de gönlü temizdir ve itibar sahibidir.”

Demiştir.

Anın için ol Resûl u ol Habîb

Didi el- islâmu fi’ d-dünyâ garîb

(c.5, b.930, s.38)

Allah’ın elçisi, o sevgili (SAV) “İslam dünyada gariptir.” buyurmuşlardır.

Akrabâsı hem olur andan remân

Gerçi zâtıyla melâik hem-demân

(c.5, b.931, s.38)

Akrabaları O’ndan kaçarlar. Meleklerle zatının yanında olmak için can atarlar.

Hikâye Başlığı: Efendimiz Sallallâhü Aleyhi Vesellem’in Lâ-büdde Min Karînin Yudfenu Meake Ve Hüve Hayyün Ve Tudfenu Ve Ente Meyyitü İnkâne Kerîmen Ekremeke Ve İnkâne Leîmen Eslemeke Ve Zâlike’l-Karînu Ameluke Feaslihhü Mâ Esteta’te Kavli Tefsîridir

Efendimiz Sallallâhü Aleyhi Vesellem’in “Elbette Seninle Beraber Biri Defnolunur, Sen Ölürsün, O diridir. Eğer O Kerîm Olursa Sana İkrâm Eder, Leîm Olursa Seni Düşmana Teslim Eder, İşte O, Senin Amelindir, Elinden Geldiği Kadar Onu Düzelt, İslah Et” Sözlerinin Tefsiri

Didi Peygamber o hâdî-i tarîk

Kim amelden gayrı yok evfâ refik

(c.5, b.1056, s.42)

O yol gösterici Peygamber (SAV) buyurmuştur ki: “ amelden daha hayırlı bir yol arkadaşı yoktur.”

Hûb ise fi’lin seninle yâr olur

Bed-ter ise kabr içinde mâr olur

(c.5, b.1057, s.42)

“ Amelin iyiyse sana yaren olur, kötüyse kabrin içinde yılan kesilir.”

Vârid olmuşdur kıyâmetde haber

Emr olup ecsâma kalkar ser-be-ser

(c.5, b.1780, s.71)

“ Kıyamet günü her bedene emredildiğinde birer birer ayağa kalkacakları”, hadisi şerifte bildirilmiştir.

Didi Peygamber rükû’ ile sücûd

Fazl-ı Hak’dan oldu kar’-ı bâb-ı cûd

(c.5, b.2056, s.82)

Peygamber Efendimiz (SAV) “rûku ve secde, hakk’ın kerem kapısını çalmaktır.” buyurmuştur.

Didi Peygamber ki bâb-ı rızkı bil

Bestedir akfâli vardır muttasıl

(c.5, b.2393, s.96)

Peygamber Efendimiz(SAV) “rızık kapısı kapalıdır, kilitlidir.” buyurmuşlardır.

Çün kanâat gencdir didi Resûl

Herkese genc-i nihâna yok vusûl

(c.5, b.2403, s.97)

Resûllullah (SAV) “ kanât etmek bir hazinedir.” buyurmuştur. O gizli hazine herkese açık olmaz.

İtdi bir zâhid Nebîden çünki gûş

Câna Hak'dan rızık ider cûş u hurûş

(c.5, b.2410, s.97)

Bir zahid, peygamber (SAV)'in şunları söylediğini anlattı: “ rızık sana Hak (c.c)'ın izniyle, koşarak gelir.

Tâlib ol olma gelir rızkın sana

Sana âşıktır gelir senden yana

(c.5, b.2411, s.97)

“ Sen ister talib ol ister olma, rızkın seni bulur. Sana âşıktır, seni mutlaka bulur.”

Çünkü oldun tâmi-i envâr-ı Hû

Mustafâ'nın kavli zellet nefsuhu

(c.5, b.3640, s.147)

Sadece Hakk Teâlâ'nın nurunun isteklisi olursanız, yücelirsiniz. Mustafa (SAV) “ tamaha düşenin nefsi alçalar” buyurmuştur.

Kâil-i sâdıktır ol Fahrü'l-beşer

Didi her ol kes ki dünyâdan gider

(c.6, b.1472, s.55)

Fahrül beşer (SAV)'in sözü doğrudur. “ herkes dünyadan gidecektir.” buyurmuşlardır.

Anda yok hayf u dirîg u nakl-i mevt

Belki vardır sad dirîg-i sehv ü fevt

(c.6, b.1473, s.55)

“ Ölümden dolayı hayıflanma veya üzülmeye yoktur. Yüzlerce fırsatı kaçırdığı için ızdırabı vardır.” buyurmuşlardır.

Sana iksâr-ı bükâ hükm-i Nebî

Sen ne handânsın ser-i biryân gibi

(c.6, b.1603, s.60)

Nebi (SAV)'in “çok ağlayınız” emirini duymadın mı? O halde ne sırtıp duruyorsun.

İktidâ vü ihtidâda bi'l-umûm

Fahr-i âlem didi ashâba nücûm

(c.6, b.1617, s.61)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ sahabeler geceleyin yol gösteren yıldızlar gibidir” buyurmuştur.

Hikâye Başlığı: Kâle'n-Nebiyü Sallallâhu Aleyhi Vesellem İnnallâhe Taâlâ Yulakkınu'l-Hikmete Alâ Lisâni'l-Vâizîne Bikaderi Himemi'l Müstemîn.

Hazret-i Peygamber, Sallallâhu Aleyhi Vesellem, “Muhakkak ki Cenâb-ı Allah, Dinleyenlerin Himmeti Kadar Va'z Edenlerin Diline Hikmet Telkin Eder” Buyurmuştur.

Âyet-i Levlâk ile bî-irtiyâb

Bil ulü'l-epsârdır vech-i hitâb

(c.6, b.1684, s.63)

Şüphesiz “ seni yaratmasaydım” ayeti kerimesinin muhatabı basiret sahibleridir.

Kim müsün ü şeyhi takdîm eylemek

Mustafâ'dan sünnet oldu itme şek

(c.6, b.2484, s.92)

Yaşlılara ve önderlere hürmet göstermek; şüphesiz Mustafa (SAV)'in sünnetidir.

Kim tasaddukdur didi redd-i belâ

Kıl tasadduk ile marzâya devâ

(c.6, b.2616, s.97)

(Peygamber Efendimiz SAV) “ sadaka müsibetleri uzaklaştırır” demiştir. Sadaka vermek rahatsızlıklara şifadır.

Sâlihîn ile gerekdir meşveret

Meşveret oldu Nebî’ye maslahat

(c.6, b.2636, s.98)

Güvenilir kişilerle istişare etmek gerektir. İstişare etmek Nebi (SAV)’nin alışkanlığıdır.

Ol mecâlisde taleb-kâr-ı ukûl

Öyle akl ammâ ki mevrûs-ı resûl

(c.6, b.2642, s.98)

O mecliste akıl sahipleri olmalıdır; ama Resul (SAV)’in varisi, O’nun yolundan giden akıllı kişiler (olmalıdır).

Çünkü mirâs-ı Resûl ol oldu bes

Ol basîr oldu guyûba pîş ü pes

(c.6, b.2643, s.98)

Çünkü Peygamber (SAV) mirası olarak o (meşveret) yeterlidir. Öyle akıl görünmezi bile görür.

Oldu ebsâr içre matleb ol basar

Kim anı şerh idemez bu muhtasar

(c.6, b.2644, s.98)

Aranan o gözde bu gözler arasındadır, ama onu bu yazılan kitap anlatamaz.

Anın için oldu nehy-i Mustafâ

Halvet-i kûh u terehhübden sana

(c.6, b.2645, s.98)

Onun için dağlarda inzivaya çekilmeyi Mustafa (SAV) yasaklamıştır.

Hâdi-i râh oldu yâr itse kudûm

Bâis oldur didi ashâba nücûm

(c.6, b.2668, s.99)

Dost gelseydi, yol rehberi olurdu. “ sahabeler yıldızlar gibidir” denilmiştir.

Pes Muhammed şâfi’-i her dâgdır

Çeşmi zîrâ mazhar-ı mâzâgdır

(c.6, b.2887, s.107)

O Muhammet (SAV) her derdin şifasıdır. Zira “ gözü ne kaydı ne de aştı” sözüne mazhardır.

Gör ki peygamber buyurmuşdur sehâ

Şâh-ı cennetdir cihânda hod-nümâ

(c.6, b.3008, s.111)

Peygamber Efendimiz(SAV) gerçekten “ cömertlik, en yüce cennetten uzatılmış olan bir daldır” buyurmuşlardır, böyle bil!

Hem buyurdu Mustafâ her bir Nebî

Oldu râî şâbi olsun yâ sabî

(c.6, b.3315, s.123)

Mustafa (SAV) “ her peygamber çocukluğunda ya da gençliğinde çobanlık yapmıştır” buyurmuştur.

Ra’y ile bî-imtihân itmez anı

Pîşvâ-yı halk-ı âlem ol Ganî

(c.6, b.3316, s.123)

“ Hak Teâlâ, çobanlıkla imtihan etmeden onu (peygamberleri) halkın önderi yapmamıştır”

Didi saîl sen de ey kân-ı kerem

Didi itdim bil şobânî ben de hem

(c.6, b.3317, s.123)

Birisi “ ey kerem sahibi, sen de çobanlık ettin mi?” diye sordu. [Peygamber Efendimiz(SAV)]

“ ben de çobanlık ettim” demiştir.

Çeşm-i ukbâ-bîn ile Fahrü'l-verâ

Cife vasfın gördü dünyâyâ revâ

(c.6, b.3503, s.129)

Fahrül-vera (SAV) geleceği gören gözleriyle; dünyaya cife sıfatını vermeyi uygun görmüştür.

Hak'dan oldu kabz u bast-ı çeşm-i dil

Dem be dem sihr-i halâli müştemil

(c.6, b.3539, s.131)

Gözün açılıp kapanması Hak'dan olduğundan, an ve an görünenleri birleştirdiğinden.

Bâis ol isterdi Hak'dan Mustafâ

Hakkı hak bîn batılı bâtil-nümâ

(c.6, b.3540, s.131)

Bu sebeplerle, Mustafa (SAV); “Hak Teâlâ'dan hak olanı hak, batıl olanı batıl olarak göstermesini” isterdi.

Eyle tahyîri anın bey'inde yâr

Oldu ta'lîm-i Resûl üç gün hıyâr

(c.6, b.3570, s.132)

Aldanmaktan korkarsan muhayyer olarak alışveriş yap. Peygamber Efendimiz(SAV) üç günlüğüne muhayyer olarak almayı öğretmiştir.

Kelb-veş kay'ın olur gûyâ ekûl

Virdigin almak odur didi Resûl

(c.6, b.3576, s.132)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ aldığımı geri vermek, çakallar gibi kustuğunu geri yalamaktır!” buyurmuştur.

Didi Peygâmbere o ser-dâr-ı felâh

Rebh-i ashâb-ı niam oldu semâh

(c.6, b.3599, s.133)

Kurtuluşa çağırın önder, Peygamber Efendimiz(SAV) “ ey nimet sahipleri, cömertlik kazancı artırır” buyurmuştur.

Eylerem şerm ol Nebiyy-i zü-fünûn

Çün buyurdu emr-i mimmâ telbesûn

(c.6, b.4008, s.149)

Peygamber (SAV)'den utanırım, çünkü “ kendiniz ne giyiyorsanız hizmetçinize de onu giydirin” buyurmuştur.

Oldu hem andan vesâyâ-yı benûn

Et'imû'l-eznâbe mimmâ te'külûn

(c.6, b.4009, s.149)

Hem de “ elinizin altındakilere yediğinizden yedirin” diye emretmiştir.

Didi Peygamber ki mü'mindir çü nây

Çünki hâlîdir olur nâliş-fezây

(c.6, b.4247, s.158)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ mümin ney gibidir, içi boş olduğu vakit feryadı artar” buyurmuştur.

Hikâye Başlığı: El-Kizbü Rîbetün Ve’s-Sıdku Tumânînetün Haber-i Mu ‘teberin Beyândır

“ Yalan, İnsana Şüphe, Doğruysa İtminan Verir” Hadîs-i Şerîfine Dâir

(c.6, s.160)

Hikâye Başlığı: Seyyid-i Enbiyâ Efendimiz Salallâhu Aleyhi Vesellemin Men Küntü Mevlâhu Fealiyyün Mevlâhu Haber-i Hikmet-Eserlerinin Tefsîridir Ki Münâfıklar Bu Kâfî Degil Mi Ki Kendiye Mutî’ Ve Çâker İken Bize Nev-Sâle Bir Cüvâna İtâat İle Emr İder Diyü Hâşâ Ta’n-âmîz Kelimât-ı Bî-sebât İderlerdi

Peygamberlerin Seyyidi Efendimiz Sallalâhu Aleyhi Vesellem’in “Ben Kimin Efendisiysem Alî de Onun Efendisidir,” Tefsîridir Ki Münâfıklar “Kendisine Mûtî Ve Kul Olmuşken Bu Kâfî Değil Miydi Ki Bize Yeni Yetme Bir Gence İtâat İle Emreder.” Diye Hâşâ Ta’n Edici Münâsebetsiz Sözler Söylerlerdi

Bâis ol Peygamber-i âlî-makâm

Vasf-ı mevlâyı Alî’ye kıldı nâm

(c.6, b.4572, s.170)

O yüce makam sahibi Peygamber (SAV)’den konu açıldı. Ali (r.a)’a ‘mevla- önder’ sıfatını vermişti.

Didi kim ben her kime mevlâ isem

Ana mevlâdır Alî ol ibn-i am

(c.6, b.4573, s.170)

Buyurmuştu ki : “ Ben kime önder olmuşsam, emmimin oğlu Ali (r.a) de onun önderidir.”

Didi Peygamber iki gün olsa bir

Ol kişi magbûn olur mahrûm-i bir

(c.6, b.36, s.186)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ iki günü bir olan aldanmıştır, ihsandan mahrum kalmıştır” buyurmuştur.

6.1.16.4. Mi‘râc

Kur’an-ı Kerim’de “esra” kelimesiyle ifâde edilen Mirac; bir gece Hz. Muhammed’in(SAV) Mescid-i Harâm’dan alınıp, Mescid-i Aksâ³⁰’ya götürülmesi, oradan semâya yükselerek Cebrâîl’le(AS) birlikte gök katlarını gezmesi ve nihayet Cenab-ı Hakk’a “kâbe Kavseyin ev ednâ”³¹ derecesinde yaklaşması hâdiselerini bildirir. Bu kutlu gecede Hz. Muhammed (SAV), Rabbi’nin en büyük ayetini müşahede etmiş, vasıtasız vahiy almış, ümmetine kıyamette mağfiret olunacağı bildirilmiş ve beş vakit namaz bu gece farz olunmuştur. (Yeniterzi, 1993a: 288)

Bu durum Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade edilir:

“Bir gece, kendisine ayetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm’dan, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâ’ya götüren Allah noksan sıfatlardan münezzehtir; O, gerçekten işitendir, görendir.” (İsrâ, 17/1)

“Sonra en yüksek ufukta iken asıl şekliyle doğruldu. Sonra (Muhammed’e) yaklaştı, derken daha da yaklaştı. O kadar ki (birleştirilmiş) iki yay arası kadar, hatta daha da yakın oldu. Bunun üzerine Allah, kuluna vahyini bildirdi. (Gözleriyle) gördüğünü kalbi yalanlamadı. Onun gördükleri hakkında şimdi kendisi ile tartışacak mısınız? Andolsun onu, Sidretü'l-Müntehâ’nın yanında önceden bir defa daha görmüştü. Cennetü’l-Me’vâ da onun yanındadır. Sidre’yi kaplayan kaplamıştı. Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı.” (Necm, 53/7-18)

Hikâye Başlığı: Hazret-i Mustafâ Sallallâhü Aleyhi Vesellem Mekke-i Mükkerreme Ve Sâirlerinin Fethine Tâlib Oldukları Hubb-ı Milk-i Dünyâ Cihetinden Olmayıp Emr-i İlâhiye Menût İdiğini Beyândır Ki Hadîs-i Şerîflerinde Ed-dünyâ Cîfetün Vârid Olmuştur

Hazret-i Peygamber (SAV)’in Mekke-i Mükkerreme Ve Diğer Yerleri Feth Etmek İstemesi, Dünyâ Mülkünü Sevmesinden Değil Hakk’ın Emri Olduğundandır. Çünkü Bir Hadîs-i Şerîflerinde “Dünyâ Cîfedir” Buyurmuşlardır.

³⁰ Kudüs’te bulunan ve Müslümanların ilk kiblesi olan Mescid-i Aksâ, üç kutsal mescitten biridir. Mescid-i Aksâ’nın yerinin tespiti ve planlaması Dâvûd AS ile başlar, ancak Süleyman AS tarafından tamamlanır. bk. Bozkurt, 2004: 268-271.

³¹ “İki yay aralığı kadar yahut daha az (kaldı).” bk. Yılmaz, 1992: 88.

Himmat itdi Mekke fethinde Nebî

Hubb-ı dünyâ sanma hâşâ matlebi

(c.1, b.4060, s.153)

Nebi (SAV) Mekke'yi fethetmeye çalıştı. Bunun dünya sevgisinden olduğunu düşünme, sakın.

Ol ki ma'rûzı iken heft âsümân

Oldu istignâda rûz-ı imtihân

(c.1, b. 4061, s.153)

O'na Mirac'ta yedi gök sunulmuştu, O bunları istemedi.

Bakmağa ervâh u hevrâdan ana

Pür idi etraf-ı etbâk-ı semâ

(c.1, b. 4062, s.153)

Ruhlar ve huriler O'nu görebilmek için semanın her bir köşesini doldurmuşlardı.

Kendiye virmişdi cümle zîb ü zeyn

Mâsivâdan ol iderdi hıfz-ı ayn

(c.1, b. 4063, s.153)

Hepsi de O'nun için süslenmişlerdi, O ise Hak Teâlâ'dan başkasına bakmıyordu.

Kâlbi memlû Hakk ile bî-reyb ü şek

Yok, melâikle rusuldan müşterek

(c.1, b. 4064, s.153)

Şüphe duymaksızın kalbi Hak Teâlâ ile doluydu, melekler ve peygamberler O'na erişemezlerdi.

Ol mükehhel çeşm mâ zâga'l - basar

Mâsivâ-yı Hakka itmezdi nazar

(c.1, b. 4065, s.153)

“ Karga gözlü olmayayım” diye sürmelenmiş, Hak Teâlâ’dan başkasına bakmazdı.

Bunca mahsûlât-ı eflâk-ı ukûl

Olmaz iken lâyıık-ı ayn-ı Resûl

(c.1, b. 4066, s.153)

Akılın ve göklerin bunca ürünleri, Resul (SAV)’nin gözünde değersizdirler.

Pes nedir kim Mekke vü Şâm u Irâk

Ola kâlbinde mekîn-i iştiyâk

(c.1, b. 4067, s.153)

Mekke, Şam ve Irak nedir ki; O’nun gönlü bunlara meyletsin.

Kimse hakkında gümân itmez meger

Cehl ü hırs ehli ider eylerse ger

(c.1, b. 4068, s.153)

O’nun hakkında kimse şüpheye düşmez, sadece cahiller ve harisler (şüphe) ederler.

Meyl-i mevt oldu şîâr-ı sâdıkân

Kim yehûd oldu anınla imtihân

(c.1, b. 4078, s.154)

Ölümü arzulamak sadıkların nişanıdır, Yahudiler bununla (ölümü arzulama konusunda) imtihan oldular.

Didi Hak Kur’anda ey kavm-i yehûd

Ehl-i sîdka mevt olur pür-nef’ u sûd

(c.1, b. 4079, s.154)

Hak Teâlâ, Kur’ân’da “ Ey Yahudiler, doğrulara ölüm menfaâttir.” dedi.

Sûd u nef'a şöyle kim var ârzû

Mevte sarf it andan efdal oldu bu

(c.1, b. 4080, s.154)

“Faydalanma isteği var ya, onu ölüm için sarf edin, bu daha iyidir.” (buyurdu.)

Ey cehûdân eyleyip nâmûs u âr

Kavlinizde bâri olsun bu şîâr

(c.1, b. 4081, s.154)

“ Ey Yahudiler ar edinin, utanın; söz verdiğinizde ar ve namus alametiniz olsun.” (buyurdu.)

Bir cehûdun olmadı bu zehresi

Kim ola emr-i Nebîden behresi

(c.1, b. 4082, s.154)

Peygamber Efendimiz (SAV)'in aktardığı bu ayetlerden hiçbir Yahudi nasiplenmedi.

Didi itseydi bu nutku ger yehûd

Kalmaz idi bu cihânda hîç cehûd

(c.1, b. 4083, s.154)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Eğer Yahudilerden biri bu sözü etseydi, dünyada hiç Yahudi kalmazdı.” dedi.

Pes yehûdîler virip mâl ü harâc

Didiler itme bizi rûsvâ-mizâc

(c.1, b. 4084, s.154)

Bunun üzerine Yahudiler mal ve haraç verdiler ve “bizi rezil etme” dediler.

Haddi yok pâyânı yokdur bu sözün

Bana el vir gördü çün yâri gözün

(c.1, b. 4085, s.154)

Bu sözün ucu bucağı yoktur. Mademki en sevgiliyi gördün, elini ver bana.

Azm-i gül-zâr it yiter bu mezbele

Çünkü zulmetde göründü meş'ale

(c.1, b. 4086, s.154)

Bu karmaşadan gül bahçesine yönelmeyi iste, karanlıkta bir meşale göründü.

Bî-tevakkuf eyle ta'cîl-i kadem

Çâhı geç kıl geçt-i gül-zâr-ı İrem

(c.1, b. 4084, s.154)

Durmaksızın adımlarını sıklaştır. Kuyuyu geç, İrem bağlarında dolaş.

4060 ve 4084. Beyitler arasında Peygamber Efendimiz (SAV)in Miraç'ta iken Allah'tan istedikleri ile Yahudilerin istedikleri karşılaştırılmıştır.

Ol saf-ı mi'râciyâna hod-nümâ

Bî hodi olsun Burâk-ı per küşâ

(c.4, b.562, s.22)

Miraç edenlerin safında ol da yokluk seni Burak gibi yüceltsin.

Mâha dek zann itme mi'râc-ı zemîn

Şekkere mi'râc-ı ney-veş ol karîn

(c.4, b.563, s.23)

Bunu yerdekinin aya kadar olan mirâcı sanma! Kamışın şekere olan mirâcına benzer.

Yâ semâya sanma mi'râc-ı buhâr

Belki mi'râc-ı cenîn-i hûş-yâr

(c.4, b.564, s.23)

Veya buharın semaya olan mirâcı sanma, belki cenînin akla olan mirâcıdır.

Bil âdem oldu aceb âli Burâk

Bî-hod isen varlığa eyler mesâk

(c.4, b.565, s.23)

Yokluk ne kadar güzel bir Burak'tır; Yok olduysan o, seni varlık âlemine götürür.

Mustafâ'ya çünkü sabr oldu burâk

Cilve-gâhı oldu bâlâ-yı tîbâk

(c.6, b.4013, s.149)

Mustafa (SAV)'e sabır, burak gibi bir binek oldu, böylece göklere yükseldi.

6.1.16.5. Şakku'l-Kamer

Bu mucize Mekkelilerin Hz. Peygamber (SAV)'den bir mucize istemeleri üzerine vuku bulmuş; Hz. Peygamber (SAV) parmağıyla işaret ederek ayı iki parçaya bölmüştür.

Ayın ikiye yarılma mucizesi Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde geçmektedir:

“Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görürlerse hemen yüz çevirirler ve eskiden beri devam edegelen bir büyüdür, derler. Yalanladılar ve kendi heveslerine uydular. Hâlbuki her işin ulaşacağı yeri vardır. And olsun onlara, kötülükten önleyecek nice önemli haberler gelmiştir. Bu büyük bir hikmettir. Fakat (yüz çevirene) uyarılar ne fayda verir! Çağıranın görülmemiş bir şeye çağırdığı gün, sen de onlardan yüz çevir. Sanki etrafa yayılmış çekirge sürüsü gibi bakışları perişan (utançtan yere bakar) bir halde kabirlerden çıkarlar. Dâvetçiye koşarlarken o esnada kâfirler: Bu, çok çetin bir gündür! Derler.” (Kamer, 54/1-8)

Kâlbin işkâle olursa ger memer

Sende vardır şekk-i inşakku'l-kamer

(c.1, b.1124, s.44)

Kalbin tereddüt yolu olmuşsa; sen ayın ortadan ikiye yarılması hadisesinden şüphe ediyorsun demektir

Mustafâ'da mu'ciz-i şakku'l - kamer

Bû - Leheb hod jâj - hây - ı kîne - ver

(c.2, b.426, s.17)

Mustafa (SAV)'in ayı ikiye ayırarak mucize gösterir. Ebu Leheb kininden saçma sapan konuşur.

Çeşmini kec itdin iki oldu mâh

Bu nazar oldu suâl - i iştibâh

(c.2, b.863, s.32)

Bakışını çarpıttın da ay iki göründü, bu bakış şüphe sorusu oldu.

Çün Muhammed'de o nûr oldu azîm

Mâhı itdi bir işâretle dün nîm

(c.2, b.930, s.35)

Muhammet (SAV)'de büyük nur olduğundan, ayı bir işaretle ikiye ayırdı.

Fahr-i dine didi kâfirler beşer

Anlara nâ-dide inşakak-ül' Kamer

(c.2, b.1623, s.59)

İnkârcılar, din büyüğüne (Ahmet s.a.v) beşer dediler. Ayın ikiye ayrılması olayını görmemişlerdi.

Destimiz gösterdi gerdûna hüner

Ol tilâvet-sâz-ı inşakka'l-kamer

(c.2, b.1938, s.70)

“Elimiz gökte de hüner gösterdi. “İnşakk'al kamer “ ayeti kerimesini oku.”

Çün Ebû Cehl oldu merdûd-ı inâd

Gelmedi şakku'l-kamerden i'timâd

(c.2, b.2078, s.75)

Ebu Cehil reddetmekte inat ettiği için 'ayın yarılması' olayına güvenmedi.

Fahr-i âlemden işaret şakk-ı mah

Ateş İbrahim'e gülzar u penah

(c.3, b.1021, s.39)

Fahr-i Âlem'in işaretiyle ay yarılr; ateş, İBRAHİM (AS) (a.s)'a gül bahçesi olur.

Zikr-i fazl-ı ahmed u hulk-ı azim

Mu'cizatından kamer oldu dü-nim

(c.3, b. 4283, s.162)

Ahmed (SAV) faziletleri ve en güzel yaradılışta olması; ayı ikiye yarma mucizesi...

6.1.17. Hz. Muhammed'e (SAV) Salavât Getirilmesi

“Salât ü selâm” Hz. Peygamber (SAV)'in manevî şahsiyetini selâmlama anlamında bir tabirdir. Sözlükte “dua, tâzim, rahmet” gibi anlamlara gelen salât ile (çoğulu salavât) “esenlik” mânasındaki selâm kelimelerinden oluşan salât ü selâm, “aleyhi's-salâtü ve's-selâm” veya “sallallâhu aleyhi ve sellem” şeklindeki dua cümlelerinin yerine daha çok Osmanlı Türkçesi'nde kullanılmıştır. Böyle dua etmeye “salâvat getirme”, Arapça'da ise “tasliye” denir; bu duadan söz edilirken “salvele” kısaltması kullanılır. Kaşgarlı Mahmud salâvat karşılığı olarak alkış (övgü) kelimesine yer vermektedir.

“Allah ve melekleri peygambere çok salâvat getirirler. Ey mü'minler! Siz de O'na salâvat getirin ve tam bir teslimiyetle selan verin” (Ahzab, 33/56).

Hidmet anda hidmet-i Hak'dır müdâm

Rûzu görmek revzeni görmek tamâm

(c.6, b.3225, s.119)

Hizmet, daima Hakk'a hizmettir. Güneşi görmek gündüzü görmek demektir.

Şükrüdür bil şükr-i Mevlâ'ya karin

Oldu ihsânile çün tevfik-bîn

(c.6, b.3281, s.122)

Ona şükretmek, Hak Teâlâ'ya şükretmektir. Çünkü O Hak Teâlâ'nın tevfikine mazhar olmuştur.

Terk-i şükürü terk-i şükür-i Hakk olur

Hakk'ı Hakk'ın hakkına mülhak olur

(c.6, b.3282, s.122)

Şükürünü terk etmek, hak'a şükürden vazgeçmektir.(O'nun) Hakkı, Hak Teâlâ'nın hakkıyla birlikte dir.

Didi Hak sallû aleyh oldur sebab

Kim Muhammed'dir delîl'i Fazl-ı Rab

(c.6, b.3285, s.122)

Hak Teâlâ “ O'na salâvat getirin” buyurmuştur. Çünkü Muhammet (SAV) “ Rabbimizin lûtfüne” delildir.

6.1.18. Ehl-i Beyt

Ehl-i Beyt, Hz. Peygamber'in(SAV) ev halkıdır. Ehl-i Beyt, bir evde yaşayan aile fertleri, aile demektir. İslâm fıkıh terminolojisinde bir terim olarak Hz. Peygamber'in(SAV) hısımlarından kendilerine zekât verilmesi yasaklanan aile fertlerinin tamamını ifade etmek için kullanılmıştır.

6.1.18.1. Dedesi Abdulmuttalib

Tıflın oldu gerçi kûdek sûretâ

Bil iki âlem tufeyi oldu sana

(c.4, b.1050, s.41)

Gerçi çocuğun, çocuk huylu ama bil ki, iki âlem de onun yavrucuğu!

Biz anınla itdikihyâ âlemi

Bende itdik cerh ü cinn ü âdemi

(c.4, b.1051, s.41)

Biz, onunla âlemi dirilttik; gökleri, cin ve insanları ona kul ettik.”

Didi Abdü'l-Muttalib şimdi o mâh

Kande itmişdir ilâhi cây-gâh

(c.4, b.1052, s.41)

Abdülmüttalib de “Yâ Rabbi, şimdi o ay nerededir?” dedi.

Hikâye Başlığı: Muhammed Mustafâ Efendimizin Aleyhi's-salâtü Vesellem Mevkî'-ı Vucûd-ı Pâkinden Abdü'l-muttalib Taleb-i İşaret İdüp Derûn-ı Ka'be'den Cevab u Beşâret Bulduğudur.

Muhammed Mustafa Aleyhisselâtu Vesellem Efendimizin Mübarek Vucütlerinin Nerede Olduğuna Abdülmuttalib'in Bir İşaret İsteyip Kâbe'nin İçinden Bunun Cevab Ve Müjdesini Alması

Pes derûn-ı Ka'be'den geldi cevâb

Ey taleb-kâr-ı şeh-i alî-cenâb

(c.4, b.1053, s.42)

Kâbe'nin içinden Abdülmüttalib'e, “Ey o yüce padişahı arayan,

Ol falân yâdîdedirtahte'ş-şecer

Pes revân oldu o pîr-i pür-hüner

(c.4, b.1054, s.42)

O, falan vadide, falan ağacın altındadır” diye cevap gelince o hüner sahibi ihtiyar hemen yola koyuldu.

Hep rikâbındaemîrân-ı Kureyş

Oldu cedd-i ayn-ı a'yân-ı Kureyş

(c.4, b.1055, s.42)

Peşinden de Kureyş emirleri geliyorlardı; zîra peygamberin atası Kureyş eşrafındandı.

Tâ be Âdem ana âbâ-yı kirâm

Oldular eşrâf u sâdât-ı enâm

(c.4, b.1056, s.42)

Tâ Âdem Aleyhisselâm'a kadar ataları şerefli ve asîl kimselerdi.

Bu neseb kışr oldu ol lübb-i libâb

Cümle âlem bir sadef ol dürr-i nâb

(c.4, b.1057, s.42)

Bu neseb, kabuk kısmıdır; o, özün özü ve cümle âlem bir sadef, oysa bir incidir.

Magz-ı dürr oldu nesebdendûr u pâk

Yok, ana sâni semekdentâsimâk

(c.4, b.1058, s.42)

O incinin içiyse soydan soptan uzak ve paktır. Balıktan balık yıldızına kadar onun bir ikincisi yoktur.

Oldu zâtı mazhar-ı nûr-ı Vedûd

Hil'at-ı Hakk'a ne hâcettâr u pûd

(c.4, b.1059, s.42)

Zâtı Hakk'ın nûruna mazhar olmuştu, Hak kaftanının, atkısına, çözüğüne bakmaya ne hacet!

Hil'at-ı kemter ki ol oldu sevâb

Nûru oldu reşk-bahş-ı âfitâb

(c.4, b.1060, s.42)

Cenab-ı Hakk'ın sevab ecri olarak lütfettiği en değersiz bir hırkanın bile nûru, güneşi kısakandırır.

6.1.18.2.Hz. Aîşe

Hikâye Başlığı: Hazret-i Resûl-i Ekrem Sallâlâhü Aleyhî Vesellem Teşrîf-i Makâbîr-i Müslimîn İdüp Avdet-i Âflerinde Âyişetü's Sıddıyka Radiy'allâhü Anhâ Bu Gün Tekâtur Eyleyen Bârândan Libâs-ı Şerâfet-Mümâsınızda Ne Aceb Eser ü Alâmet Yokdur Deyu Suâl İtdigidir

Hazret-i Resûl-i Ekrem (SAV)'in, Müslüman Mezarlığını Ziyâret Edip Dönüşünde Âyişe-i Sıddîka (Allah Ondan Razi Olsun)'nın, “Şaşırtıcı Şey Bu Gün Yağan Yağmurdan, Mübârek Elbisenizde Hiçbir İz Ve Nişân Yoktur” Diye Sorması.

Gitdi dûristâna bir gün Mustafâ

Bir cenâze ile ber-vefk-i vefâ

(c.1, b.2091, s.80)

Bir gün Mustafa (SAV) vefa gereği, bir cenaze ile mezarlığa gitti.

Kabrine lûtf ile oldu hâk-rîz

Dânesin itdi nümâ-yâb u azîz

(c.1, b.2092, s.80)

Kabrine lütuf ile toprak doldurdu; toprak tanelerini ihya edip yüceltti.

Avdet itdi çün makâbirden Nebî

Hâne-i Sıddıyk'a oldu matlebi

(c.1, b.2108, s.80)

Nebi mezarlıktan dönerken, Sıddık'ın evine gitmek istedi.

Âyişe gördükde Fahr-i Âlemi

Hidmetinde itdi arz-ı hurremî

(c.1, b.2109, s.80)

Ayişe, âlemlerin övündüğü kişiyi (Hazreti Peygamberi) gördüğünde, ona hizmet etmek için sevindiğini belli etti.

Bakdı rûy u mûy-ı anber-bârına

Hem giribân u ser u destârına

(c.1, b.2110, s.80)

Cemaline, yakasına, misk kokan saçına, başına ve sarığına baktı.

Didi Peygamber nedir bu cüst u cû

Didi bu gün oldu bârân sû be sû

(c.1, b.2111, s.80)

Peygamber (SAV) “ Nedir bu araştırma nedir?” dedi. O da “Bugün yağmur yağmıştı” dedi.

Câmenizde eyledim ammâ nazar

Bu aceb kim yok matardan bir eser

(c.1, b.2112, s.81)

“ Kıyafetinize baktım, şaşırđım, yağmurdan hiç eser yoktur.”

Didi ser-pûşun neden idi senin

Didi anınçün Hudâ bî-şekk ü reyb

(c.1, b.2113, s.81)

Peygamber (s.av) “ neden başını neden örttün” dedi. Aişe (r.a)” şeksiz şüphesiz Hakk olan için.” dedi.

Didi anınçün Hudâ bî-şekk ü reyb

Eyledi meşhûdunu bârân-ı gayb

(c.1, b.2114, s.81)

Peygamber “ Hüda, bunun için sana gayb yağmurlarını görmene izin verdi” dedi.

Didi Peygamber ki serdî-i bahâr

Bil ganîmetdir gerekdir i'tibâr

(c.1, b.2131, s.81)

Peygamber (s.av) “ bahar serinliği ganimettir, ona itibar edin.” dedi.

Sizde ol feyzi ider kim ser be ser

Eyleyüp eşcâra eyler behre-ver

(c.1, b.2132, s.81)

“ Ağağlara nasıl faydalı oluyorsa size de feyz bağışlar.”

Lîk serdî-i hazândan el-hazer

Bâg u râga itdiğin der-kâr ider

(c.1, b.2133, s.81)

“ Lâkin Güz rüzgârından sakının, bağı bahçeyi nasıl kurutuyorsa sizi de etkiler.”

Zâhire haml itdi gerçi râviyân

Oldular kâni’ ana ehl-i beyân

(c.1, b.2134, s.81)

Rivayet edenler, bu hadisi şerifi aktaranların anlattıkları görünür manaya kanaat ettiler.

Oldu te’vil ile enfâs-ı hıyâr

Fi’l mesel feyz-i hayât-ı nev-bahâr

(c.1, b.2136, s.82)

Bu hadisi şerif “ Hayırlı, temiz nefesler; hayat veren ilkbahar gibidir.” şeklinde yorumlanır.

Hikâye Başlığı: Âyişetü’s-Sıddıyka Radiya’llâhü Anha Sultân-ı Enbiyâ Sallallâhü Aleyhi Vesellem Efendimizden Bu Günkü Yağmurun Sırrı Nedir Deyu Suâl İtdigidir

Hz. Âyişetü’s-Sıddıka’nın (Allah Ondan Razi Olsun) Nebîler Sultânı (SAV) Efendimizden “ Bu Günkü Yağmurun Sırrı Nedir” Diye Sorması.

Âyişe ol gevher-i dürc-i kemâl

Eyledi Fahr-i dü âlemden suâl

(c.1, b.2142, s.82)

Kemal kutusun mücevheri Âyişe, Peygamber Efendimiz (SAV)'e sordu:

Didi kim ey vâkıf-ı ilm-i Ledün

Yağmur olmakda nedir hikmet bu gün

(c.1, b.2143, s.82)

“ Ey ledun ilmine vakıf olan, bugün yağmur yağmasındaki hikmet nedir?

Bu matar bârân-ı rahmet mi aceb

Yoksa adl-i Hakk ile tehdîd-i Rab

(c.1, b.2144, s.82)

“Biz ona tarafımızdan (ledün) bir ilim öğretmiştik.” (el-Kehf, 18/65) Ayette geçen “ledünnî ilim”, “gaybî ilim ve ilahî esrarı kavrama” manasında bir terimdir. Ayette Hızır'a verildiği bildirilen ilmi, peygamberlere verilen ilimden ayıran özellik “öğretim biçimi” ’dir.

“ Bu yağın rahmet yağmuru mudur? Yoksa Rabbin adaletinin tecellisi ve tehdidi midir?

Âlemin lûtf-ı rabîyyâtı mı?

Yâ harîf eyyâmının âfâtı mı?

(c.1, b.2145, s.82)

“ Bu yağmur bahar lûtfu mudur? Yoksa güz mevsimin afeti midir?”

Didi bu teskîn-i gamdır âleme

Kim konulmuştur nihâd-ı âdeme

(c.1, b.2146, s.82)

“Âdemoğlunun yaratılışında olan gamın yatışması için yağmıştır.” dedi.

Ol ki âlem kavline kul oldular

Kellimînî yâ Hümeyrâ didiler

(c.1, b.2526, s.97)

Konuşmasına âlemlerin köle olduğu Peygamber Efendimiz (SAV) “ konuş ya genç kadın (Âyişe RA)” buyurdular.

Hikâye başlığı: Âişe-i Sıddîka Radiyallahü Anhâ Fahr-i Kâinât Aleyhi’s-salavâta Her Kande Olsa Saâdetle Namâzgâh Buyurursuz Niçündür Deyi Söyledigidir

Âişe Sıddîka’nın (RA) Peygamber Efendimize (SAV)’e “ Siz Nerede Olsa Seccadesiz Namaz Kılıyorsunuz.” Diye Sorması

Âişe bir gün didi Peygamber’e

Yâ Resûlallah niçündür yeksere

(c.2, b.3460,s.125)

Âişe (RA) bir gün Peygamber (SAV)’e “Ey Allah’ın elçisi, niçin genellikle...” dedi.

Kangı mevzi’ olsa eylersin namâz

Hânedede nâ-pâk ider hod türkütâz

(c.2, b.3461,s.125)

“Nerede olsa namaz kılıyorsunuz? Evde bazı pis kimseler de dolaşiyor.” (dedi.)

Bu degil mahfî ki etfâl-i sıgâr

Hükm-i müsta’melde eyler ba’zı kâr

(c.2, b.3462,s.125)

“ Bilirsiniz ki çocuklar evde bazı yerlere pislerler.” dedi.

Didi Peygamber ibâd-ı hâssa bil

Hakk ider encâsı pâke münfail

(c.2, b.3463,s.125)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ Allah iyi kulları için pislikleri temiz kılar.” dedi.

Ol cihetden secde-gâhım lûtf-ı Hak

Ser be ser tathîre kıldı müstehak

(c.2, b.3464,s.125)

“ Bu nedenle Allah’ın lütfeder, secde ettiğim yerleri temizler.” dedi.

6.1.18.3. Süt Annesi Halime:

Hikâye Başlığı: Halîme-i Sa’diyye Akıb-ı Fitâmda Seyyidü’l-enâm Muhammed Mustafâ Aleyhi’s-selâtü Ve’s-selâm’ı Gâib İdüp Bir Pîr-i Güm-râh Delâletiyle Bütlerden İstiânet İtdikde Asnâm Lertzân Ve Secde-Künân Azamet-i Kâr-ı Muhammedî’ye Şehâdet İtdikleri Kıssa-yı Pür-hissedir

Sa’d Kabîlesinden Halîme’nin, Sütten Kesildiği Sırada Hazret-i Peygamber (SAV)’i Kaybedip Sapık Bir İhtiyarın Delâletiyle Putlardan Yardım İstememesi Ve Onların Titreyerek Secdeye Kapanmaları ve Hazret-i Muhammed (SAV)’in Azametine Şehadet Etmeleri

Söyliyem sana Halîme kıssasın

Ahzide tâehl-i ibret hissesin

(c.4, b.935, s.37)

Sana Halîme’nin kıssasını söyleyeyim de ibret sahipleri hisse alsınlar.

Mustafâ’danitdiçün kat’-ı leben

Tutdu destinde çüverd ü yasemen

(c.4, b.936, s.37)

O, Mustafa (SAV)’yı sütten kesince onu gül ve yâsemen gibi elinde tutup,

Eyleyüp hıfz-ı nigâh-ı nîk ü bed

Ol idi kasdı ide teslim-i ced

(c.4, b.937, s.37)

Her iyi ve kötüden sakınıp gözeterek atasına teslim etmek istiyordu.

Çünemânet idi ol Dürr-i yetîm

Kâ’be’ye geldi idüpazm-i Hatîm

(c.4, b.938, s.37)

Çünkü yetîm inci emanetti: Kâbe'ye gelip Hatîm'e yöneldi.

Bir sadâ geldi hevâdan ey Hatîm

Sana işrâkitdi ol mihr-i azîm

(c.4, b.939, s.37)

O sırada, "Ey Hatîm sende büyük bir güneş ışıdı!

Ey hatîmitdi bugün sana şitâb

Mihr-i cûdundan yine bin nûr u tâb

(c.4, b.940, s.37)

Ey Hatîm, bugün sana cömertlik güneşinden binlerce nûr vurmada.

Ey Hatîmitdi bugün tezyîn-i taht

Sende bir âlişeh-i ferhunde-baht

(c.4, b.941, s.37)

Ey Hatîm, bugün, bahtı kutlu yüce bir padişah tahtını süsledi.

Ey hatîm itme gümân kim nev be nev

Sende ervâh-ı melâikdirgirev

(c.4, b. 942, s.37)

Ey Hatîm, şüphe etme ki yeniden meleklerin rûhlarına menzil olacaksın.

Eyler ervâh-ı mukaddes fevç fevç

Her nevâhîden sana izhâr-ı mevc

(c.4, b.943, s.37)

Her taraftan, fevcfevc temiz rûhlar mest olarak sana geleceklerdir" diye havadan ses geliyordu.

Pes Halîme oldu hayrân-ı sadâ

Piş ü pes yok kimse kimden bu nidâ

(c.4, b.944, s.38)

Halîme bu sestem hayrette kaldı. Önünde, ardında kimseler yoktu, bu ses kimdendi?

Şeş cihet hâlî nidâ ammâyân

Ol nidâyâ cânfedâ olsun hemân

(c.4, b.945, s.38)

Altı cihette bomboştu, ama ses geliyordu, bu sese can feda olsun!

Mustafâ'yı eyledi zîb-ı zemîn

Tâmünâdîden ola tahkîk-bîn

(c.4, b.946, s.38)

Kimin seslendiğini araştırmak için Mustafa (S.A.)'yı yere bıraktı.

Nazra-endâz oldu ol dem sû be sû

Kim acebkande ola ol râz-gû

(c.4, b.947, s.38)

O sırlar söyleyen “ Acaba kimdir, nerededir?” diye her tarafa bakıp,

Her taraf andan gelir alî-sadâ

KandedirYâRabbacebsâhîb-nidâ

(c.4, b.948, s.38)

“ Bu yüce ses her yandan gelmede, Ya Rabbi, onun sahibi nerede?” diyordu.

Çün eser yok oldu âhîrnâ-ümîd

Cismi lerzân oldu hemçün şâh-ı bîd

(c.4, b.949, s.38)

Nihayet bir iz bulamayıp ümitsizlenince vücudu söğüt dalı gibi titremeye başladı.

Câygâh-ı tıfla döndü atdıcân

Mustafâ'yı görmedi anda ayân

(c.4, b.950, s.38)

Çocuğu koyduğı yere dönüp Mustafa (SAV)'yı orada görmeyince,

Hayret-ender-hayret oldu dâg-ı dîl

Oldu menzîl-gâh-ı gamda münfaîl

(c.4, b.951, s.38)

İyice şaşırđı, gönül, gam konağında perişan oldu.

Aglayupgeştirdi her bir hâneyi

Cüstü cû eylerdi ol dür-dâneyi

(c.4, b.952, s.38)

Ağlayarak evleri dolaşmaya, o inci tanesini aramaya koyuldu.

Ehl-i Mekke didiler kim bilmeziz

Görmedik ol gevher-îyektâyı biz

(c.4, b.953, s.38)

Mekke'liler, "Biz bilmiyoruz, o biricik inciği görmedik" dediler.

Eşk-rîzân ol kadar itdifigân

Halkı aglatdı figanıyla hemân

(c.4, b.954, s.38)

Halime o kadar gözyaşı döküp feryad etti ki, feryadıyla halkı da ağlattı!

Sîne-kûpâneşki oldu pür-hücûm

Giryesindeagladımâh u nücûm

(c.4, b.955, s.38)

Göğsünü döğerek gözyaşları öyle hücum ediyordu ki ağlamasından ay ve yıldızlar bile ağladı!

Hikâye Başlığı: Halîme’yi İstiânnet-i Asnâma Delâlet Eyleyen Pir-i Arabın Hikâyetidir:

Halime’yi, Putlardan Yardım İstemeye Götüren İhtiyar Arabın Hikâyesi

Didi destinde asâ bir pîr-i merd

Ey Halîme pes nedir bu sûz u derd

(c.4, b.956, s.38)

O sırada elinde baston bir ihtiyar, “Ey Halîme, bu yanıp yakılman nedir?”

Âteş-i dilden fûrûzân sad şerer

Mâteminden oldu sûzân her ciğer

(c.4, b.957, s.38)

Gönlümün ateşinden yüzlerce kıvılcım parlıyor, mateminden bütün ciğerler yanıyor!” deyince;

Didiol dem ben razî-i Ahmed’î

Pes getirdim ceddine ol Emced’i

(c.4, b.958, s.38)

Halîme dedi ki, “Ben Ahmed (S.A.)’in sûtanasıyım, o uluyu atasına teslim etmeye getirmişt看im.

Çün Hat’m’evâsıl oldum nâgehân

Gûşumaâvâzeler geldi hemân

(c.4, b.959, s.38)

Fakat Hatîm’evâsıl olunca ansızın kulağıma avazeler gelmeye başladı.

Çünhevâdanitdim ol elhân-ı gûş

Anda tıflıtdim ben ol semte hurûş

(c.4, b.960, s.38)

Havadan bu sesleri işitince çocuğu yere bıraktım.

Tâgörem kimdendir ol şîrînedâ

Kim lâtif idi be-gâyet ol nidâ

(c.4, b.961, s.38)

Tâ ki bu tatlı ses kimden geliyor anlayacaktım; çünkü o ses pek lâtifti.

Kimseden gördüm ki yok anda nişân

Ol nidâ bâkî idi ammâ hemân

(c.4, b.962, s.38)

Kimseden bir iz göremedim ama o ses te devam ediyordu.

Çünrücû' itdimkaluphayretde dil

Görmedim ol tıflı anda şöyle bil

(c.4, b.963, s.38)

Gönlüm şaşkın bir halde geriye dönünce çocuğu da bıraktığım yerde bulamadım..”

Didiol pîr ey kızım çekme elem

Şimdi ol şeh senden eyler def’-i gam

(c.4, b.964, s.38)

İhtiyar, “A kızım, elem çekme, şimdi o padişah, senin derdini giderir!

Sana söyler tıflın ol her hâlini

Ol bilir hem menzil ü terhâlini

(c.4, b.965, s.38)

O sana çocuğun her hâlini söyler, nerede olduğunu, nereye gittiğini bilir!” deyince;

Pes Halîmedidi kim cânım fedâ

Sana ey şeyh-i azîz ü hoş-edâ

(c.4, b.966, s.38)

Halime, “Ey azîz ve hoş edalı ihtiyar, sana canım feda olsun!

Bana göster kande ol sahib-nazar

Tâ ki tıflımdan ola anda haber

(c.4, b.967, s.38)

Bana o nazar sahibi nerede göster de çocuğumdan bir haber alayım!” dedi.

Eyledi ikbâl-i Uzzâ-yı sanem

Kim budur ahbâr-ı gayb amug tenem

(c.4, b.968, s.38)

İhtiyar, onu Uzzâ adındaki puta döndürüp dediki, “Bu, gaybı haber vermede denenmiştir!

Biz nice güm-geştemiz bulduk ayân

Hidmetindeeyleyüpbezl-i revân

(c.4, b.969, s.38)

Hizmetine koştukça biz nice kayıplarımızı bulduk!”

Pîrana bâtil idüp arz-ı sücûd

Didi ey fahr-i arab ey bahr-i cûd

(c.4, b.970, s.38)

İhtiyar o puta secde edip dedi ki, “Ey arabın övündüğü, ey kerem denizi

Sana ey Uzzâreh-i ikrâmdan

Olmuşuzdur biz rehâ çok dâmdan

(c.4, b.971, s.38)

Ey Uzzâ, lûtf u keremlerinden dolayı biz nice tuzaklardan kurtulduk!

Sana ikrâm-ı Arab hadır müdâm

Farzıdır a'râbîyânın ola râm

(c.4, b.972, s.39)

Keremlerin yüzünden arapta hakkın var, onların sana râm olması farzdır!

Bu Halîme mürzı-ı Sa'diyye pes

Geldi zıll-ı lûtfunaey dâd-res

(c.4, b.973, s.39)

Bu Halime dadı, ey medet edici, senin lûtf gölgene sığındı!

Oldu güm-geşte ana tıfl-ı razî'

Kim Muhammed'dir ana nâm-ı refî'

(c.4, b.974, s.39)

Onun emzirdiği, Muhammed (SAV) adındaki çocuğu kaybolmuş...''

Çün Muhammed didi bi'l-cümle bütân

Ser-nigûn oldu o dem secde-künân

(c.4, b.975, s.39)

İhtiyar, "Muhammed" (S.A.) der demez o an bütün putlar, baş aşağı düşüp secde ettiler.

Kim yürü ey pîr yok Uzzâ'yaizz

Ol Muhammed'dir ki andan azlimiz

(c.4, b.976, s.39)

"A ihtiyar yürü, Uzzâ'dan hayır yok, biz Muhammed (SAV)'in yüzünden işimizden olacağız.

Andan olduk biz nigûn u seng-sâr

Andan olduk pür-kesâd u bî-ayâr

(c.4, b.977, s.39)

Bu yüzden yüz üstü düşüp taşlanacak, kârımıza kesat gelip ayarımız bozulacak!

Bizden oldu ol tahayyüller revâ

Oldu vakt-i fetret-i ehl-i hevâ

(c.4 b.978, s.39)

Heva ve heves ehli, fetret zamanında bizden hayâller görüyordu.

Hak gelince bâtlı eyler şikest

Âb ile hükm-i teyemmüm oldu pest

(c.4, b.979, s.39)

Su bulununca teyemmümün hükmü kalmadığı gibi hak gelince bâtlı da mahvolur.

Fitne tahrîk itme ey pîr ol baîd

Sûz-ı reşk-i Ahmedî oldu bedîd

(c.4, b.980, s.39)

A ihtiyâr, fitne tahrîk etme, uzaklaş; Ahmed (S.A.)'i kıskanmanın ateşi zahir oldu.

Ol baîdAllâhiçün ey pîr sen

Olma sûzânâteş-i takdirden

(c.4, b.981, s.39)

Ey ihtiyar, Allah için uzaklaş, takdir ateşiyle yanmayasın!

Düm-feşâr-ı ejdehâ oldun bu dem

Bu haberle itdinihbâr-ı âdem

(c.4, b.982, s.39)

Sanki ejderhanın kuyruğunu sıkmada, bu haberle yokluktan haber vermedesin!

Bu haberden cûş ider deryâvükân

Bu haberden lerzede heft-âsümân

(c.4, b.983, s.39)

Bu haberden deryalar, madenler coşar; gökler titrer!”

Çünişitdisengleritdisühen

Pes asâsınatdı ol pîr-i kühen

(c.4, b.984, s.39)

İhtiyar, taşlardan bu sözleri işitince bastonunu fırlattı.

Ol nidâdan düşdü câna arbede

Pîrî ol havf eyledi dendân-zede

(c.4, b.985, s.39)

Bu seslerden içine bir titremedir düşüp korkudan dişleri takırdamaya başladı.

Merd-î uryân-ı zemistân dîde-veş

Oldu lerzân-ı helâk ol nâle-keş

(c.4, b.986, s.39)

Kış günü çıplak gezen kimsenin titremesi gibi helâk olmak korkusuyla titreyip feryâd ediyordu.

Kaldı hayretdeHalîme pîrden

Ol hasâret gördüğü tedbîrden

(c.4, b.987, s.39)

Halime, tedbirinden zarar gördüğü ihtiyarın halinden şaşırıp kaldı.

Didi şeyhâ var iken derd-i derûn

Oldu kat kat hayretim şimdi füzûn

(c.4, b.988, s.39)

Ona dedi ki, “Zaten içimde bir derdim varken şimdi şaşkınlığım kat kat arttı!

Bâd oldu bana bir sâathatîb

Sâat-i uhradaseng oldu edîb

(c.4, b.989, s.39)

Bir an bana rüzgâr hitâb eder, başka bir an taş, edep öğretir!

Bâd harf ile ider bana sühen

Sengiderva’z ile izhâr-ı dehen

(c.4, b.990, s.39)

Rüzgâr bana söz söyler, taşlar ağız açıp va’z ederler!

Gâh tıflım gaybiyân eyler nihân

Gaybiyân-ı sebz-pûş-ı âsümân

(c.4, b.991, s.39)

An olur, yeşil semanın melekleri çocuğumu gizlerler.

Ben kime şevkâ idem kimden figân

Şimdi sevdâ ile oldum sad-zebân

(c.4, b.992, s.39)

Ben kime şevka edeyim, kimden sızlanayım? Şimdi sevda ile yüzlerce dilim oldu.

Gayretidir şerh-i gaybabend-i leb

Bende söz tıflım güm oldu bî-sebeb

(c.4, b.993, s.39)

O'nun gayreti, gaybı anlatmada ağzımı bağladı. Yalnız şunu söyleyeyim ki, sebepsiz çocuğum kayboldu.

Şimdi gayrı söz disem ben ez derûn

Halki derihzâr-ı zencîr-i cünûn

(c.4, b.994, s.39)

Şimdi ben içimden başka bir söz diyecek olsam halk, beni delidir diye zincire vurur!

Şâd-mân ol ey Halîme didipîr

Secde-i şükr eyle olma gam pezîr

(c.4, b.995, s.39)

İhtiyar dedi ki, "Ey Halime sevin! Şükür secdesine kapan, gamlanma!"

Çekme gam zâyi' degildir ol güher

Zâyi' oldur kim ana tutmazsa ser

(c.4, b.996, s.39)

Gam çekme, o inci kaybolmuş değil, kaybolan ona yönelmeyendir.

Gayret-i hıfz-ı Hüdâ'dan her zamân

Var anınçün sad-hezârân pâsbân

(c.4, b.997, s.39)

Her an onun, Hakk'ın koruma gayretinden yüzbinlerce bekçisi var.

Görmedin mi ol bütân-ı bâz-gûn

Nice oldu nâm-ı tıflından nigûn

(c.4, b.998, s.39)

Çocuğun adı geçince o hüner sahibi putların, nasıl yere kapandıklarını görmedin mi?

Vech-i arza oldu bu karn-ı acîb

Pîroldum görmedim böyle garîb

(c.4, b.999, s.39)

Yeryüzünde şimdi bu, acayip bir devir! Bu yaşa geldim, böyle garip bir şey görmemiştim!

Bu risâletden ki nâlândır hacer

Pes günehkârâna lazım nâleler

(c.4, b.1000, s.39)

Bu risaletten taşlar bile inerken artık günahkârların nasıl ağlaması lazım...

Seng olur ma'bûd-ı muztar yok vebâl

Âbidolmak ana sende sû'-i hâl

(c.4, b.1001, s.39)

Taşın mabud oluşu, kendi isteğiyle değil ki, onun bir suçu yok; ona kul oluş senin kendi hatan!

Böyle muztar iken ol tersendedir

Sen figân it kim cehâlet sendedir

(c.4, b.1002, s.40)

O böyle istemeksizin mabud olup korkarken artık sen ağlayıp inle, asıl cehalet sendedir!

Hikâye Başlığı: Cedd-î Seyyidü'l-enbiyâ Abdü'l-muttalib Halime-i Sa'diyye'nin Muhammed Mustafâ Aleyhi's-selâm'ı Gâlib İtdiğinden Haberdâr Olup Etrâf-ı Şehirde Talebi Ve Kâ'be'de Nâlân U Giryân Hudâ-yı Müsteândan Celle Şânehu Mülâkaat-ı Mustafâ'yı Niyâz İtdigidir.

Hazret-i Peygamberin Ceddi Abdül-muttalib'in, Halime-i Sa'diyye'nin Muhammed Mustafa Aleyhisselâm'ı Kaybettiğinden, Şehrin Her Tarafında Araştırıp Kâbe'de Ağlayarak Cenâb-ı Hak'dan Mustafa (SAV)'i Bulmasını Niyaz Ettiğinden Haberdar Olması

Çün haber-dâr oldu cedd-i Mustafâ

Kim Halîme oldu mehcûr-ı safâ

(c.4, b.1003, s.40)

Mustafa (S.A.)'in ceddî, Halime'nin üzüntüsünü haber aldı.

Giryevüzâr ile itdikçe nidâ

Vâsıl-ı fersah olurdu ol sadâ

(c.4, b.1004, s.40)

O, ağlayıp feryat ettikçe sesinin bir fersahlık mesafeden duyulmasından,

Bildi Abdü'l-Muttalib kim n'oldu hâl

Sine-kûpân oldu giryân-ı melâl

(c.4, b.1005, s.40)

Abdülmuttalib vaziyeti anlayıp o da ıztırapla ağlayarak göğsünü döğmeye başladı.

Geldi bâb-ı Kâ'be'yetefsîde-leb

Didiey dâna-yısırr-ı rûz u şeb

(c.4, b.1006, s.40)

İçi yanık, Kâbe kapısına gelip, dedi ki "Ey gece ve gündüzün sırlarını bilen Rabb'im,

Kendimi görmem sezâ-yı dergehin

Hâline rahm eyle ben hâk-i rehin

(c.4, b.1007, s.40)

Kendimi, senin dergâhına layık görmüyorum ki, bu senin yolunun toprağına merhamet edesin!

Nefs-i nâcîzimde görmem bir hüner,

Tâkapunda ola hâsıl meram

(c.4, b.1008, s.40)

Nâciz nefsimin bir hüneri yok ki, kapınd kadrım, muteber olsun!

Secde-i hâcetde mehcûum tamâm

Tâsiriş kimden ola hâsıl merâm

(c.4,b.1009, s.40)

Hâcet secdesinde öyle mahcubum ki göz yaşlarımdan daha çok muradım nasıl hâsıl olacak!?

Ol yetîmin lîksîmâsında ben

Görmüşüm lûtfundanâsâr-ı hasen

(c.4, b.1010, s.40)

Ancak ben, o yetîmin yüzünde senin lûtfunun eserlerini gördüm!

Gerçi bizden benzemez ammâ bize

Biz mesiz ol kimyâ her âcize

(c.4, b.1011, s.40)

Gerçi, o bizden ama bize benzemez; biz bakarız oysa her âcizi altın kılan kimyâ.

Olacâyibler ki gördüm anda ben

Görmedim hîçyârdanagyârdan

(c.4, b.1012, s.40)

Onda gördüğüm şaşılacak şeyleri, ne bir dostta ne bir düşmanda gördüm!

Ana tıflıyyetde fazlın bî-şümâr

Görmedi sad-sâl mislin rûzgâr

(c.4, b.1013, s.40)

Ona olan çocukluğundaki bu sayısız lûtuflarımı başkası yüz yıl uğrasa da görmez.

Eyledim anda inâyâtınyakîn

Bahr-i cûdandandır ol dürr-i semîn

(c.4, b.1014, s.40)

Ona olan inaniyetlerinden onun, kerem denizinin en değerli incisi olduğunu anladım.

Ben sana Yâ Rab şefî' itdim anı

Kandedir hâlinden âgâh it beni

(c.4, b.1015, s.40)

İşte bu yüzden ben de sana Yâ Rab, onu şefaati ettim, nerededir? Hâline âgâh et beni!

Hikâye Başlığı: Mustafâ Aleyhi's-selâm'ın Cediti Abdü'l-muttalib'e Derûn-ı Kâ'be'den Cevâb Geldiğidir.

Kâbe'nin İçinden Mustafâ Aleyhisselâm'ın Cediti Abdülmuttab'e Cevab Gelmesi

Pes derûn-ı Kâ'be'den geldi hitâb

Şimdi vaslıyla olursun kâm-yâb

(c.4, b.1016, s.40)

Kâbe'nin içinden şöyle hitab geldi: “Şimdi ona kavuşur, murada erersin!

Hıfzımızda izz ü ikbâl ile bil

Oldu mahfûz-ı melâik muttasıl

(c.4, b.1017, s.40)

İzzet ve ikballe o bizim muhafazamızda olup melekler her an onu korumadadır.

Zâhirinmeşhûr-ı devrân eyledim

Halkdanbâtında pinhân eyledim

(c.4, b.1018, s.40)

Zâhirinidevrana meşhur kılıp bânını halktan gizledim.

Gör zer-i kâniiderler zer-gerân

Gâhî hâtem gâhî halhâl-i zenân

(c.4, b.1019, s.40)

Kuyumcular altını, gâh yüzük, gâh kadınlara halhal (ayak bileziği) yaparlar.

Geh hamâil gâh olur şemşîr ider

Gâhî gerden-bend-i cins-i şîr ider

(c.4, b.1020, s.40)

Gâh kılıç bağı, gâh arslanın boynuna bağ olur o!

Gâh tûb-ı taht-ı âlf-şân olur

Gâh olur tâc-ı ser-i şâhân olur

(c.4, b.1021, s.40)

Gâh yüce tahtları bezeyen top, gâh şahların başında tac olur.

Bizden oldu aşk-bâzî-i türâb

Ka'de-i rıdvânaçün itdi şitâb

(c.4, b.1022, s.40)

Bizim de toprakla aşk oyunlarımız vardır, çünkü o, rıza ka'desindedir.

Gâh andan şâh peydâ eyleriz

Pîş-i şehde gâh şeydâeyleriz

(c.4, b.1023, s.40)

Gâh ondan padişahlar peyda eder, gâh ona da âşıklar yaratırız

Âşık u ma'sûk andan sad-hezâr

Cüst ü cûitmekde pür-efgân u zâr

(c.4, b.1024, s.40)

O topraktan yüzbinlerce âşık ve maşuk halkederiz ki, onların hepsi, arayıp taramada, ağlayıp feryâd etmededirler.

6.1.19. Dört Halife

Dört büyük halife İslâmî edebiyatımızda “çâr yâr” ya da “çâr yâr-ı güzîn” diye isimlendirilirler. Farsça tamlamalar olan bu ifadeler Hz. Peygamber’in dört dostu ve Hz. Peygamber’in dört seçkin dostu anlamlarına gelmektedir. İslâm’ın ilk halifeleri olan bu dört büyük isim sırasıyla Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osmân ve Hz. Ali’dir. Bu dört halifenin her biri ahlakî hasletleriyle öne çıkmışlardır. Hz. Ebû Bekir doğruluk ve dürüstlük konusundaki hassasiyetiyle, Hz. Ömer tavizsiz adalet duygusuyla, Hz. Osman hayâ duygusu ve utangaçlığıyla, Hz. Ali efendimiz ise ilim sahibi oluşuyla örneklik teşkil etmişlerdir.

6.1.19.1. Hz. Ebû Bekir’in Dostluğu

Hz. Peygamber’e ilk imân edenlerden olan Hz. Ebû Bekir, hicrette Peygamber’e refâkat etmiş, o zor yolculukta dahi itimat ve sadakati sarsılmamış, bu faziletleri O’nu peygamberlikten sonra en yüce makam olan velâyet derecesine ulaştırmıştır. Bu yüzden “Sıddîk ve Yâr-i Gâr” yani mağara dostu gibi lakaplarla anılırken, hicret sırasında mağarada Habîbullâh’a olan yakınlığı Kur’an-ı Kerim’de ayetle tesbit edilmiştir: (Yeniterzi, 1993a: 340)

“Eğer siz ona (Resûlullâh’a) yardım etmezseniz (bu önemli değil); O’na Allah yardım etmiştir: Hani, kâfirler onu, iki kişiden biri olarak (Ebu Bekir ile birlikte Mekke'den) çıkarmışlardı; hani onlar mağaradaydı; o, arkadaşına. Üzülme, çünkü Allah bizimle beraberdir, diyordu. Bunun üzerine Allah ona (sükûnet sağlayan) emniyetini indirdi, onu sizin görmediğiniz bir ordu ile destekledi ve kâfir olanların sözünü alçalttı. Allah’ın sözü ise zaten yücedir. Çünkü Allah üstündür, hikmet sahibidir.” (Tevbe, 9/40)

Gördü Sıddîk ol Meh’i didi şehâ

Şark u garba sendedir nûr u behâ

(c.1, b.2469, s.94)

Sıddîk (Ebu Bekir r.a) o ay yüzlüyü görünce: “ ey şah, sen doğunun ve batının nurusun” dedi.

Ana da sen doğrusun didi Nebî

Evc-ı sıdkın ey münevver kevkebi

(c.1, b.2470, s.95)

Nebi (SAV) “ Ey sadıkların en yücesi, parlak yıldız sen de doğrusun” dedi.

Gör Ebu Bekr’e Nebî itdi nazar

Nâm-ı Sıddîk ile oldu mu’teber

(c.1, b.2788, s.106)

Peygamber Efendimiz(SAV), Ebu Bekir’e bakınca: O, Sıddık namıyla itibar kazandı.

Çün Ebû Bekr âyet - i tevfiik idi

Ol Nebî’ye sâhib ü Sıddîk idi

(c.2, b.931, s.35)

“Ebû Bekir hidâyetin nişanı idi. Öyle bir nebîye arkadaş ve onu çok tasdîk edici oldu.”

Çün Muhammed’den Ebû Bekr aldı bû

Didi hâzâ leyse vechün kâzibu

(c.2, b.2077, s.74)

Ebu Bekir, Muhammet (SAV)’in kokusunu alınca; “ Bu yüz, bir yalancı yüzü değil” dedi.

Lîk Sıddîk itmedi mu’ciz taleb

Didi bu vech oldu sıdk-ı müntehâb

(c.4, b.359, s.15)

Lakin Sıddık olan Ebû Bekir, bir mucize talep etmedi; “bu yüz doğruşuğun ta kendisidir” dedi.

Müsteşâr-ı Mustafâ Sıddîk-ı Rab

Mahremi Bû-cehl’in oldu Bû-Leheb

(c.4, b.2675, s.102)

Mustafa (SAV)’in yardımcısı rabbine sadık olan Ebu Bekir’dir; Ebu Cehil’in arkadaşı ise Ebu Leheb’tir.

6.1.19.2. Hz. Ömer ve Adâleti

Dört büyük halifenin ikincisi olan Hz. Ömer başta halifeliği olmak üzere, sonraki bütün hayatı boyunca adaletin hâmisî olmuştur. Adalet konusundaki bu hassasiyetinden dolayı halifeliği döneminde kendisine “Fâruk” lakabı verilmiştir. Fâruk haklıyı haksızdan ayıran anlamına gelmektedir.

Ey bana sen Mustafa ben çün Ömer

Hizmetinde eyledim sedd-i kemer

(c.1, b.78, s.5)

Ey Mustafa (SAV), ben senin hizmetin için Ömer gibi kemer bağlamışım.

Ey hoş ol isyân seni ol itdi merd

Hârdan eyler zuhûr evrâk-ı verd

(c.1, b. 3942, s.149)

O ne güzel isyan ki, seni adam etti. Zaten dikenden de gül yaprakları doğar.

Su’-i kasd itdi Ömer Peygambere

Olmadı mâni’ kabûl-i servere

(c.1, b. 3943, s.149)

Ömer’in, Peygamber Efendimiz(SAV)’i öldürmeye çalışması, O önder tarafından kabul edilmesine engel olmadı.

6.1.19.3. Hz. Osmân

Hz. Osman (RA), 580 yılında Taif’te doğdu. Kureyş’in zengin Ümeyyeoğulları ailesindendi. Babasının adı Affan’dır. Hz. Osman (RA)Peygamberimizden (SAV) 9 yıl sonra doğmuştur. Hz. Osman (RA) asıl adıyla Osman bin Affan, cennetle müjdelenen on sahabeden biridir.Hz. Osman (RA), dört büyük halifeden üçüncüsüdür. Hz. Ömer’den (RA) sonra halifelik görevini 644 yılında almış ve 12 yıl kadar sürdürmüştür. En uzun süre halifelik yapan Hz. Osman’dır.

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (SAV) damadı olmuştur. Hz. Muhammed'in (SAV) önce Rukiyye isimli kızıyla evlenmiştir. Daha sonra Rukiyye'nin vefat etmesiyle bir başka kızı olan Ümmü Gülsüm ile evlenmiştir. Peygamberin iki kez damadı olması, iki kızıyla evlenmiş olması hasebiyle Zi'n-Nureyn yani "iki nûr sahibi" olarak da anılır.

Hz. Osman (RA), ilk müslüman olanların beşincisidir. Müslüman olduğu sırada 34 yaşlarındaydı.

Halifelik döneminde İslâm devleti genişlemiş, Horasan, Hindistan, Mâverâünnehir, Kafkasya, Kıbrıs adası ve Kuzey Afrika'nın birçok yerleri onun zamanında feth edilmiştir. Donanma kurmuş, ekonomik reformlar gerçekleştirmiştir. İlk İslâm parasını basmış, bütün masraflarını karşılayarak Kâbe ve Mescid-i Nebevi'yi genişletmiştir.

Hz. Osman (RA), Hz. Ebûbekir (RA) zamanında toplatılıp kitap haline getirilen Kur'an-ı Kerim Mushaflarını çoğaltıp önemli merkezlere göndermiştir. Kur'an-ı Kerim'i çoğaltmıştır.

Hz. Osman vahiy kâtipliği de yapmıştır. Vahiy kâtibi; Kur'an ayetlerini yazan kişilere verilen isimdir.

Hz. Osman (RA) 656 yılında evinde Kur'an-ı Kerim okurken şehit edilmiştir.

Didi itsem ben üçüncüde kıyâm

Vehm-i tanzîr-i Ömer eyler enâm

(c.4, b.503, s.21)

Hazreti Osman dedi ki: "üçüncü basamakta dursaydın halk, Ömere benziyorum sanırdı.

Ger ikinci pâyeyi itsem mahal

Dirler oldu bu Ebû Bekr'e bedel

(c.4, b.504, s.21)

İkinci basamakta dursaydım, -bu Ebû Bekr'e bedel oldu- derlerdi.

Oldu bu bâlâ makam-ı Mustafâ

Kimse nâ-münkin nazîr olmak ana

(c.4, b.505, s.21)

Bu üst basamaksa Mustafa (SAV)'nın makamı, kimseninse ona benzemesi mümkün değil.”

Pes didi Fahr-i Cihân tahte'l-livâ

Oldu ahlâf Âdem ü her enbiyâ

(c.4, b.535, s.22)

Bunun için Hz. Peygamber, “Âdem ve diğer bütün peygamberler benim sancağımın altında ve halefim olmuşlardır.” Buyurmuştur.

6.1.19.4. Hz. ‘Alî

Tam künyesiyle; Ebü'l Hasen Alî b. Ebî Tâlib el-Kureşî el-Hâşimî (ö. 40/661)'dir. Hicretten yaklaşık yirmi iki yıl önce Mekke'de doğduğu rivayet edilen Hz. Ali'nin babası Hz. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib'dir. Hz. Ali dört büyük halifenin sonuncusudur. Hz. Peygamber'e ilk iman edenlerdendir. Hz. Ali daha sekiz on yaşlarında iken iman edip İslâm'ı kabul ettiği ve yüzünü hiç putlara döndürmediği için “kerremellahu veche” denilerek tazîm edilir. Hz. Ali hicretten sonra Hz. Peygamber'in muhâcir ile ensar arasında yakınlık ve dayanışma sağlamak amacıyla kurduğu muâhatta bizzat Peygamber Efendimiz (SAV) tarafından kardeş olarak seçilmiştir. Daha sonra da Hz. Peygamber onu kızı Fâtıma ile evlendirmiştir. Bu evlilikten Hasan, Hüseyin, Zeynep isimli üç çocuğu olmuştur. Hz. Ali böylece, Peygamber Efendimiz (SAV)'in hem amcazâdesi hem de damadı olmuştur. Peygamber Efendimiz (SAV)'in soyu onda devam eder.

Hz. Ali halifeler içinde hakkında en fazla kutsiyet örülü, hayatı hakkında en fazla menkıbeler oluşturulan kişidir. Ebû Turâb (eli yüzü topraklı adam), Murtaza (seçilmiş, gözde) olarak bilinir. Esedu'llâh (Allah'ın aslanı), Gâlip (üstün gelen), Haydar (aslan) lakaplarını da almıştır. Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün gazve ve serriyelere katılmış, bu savaşlarda Hz. Peygamber'in sancaktarlığını yapmışve daha sonraları menkıbevî bir üslupla anlatılacak olan birçok kahramanlık göstermiştir. Şâh-ı Merdân, Merd-i Hüdâ, Şîr-i Yezdân ve Haydar-ı Kerrâr gibi lakaplarla da anılır. Klasik kaynaklarımızda atı Düldül'e ve çatal uçlu kılıcı Zülfikar'a çokça telmihlerde bulunulur.

Hikâye Başlığı: Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem Hazret-i Ali Kerem'Allahü Veche Vasiyyet Buyurduklarıdır Ki Çün Herkes Envâ-ı Tâatden Bir Nev' İle Hakk'a Takarrüb İster İmdi Sen Âkıl Ve Abd-i Hâs Sohbetini Taleb Eyle Ki Cümleden Mukarreb Olasın

Hz. Resûl-i Ekrem (SAV)'in Hz. Ali 'ye "Herkes Bir Çeşit İbadet İle Hakk'a Yaklaşmayı İster. Şimdi Sen, Akıllı Ve Makbûl Kulların Sohbetinde Bulun Ki, Herkesten Daha Çok Hakk'a Yakın Olasın" Diye Vasiyyet Buyurması.

Didi Peygamber Ali'ye yâ Alî

Şîr-i Hak'sın pehlevânsın sen velî

(c.1, b.3062, s.117)

Peygamber Efendimiz (SAV), Ali (r.a)'a dedi ki: " Sen Hakk'ın aslanısın, dostusun, bir pehlivansın."

Kuvvet u zûra sen itme i'timâd

Eyle zıll-ı fazl-ı Hakk'a istinâd

(c.1, b.3063, s.117)

"Gücüne kuvvetine güvenme, Hakk'ın fazlının gölgesine sığın."

Gel beru cây it o zıll-ı âkili

Kim anın hiç kimse olmaz nâkili

(c.1, b.3064, s.117)

"Beri gel de hiç kimsenin yolundan ayıramayacağı bir akıl sahibinin gölgesinde yer edin."

Sâyesi oldu zemîne kûh-ı Kâf

Rûhudur sîmurg ayyûku tavaf

(c.1, b.3065, s.117)

"Gölgesi; Kaf Dağı'nın toprağı, gökyüzünü tavaf eden Sîmurg'un ruhudur."

Söylesem tâ haşre dek vasfın sana

Gayet ü hadd ü beyân olmaz ana

(c.1, b.3066, s.117)

"Kıyamete kadar vasıflarının anlatsam da hakkıyla anlatmış olamam."

Ol beşer sûret nühüfte âfitâb

Fehm kıl va'llâhu a'lem bi's-savâb

(c.1, b.3067, s.117)

“Güneş, onu insan şekline gizlemiştir. Bunu anla, doğrusunu ancak Allah (c.c) bilir.”

Şems-i rûh oldu değil mihr-i felek

Zinde-i envâridir ins ü melek

(c.1, b.3068, s.117)

“ O, can güneşidir, akıp giden güneş değil. İnsanlar ve melekler onun nuruyla diridirler.”

Yâ Ali bil akdem-i âheng-i râh

İlticâ-yı sâye-i hâs-ı İlâh

(c.1, b.3069, s.117)

“ Ya Ali (r.a), en hayırlı kadim yol, İlâh'ın has bir kulunun gölgesinde yürünendir.”

Her kişi bir tâate azm itdiler

Kendiye muhles anı cezm itdiler

(c.1, b.3070, s.117)

“Her bir kişi kul olmak için çabaladılar. Kendilerine temiz bir yol tutmaya karar verdiler.”

Sen yürü kıl sâye-i âkılda câ

Düşmen-i pinhândan oldur mültecâ

(c.1, b.3071, s.117)

“Sen bir akıl sahibinin gölgesinde yürü. Gizli olan düşmandan korunmanın en iyi yolu budur.”

Cümle tâatden sana enfa' budur

Sâbık-ı sebka reh-i ecma' budur

(c.1, b.3072, s.117)

“ Bütün uyulması gereken emirlerin en iyisi budur. Yoldaki engelleri geçmenin yolu budur.”

Hikâye Başlığı: Resûl-i Ekrem Sallallahü Aleyhi Ve Selem Hazret-i Alî Keremallâhu Vechehu Rikâbdârının Kulağına Seyyidinin Katli Senin Elinden Olsa Gerekdir Deyu Haber Virdiğın Beyândır

Resûl-i Ekrem Sallallahü Aleyhi Vesellem Hazret-i Alî Kerem'allâhü Vechehunun Seyisinin Kulağına” Efendinin Ölümü Senin Elinden Olsa Gerektir” Diye Haber Vermesi

Öyle merdem ben ki kendi kâtilim

Oldu ruhsat-yâb-ı afv-ı kâmilim

(c.1, b. 3955, s.149)

Ben öyle bir mert adamım ki kendi katilimi bile affederim.

Bir gûlâmım gûşuna didi Nebî

Seyyidin sen katl idersin ey gabî

(c.1, b. 3956, s.149)

Peygamber Efendimiz (SAV) bir hizmetçisinin kulağına “ Ey akılsız, efendini sen öldüreceksin” dedi.

Vahy ile virdi haber bî-reyb ü şek

Âkıbet oldur beni katl idecek

(c.1, b. 3957, s.149)

“ Şüphesiz Peygamber Efendimiz (SAV) vahiy ile konuşmuştur. Akıbet beni o öldürecek.”

Gaybdan peygamber itdi çün celfî

Bu makâlâtı didi ol dem Alî

(c.5, b.274, s.12)

Peygamber Efendimiz (SAV) gaybdan gelen bu nadir sözleri, Ali (r.a.)’a açıkca söylediğinde; Ali (r.a.)şöyle konuştu;

Yâ Resûl'allâh risâletde tamâm

Oldu nûrun ayn-ı şems-i bî-gamâm

(c.5,b.275, s.12)

(Ali r.a. dedi) “ ey allah’ın elçisi; ay ve güneş gibi, gölgesiz nurunla risalet son buldu.”

İtdigin gâlib iki yüz mâdere

İtmedi Îsâ bu lutfu Âzer’e

(c.5, b.276, s.12)

“Yaptığın işler iki yüz annenin yapabileceğinden fazladır. İsa (AS) bile bu lutfu Azer’e göstermemiştir.”

Senden oldu cân ecelden seyr u rey

Yine Âzer öldü oldu gerçi hay

(c.5, b.277, s.12)

Can senin elinle ecelden kurtuldu. Gerçi Azer dirilmişti ama yine de ölüydü.

6.1.20. Sahabeler

Sahâbe, Hz. Peygamber (SAV)’in sohbetine katılanlar anlamında bir terimdir. Sözlükte “bir kişiyle birlikte bulunmak, onunla dost ve arkadaş olmak” anlamındaki sohbet kökünden türeyen sahâbe sâhibin çoğuludur. Sahâbe ile birlikte ashâb da sıkça kullanılmaktadır. Bunun tekili sahâbîdir. Sâhip ve ashap kelimeleri lugat mânalarıyla Kur’an-ı Kerim’de birçok ayette geçmekte, Hz. Peygamber’in hicretinden söz edilirken onun arkadaşı Hz. Ebû Bekir’e (li-sâhibihî), “Üzülme, Allah bizimle beraberdir” dediği belirtilmektedir (Tevbe, 9/40). Hz. Mûsâ ile birlikte Mısır’dan yola çıkan İsrâiloğulları’ndan da “ashâbü Mûsâ” diye söz edilmektedir Şuarâ, 26/61). Sahâbî, sahâbe ve ashap kelimeleri İslâmiyetle birlikte, Resûl-i Ekrem’i görüp ona inanan kimseler için kullanılmaya başlanmıştır. Resûl-i Ekrem de onlardan bahsederken “Ashabımdan hiçbirini çekiştirmeyin” buyurmuş ve “sahâbenin hayırlıları” gibi ifadeler kullanmıştır. Sahâbe ve tâbiîn döneminde “sâhibü’n-nebî, ashâbü’n-nebî, ashâbü Resûlillâh, ashâbü Muhammed” gibi tamlamalara sık sık rastlanması kelimenin çok erken bir dönemde terim anlamı kazandığını göstermektedir.

Zecr ü nehy-i Hakk'ı guş it kim hemân

Oldu ashâb-ı Nebi'ye ol zaman

(c.3, b. 424, s.17)

Hak Teâlâ'nın sakındırdıklarını ve yasaklarını bil ki Nebi'nin sahabesi gibi olabilesin.

Kaht idi sıyt-ı dühül guş itdiler

Cum'anın fazlın feramuş itdiler

(c.3, b. 425, s.17)

Kıtlık vaktiydi, davulun sesini işittiler de Cuma (namazı)'nın faziletini unuttular.

Kasd o kim erzan idüp bey' ü şıra

İdeler tacirden evvel işтира

(c.3, b. 426, s.17)

Tüccarlardan önce davranıp daha ucuza alışveriş yapmak istediler.

Hazret-i peygamber itdikte namâz

On iki ashâba oldu cum'a-sâz

(c.3, b. 427, s.17)

Peygamber Efendimiz (SAV) Cuma'yı sadece on iki sahabe ile eda etti.

Hak didi ol kavme tabl-ı karbân

Niçün itdi mürşid-i hak'dan remân

(c.3, b. 428, s.17)

Hak Teala (c.c) onlara dedi ki: "Kervan davulu neden sizi Habibullah (SAV)'dan ayırdı?

Siz perişan hınta fikriyle tamâm

Eyleye halvetde peygamber kıyâm

(c.3, b. 429, s.17)

“Siz buğday kaygısıyla perişan oldunuz. Sadece Peygamber (SAV) buluşmada ayaktaydı.”
(dedi.)

Gendüm için tohm-ı batıldır bu kâr

Ol resul-ı hakk ide تنها karâr

(c.3, b. 430, s.17)

“ Allah’ın elçisini terk edip buğday peşine düşmek batıl bir tohumdur.” (dedi.)

Sohbeti hayr oldu lehv ü madlen

Eyle im’an-ı nazar bu halden

(c.3, b. 431, s.17)

“ (Elçi’nin SAV) Sohbeti oyundan da maldan da kıymetlidir. Buna iman gözüyle bakmalısın.”
(dedi.)

Hırsı mahv itmez mi bu sıdk-ı yakın

Ben olam rezzak u hayrū’l-razıkin

(c.3, b. 432, s.17)

“Rızık verenin ve rızık verenlerin en hayırlısının benim olduğumu bilmeniz hırsınızı yok etmedi mi?” (dedi.)

Kavline peygamber’in tut guş-ı can

Kabri aklın karyede tutmak mekân

(c.3, b. 521, s.20)

Peygamberin (SAV) konuşmasını can kulağıyla dinle: “ Köyde yaşamak aklın mezarıdır.”

6.1.20.1.Enes Bin Malîk

Hikâye Başlığı: Enes Radiyallahu Anh Bi-Terredüd Mendilini Ateşe Atup Muhterik Olmadığıdır

Enes’in (RA) Tereddüt Etmeden Mendilini Ateşe Atması Ve Onun Yanmaması

Didiler kavm ey sahabî-i azîz

Bu niçün nâ-muhterik pak oldu tîz

(c.3, b. 3138, s.119)

Misafirler “ey yüce sahabe bu nasıl yanmadı ve böyle temizlendi” dediklerinde:

Didi kim dest ü dehân-ı Mustafa

Oldu malîde ana virdi safâ

(c.3, b. 3139, s.119)

Enes (RA) “Mustafa (SAV) elini ağzını buna silip, şereflendirdi.” buyurdu.

6.1.20.2. Bilâl-i Habeşî

Ebû Abdillâh (Ebû Abdilkerîm veya Ebû Amr) Bilâl b. Rebâh (ö. 20/641)'dır.Hz. Peygamber'in ilk müezzini olan sahabîdir.Hicretten kırk yıl kadar önce (581 civarı) Habeş asıllı bir köle olarak Arabistan'ın batı tarafındaki Serât'ta veya Mekke'de Cumah kabilesi içinde dünyaya geldi. Babası Rebâh ve müslüman olduğu için çeşitli işkencelere mâruz kalan annesi Hamâme de köle idi. Annesine nisbetle İbn Hamâme diye de anılan Bilâl İslâmiyet'i Hz. Ebû Bekir vasıtasıyla kabul etti.

Bilâl, Benî Cumah'tan adı bilinmeyen birinin veya daha yaygın olan rivayete göre aynı kabilede Ümeyye b. Halef'in kölesi idi. Mekke'de müslüman olduğunu açıkça söyleyen ilk yedi kişiden biri olduğu için Ümeyye b. Halef öğle vakitlerinde onu kızgın güneş altında sırt üstü yatırır, büyük bir kaya parçasını göğsü üzerine koydurur, sonra da İslâmiyet'ten vazgeçerek Lât ve Uzzâ'ya tapmaya zorlardı. Fakat o her defasında, “Rabbim Allah'tır; O birdir” diyerek bu dayanılmaz işkenceye imanıyla göğüs gererdi. Hz. Peygamber onun bu şekilde işkence görmesine son derecede üzüldü. Hz. Ebû Bekir müslüman olmayan güçlü siyahî bir köleyi vererek Bilâl'i Ümeyye b. Halef'in elinden kurtardı ve âzat etti. Bazı rivayetlerde onu para ile satın alıp azat ettiği de zikredilir. Hz. Ömer bu olaya işaretlerle, “Ebû Bekir efendimizdir; efendimizi (Bilâl'i) azat etmiştir” derdi.

Bilâl-i Habeşî hicretin 1. yılında Hz. Peygamber'in öğrettiği ezanı onun emriyle ilk defa okumakla meşhur oldu ve hayatı boyunca hizada ve seferde Hz. Peygamber'in müezzinliğini yaptı. Sabah ezanını çok erken okuyan Bilâl'in bu ezana, “es-Salâtü hayrûn mine'n-nevm” (Namaz uykudan hayırlıdır) ibaresini eklemesi Hz. Peygamber'i memnun etti ve bunu her sabah ezanında tekrarlamasına izin verdi. Bilâl başta Bedir olmak üzere Hz.

Peygamber'in bütün gazvelerine katıldı. Bedir'de esir alınan Ümeyye b. Halef'i görünce, "İşte küfrün başı! Eğer o kurtulursa ben ölürüm" diyerek onun öldürülmesini sağladı. Mekke'nin fethedildiği gün Hz. Peygamber ile Kâbe'nin içine girdi ve Resûlullah'ın emri üzerine Kâbe'nin damına çıkarak fetih ezanını okudu. Hz. Peygamber'in Kâbe'nin içinde soldaki iki direk arasında iki rekât namaz kıldığını rivayet eden de odur.

Bilâl-i Habeşî hayatı boyunca Hz. Peygamber'in yanından hiç ayrılmadı, Vedâ haccında da bulundu. Onun abdest suyunu temin etmek, sütre olarak kullandığı harbeyi taşımak, şahsî ihtiyaçlarını karşılamak, savaşta özellikle geceleri korunmasını, gündüzleri ise gölgelenmesini sağlamak, yemek hazırlamak, beytül-mâl işlerine bakmak, Hz. Peygamber'in emriyle bazı ödemeler yapmak, elçileri ağırlamak, seriyye kumandanlarına sancak vermek, Resûl-i Ekrem'in emirlerini halka duyurmak, kadın esirleri muhafaza etmek gibi işlerde görev almıştır.

Bilâl-i Habeşî altmış küsur yaşında Dımaşk'ta (veya Halep yahut Dâreyyâ'da) vefat etti ve Bâbüs-sagır'deki kabristana defnedildi. Bilâl-i Habeşî'nin nesli devam etmedi. Kaynaklarda hanımı ve çocukları hakkında bilgi bulunmamakta, sadece Hâlid adlı bir erkek ve Gufre (Gufeyre) adlı bir kız kardeşi olduğu zikredilmektedir.

Rûh-ı kâmiliden nidâdır hem kemâl

Didi Peygamber erihnâ yâ Bilâl

(c.1, b.2065, s.79)

Kemal, kâmilin ruhunun sesidir; Peygamber " Ey Bilal ruhumu rahatlat" dedi.

Ey Bilâl âvâzımı itsin bülend

Ol nefes kim kalbin itdi neşve-mend

(c.1, b.2066, s.79)

" Ey Bilal kalbini coşturan o nefes sesini yükseltsin" dedi.

Ol nefesdir Âdem'i medhûş iden

Âsümân mahlûkunu bi-hûş iden

(c.1, b.2067, s.79)

" Âdem'i dehşete düşüren, gök varlıklarını kendinden geçiren, O nefestir."

Mustafâ'dan itdi ol savt-ı niyâz

Leyle-i Ta'ris'de fevt-i nemâz

(c.1, b.2068, s.79)

O güzel ses Mustafa'yı (SAV)'i kendinden geçirdi; gece yürüyüşü yaptığı gece namazı kaçtı.

Ol Bilal-i sıdk-ı makbul-ı Hudâ

Hayyî lafzın heyyi eylerdi edâ

(c.3, b. 172, s.8)

O, Hakk Teâlâ'nın sadık ve makbul Bilâl'i ezanı okurken “ hay” sözünü “hey” diye söylediler.

Didiler peygambere olmaz dürüst

Vakt-i agâz-ı nübüvvet lafz-ı süst

(c.3, b. 173, s.8)

Peygamber Efendimiz (SAV)'e “ nübüvvetin başlangıcında yanlış okuma olmaz.” dediler.

Ey nebi vü ey resul-i gird-gâr

Bir müezzîn olsa efsah namdâr

(c.3, b. 174, s.8)

“ Ey Nebi, ey Allah'ın Elçisi (a.s), daha güzel (ezan) okuyan bir müezzîn olsa.” (dediler.)

Aybdır kim evvel-i din ü salâh

Lahn ola melfuz-ı hayy'lel-felâh

(c.3, b. 175, s.8)

“Barış dininin başlangıcında –Hayya'lel-felah-‘ın yanlış okunması ayıptır.” dediler.

Oldu vaz'-ı hışm ile fahr-i cihan

Kaşir-i rezm-i inayat-ı nihan

(c.3, b. 176, s.8)

Âlemlerin Nuru (a.s) gizli niyetlerin manasını öğrendiği için sinirlenerek konuştu.

Didi kim ma'bud'a ol hayy-ı Bilâl

Oldu nice ha vü hâdan ber-kemâl

(c.3, b. 177, s.8)

“ Cenâb-ı Hakk'ın yanında Bilâl'in –hay- okuması nice ha'dan ve hı'dan makbuldür.” dedi.

Olmasın mekşuf gayb-ı razınız

Ketm olunsun ahir ü agâzınız

(c.3, b. 178, s.8)

“Daha fazla konuşmayın ki sırrınız ortaya çıkmaz. Önünüz ve arkanız kapalı kalsın.” dedi.

Yok, ise sende dem-i pak-i dua

Kıl reca-yı nutk-ı ihvan-ı safâ

(c.3, b. 179, s.8)

Dua etmek için temiz bir nefesin yoksa temiz sözlü kardeşlerinden rica et.

İhtilât-ı halk çün virdi melâl

Ol sefer oldu erihnâ yâ Bilâl

(c.5, b.226, s.9)

Halkla karışmış olmak yorgunluk verince “ ya Bilal bizi dinlendir” dedi.

Ey Bilâl-i hoş-nevâ-yı bî-adîl

Ol menâr üzre nevâ-sâz-ı rahîl

(c.5, b.227, s.9)

“ Ey güzel sesli Bilal, minareye çık da göç davulunu çal” dedi.

Hikâye Başlığı: Hazret-i Bilâl-i Habeşi Radiyallâhü Anhin Harr-ı Hicâz'da Mahabbet-i Muhammed Mustafâ Sallallâhu Aleyhi Vesellem'den Ehad Ehad Didigi Kıssadır Ki Mâlik-i Mecâzîsi Her Gün Güneş Harâretinde Taassub-ı Küfründen Nâşî

Beden-i Şerîfine Şâh-ı Hâr-Âlûd İle Darb İtdikçe Derd-i Aşk-ı Ehadî Ve Mahabbet-i Ahmedî İle Memlû Oldugundan Ten-i Bilâl'de Vâkı' Zahm-ı Hârdan Hûn Feverân İtdikçe Bigayr-ı Kasd Ehad Ehad Nümayân Olurdu Sâir Ehl-i Derûn Nâle Zuhûruna Bedel Bu Lafzı Ecel Edâsından Gayrı Def'-i Derd-i Hâra Medhal Yog İdi Nitekim Sahare-i Fir'avn Ve Cercîs Nebî Aleyhi's-selâm Ve Anlar Emsâline Lâyuaaddu Ve Lâyuhsa Vâkı ' Olmuşdur.

Hazret-i Bilâl-i Habeşî (Allah Ondan Razi Olsun)'nin Hicaz Sıcağında Hazret-i Peygamberin Muhabbetiyle “ Allah Birdir” Dediği Kıssadır Ki Onun Geçiçi Efendisi, Her Gün Güneşin Hararetinde Küfrünün Taassubundan Dolayı Mübârek Vücûduna Dikenli Bir Dalla Vururdu. O, Hak Aşkının Derdi Ve Peygamber Sevgisiyle Dolu Olduğundan Vücûdundaki Diken Yaralarından Kan Fıskırdıkça Elinde Olmaksızın Yine “Allah Birdir, Allah Birdir” Derdi. Diğer Gönül Sahiplerinin de Feryatlarına Karşılık Olarak Bu Yüce Lafzı Söylemekten Başka Diken Yaralarını Giderecek Bir Sığınakları Yoktu. Nitekim Firavun'un Büyücüleri, Cercîs Nebî Aleyhisselâm Ve Onların Benzerleri İçin “ Hadsiz Hesapsız” Diye Buyurulmuştur.

Hâra itmişdi fedâ cismin Bilâl

Hâcesi zulm ile İtse gûş-mâl

(c.6, b.908, s.35)

Efendisi zulmetse de Bilal (r.a.) bedenini dikene feda etmişti.

Kim niçün sen zikr idersin Ahmed'i

Dînim inkâr ile eylersin bedî

(c.6, b.909, s.35)

“ Neden Ahmet'i anarsın? Dinimi inkâr etmen çok kötüdür”

Şemse karşı darb iderdi çüb-ı hâr

Ol ehad dirdi iderdi iftihâr

(c.6, b.910, s.35)

Güneş altında dikenli bir sopayla Bilal (r.a.)'ı döverdi. O da “ Allah birdir, Allah birdir” derdi, bununla iftihar ederdi.

Fâş idüp itdü tenin vakf-ı belâ

Eyledi aşkı Muhammed'de salâ

(c.6, b.919, s.35)

Belaların önüne bedenini koydu, Muhammet (SAV) aşkıyla salâvat getirdi.

Dirdi cism ü rek senin aşkınla sîr

Kande olsun tevbe küncâyış-pezîr

(c.6, b.920, s.35)

“ Bedenim ve damarların senin muhabbetinle dolu, -geri dönmek- nasıl sığabilir artık?”

Dilden itdim tevbeyi ihrâc ben

Tevbe mümkün mi hayât u nûrdan

(c.6, b.921, s.35)

“ Gönlümden geri dönmeyi attım gitti. Hayattan ve nurdan geri dönmek mümkün mü?”

Aşk kakhâr oldu ben makhûr-ı aşk

Mâh-tâb itdi derûnum nûr-ı aşk

(c.6, b.922, s.35)

“ Aşk kahredicidir, bende aşkın ile kahroldum. Aşk nuruyla gönlüm ay gibi parlamaktadır.”

Pîş-i sarsarda benem bir berg-i kâh

Kandedir bilmem bana ârâm-gâh

(c.6, b.923, s.35)

“Aşk fırtınasında saman çöpü gibiyim! Nerede duracağımı ben bilemem.”

Ger Hilâl'im ger Bilâl'im ol yana

Âfitâbın muktedâ oldu bana

(c.6, b.924, s.35)

“İster hilal ister Bilal olayım, o yana gidiyorum. Senin güneşine tabi olmuşum.”

Mâha resm-i kâr u bâr ile ne kâr

Tâbî'i hurşiddir ol sâye-vâr

(c.6, b.925, s.35)

“Ay, hilal ya da bedr olmuş ne çıkar? Gölge güneşe tabidir.”

Eyleyüp mi'râc geldi Mustafâ

Ol Bilâl için buyurdu habbezâ

(c.6, b.971, s.37)

Mustafa (SAV) göğe yükseldi ve geri geldi. O, Bilal (r.a.) için “ Ne güzeldir” buyurmuştur.

Hikâye Başlığı: Sıddîk-ı Ekber Radiyallâhü Anh Rucû' Eyleyüp Bilâl'i Radiyallâhü Anh Yahûdî Zulmen Darb İtdikçe Anın Ehad Dimekle İkrârını Ve Ana Yahûdîlerin Kine-efzâ Olduklarını Nakl İdüp Huzûr-ı Nebevîde Aleyhi'ssalâtu Ve'sselâm Hazret-i Bilâl-i Radiyallâhu Anh Yahûdîden İştirâya Meşveret Buyurduklarıdır

Hazret-i Ebû Bekir (R.A.)'in Geri Dönüp Bilâl (R.A.)'i Yahûdi Zulmen Dövdükçe Onun “Allah Birdir” Demekle İkrârını Ve Bu Yüzden Ona Yahûdîlerin Kinlerinin Arttığını Nakledip Peygamberin Huzûrunda (SAV) Hazret-i Bilâl (R.A.)'i Yahûdîden Satın Almak İçin Meşveret Buyurmaları.

Sonra Sıddîk itdi azm-i Mustafâ

Didi ahvâl-i Bilâl-i bü'l-vefâ

(c.6, b.973, s.37)

Sonra Sıddîk (RA) Mustafâ'nın yanına geldi. Vefalı Bilâl (RA)'in durumunu anlattı.

Ol hümâ-pervâz şehbâz-ı bülend

Dâm-ı aşkında esîr ü müstmend

(c.6, b.974, s.37)

Dedi ki: “ O huma kuşu gibi uçan doğan kuşu, şimdi senin aşkının tuzağına düşmüştür, dertlidir.”

Bu haberden Fahr-i âlem oldu şâd

Bî-tekellüm ragbeti oldu ziyâd

(c.6, b.1004, s.38)

Bu haberle Peygamber Efendimiz (SAV) mutlu oldu. Bunun üzerine de Ebu Bekir'in konuşma isteği arttı.

Müstemi' idi çün ol Fahr-i cihân

Oldu başka her ser-i mûyi zebân

(c.6, b.1005, s.38)

Peygamber Efendimiz (SAV) dinleyici oldu. Dili iki ucu keskin kılıç gibi oldu.

Çün Nebî' didi nedir çâre ana

Didi bende oldu kasd-ı iştirâ

(c.6, b.1006, s.38)

Nebi (SAV) “ bunun çaresi nedir?” diye sordu. (Ebu Bekir RA) “ onu (Bilal RA) satın almak istiyorum ” dedi.

Müşteriyem her ne isterse behâ

Bakmam ol zâhir ziyân u hayfa lâ

(c.6, b.1007, s.38)

“ Bedel olarak ne istiyorsa (sahibi), müşterisiyim, ne kadar zarar ettiğime bakmayacağım”

Vech-i arz üzre odur lillah-esîr

Şimdi olmuş çeşm-i düşmende hakîr

(c.6, b.1008, s.38)

“Kendisi yeryüzünde Allah’a esir olmuştur, şimdi düşman elinde aşağılanmaktadır.”

Hikâye Başlığı: Seyyid-i Enbiyâ Ve Resûl-i Kibriyâ Muhammed MustafâEfendimizin Sallallâhu Aleyhi Vesellem Sıddîk-ı Ekber’e Radiyallâhü Anh Çünkü Bilâle Müşterî Olursun Elbette Anlar İnâd Cihetinden Behâsını Efzûn İsterler Beni Dahi Ol Fazîlete Şerîk Eyleyüp Vekîlim Ol Ve Behâsının Nısfını Benden Al Diyü Tavsiye Buyurdıklarıdır.

Seyyid-i Enbiya Ve Resûl-i Kibriya Muhammed Mustafa (SAV) Efendimizin, Hazret-i Ebû Bekr’e (R.A.) “Sen Bilal’e Alıcı Olunca Elbette Onlar İnatlarından Bahasını Fazla İsterler. Beni De Bu Fazilete Ortak Edip Vekîlim Ol Ve Bahasının Yarısını Benden Al” Diye Tavsiye Buyurmaları.

Didi peygamber saâdetle ana

Ben de şirket eylerem bunda sana

(c.6, b.1009, s.38)

Peygamber Efendimiz (SAV) mutlulukla ona dedi ki: “ bende ortak olmak isterim, sana”

Benden ol nısf-ı behâsına vekîl

İştirâ kıl benden al nakd-i cemîl

(c.6, b.1010, s.38)

“ Yarı değerinin de benden olmasına sen vekil ol, güzel bir bedel olarak alıp öyle satın al”

Hidmete sıdk ile gitdi ol zamân

Ol cehûdun dârına vardı hemân

(c.6, b.1011, s.38)

Hizmet etmeye sadık olarak gitti, o yahudinin beldesine vardı.

Kesb-i nef' için bu kavme enbiyâ

Gösterirler şem'-i dîn-i pür-ziyâ

(c.6, b.1016, s.38)

Peygamberleri onlara ticaretin ayrıntılarını öğretmişti. Dinleri önlerini mum gibi aydınlatır.

Sonra destin itdi hem-dest-i Bilâl

Cismi zırs-ı mihnete olmuş hilâl

(c.6, b.1079, s.41)

Sonra kolunu, mihnet dişine kürdan olan Bilal (r.a)'in koluna sardı.

Oldu meşhûdu cemâl-i Mustafâ

Oldu mugşî vü fütâde ber-kafâ

(c.6, b.1081, s.41)

Mustafa (SAV)'in güzel yüzünü gördüğünde bayılıp yere düştü.

Yatdı bî-hûşâne kaldı çok zamân

Sonra sevk itdi gözü yaşın revân

(c.6, b.1082, s.41)

Aklı yerinde olmayarak bir süre yattı kaldı. Sonra da gözyaşlarına yol verdi, ağlamaya başladı.

Der-kenâr itdi anı Fahrü'l-verâ

Kim bilir ana ne bahş itdi atâ

(c.6, b.1083, s.41)

Varlıkların en şerefli (SAV) onu kollarına aldı, kim bilir ona neler bahşetti?

Ol meânî kim didi ol dem Nebî

Reng-i zulmetden ider ârî şebi

(c.6, b.1086, s.41)

O an Allah'ın Elçisi'nin (SAV) sözleri geceye denseydi, karanlık renginden hayâ ederdi.

Rûz olurdu şeb çü envâr-ı sabâh

Nutk ile olmaz beyân ol ıstılâh

(c.6, b.1087, s.41)

Sabahın ışması gibi gündüz olurdu. Bu durum söz ile anlatılamaz.

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi's-salâtu Ve'sselâm Sıddîk Radiyallâhu Anha Hitâb İdüp Emr-i İştirâda Beni Şerîk Eyle Diyü Sana Vasiyyet İtmışken Niçün Yalnız Kendin Müşterî Oldun Buyurduklarında Cenâb-ı Sıddîk'ın İ'tizârın Beyândır

Efendimiz Aleyhisselâtu Vesellem, Sıddîk (Allah Ondan Razi Olsun)'a Hitap Edip "Satın Alma İşinde Beni de Ortak Et Diye Sana Vasiyet Etmişken Niçin Yalnız Kendin Müşterî Oldun?" Diye Buyurduklarında Cenâb-ı Sıddîk'ın Özür Beyân Etmesi

Didi Sıddîk'a demiş idim sana

Kim beni eyle şerîk-i iştirâ

(c.6, b.1095, s.41)

[Peygamber Efendimiz (SAV)] Sıddîk'a (RA) " beni de bu duruma ortak et dememiş miydin?"

Didi iki bendeyiz kûyin için

İtdim âzâde anı rûyin için

(c.6, b.1096, s.41)

(Sıddîk r.a.) Dedi ki: "biz ikimizde senin köleniz, ben onu senin için özgür bıraktım."

Sen beni kıl bende abd ü yâr-ı gâr

İstemem âzâdın olmak zinhâr

(c.6, b.1097, s.41)

“ Sen de beni kul öyle, en yakım dostun olayım, kesinlikle senden özgürlüğümü istemem”

Kullugundur ben kula âzâdegî

Bana sensiz mihnet ü üftâdegî

(c.6, b.1098, s.41)

“ Özgürlüğüm sana kul ol olmaktır, sensizlik bana düşkünlük ve zahmettir”

Ey cihâna zindegî-bahş-ı hulûs

Âmı hâs itdin bu abdi bâ-husûs

(c.6, b.1099, s.41)

“Ey âleme temiz bir düzen bağışlayan, halkı iyi kıldın özellikle bu kulu.”

Gördü cânım nice düş vakt-i şebâb

Kim bana virdi selâmı âfitâb

(c.6, b.1100, s.41)

“ Gençlikte güzel bir rüya görmüştüm, güneş bana selam vermişti.”

6.1.20.3 Hilâl Bin Ümeyye

Bir kısım münâfiğın sefere katılmayışı yanında, ne yazık ki, samimî Müslümanlardan Kâ`b bin Mâlik, Hilâl bin Ümeyye ve Mürâre bin Rebi` de sırf ihmalkârlıkları yüzünden Medine’de kaldılar.³²⁷⁴⁰

Hz. Kâ`b bin Mâlik, Hz. Mürâre bin Rebi’ ve Hz. Hilâl bin Ümeyye, üçü de samimi, sağlam birer Müslümandı. Fakat üçü de, meşru bir özürleri olmaksızın, sırf ihmalkârlıklarının eseri olarak Tebuk Seferine çıkan orduya katılmayıp Medine’de kalmışlardı.

Bunun üzerine kimse onlarla konuşmuyor, selam vermiyordu, cezalandırılmışlardı.

Nihayet, bu üç Sahabînin çektikleri çilenin ellinci günü tamamlanmıştı. Cenâb-ı Hak, Resûlüne onlar hakkındaki hükmünü göndererek tevbelerinin kabul edildiğini şöyle müjdeledi:

³² 740. Sîre, 4:162; Taberî, 3:143

"Haklarında hüküm bırakılmış olan üç kişiye de Allah (cc) tevbe nasip etti. Öyle ki, yeryüzü, o kadar genişliğiyle beraber onlara dar gelmiş, kalbleri sıkıştıkça sıkışmış ve Allah'ın azâbından kurtulmak için Ondan başka sığınacak bir yer olmadığını anlamışlardı. Sonra Allah onlara pişman olup dönmeleri için tevbe nasip etti. Muhakkak ki Allah, tevbeleri çokça kabul edici ve kullarına merhamet edicidir."³³799

Cenâb-ı Hakkın, kendilerini affetmiş olduğunu bildirmesiyle bu üç zatın elli gün süren acı ve ızdıraplı imtihanı bitmiş oluyordu.

Hikâye Başlığı: Hilâli Mezbûrun Haste Olup Hasteliginden Hâcesi Bî-Haber Ve Tahkîr İle Mugber Oldugu Ve Resûl-i Ekrem Efendimiz Salallâhü Aleyhi Vesellem'in Kalb-i Şerîfleri Nûr-ı İnâyet İle Haste Olduguna Vâkıf Olup Hilâl-i Rencûrun Tefakkud U İyâdetine Teşrîf Buyurduklarıdır

Hilâl'in Hastalamp Hastalığından Efendisinin Bîhaber Kalması, Onu Hor Görmesi Ve Resûl-i Ekrem Efendimiz Sallallâhü Aleyhi Vesellem'in Kalb-i Şerifleri, İnâyet Nûruyla Hilâl'in Hasta Olduguna Vâkıf Olup Onu Arayarak Hatırını Sormak, Geçmiş Olsun Demek İçin Teşrîf Buyurmaları

Oldu nâgeh nâ-hoş u haste Hilâl

Vahy ile Peygamber'e kaşf oldu hâl

(c.6, b.1170, s.44)

Hilal, ansızın hastalandı, durumu vahiy ile Peygamber Efendimiz (SAV)'e bildirildi.

İlletinden hâcesinde yok haber

Kim degil idi yanında mu'teber

(c.6, b.1171, s.44)

Rahatsızlığını sebebini bilmiyordu. (efendisinin) yanında da değer görmezdi.

Yatdı âhurda tokuz gün pîç pîç

Hâline vâkıf degil agyâr hîç

(c.6, b.1172, s.44)

³³ 799. Tevbe Sûresi, 118.

Ahırda dokuz gün tek başına yattı, başka kimse durumunu bilmiyordu.

Bî-kesâne idi ol ferhunde kes

Aklı sad kulzüm-sıfat feryâd-res

(c.6, b.1173, s.44)

Aklı deryalar kadar engin olan, feryatlara yetişen o kutlu peygamber (SAV) yalnız iken;

Vahy-ı rahmet geldi kim gam-hârdır

Var fülân müştâkına bîmârdır

(c.6, b.1174, s.44)

“ Hilal dertlidir, sana âşık olan o kişi hastadır, ona git” diye vahiy geldi.

Peygamber Efendimiz (SAV) hemen Hilal’e hatırını sormak için gitti.

Pes Hilâl için hemân Fahr-i Cihân

Eyledi azm-i iyâdet nâgehân

(c.6, b.1175, s.45)

Peygamber Efendimiz (SAV) hemen Hilal’e hatırını sormak için gitti.

Mîhr-i vahy ile mâh oldu revân

Oldu a’kâbında ashâb ahterân

(c.6, b.1176, s.45)

Vahiy mührü ile o ay parçası yola düştü, sahabeler de onu takip ediyordu.

Didi ol mâh oldu ashâbım nücûm

Tâyia rehber tugât için rücûm

(c.6, b.1177, s.45)

O ay parçası (SAV) “ ashabım yıldızlar gibidir, yol göstericidirler, asileri taşlarlar” buyurmuştur.

Eyledi teşrîfini gûş ol emîr

Bî-dil ü cân oldu pür-cûş ol emîr

(c.6, b.1178, s.45)

Peygamber Efendimiz (SAV)'in geldiğini işiten bey sevincinden kendinden geçti.

Oldu şâdân ol gümân ile hemân

Kendiye gelmiş ola Fahr-i cihân

(c.6, b.1179, s.45)

Peygamber Efendimiz (SAV)'in kendisi için geldiğini zannederek çok seviniyordu.

Nâzil oldu gerfesinden ol emîr

Nakd-i cân âmâde-i nutk-ı beşîr

(c.6, b.1180, s.45)

Köşkünden indi. Muştuyu getirene canını vermeye razıydı.

Oldu ta'zîmen zemin-bûs-ı selâm

Rûyin itdi ferş-i râh-ı ihtirâm

(c.6, b.1181, s.45)

Hürmeten yeri öpüp selam verdi, yüzünü ihtiram yolunun sergisi eyledi.

Didi kim eyle müşerref meskenim

Cennet olsun encümen-gâhım benim

(c.6, b.1182, s.45)

“Buyurun, evime şeref verdiniz, evimi cennete dördürdünüz” dedi.

Kasrım itsin iftihâr-ı âsümân

Ya'ni oldum menzil-i kutb-ı zamân

(c.6, b.1183, s.45)

“Köşküm, -devrinin kutbunun evi oldum-diye göklere öğünsün” deyince;

Didi peygamber itâb ile ana

Görmek için gelmedim ya’ni sana

(c.6, b.1184, s.45)

Peygamber Efendimiz (SAV) onu azarladı, “ senin için gelmedim” dedi.

Didi cân sana fedâ hod cân nedir

Matlebin kimdir buyur fermân nedir

(c.6, b.1185, s.45)

Bey dedi ki: “ canım sana feda olsun! Can nedir ki? Kimi istersin, emrin nedir?”

Tâ olam ol kimseye ben hâk-i pâ

Kim bula ol bâg-ı lutfunda nemâ

(c.6, b.1186, s.45)

Senin lûtuft bağında gelişen o kimsenin, ayağının tozu olayım!”

Çün didi böyle idüp terk-i gurûr

Eyledi terk-i itâb ol kân-ı nûr

(c.6, b.1187, s.45)

Bey, kibiri bırakıp böyle söyleyince, o nur deryası da azarlamayı bıraktı.

Pes didi kande Hilâl ol sırr-ı arş

Hemçü mehtâb ol tevâzu’ ile ferş

(c.6, b.1188, s.45)

“ Tevazusundan mehtap gibi yerlere serilen, o göklerin sırrı Hilal nerede?” dedi.

Kulluk içre ol nihân bir şâhdır

Âlemin câsûdudur âgâhdır

(c.6, b.1189, s.45)

“O, kölelikle gizlenmiş bir şahıdır. Sırları öğrenmek için dünyaya gelmiştir.”

Sen dime ol bende-i âhûrdur

Gencdir vîrânedede mestûrdur

(c.6, b.1190, s.45)

“ Sen, ona ahıra bakan bir köle deme; o bir hazinedir, viranede gizlenmiştir.”

Nicedir âyâ marazla ol Hilâl

Kim hezârân bedri eyler pâ-y-mâl

(c.6, b.1191, s.45)

“Binlerce dolunay perişan eden o Hilal’in hastalıkla acaba hali nasıldır?”

Didi yokdur bende rencinden haber

Görmedim dergehde birkaç gün meger

(c.6, b.1192, s.45)

Bey “ hastalığından haberim yoktur. Birkaç gündür de eve gelmedi...”

Esb u ester ile oldu sohbeti

Sâyisin âhûrda cây-ı uzleti

(c.6, b.1193, s.45)

“ O, atlarla katırlarla düşüp kalkar; seyistir, yeri de şu ahırdır” dedi.

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi’s-salâtü Ve’sselâm’ın İyâdet-i Hilâl İçün Ol Emirîn Istablına Şeref-Bahş Olup Hilâl’i Radiyallâhü Anh Nevâziş Buyurduklarında Emîrin Mahcûbiyyeti.

Efendimiz Aleyhisselâtu Vesellem’in Hilâl’e Geçmiş Olsun Demek İçin O Emîrin Ahırına Şeref Bahş Olup Hilâl (RA)’e İltifat Buyurduklarında Emirîn Mahcubiyeti.

Ragbet ile gitdi Peygamber ana

Çünkü teşrîf itdi âhurdan yana

(c.6, b.1194, s.45)

Peygamber Efendimiz (SAV) Hilal'e gitmek için ahıra doğru yöneldi.

Âhur olsa muzlim ü zişt ü kerîh

Mündefi'dir çün olan ülfet vecîh

(c.6, b.1195, s.45)

Ahır karanlık, pis ve iğrenç olsa da ülfet anında bunlar göze görünmez.

Aldı bûy-i Hazreti ol şîr-i ner

Sanki bûy-i Yûsuf'u aldı peder

(c.6, b.1196, s.45)

Yakup (a.s)'ın Yusuf (a.s)'ın kokusunu alması gibi o aslan parçası da peygamber (a.s)'ın kokusunu aldı.

Mûcib-i îmân degildir mu'cizât

Bûy-i cinsiyet ider cezb-i sıfât

(c.6, b.1197, s.45)

Mucizelere iman etmek gerekmez. Cinslerin kokusu görünüşü cazip kılar.

Eyledi bûy-i Nebî'den ref'-i hâb

Didi âhurda nedir bu âb u tâb

(c.6, b.1200, s.45)

Uykudayken ona peygamberin kokusu geldi, uyandı, “ bu pis ahırdaki güzel koku da nedir” dedi.

Oldu esbânın meyânında bedîd

Dâmen-i pâk-i Resûl-i bî-nedîd

(c.6, b.1201, s.46)

Peygamber (SAV)'in tertemiz eteği, atların arasından birden göründü.

Künc-i âhurdan hemân oldu devân

Pâyine rû-mâl için ol pehlevân

(c.6, b.1202, s.46)

O yiğit, peygamberin (SAV)'in ayağına yüz sürmek için ahırın köşesinden koşarak geldi.

Rûyine rûyin kodu Fahr-i Ümem

Bûs idüp çeşm ü ser ü rûyin o dem

(c.6, b.1203, s.46)

Allah'ın elçisi (SAV) yüzünü onun yüzüne koydu. Yüzünü başını ve gözünü öptü.

Didi yâ Rab sen ne gevhersin nihân

Ey garîb-i arş nice hâl ü şân

(c.6, b.1204, s.46)

“ Ya Rabbi, sen ne gizli bir mücevhersin, ey yeryüzünün kimsesizi nasılsın?” dediğinde

Didi nice ola ol şûrîde-hâb

Kim tulû' ide feminde âfitâb

(c.6, b.1205, s.46)

Hilal dedi ki: “ uykusu dağılan kimsenin yüzüne güneş doğarsa, o kişi nasıl olur?”

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi'ssalâtü Ve's-selâm Îsâ Aleyhi's-selâm'ın Su Üstünde Gittigin İştikde Lev Ezdâde Yakînuhu Le Meşâ Ale'l-hevâ Buyurduların Beyânıdır

Efendimiz Aleyhi'sselâtu Vesellem, Îsâ Aleyhisselâm'ın Su Üstünde Gittiğini İştince Yâkîni Artsaydı Şüphesiz Hava Üzerinde De Yürüdü Buyurmuşlardır.

Tuta başı üzre Îsâ-veş furât

Me'men oldu garkdan âb-ı hayât

(c.6, b.1207, s.46)

Su onu, İsa (AS)'mı taşıdığı gibi taşırdı. Abı hayat içinde boğulmaktan güvendedi.

Didi peygamber füzûn olsa yakîn

Merkeb eylerdi hevâyı ol hemîn

(c.6, b.1208, s.46)

Peygamber Efendimiz (SAV) buyurdu ki: “ yakın ilmi fazla olsaydı, havayı binek ederdi.”

Çünkü ben oldum hevâ üzre süvâr

Leyle-i mi'râcda itdim güzâr

(c.6, b.1209, s.46)

“ Ben hava üstünde süvari oldum, miraç gecesi süvari olmuşum.”

6.1.20.4. Ebu Eyyûb El-Ensârî

Ebû Eyyûb Hâlid b. Zeyd b. Küleyb el-Ensârî (ö. 49/669), hicret sırasında Hz. Peygamber (SAV)'i Medine'de evine misafir eden ve Türkiye'de “Eyüp Sultan” unvanıyla anılan sahâbîdir.

Hazrec kabilesinin Neccâr oğulları kolundandır. Hicretten iki yıl kadar önce hanımı Ümmü Eyyûb ile birlikte Müslüman oldu ve ensardan İslâmiyet'i ilk kabul edenler arasında yer aldı. Nübüvvetin 13. yılında yapılan İkinci Akabe Biatı'nda bulundu (622). Hicretten sonra Resûl-i Ekrem'e(SAV), ileri gelen sahâbîlerden Musab b. Umeyr arasında kardeşlik bağı (muâhât) kurdu. Hz. Peygamber'le birlikte Bedir, Uhud, Hendek, Hayber, Mekke'nin fethi ve Huneyn başta olmak üzere bütün gazvelere katıldı. Savaşlarda ona zarar gelmemesi için yanından ayrılmaz, hatta bazı geceler çadırı etrafında nöbet tutardı. Vahiy kâtiplerinden olması sebebiyle Hz. Peygamber (SAV) zamanında Kur'an-ı Kerim ayetlerinin bir araya getirilmesine hizmet etti. Ashap arasında ilmiyle de tanındığı için kendisine sorulan dinî konularda pek çok fetva verdi.

Ebû Eyyûb (RA), Hz. Ebû Bekir (RA) devrindeki savaşlarla Hz. Ömer (RA) devrinde yapılan Suriye, Filistin ve Mısır seferlerine katıldı. Kıbrıs seferinde de bulundu (28/648-49). Medine âsilerin eline geçip Hz. Osman'ın (RA) namaz kıldırması engellenince (35/656) herkes tarafından sevilip sayıldığı için Hz. Ali'nin(RA) tavsiyesi üzerine bir müddet imamlık yaptı. Hz. Ali halifeliği döneminde Irak'a gittiğinde onu Medine'de yerine vekil bıraktı.

Hâricîlerle ve Hz. Muâviye ile yapılan savaşlarda Hz. Ali'nin yanında yer aldı. Bu dönemde Basra valisi olan Abdullah b. Abbas Basra'ya gelen Ebü Eyyûb'a, "Senin vaktiyle Hz. Peygamber'e yaptığın gibi ben de bugün sana hizmet etmek istiyorum" diyerek konağını ona bıraktı. Giderken de kendisine 40.000 dirhem, yirmi köle ve değerli hediyeler vererek onu uğurladı.

Sağlıklı olan herkesin Allah yolunda savaşa katılması gerektiğine inanan Ebü Eyyûb el-Ensârî, "Kendi elinizle kendinizi tehlikeye atmayınız."(Bakara, 2/195) mealindeki ayette sözü edilen tehlikeyi savaşa gitmeyip işiyle gücüyle meşgul olmak şeklinde açıklardı. Bu sebeple ihtiyarlık döneminde bile her yıl bir savaşta bulunmaya gayret etti. Katıldığı seferlerin sonuncusu Müslümanların ilk İstanbul kuşatması oldu. Onun bu kuşatmadan bir yıl sonra (49/669) gönderilen Yezîd b. Muâviye kumandasındaki takviye birliğin içinde bulunduğu da rivayet edilmektedir. Ebü Eyyûb, kuşatma devam ederken hastalanarak 49 (669) yılında vefat etti. Ancak 50 (670), 52 (672) veya 55 (675) yıllarında öldüğü de ileri sürülmüştür.

Resûl-i Ekrem SAV Medine'ye hicret edince Medineli Müslümanların her biri onu evinde misafir etmek istedi. Ancak Hz. Peygamber (SAV), bir tercih yaparak onları gücendirmemek için devesinin çökeceği yere en yakın eve misafir olacağını söyledi. Kendisini taşıyan devenin önce bir yere çöktüğü, buradan hemen kalkıp biraz ileride tekrar çöktüğü görüldü. Resûlullah (SAV) oraya en yakın olan ve dedesi Abdülmuttalib'in annesi tarafından kendisine yakınlığı da bulunan Ebü Eyyûb'un(RA) evine yerleşerek burada yedi ay misafir kaldı. Bundan dolayı Ebü Eyyûb "Mihmandâr-ı Nebî" unvanıyla anılır. Bu ev İslâmiyet'in öğretildiği bir mektep durumundaydı. Hz. Peygamber (SAV) fakir muhacirlere burada yemek verir, kendisine sunulan hediyeleri fakirlere burada dağıtırdı. Ev sahiplerine her vesile ile dua eder, onların bolluğa kavuşmalarını, huzur ve afiyet içinde olmalarını dilerdi. Resûl-i Ekrem (SAV) kendi evine taşındıktan sonra da zaman zaman Ebü Eyyûb'un evine misafir olurdu.

Bir gün Ebü Eyyûb'ı(RA) Resûl-i Ekrem'in(SAV) kabrine başını dayamış olduğu halde ağlarken gören Mervân bu hareketinin sünnete aykırı olduğunu söyleyince Ebü Eyyûb, "Ben bu mezar taşına değil Resûlullah'a geldim. Onun, "Din işlerini ehliyetli kimseler üstlendiği zaman kaygılanmayın; ancak ehil olmayanlar başa geçince ne kadar ağlasanız yeridir" dediğini duymuştum" diye cevap verdi.

Medine döneminden itibaren Hz. Peygamber'den (SAV) hiç ayrılmadığı halde Ebü Eyyûb el-Ensârî'den sadece 150 hadis rivayet edilmesinin iki önemli sebebi vardır. Bunlardan biri hadis rivayetinde çok titiz olması, diğeri de ömrünün savaşlarda geçmesidir. Kendisinin bilmediği bir hadisi Ukbe b. Âmir'den bizzat rivayet etmek için Medine'den Mısır'a kadar

gitmesi, söz konusu titizliğin eşsiz bir örneğini ortaya koymaktadır. Ondan hadis rivayet edenler arasında İbn Abbas, İbn Ömer, Berâ b. Âzib, Enes b. Mâlik, Câbir b. Semüre gibi sahâbîler ve Saîd b. Müseyyeb, Urve b. Zübeyr, Salim b. Abdullah, Atâ b. Yesâr gibi tabîler bulunmaktadır.

Hikâye Başlığı: Resûl-i ekrem Sallâllahü Aleyhi Vesellem Zeyd'e Nicesin ve Hâbdan Nice Kalkdın Deyu Suâl Buyurdukta Asbahtü Mü'minen Hakkâ Deyu Cevâbıdır.

Resûl-i Ekrem (SAV) Zeyd'e "Nasılsın? Uykudan Nasıl Kalktın" Diye Sorunca O'nun "Doğrusu Mü'min Olarak Sabahladım" Diye Cevap Vermesi

Zeyde Peygamber didi vakt-i sabâh

Keyfe asbahtü eyâ ehli's-salâh

(c.1, b.3607, s.137)

Peygamber Efendimiz (SAV) bir sabah Zeyd (r.a.)'e "Ey faziletli kişi nasıl sabahladın?" diye sordu.

Didi abden mü'minen yine Resûl

Didi var mı bir nişân ola kabûl

(c.1, b.3608, s.137)

Zeyd (RA), " inanan bir kul olarak uyandım." dedi. Resul Efendimiz " Var mı delilin?" dedi.

Didi gündüz savm ile atşân idim

Hem gece bîdâr olup giryân idim

(c.1, b.3609, s.137)

Zeyd de " gündüzleri oruç tuttum, susadım; geceleyin uyanıktım ve ağladım." diye cevap verdi.

Rûz u şebden eyledim şöyle güzer

Kim siperden nevg-i rumh öyle geçer

(c.1, b.3610, s.137)

“ Mızrağın kalkanın içinden geçip gitmesi gibi bende gündüzden ve geceden geçtim.”

Ol cihet kim millet içre hâl bir

Anda bir sâatle yüb bin sâl bir

(c.1, b.3611, s.137)

“ Bir bakıma dinlerdeki hal aynıdır. Bir saatle yüz bin yıl birdir.”

Var ezel ile ebede ittihâd

Akla yol yok anda hayret hod ziyâd

(c.1, b.3612, s.137)

“ Geçmiş ve gelecek birliktedir. Bu durumu akıl kavrayamaz, şaşkınlık çok fazladır.” dedi.

Didi bu yoldan getir bir armagan

Lâkin olsun nûr-ı fem ü akl u cân

(c.1, b.3613, s.137)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) “ bu yoldan bir hediye getir. Lakin (hediye) kavrayış, akıl ve can nurundan olsun.” dedi.

Didi nice zâhir ise âsümân

Bana meşhûd oldu arş u arşiyân

(c.1, b.3614, s.137)

(Zeyd r.a.) “ Gökyüzü nasıl görünürse, bana da arş ve arştakiler öyle göründüler.” dedi.

Heft dûzehle sekiz cennet bana

Zâhir u bâhir olur sûret-nümâ

(c.1, b.3615, s.137)

“ Dokuz cehennem ve sekiz cennet bana net bir şekilde göründü.”

Halkı temyîz emr-i mümkün yek be yek

Arpadan bugday gibi bî-reyb ü sek

(c.1, b.3616, s.137)

“ Arpadan buğdayı ayırır gibi halkları birbirinden ayırmak mümkündür.”

Ehl-i cennet kim yâ kimdir ehl-i nâr

Mâr u mâhi-veş yanımda âşikâr

(c.1, b.3617, s.137)

“ Cennet halkı kimdir, cehennem halkı kim? Balık ve yılan kadar farklı göründüler, bana.”

Oldu bu demde ayân her bir gürûh

Yevme tebyezzü ve tesveddü vücûh

(c.1, b.3618, s.137)

“ O zamanda her bir topluluk belli oldu. –Kıyamet günü yüzler ak ve kara olur- sözü anlaşılmiş oldu.”

Andan evvel kim revân pür-ayb idi

Rahm-i mâderde nihân-i gayb idi

(c.1, b.3619, s.137)

Bazı ruhlar dünyâya gelmeden de kusurluydular. Ana rahminde gizliydi.

Çün şakîdir batn-ı maderde şakî

Cism ile ma'lûm hâl-i mutlakî

(c.1, b.3620, s.137)

“Eşkîya, anne karnında da eşkıyadır. Gerçek hal, cismin haliyle bilinir.”

Ten çü mâder bâr-dâr-ı tıfl-ı cân

Mevt oldu vaz'-ı hamlinden nişân

(c.1, b.3621, s.137)

Beden de, anne küçük bir can taşıması gibi can taşır. Ölüm ise gebeliğinin işaretidir.

Cümle ervâh-ı güveşte müntazır

Tâ olan hâsıl vilâdetde nedir

(c.1, b.3622, s.137)

“Tüm ruhlar – o doğumdan meydana gelecek olan nedir?- diye beklemektedirler.”

Zengiyân dirler bizimdir bu veled

Rûmiyân dirler bizim bu lâle-had

(c.1, b.3623, s.137)

“Karalar – Bu çocuk bizimdir- derler. Beyazlar –Yok, bu al yanaklı çocuk bizimdir- derler.”

Oldu çün mevlûd zâhir bî-hilâf

Yok, sefid ile siyehde ihtilâf

(c.1, b.3624, s.137)

“Çocuk doğup, apaçık görünür olunca, siyahla beyaz arasında anlaşmazlık kalmaz.”

Ger doğa zengî alırlar zengiyân

Rûmi ise rûmiyânındır ayân

(c.1, b.3625, s.137)

“ Siyah doğarsa siyahlar alır. Beyaz doğarsa beyazların olduğu kesinleşir.”

Gayr-i mevlûd oldu işkâl-i enâm

Doğmadık mevlûda yok ta'yin-i tâm

(c.1, b.3626, s.138)

“ Doğmamışı bilmek müşküldür. Doğmadık çocuğu tam olarak bilmek imkânsızdır.”

Yâ meger nâzır binûri'l-lâh olan

Mâverâ-yı râhdan âgâh ola

(c.1, b.3627, s.138)

“ Eğer ki Hakk’ın nuruyla bakarsan yolun ötesinden haberdar olursun.”

Asl-ı âb-ı nutfenin oldu sefid

Lîk olur rûm u Habeş levn-î baîd

(c.1, b.3628, s.138)

“ Nutfenin suyunun aslı beyazdır, lakin beyaz kişi de beyaz olur, siyah ta bu renk uzaklaşır.”

Kimi levh-i ahseni takvîm olur

Kimi redd-i esfel-i pür-bîn olur

(c.1, b.3629, s.138)

“ Kimi -en güzel yaradılıştâ- olur. Kimi de korkuyla dolu olarak sefil şekilde kovulur.”

Bu sözün yok haddi kıl tayy-ı lisân

Reh-rev ol geçdi katâr-ı kâr-bân

(c.1, b.3630, s.138)

Bu sözün sonu yok, sesini kes. Kervan çoktan geçti gitti, yola koyul.

Yevme tebyazzü ve tesveddü vücûh

Türk ü Hindû şöret oldu her gürûh

(c.1, b.3631, s.138)

Kıyamet günü beyaz yüzlü ve kara yüzlü belli olur. Türk ve Hint her kavim tanınır.

Doğmadan zâhir değil Hindû vü türk

Çün doğa anı görür hurd u büzürk

(c.1, b.3632, s.138)

Bebeğin Türk mü Hint mi olduğu doğmadan bilinmez, doğduğunda belli olur.

Arsa-yı mahşerdeyim gûyâ ki ben

Cümle zâhir manzarımda merd u zen

(c.1, b.3633, s.138)

“ Sanki mahşer yerindeyim. Kadın erkek herkesi görmekteyim.”

Söyleyim yâ eyliyem bend-i nefes

Leb ısırıldı didi Peygamber ki bes

(c.1, b.3634, s.138)

“ Daha anlatayım mı? Yoksa susayım mı? Peygamber Efendimiz (SAV) dudağını ısırıp “Kâfi” demeye çalıştı.”

Yâ Resûlu'l-lâh idüp haşrı beyân

Emr idersen eylerim neşri beyân

(c.1, b.3635, s.138)

(Zeyd r.a)“ Ey Allah’ın elçisi emredersen yeniden dirilmeyi anlatayım, onu açıklayayım.”

Vir icâzet eyleyim kef-i hicâb

Şu’le virsin cevherim çün âfitâb

(c.1, b.3636, s.138)

“ İzin ver de örtüyü açayım, cevherim güneş gibi aydınlatsın.”

Mihr-i Rahşân benden olsun münkesif

Nahl ü bîdin sırrı olsun münkeşif

(c.1, b.3637, s.138)

“ Parlayan güneşin ışığı sönsün, hurmanın ve söğüdün sırları anlaşılsın.”

Hevl-i haşrı eyleyim dehre beyân

Nakd-ı hâlis nakd-i kâlb olsun ayân

(c.1, b.3638, s.138)

“ Mahşer korkusunu dönemin insanlarına anlatayım, gerçek para ile sahtesi belirlensin.”

El ısırısın cümle ashâb-ı şimâl

Zâhir olsun nikbet-i küfr ü dalâl

(c.1, b.3639, s.138)

“ Tüm sol taraf ahalisi ellerini ısırısın, küfür ve sapıklık belası ortaya çıksın.”

Belli olsun heft sûrâh-ı nifâk

Rûşeni-i mehde bî-husf u mehâk

(c.1, b.3640, s.138)

“ Tutulmayan, eksilmeyen ayın parlaklığıyla yedi nifak dileği belli olsun.”

Der-emeyân olsun pelâs-ı eşkıyâ

Gûş olunsun tabl u kûs enbiyâ

(c.1, b.3641, s.138)

“ Eşkıyaların çulları ortaya saçılsın, Peygamberin davul sesleri (risâleti) duyulsun.”

Dûzeh u cennât ile Berzah hemân

Pîş-i çeşm-i kâfire olsun ayân

(c.1, b.3642, s.138)

“ Cehennem, Cennet ve Araf inkârcıların gözlerinin önünde belirsin.”

Havz – Kevser eyleyüp izhâr-ı cûş

Eylesin cûş u hurûşun zîb-i gûş

(c.1, b.3643, s.138)

“Kevser havuzu coşup çağlasın, gümbürtüsü kulakları çınlatsın.”

Teşnegân-ı Kevseri zâr u devân

Eyleyim temyîz çün âb-ı revân

(c.1, b.3644, s.138)

“ Kevser’e susamışları, su diye inleyip koşanları göstereyim.”

Anların dûşu hemân dûşumdadır

Nagme-i şâdîleri gûşumdadır

(c.1, b.3645, s.138)

“ Onların bağırları bağımdadır, sevinç çığlıkları kulağımdadır.”

Cennet ehli pîş-i çeşminde temâm

Bir birin âgûşa çekmiş şâdkâm

(c.1, b.3646, s.138)

“İşte Cennet ehli, gözümün önünde sevinçle birbirleriyle kucaklaşmaktalar.”

El ele geşt ü güzâr itmekde hep

Hûrlar bûs u kenâr itmekde hep

(c.1, b.3647, s.138)

“ El ele dolaşmaktalar, hurileri öpüp kucaklamaktalar.”

Gûşuma viridi samem ammâ ki âh

Ehl-i hüsrânda olan vâ-hasret âh

(c.1, b.3648, s.138)

“Ahlar, feryatlar kulağımı tirmalamakta, hüsrân ehlinin hasretli ahları.”

Bu işâretdir dahi var çok fusûl

Lîk havf u şermin âzâr-ı Resûl

(c.1, b.3649, s.138)

“ Bunlar birçok bölümden oluşan işaretlerdir, lakin korkum Peygamber’i (SAV) incitmiş olmaktadır.”

Başladı tafsile çok mest-i harâb

İtdi Peygamber ana men’-i hitâb

(c.1, b.3650, s.138)

(Zeyd r.a) “ mest olmuş bir halde anlatmaya başladı. Peygamber (SAV) onu konuşmasına engel oldu.”

Didi çok gittin gerek zabt-ı inân

Gerçi kim hakdır kelâmın bî-gümân

(c.1, b.3651, s.138)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) “ Çok gittin, kendini tut, gerçi sözlerin kesinlikle gerçektir.” dedi.

Oldu çün mir’ât-t kalbin bî-gılâf

Söylemez mîzân u âyine hilâf

(c.1, b.3652, s.138)

“ Gerçi gönül aynan kılıfından çıktı, terazi ve ayna yalan söylemez.”

Eylemez mir’ât u mîzân ketm-i hak

Anlar için sıdk u adl oldu sebak

(c.1, b.3653, s.138)

“Ayna ve terazi gerçeği saklamazlar, onlar adalete ve doğruluğa bağlıdırlar.”

Oldu mîzân ile âyîne mehek

Anlara hizmetde çeksen bin emek

(c.1, b.3654, s.138)

“ Ayna ve terazi (doğruluğun) belirleyicileridir, onlara bin emekle hizmet etsen de (sabittirler.)

Aks-i sıdk-ı hâli kılsan ilticâ

Nâkısa vasf-ı kemâl itsen recâ

(c.1, b.3655, s.138)

“ Yalana dönüş de yapsan, eksik olandan olgunluk da ümit etsen.”

Sana dirler eyle terk-i sû’-i hâl

Hilesi mîr’ât u mîzânın muhâl

(c.1, b.3656, s.139)

Sana “ kötü hali bırak, aynanın ve terazinin hile yapması mümkün değildir.” derler.

Hak bizi sıdk ile âlf eyledi

Milk-i fehm ü adle vâlî eyledi

(c.1, b.3657, s.139)

Allah (c.c.) bizi sadakatimizle büyük eyledi. Anlayış ve adalet mülküne vali eyledi.

Ger sadâkat olmasa da’vâ bize

Kimse itmezdi nazr kat’a bize

(c.1, b.3658, s.139)

Eğer sadakatimiz olmasaydı, kimse yüzümüze bakmazdı.

Lîk eyle der-begal âyîneyi

Ger tecellî Tûr iderse sîneyi

(c.1, b.3659, s.139)

Lakin aynayı koltuğunun altında taşı, gönlüne (Mûsâ (AS)’ a Tur dağında görüldüğü gibi) tecelli etse de.

Didi Zeyd olur mu Şâhâ der-begal

Âfitâb-ı Hakk u hûrşîd-i ezel

(c.1, b.3660, s.139)

Zeyd “ Ey şah, Hak güneşi veya ezel güneşi hiç koltuk altına alınır mı?” dedi.

Kim olup andan begal sad-çâk-i red

Oldu maglûbu cünûn ile hired

(c.1, b.3661, s.139)

“ Onlar koltuk altında parçalanır, delilik de akıl da onun karşısında yenilmişlerdir.”

Didi itsen çeşmine vaz’-ı benân

Sanki âlemden güneş oldu nihân

(c.1, b.3662, s.139)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) “ Eğer gözünü ellerinle kapatırsan güneş âlemden saklanmış zannedersin.” dedi.

Gör ser-engüştü hicâb-ı mâhdır

Bu nişândır setr iden Allâh’dır

(c.1, b.3663, s.139)

“ Bak, parmağının ucu ayı görmene engel oluyor. Bu, Allah’ın Settar (örten, ayıpları gizleyen) olduğuna işarettir.”

Hikâye Başlığı: Hazret-i Resûl-i Ekrem Aleyhi’s-Salâvatü Vesselâma Zeydin Bakiye-i Kıssasıdır

Zeyd’in Hazret-i Resûl-i Ekrem’e Cevabı Ve Hikâyenin Sonu

Bu sözün pâyânı yok ey Zeyd gel

Bagla rahş-ı nutka teng oldu mahal

(c.1, b.3716, s.141)

“Ey Zeyd, bu sözün sonu yok. Gel, söz atını bağla, yer dar geliyor.”

Hikâye Başlığı: Peygamber Aleyhi’s-salâvatü Ve’s-selâm Zeyd’e Sırrı Bundan Ziyâde Keşf Eyleme Vü Bana mütâbaat üzre Ol eyu Tavsiye Buyurdularıdır

Peygamber (SAV) in, Zeyd’e Sırrını Daha Fazla Açma Ve Bana Tâbi’Ol Diye Tavsiyede Bulunması

Didi Peygamber ki sahbimdir nücûm

Reh-revâna şem’ u şeytâna rücûm

(c.1, b. 3764, s.142)

Peygamber Efendimiz (SAV) “Sahabeler yıldız gibidirler; yolculara ışıktırlar, şeytana taştırlar.” dedi.

Hikâye Başlığı: Şefî-i Ümem Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem Hazretlerinin Yümn-i Berekâtıyla Ensâr Beyninden Muhâlefet Ve Adâvetin İndifâ’ıdır.

Ümmetlerin Şefâatçisi Resûl-i Ekrem Sallallâhü Aleyhi Vesellem Efendimizin Bereketiyle Ensar Arasındaki Muhalefet Ve Düşmanlığın Kalkması

Dü kabîle Evs ü Hazrec idi nâm

Bir birine düşmen idiler müdâm

(c.2, b.3751,s.136)

Evs ve Hazrec isimli iki kabile vardı. Bu ikisi bir birine daim düşmandı.

Mahv idüp kîn-i kadîmin Mustafâ

Anlara İslâm ile virdi safâ

(c.2, b.3752,s.136)

Mustafa (SAV) eski düşmanlıklarını yok etti, onları İslam ile rahata erdirdi.

Evvelâ ihvân olup ol düşmenân

Oldular engûr-ı bostân-ı revân

(c.2, b.3753,s.136)

Öncelikle o düşmanlar kardeş oldular. Can bağının üzümleri gibi oldular.

Nükte-i el-mü'minûne ihvetun

Cism-i vâhid itdi ol halkı bütün

(c.2, b.3754,s.136)

Tüm ahali “ İnananlar ancak kardeşirler” nüktesiyle tek bir beden gibi oldular.

6.1.21. Ayet-i Kerîmeler

Ve'd-Duhâ'da dir Resûle ol Kerîm

İtme nehr-i sâil u kahr-ı yetîm

(c.1, b.2847, s.109)

Kerim olan (Hak Teâlâ), Duha suresinde Resul'üne “ fakiri gözet, yetimi üzme.” buyurmuştur.

Çün ola kâlbi Resûlün gammeti

Pes nedir ve ente fihim ismeti

(c.2, b.1416, s.51)

Resul (SAV)'in gönlü kederlenince, (Allah c.c.) “ Sen benim güvenilir temsilcimsin.” buyurdu.

Nakî olundu mescid-i kavm-i anûd

Hâne-i mekr idi hem dâm-ı yehûd

(c.2, b.3046,s.110)

O inatçı kavmin mescidinin bir hile yurdu bir Yahudi tuzağı olduğunu anlayınca;

Pes anı tahrîbe emr itdi Resûl

Olmag ile asl-ı tarhı nâ-kabûl

(c.2, b.3047,s.110)

Peygamber (AS) onun (mescidin) yıkılmasını ve çöplük yapılmasını istedi.

Hikâye Başlığı: Tefsir-i Veleta’rif Ennehum Filahni’l-kavli

“Fakat Mutlaka Sen Onları Sözlerinin Edasından Tanırsın...” Ayetinin Tefsiri

Didi hak peygamber’e budur siyâk

Oldu eshel şive-i ehl-i nifâk

(c.3, b.794, s.30)

Hak Teâlâ (c.c), Peygamber Efendimiz (SAV)’e “ münafıklığın anlaşılmasının en kolay delili şudur ki:” dedi.

Her nice olsa münafıkda makâl

Lahn-ı kavlinde olur ma’lûm-ı hâl

(c.3, b.795, s.30)

“(Münafık) Her ne söylese söylesin sesinin tonundan durumu anlaşılır.” (dedi.)

Hikâye Başlığı: Yâ Eyyühe’l-Müzzemmilü Tefsîr-i Şerîfidir

“Ey Abasına Bürünüp Yatan (peygamber)!” Âyet-i Kerîmesinin Tefsîr-i Şerîfi

Ol cihetden vasf-ı müzzemmil tamâm

Ol Nebî’ye oldu fermân-ı kıyâm

(c.4, b.1474, s.57)

Bu cihetten Peygamber (SAV)’e, abaya bürünen vasfı verilip, “Ondan çık!” emri geldi.

Muhtefî olma idüp rûyin nihân

Kim cihân cism oldu sen akl-ı cihân

(c.4, b.1475, s.57)

Yüzünü örtüp gizlenme; zira cihan bir beden, sense onun aklısın.

Zîr-i hükmün keşti-i bahr-i safâ

Nûh-ı sânisinçü sen ey Mustafâ

(c.4, b.1479, s.57)

Safa denizinin gemisi senin hükmünde; çünkü ey Mustafa (A.S.) sen, ikinci bir Nûh (AS)'sun.

Sen buyurdun kâyıd-ı a'mâ-yırâh

Kim olur me'cûr-ı sadecr-i İlâh

(c.4, b.1489, s.58)

“Yolda köre mukayyed olan, Hakk'ın yüzlerce ecrine nail olur.

Ol ki çil gâm ola a'mâya delîl

Ol olur magfûr-ı Mevlâ-yı celîl

(c.4, b.1490, s.58)

Kim bir köre kırk adım delil olursa o, Mevla'nın gufranına erişir” diye sen buyurdun.

Bu cihândankâyıd ol ey dâd-kâr

Bunca a'mâyakatâr ender katâr

(c.4, b.1491, s.58)

Öyleyse ey medet edici, bu cihan da bunca katar katar körlere rehber ol.

Sarsar-ı kahrım önünde ol çerâg

Pes nedir ey mürsel-i âli belâg

(c.4, b.1498, s.58)

Ey benim yüce Peygamberim, benim kahır fırtınam önünde o kandil nedir ki?

Cezbe-i Hakdır bu sanma cezb-i âm

Medhinitmişdir Muhammed ve's-selâm

(c.4, b.1582, s.61)

Bu Hak cezbesidir, alelaide cezbe değil! Onun medhini Hazret-i Muhammed (S.A.) etmiştir vesselam!

Mâremeyte iz remeytedidi Hak

Sen nebîden sanma sun'-ı Hakk'a bak

(c.4, b.1746, s.67)

Cenab-ı Hak, - Onu sen atmadın, ancak biz attık- buyurdu; bunu Peygamberden sanma Hakk'ın işidir.

Çeşm-i beden kûh için vardır zelâk

Yüzlikunek didi gör kur'an'da Hak

(c.5, b.504, s.21)

Kötü gözden dağ bile yerinden oynar. Hak Teâlâ (c.c), Kuran'da (Peygamber Efendimiz (SAV)'e hitaben) "az daha gözleriyle seni devirecekti..." buyurmuştur.

Ahmed-i kûha virir lagziş nazar

Olmuş iken râh-ı bî-gil bî-hatar

(c.5, b.505, s.21)

Nazar, dağ gibi Ahmet (SAV)'in ayığını kaydırabilir. Yolda çamur ya da kaygan bir şeyler olmasa bile...

Ol acebde kaldı bu lagziş neden

Bu tehî hâlet ola zann itme sen

(c.5, b.506, s.21)

O " bu takılma neden?" diye şaştı kaldı. Bu durumun boşuna olduğunu zannetme!

Eyledi ana idüp âyet nüzûl

Çeşm-i bedden itdi bu hâlet hulûl

(c.5, b.507, s.21)

“Bu hal sana kötü gözden (nazar’dan) oldu” diye ayet var.

Olsa senden gayr olurdu şimdi lâ

Sayd iderdi anı çeşm-i ibtilâ

(c.5, b.508, s.21)

Senden başkası olsaydı şimdi o yok olmuştu. Kötü göz onu avlardı.

Lâkin oldu istem-i Hak me’menin

Bu tagayyür bir nişânıdır anın

(c.5, b.509, s.22)

Lakin Hak Teâlâ (c.c)’nın koruması seni kurtardı. Bu aksama, onun (korunmuş olduğunun) emaresidir.

İbret al ol kûh-ı dîne kıl nigâh

Sen degilsin ana nisbet berg-i kâh

(c.5, b.510, s.22)

İbret al da o din dağına bir bak. Sen ona nispetle bir saman çöpü bile değilsin.

Hikâye Başlığı: Ve İn Yekâdü’llezine Keferû Leyüzlikûneke Biebsârihim Tefsîridir

“Doğrusu O kâfirler, Kur’ân’ı İştittikleri Vakit (Sana Olan Düşmanlıklarından Dolayı) Az Kaldın Gözleriyle Seni Devireceklerdi...” Âyetinin Tefsîri

Yâ Resûl’allah bu vadîde kesân

Çeşm-i bedden itdi zahm-ı kerkesân

(c.5, b.511, s.22)

Ey Allah’ın Elçisi, bu vadede insanlar vardır. O insanlar, kötü gözle herkese zahmet verirler.

Bed nazar itse ser-i şîr-i arîn

Çâk olup ol şîr olur vakf-ı enîn

(c.5, b.512, s.22)

Kötü nazarla aslanın başını ağrıtlar. O aslan inleyerek çatlar.

Olsa çeşm endâz-ı uştur hemçü mevt

Gönderir abdin bilir kim oldu fevt

(c.5, b.513, s.22)

Deveyi bakışlarıyla öldürürler. Bunu bildiği halde kölesini gönderir...

Dir ki ol lahm-ı şuturdan hisse-yâb

Şübhesi yok kalmadı uşturda tâb

(c.5, b.514, s.22)

Devenin etinden biraz al da gel” derler. Devenin takati kalmadığından şüphe duymazlar.

Ol marazdan uştur eyler terk-i cân

Eyler iken sebk-i esb-i tâziyân

(c.5, b.515, s.22)

Daha önce atlarla yarışan deve, o sorundan ötürü canını vermiştir.

Çeşm-i bed ile hased bî-reyb ü şek

Seyr ü gerdişde olur sedd-i felek

(c.5, b.516, s.22)

Nazar ve çekememezlik feleğin dönüşünü bile durdurur.

Hikâye Başlığı: Bir Âlim-i Ârifden Bir Kimse Suâl İtdi Ki Bir Kimse Nâmazda Âvâz İle Girye Vü Âh U Nevha Eylese Namâzı Fâsid Olur Mu Olmaz Mı Cevâbında Didi Ki Ol Giryenin Nâmı Âb-ı Didedir Âmma Ol Giryân Olan NE görmüştür. Ya Şevkk-ı Hudâ Ya Nedâmet-i Günâh İle Aglarsa Namâzı Bâtıl Olmaz Belki kâmil Olur Ki Lâ Salâte İllâ Bihuzûri'l-Kalb Buyurulmuşdur Ve Eger Renc-i Beden Yâ Firâk-ı Ferzend İle Giryân İse Namâz-ı Tebâh Olur Ki Namâzın Aslı Terk-i Vücûd Ve Terk-i Ferzenddir İbrâhîm Hâfil Aleyhi's-Selâm Gibi Ki Tekmîl-i Namâz İçün Ferzendini

Kurbân Eyleyüp Bî-Mehâbâ Âteş-i Nemrûd’u İhtiyâr Eyledi Ve Sultân-ı Enbiyâ Efendimiz Sallallâhü Aleyhi Vesellem’e Bu Hısal İle Emr Olundu Ki Fettebi’ Millete İbrâhîm’e Hanîfen Lekad Kâne Leküm Üsvetün Hasenatün Fî İbrâhîm Buyurulmuşdur

Âlim Bir Ârifden Birisi “ Bir Kimse Namazda Yüksek Ses İle Ağlayıp Âh u Feryâd Ederse Namazı Bozulur Mu Bozulmaz Mı? Diye Sorunca Âlim Cevâb Olarak Dedi Ki , “ O Ağlayışın Namı Gözyaşdır. Ama O Ağlayan Ne Sebeple Ağlar? Ya Hakk’ın İştîyâkıyla Veya Günahlarına Nedâmetten Ağlarsa Namazı Batıl Olmaz Belki Kâmil Olur; Çünkü -Kalb Huzûru Olmadıkça Namaz Sahîh Olmaz - Buyrulmuştur Ve Eğer Beden Acısından Veya Evlat Ayrılığından Ağlamışsa Namazı Bozulur Ki Namazın Aslı Vucudu ve Oğlu Terketmektir İbrahim Aleyhisselâm Gibi Ki O, Namazın Tam Olması İçin Oğlunu Kurban Edip Çekinmeden Nemrûd’un Ateşine Atıldı. Peygamberler Sultânı Efendimiz Sallallâhu Aleyhi Veselleme Bu Hasletler İle İbrahim’in Şerîatına Uy. O, Hanîftir, Muvahhiddir. Şüphe Yok, O’nun Yolunda Sizin İçin Güzel Bir Örnek Vardır Diye Buyrulup Emrolunmuştur.”

Oldu terkîb-i Muhammed cism ü ten

Cinsidir terkîbe baksan her beden

(c.5, b.1331, s.54)

Muhammed (SAV) de etten ve kemikten yaratılmıştır. İyi bakarsan herkes de onun cinsinde yaratılmıştır.(insan suretinde)

Vardır anda lahm u cild ü üstühân

Lîk bu terkîbe benzer mi ayân

(c.5, b.1332, s.54)

O’nun da et, kemiği ve derisi vardır. Ama hiç bu var edilmişlere benzemez.

Kim o terkîb içre geldi mi ‘cizât

Eyledi ser cümle terkîbâtı mât

(c.5, b.1333, s.54)

O’nun varlığında birçok mucizeler vardır. Bütün varlıkları mat eyler.

Ol resûlü'l-Hakk o memdûhu's-sulûk

Didi en-nâsu âlâ dîni'l-mulûk

(c.5, b.1601, s.64)

O, Hakk'ın elçisi, yoluna övgüler düzülen (SAV), - halk, şahlarının dini üzerinedir-buyurmuştur.

Hikâye Başlığı: Levlâke Levlâk Lemâ Halaktu'l-Eflâk Mefhûmu Beyânındadır

“Eğer Sen Olmasaydın Felekleri Yaratmazdım” Mefhûmu Hakkında

Aşk açar eflâke yüz türlü şikâf

Aşk ider lertzân zemîni çün musâf

(c.5, b.2745, s.111)

Aşk gökyüzünde yüz farklı yarıklar açar. Aşk savaşlar gibi yeryüzünü titretir.

Aşk-ı pâk oldu Muhammed'de bedîd

Aşk için levlâk didi Rabb-i Mecîd

(c.5, b.2746, s.111)

Çöllerde, Muhammed (SAV) nurlu aşkı buldu. Yüceler yücesi Rabbimiz (c.c) aşk ile “ sen olmasaydın...” buyurmuştur.

Aşkda çün oldu ferd-i müntebî

Enbiyâdan buldu tahsîs-i behî

(c.5, b.2747, s.111)

Âşıklıkta O, hayal edilenin de ötesindedir. Bu sebeple peygamberler arasından seçilmiştir.

İtmesem maksûd aşk-ı pâki ben

Bil ki halk itmez idim eflâki ben

(c.5, b.2748, s.111)

“ Temiz olan sevgiyi amaç edinmeseydim, gökleri yaratmazdım, bunu böyle bil!”

Anın için eyledim ref'-i semâ

Tâ uluvv-i aşk ola zâhir sana

(c.5, b.2749, s.111)

Ahmet (SAV)'in sadakati ayın yüzeyine parlaklık verdi. Hatta güneşe de bir pay bağışladı.

6.1.22. Hudeybiye Antlaşması

Hikâye Başlığı: İn Testefihu Fekad Caekümül'l-Fethüayet-i Kerimesinin Tefsiridir Ki “Ey Tainler Muhammed Mustafa Aleyhi's-salatü Ve's-selam'dan Ve Bizden Kangısı Hak İse Ana Feth u Nusret Vir Diyu Dua İdersiniz Ki Sizin Bî-Garaz Talib-i Hak Oldugunuz Zann u Güman Oluna El'n Biz Feth u Nusreti Muhammed Mustafa'ya Virdik Tâ Hak Sahibi Zahir Ola

“Siz Allah'tan Fetih İsterseniz, Fetih te Size Gelir.” Ayet-i Kerimesinin Tefsiridir Ki “ Ey Kınayanlar, -Muhammet (SAV) İle Bizden Hangisi Hak İse Ya Rabbi Sen Ona Yardım Et- Diye Dua Ederdiniz Ki Sizin Bir Garazsız Hakikate Talip Oldugunuz Zannedilen El'an Biz Fethi Ve Nusreti Muhammet Mustafa (SAV)'ya Verdik, Ta Ki Hak Sahibi Zahir Ola.”

Bütler ile isteriz Hak'dan müdâm

Batıl isek kıl bizi güm-geşte-nâm

(c.3, b. 4530, s.172)

“ Eğer biz batılsak namımız, nişanımız kalmasın diye putlara da Hakk'a dua ettik.”

Bizden andan her kim ise ehl-i hâk

Ana nusret vir odur avne ehâk

(c.3, b. 4531, s.172)

Bizden hangimiz haklıysa ona yardım et, yardıma o layıktır;

Çok dualar eyledik evkâtda

Piş-i uzza vu menat u lat'da

(c.3, b. 4532, s.172)

Diye çok kereler Uzza'nın Menat'ın ve Lat'in huzurunda dualar ettik.

Ol eger hakk ise sen izhâr kıl

Kim ki na-hak mazhar-ı idbâr kıl

(c.3, b. 4533, s.172)

Eğer o haklıysa izhar et, haksız olanı da zelil et dedik.

Çünkü biz gördük anı maşûrdur

Zulmet oldu sizde butlan-ı meâl

(c.3, b. 4534, s.172)

O'nun hakk'ın yardımına mazhar olduğunu gördük. Biz hepimiz zulm etmişiz, o ise nur...

Bu cevâb oldu size ber-vefk-ı hâl

Zahîr oldu cümleliz ol nârdur

(c.3, b. 4535, s.172)

Dilediğimize uygun şekilde işte size bu cevap oldu. Haksız olduğunuz meydana çıktı.”

Yine bu endişeyi efkârdan

Def' ü teb'id itdiler inkârdan

(c.3, b. 4536, s.172)

Sonra yine bu düşüneyi, fikirlerden uzaklaştırıp inkârdan gelerek;

Bu tefekkür didiler idbârdır

Anı tasvib eylemek ikrârdır

(c.3, b. 4537, s.172)

Dediler ki “ bu tefekkür idbar yüzündendir, onu tasvib eylemek te ikrardır.

Gâlib olduysa aceb mi çand-bâr

Gâlib eyler herkesi bu rüzgâr

(c.3, b. 4538, s.172)

Birkaç kere galip geldiyse çok mu? Zaman, herkesi galib edebilir.

Baht ile eyyâm itdi şadümân

Biz dahi olduk muzaffer bir zamân

(c.3, b. 4539, s.172)

Bir eyyam bizim de yüzümüze talih gülüp şad ve muzaffer olduk.”

Didiler hem yine olsa ol şikest

Ol bizim gibi degildir zir-i dest

(c.3, b. 4540, s.172)

Sonra yine dediler ki “ gerçi o da mağlup olduysa da bizim gibi hakirane değil.

Baht-ı mes’ud ile anda inkisâr

Kat kat olmakda delil-i intisâr

(c.3, b. 4541, s.172)

Mağlubiyetinde bile kutlu talihi kat kat yardıma mazhar olduğunun deliliydi.

İnkisarı inkisâra benzemez

Anda gam yok azmi akva vü câz

(c.3, b. 4542, s.172)

Mağlubiyeti de mağlubiyete benzemiyordu. Onda bir gam yoktu, azmi de gayet kuvvetliydi.”

Gerçi mü’min suretâ maglûb olur

Lîk encâm-ı şikesti hûb olur

(c.3, b. 4543, s.172)

Gerçi mü'min görünüşte mağlup olur ama yenilmesinde bile bir güzellik vardır.

Misk ü 'anber olsa meftût u şikest

Nefha-yı cân-bahşî eyler halkı mest

(c.3, b. 4544, s.172)

Misk-i anber kırılıp parçalansa can bağışlayan kokusu herkesi mesteder.

Fett ü kesr olsa veli sergîn-i hâr

Münfaîl bûy-i bedînden magz u ser

(c.3, b. 4545, s.172)

Fakat eşek kırıp parçalansa kokusudan herkes rahatsız olur.

Hikâye Başlığı: Resul-i Ekrem Aleyhi's-salatü Ve's-selam'ın Hudeybiyye'den Âdem-i Tehirle Rücu'larında İnnâ Fetahnaleke Kerimesi İnzal Ve Feth Lakabıyla İrsal Buyurulduğunda Sırr-ı Hikmet Bu İdi Ki Suretde Muğlâk Ma'nada Meftuh Olup Misk-i Meftut u Meksur Oldukda Kesr-i Zahir İle Tekmil Fevaidi Bahir Oldugun Temsilidir

Resul-i Ekrem Aleyhi's-salatü Vesellem'in Hudeybiye'den Kazanç Elde Edemedi Dönüşlerinde "Muhakkak Ki Biz Sana Fethi Müyesser Kıldık" Ayet-i Kerimesinin İndirilmesindeki Ve Fetih Lakabıyla Gönderildiğindeki Hikmetin Sırrı; Görünüşte Feth Olunmamış Manada Fethedilmiş Olup Misk, Kırılınca Zahiren Kırılmakla Hakikatle Faydalarının Tamamlanmasıdır.

Oldu çün feth-i hudeybiyye asir

İtdi hakk innâ fetahnâ 'yı beşir

(c.3, b. 4546, s.172)

Hudeybiye fethi ertelenince Hak Teâlâ " *muhakkak ki biz sana fethi müyesser kıldık*" ayetini indirdi.

Geldi hak'dan hazret'e vahy-i mübîn

Bi-zafer olmakdan olma sen hazîn

(c.3, b. 4547, s.172)

Hak Teâlâ'dan, Peygamber Efendimiz (SAV)'e vahiy geldi. “ zafer kazanamadığına üzülme...”

Çün fütuhât oldu zımmında nihân

Taht-ı kahrındır falan ile fülân

(c.3, b. 4548, s.173)

Bu yenilgide zaferler gizlidir. Falan filan yerler senindir.”

Akıbet oldu ana meftuh u râm

Hem nazir ü hem kurayza bi't-tamâm

(c.3, b. 4549, s.173)

Döndüğünde Nazir'in ve Kurayza'nın fethinin tamamlandığını gördü.

Anlar etrafında hem bunca kıla'

Feth olup viridi ganaim intifa'

(c.3, b. 4550, s.173)

Onlar ve etrafındaki kaleler fethettiler, ganimetlerinden faydalandılar.

Hikâye Başlığı: Peygamberimiz Sultan-ı Enbiya Aleyhi's-salâtü Ve's-selâm'ın Esirlere Nazar Eyleüp Acibtü Min Kavmin Yecürrune İle'l Cenneti Bi's-selasili Ve'l-aglali Kavli Şerifi ile Tebessüm Buyurdıklarıdır

Peygamberimiz, Nebiler Sultanı Aleyhissalâtü Vesellem'in Esirlere Bakıp “Şaşarım Bu Kavme Ki Onları Cennete Zincirler Ve Bukağlarla Çekip Götürüyorlar.” Hadîs-i Şerifini Söyleyerek Tebessüm Buyurmaları

Gördü peygamber ki bir fırka esîr

Sevk olunmak da iderlerdi nefir

(c.3, b. 4517, s.171)

Peygamber Efendimiz (SAV) götürülürken feryâd ederek ağlayan bir kısım esir gördü.

Anları bendinde gördü ser be ser

Kim nühüfte her biri eyler nazar

(c.3, b. 4518, s.171)

Onların zincirlenmiş olduklarını gördü. Her biri gizlice ona bakıyorlardı.

Cehl ile hayide-i kahr u gazâb

Oİ Resul-i Ekrem'e dendân u leb

(c.3, b. 4519, s.171)

Cehaletle, Peygamber Efendimiz (SAV)'e garazla dudaklarını çiğneyip dişlerini gıcırdatıyorlardı.

Zehre yok ta hükm-i hışm ola ayân

Cümle der-zencir-i kahr-ı gâziyân

(c.3, b. 4520, s.171)

Fakat düşmanlıklarını göstermeye cesaretleri yoktu. Hepsi de kahr zincirine bağlanmışlardı.

Şehre çekmekle vekilan-ı umur

Kâfiristandan idüp kahr ile dur

(c.3, b. 4521, s.171)

Görevliler, onları şehre götürmekte, kahr ile kâfirlerin yurdundan uzaklaştırmaktaydılar.

Anda yok meyl-i feda vü sim ü zer

Kimseden olmaz şefaât kar-ger

(c.3, b. 4522, s.171)

Yerlerine ne bir kişi ne para kabul ediliyor ne de bir kimse şefaatte bulunuyordu.

Gerçi vasfı rahmeten-lil-âlemîn

Karı kat'ı gerden-i âlem hemîn

(c.3, b. 4523, s.171)

Gerçi Peygamber Efendimiz (SAV)'in sıfatı “Âlemlere Rahmet” idi. Ama işi âlemin boynunu kesmekti!

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi's-selâm'ın Lâ-tefaddilûni Alâ Yunus Bin Metta Haberi Tefsiridir

Efendimiz Aleyhi's-selâm'ın “Beni Yunus Bin Metta'dan Daha Üstün Tutmayın.” Hadisi Şerifinin Tefsiri

Didi peygamber ki mi'râcım ayân

Oldu bir mi'râc-ı Yunus'la hemân

(c.3, b. 4556, s.173)

Peygamber Efendimiz (SAV) dedi ki: “benim miracım Yunus'un miracıyla aynıdır.

Bana mi'rac-ı oldu evc ana hazîz

Kurb-ı hak'da yok taviil ile arîz

(c.3, b. 4557, s.173)

Benim miracım göklere, onunki karanlıklara oldu. Hakk'ın nezdinde aşağı yada yukarı yoktur.

Kub-ı hak bala vü pest ile değil

Kurb-ı hak varlıktan azad oldu bil

(c.3, b. 4558, s.173)

O'na yakın olmak için aşağıya veya yukarıya (gitmek) gerekmez, O'na yakın olmak için varlıktan kurtulmak gereklidir.

Yok, âdemde zir ü baladan eser

Yokda olmaz dur u diruz u düter

(c.3, b. 4559, s.173)

Yoklukta ne aşağı kalır ne de yukarı. Yok, olanın uzaklığı ya da yakınlığı olmaz!

Oldu yoklukda ayan feyz ü şuhûd

Yokluğu bilmez nedir ehl-i vücûd

(c.3, b. 4560, s.173)

Hak'm (c.c) nuru yoklukta görünür. Varlık sahibi, yokluk nedir bilmez.

Hâsılı anlarda resm-i inkisâr

Benzemez kat'a bize kıl i'tibâr

(c.3, b. 4561, s.173)

Hâsılı onların yenilgisinin görünümü bizim yenilgimize kıl kadar benzemez.

Anları mesrur ider züll ü telef

Vakt-i şadi bizde ikbal ü şeref

(c.3, b. 4562, s.173)

İkbal ve şeref kazandığımızdaki sevincimizi, onlar telef oldukları zora düştükleri vakit duyarlar.

Anlara berk ü nevadır iftikâr

Anların farkı uluvv ü iftihâr

(c.3, b. 4563, s.173)

Yoksunluk onlara bereket ve nimettir. Yoksulluklarıysa iftihar ve yüceliktir.

Ol biri didi bu ise mu'cize

Gördü bend ile niçün güldü bize

(c.3, b. 4564, s.173)

Esirlerden biri dedi ki, “ Eğer mucize sahibi (Peygamber S.A.V) buyusa neden bizi bağlı görününce güldü?”

n tahavvül üzeredir dil-şâddir

Na-mukayyed mutlak u azâdır

(c.3, b. 45465, s.173)

“- Hani huyları değişmişti, sevinci bu zindandan kurtuluşa bağlı değildi.”

Pes nin kahr-ı adudan oldu şâd

Ya nin feth  zafer virdi küşâd

(c.3, b. 4566, s.173)

“- Peki, neden adilerin ezilmesine sevindi? Veya neden zafer kazandığı için gururlandı?”

Kalbi şad oldu ki hasma ser be ser

Buldu asan nusret  feth  zafer

(c.3, b. 4567, s.173)

“-Birer birer düşmanlarını yendiği, zafer kazandığı için kalbi mutlulukla dolmaktadır.”

Pes bilindi kim değil azade-dl

Kar-ı dünya kalbin itdi münfaîl

(c.3, b. 4568, s.173)

“-Artık bilindi ki: O’nun da gnl zgr değildir. Dünya işleri O’nun da kalbini oyalamaktadır.”

Yohsa gülmezdi ki ehl-i ahret

Nik  bed eyler ibada atıft

(c.3, b. 4569, s.173)

“Yoksa gülmezdi. Sonları iyi onlara da kötü olanlara da şefkat gösterirdi.”

Böyle eylerdi makâlat-ı hafî

Ol esirân birbiriyle muhtefî

(c.3, b. 4570, s.173)

Esirler, bu minvalde birbirleriyle gizlice konuşmaktaydılar.

Ta müvekkilde olup guş-ı vusûl

Olmaya söz vasıl-ı sam'-i Resûl

(c.3, b. 4571, s.173)

Sözleri nöbetçilerin kulağına gidip, Peygamber (SAV) ' işitmesine neden olmasınlar diye.

Hikâye Başlığı: Peygamber Aleyhi's-selâm Esirlerin Ta'n u Şematetinden Agâh Olduklarıdır

Peygamber Âleyhi's-selâm'ın Esirlerin Kınaması Ve Şamatalarını Duyması

Oldu bî-guş-i müvekkil ol sühen

Vasıl-ı sem'-i habîr-i min ledün

(c.3, b. 4572, s.173)

Sözlerini nöbetçi duymadı ama Ledun ilmi ile haberler (Peygamberin SAV) kulağına ulaştı.

Nefha-yı pırahen-i Yusuf tamâm

Vardı ya'kub'a nigh-ban na-bekâm

(c.3, b. 4573, s.173)

Yusuf'un gömleğinin kokusunu taşıyan muhafız bile duymamıştı, fakat Yakub (a.s) hissetmişti

Gör şayatin itse azm-i asümân

Olamaz hem-raz-ı levh-i gayb-dan

(c.3, b. 4574, s.174)

Şeytanlar, göklere çıksalar bile Levh-i Mahfuz'daki sırlara erişemezler.

Çün Muhammed hufte-i agâh idi

Oldu ol sır ana kef-i ızidi

(c.3, b. 4575, s.174)

Muhammet (a.s.) ise uyurken bile ona (sırlara) ulaşabilir. O sır, O'na Hak Teala (c.c) tarafından bildirilir.

Zevk-ı helvâ hân-ı kısmet me'külü

Yokdur engüşt-i dırâzın medhulü

(c.3, b. 4576, s.174)

Helvanın zevkine kısmeti olan varır, parmakları uzun olmanın etkisi yoktur.

Necm-i sakıb pasbân-ı div-rân

Ahmed oldu vahye ancak râz-dan

(c.3, b. 4577, s.174)

Yakıcı şahap yıldızı şeytanlara gözcülük eder. Vahye mahrem olan ancak Ahmet (SAV)'dir.

Ey idem ta'cil-i dükkân-ı sebep

Mescide var rızkı Hak'dan kıl taleb

(c.3, b. 4578, s.174)

Ey sebep dükkânına koşan, mescide var da rızkını Hak Teâlâ'dan iste.

Hikâye Başlığı: Hazret-i Resul Aleyhi's-selâm'ın Esirlere Cevab-ı Hikmet Meablarıdır

Peygamber Efendimiz (SAV)'in Esirlere Verdiği Hikmetli Cevabı

Anlara tefhim idüp didi Resûl

Ol tebessüm sanma oldu bî-usûl

(c.3, b. 4579, s.174)

Peygamber Efendimiz (SAV) anlatmak istediklerini anlayıp dedi ki: “ Gülüşümü gereksiz sanmayın...”

Oldu anlar mürde-i hak-i fenâ

Mürdeyi katl ile olmaz i'tinâ

(c.3, b. 4580, s.174)

Onlar yokluk beldesinde ölmüşlerdir. Ölüyü öldürmek marifet değildir!

Kimdir anlar kim olur münşâk kamer

Ben musâf-ı azme olsam cilve-ger

(c.3, b. 4581, s.174)

Onlar da kim oluyor? Ben istersem ay bile ikiye yarılr.

Oldunuz ol demde azâd u mekîn

Beste gördüm ben sizi zâr u hazîn

(c.3, b. 4582, s.174)

Hür makam sahibi olduğunuz zamanlarda ben sizi bağlanmış ve dertli görüyordum!

Ey idenler fahr-i milk ü hanedân

Navedan üstünde uştur siz hemân

(c.3, b. 4583, s.174)

Ey sahip olduklarıyla, soylarıyla övünenler, sizler devenin sırtındaki oluk gibisiniz.

Nakş-ı ten olmakda mahvı in u ân

Küllü atin at çeşmimde ayân

(c.3, b. 4584, s.174)

Görünen beden parçalandığında “ her gelecek, gelir çatar” sözü gözümde aşikâr oldu.

Gûreye baksam ayandır bana mey

Hem âdemde bana meşhud oldu şey

(c.3, b. 4585, s.174)

Üzüme baksam bana şarap görünür. Âdem de ben eşyaları gördüm.

Sırta baksam başka bir âlem nihân

Âdem ü Havva'dan evvel ol cihân

(c.3, b. 4586, s.174)

Sırta baksam gizli âlemleri görmekteyim. Âdem ile Havva'dan önce var olan âlemi de.
(görmekteyim)

Ben sizi ta vakt-i zarrat-ı elest

Görmüşüm pa-beste vü menkus ü pest

(c.3, b. 4587, s.174)

Ben sizi, Elest vaktinde, zerreler halindeyken de bağlanmış ve aşağılanmış olarak görmüştüm.

Halk olaldan asümân-ı bi-imâd

Ol ki gördüm olmadı andan ziyâd

(c.3, b. 4588, s.174)

Direksiz gökler, yaratıldıklarından beri görmediğim bir şey yoktur.

Ben sizi görmüş idim hep ser-nigûn

Ab ü gil olmazdan evvel ru-nümûn

(c.3, b. 4589, s.174)

Ben daha sudan ve topraktan var edilmemişken hep sizi baş aşağı görmekteyim.

Görmedim şimdi olam ta şadümân

Oldu bhal-i şanınız evvel ayân

(c.3, b. 4590, s.174)

Bu haliniz bana evvelde bildirildi. Şimdi görmüş değilim ki sevineyim!

Best-i kahr-ı hafî amma ne kalır

Zannınızda kand illa ayn-ı zehr

(c.3, b. 4591, s.174)

Gizli bir zora bağlıydınız ama ne zor! Siz şeker sanırdınız, zehirden başka bir şey değildi.

Öyle bir kand oldu pür-zehr-i adû

İtdinniz nuş-ı hased bi-cüst ü cû

(c.3, b. 4592, s.174)

Şeker adilere layık öyle bir zehir oldu. Sizse araştırmadan ona haset ettiniz.

Siz neşat ile idüp ol zehri nûş

Sizlere merg oldu sedd-i her dü-gûş

(c.3, b. 4593, s.174)

O zehri sevinçle içtiniz. Sağırlığınız sizlere ölüm getirdi.

Ben anınçün itmedim azm-i gazâ

Kim cihân-giri ola ecr ü cezâ

(c.3, b. 4594, s.174)

Cihana hükmetme isteğiyle savaşmıyorum ki...

Bu cihân bir cifedir dûn ü rahîs

Merd olur mu böyle murdarâ harîs

(c.3, b. 4595, s.174)

Bu cihan aşağılık değersiz bir cifedir. Yiğit kişi böyle bir pisliği ister mi?

Ragbet itmez cifeye illa kilâb

Ben ise isa-sıfat ihya-nisâb

(c.3, b. 4596, s.174)

Cifeye köpeklerden başkası talip olmaz. Bense Îsâ (AS) gibi ölüleri diriltirim.

İtdim anınçün sufûf-ı cengi çâk

Hakkınızda ola tahlîs-i helâk

(c.3, b. 4597, s.174)

Sizler helak olmayasınız diye savaş saflarınızı dağıttım.

Ben beşerden eylemem kat'ı gelû

Kim bana hasr ola ferr ü reng ü bû

(c.3, b. 4598, s.174)

Ben rengi kokusu ne olursa olsun insanların boğazını menfaât için kesmem.

Bais-i kat' -ı gelu oldur ki tâ

Ol geludan ola bir âlem rehâ

(c.3, b. 4599, s.174)

Onların kesilmesinin nedeni: birkaç boğazın kesilmesiyle bir âlemin temizlenmesidir.

Cehlinizden siz olup pervâne-veş

Âteşe olmakdasız pirâye-keş

(c.3, b. 4600, s.174)

Çünkü siz, cahilsiniz. Pervane gibi ateşe koşmaktasınız.

Ben sizi men' eylerim kim hemçü mest

Kalmaya ateş içinde pa vü dest

(c.3, b. 4601, s.174)

Bense elleriniz ayaklarınız ateşte kalıp yanmasın diye can hıraş engel olmuştayım.

Feth ü nusret eyleyüp zann u gümân

Karınızda tohm-ı Nûh (AS) oldu ayân

(c.3, b. 4602, s.175)

Siz zafer kazandığınızı sanıyordunuz ama uğursuzluk tohumu ekmekdeydiniz.

Sa'y-ı bi-sudı idüp yek yek rehâ

Oldunuz hep rahş-ran-ı ejdehâ

(c.3, b. 4602, s.175)

Boş yere birbirinizi kurtuluşa yöneltirken ejderha üzerine at sürüyordunuz.

Siz de kasd-ı kahr idüp icâb-ı kahr

Oldunuz makhur-ı kahr-ı şîr-i dehr

(c.3, b. 4602, s.175)

Zulmetmek istiyordunuz zulme uğradınız. Zaman aslanının zoruyla kahroldunuz.

Didi peygamber ki ber-vefk-i fûnûn

Ehl-i cennetdir husûmetde zebûn

(c.3, b. 4615, s.175)

Peygamber efendimiz (SAV) “ Bazı sebeplerden ötürü cennet ehli düşmanlarına yenilirler.”

Buyurmuştur.

Lik su'i'z-zann u hazm oldu esâs

Naks u havf u za'f anı itme kıyâs

(c.3, b. 4616, s.175)

Ama bu yenilgi kötü düşünme ve sabırsızlıktandır; eksiklik, korku veya zayıflıktan değildir.

Anlar için ziver-i guş-ı fûnûn

Hikmet-i levla ricalün mü'minûn

(c.3, b. 4617, s.175)

Onların marifet kulaklarının küpesi “ eğer mümin erler olmasaydı” hikmetidir.

Katl-i küffarda feragât eylemek

Bil halâs-ı mü'minin için gerek

(c.3, b. 4618, s.175)

Müminlerin kurtuluşu için kâfirlerin öldürülmesinden vazgeçmek gerekebilir.

Sen hudeybiyye gazâsında yakîn

Kefe eydiküm'den ol ibret-güzîn

(c.3, b. 4619, s.175)

Sen, Hudeybiye gazasında “ hak Teâlâ (c.c) inkârcıların ellerini çekti” ayetini anla ve ibret al.

Gâlib iken gördü fahû'l-enbiyâ

Kendini maglub-ı emr-i Kibriyâ

(c.3, b. 4620, s.175)

Peygamber Efendimiz(SAV) galip gelmişken Hakk'ın emriyle kendini kaybetmiş varsaydı.

Sanma kim zincîre oldum hande-nâk

Ya sizi teshîr için bi-vehm ü bâk

(c.3, b. 4621, s.175)

“ sanmayın ki sizin bağlarınıza güldüm veya sizi kolayca yakaladığımıza güldüm...”

Baîs-i hande odur aglâl ile

Ben sizi çekmekteyim bâg-ı dile

(c.3, b. 4622, s.175)

“-gülmemin nedeni sizi bağlarınızla gül bahçelerine götürmemdir.”

Böyle bi-zinhar ateşden ayân

Eylerim gül-zara bend ile revân

(c.3, b. 4623, s.175)

“- Böyle amansız ve apaçık görünen ateşten alıp gül bahçelerine götürmemdir.”

2.5.23. Resul-i Ekrem Ve Gayb

Peygamberler Allah'ın bildirmesiyle diğer insanların bilemediği bazı gaybî haberlere mazhar olmuşlar, Allah'ın izin verdiği ölçüde başkalarına da bildirmişlerdir.

Bazıları, " *De ki: Ben size "Allahın hazineleri benim yanımdadır" demiyorum. Gaybı da bilmem.*" (Enam, 50) ayetinden hareketle, "Hz.Peygamber gaybdan haber vermemiştir. Zira Hz.Peygamber kendiliğinden gaybı bilmez. Fakat Allah Ona bildirir, Oda ümmetine haber verir.

Hiz. Peygamber Medineye geldiğinde Medine ahalisinin hurmaları aşladığını görür. "Sanırım yapmasanız daha iyi olur" der. Bunun üzerine aşlamayı bırakırlar; verim düşer. Durum Rasulullaha söylenince "Ben ancak bir beşerim. Dininizden bir şey size söylediğimde onu yapın. Kendi reyimle birşey emredersem, bilin ki ben de bir insanım" "Siz, dünyanın işini benden daha iyi bilirsiniz" der. (Müslim, Fedail, 140-141)

Hikâye Başlığı: Resul-i Ekrem Aleyhi's-Selâm'ın Muze-i Mübareklerin Bir Ukâb Kapup Hevâda Se-Nigün Eyledikde İçinden Bir Mâr-ı Siyâh-ı Vahşet-Nümûn Düştüğüdür

Resûl-i Ekrem Aleyhisselâm'ın Mübarek Pabuçları Bir Taşçıl Kuşunun Kapıp Havada Ters Çevirince İçinden Korkunç Bir Yılanın Düşmesi

Nagehan bu hal ile sıyt-ı ezân

Oldu mesmu'-ı şeb-i peygamberân

(c.3, b. 3260, s.124)

Bu haldeyken, peygamberlerin şahı (SAV) ezan sesini duydu.

Geldi su ta ide tecdid-i vuzu'

Dest ü ruy-i pakin itdi şüst ü şu

(c.3, b. 3261, s.124)

Abdest tazelemesi için su getirildi. Mübarek elini yüzünü yıkadı.

Gasl-i ricleyn eyledikde ol Nebî

Kasd-ı huffeyn oldu ol dem matlebî

(c.3, b. 3262, s.124)

Nebi (a.s) ayağını da yıkadı. Mestini almak istedi.

Destini sundukda ol âli-cenâb

Muzeyi kapdı elinden bir ukâb

(c.3, b. 3263, s.124)

O yüce gönüllü (SAV) elini uzatınca, onu bir tavşancıl kuşu kaptı.

Müzeye oldu hevada saz-kâr

Ser-nigûn itdikde andan düşdü mâr

(c.3, b. 3264, s.124)

Havalandı, havada mesti ters çevirince içinden bir yılan düştü.

Muzeden çün çıktı bir mâr-ı siyâh

Kasd-ı ukkâb oldu hükm-i intibâh

(c.3, b. 3265, s.124)

Ondan bir karayılan çıkmıştı. Tavşancılın isteği, Hakk'ın emriydi.

Muzeyi ukâb idüp redd-i niyâz

Nutk-ı hali işte kıl azm-i namâz

(c.3, b. 3266, s.124)

Tavşancıl kuşu mesti geri getirip, hal diliyle, “ işte buyur, nazma gidebilirsin.” dedi.

Vaz’-ı küstah oldu benden bi’z-zarûr

Yoksa itmezdim edep haddin mürûr

(c.3, b. 3267, s.124)

“Bu küstahça davranışı mecburen yaptım, edep haddimi aşmak istemezdim.” dedi.

Vay ana küstah îde vaz’-ı kadem

Bî-zaruret ola mashûb-ı nedem

(c.3, b. 3268, s.124)

Vay ona ki küstahça adım atar, zaruret olmaksızın pişman olur.

Didi şükr idüp cenâb-ı Mustafâ

Bu cefa oldu bize ayn-ı vefâ

(c.3, b. 3269, s.124)

Yüce Mustafa (SAV) şükretti. “Bu cefa bize vefanın ta kendisi oldu.” dedi.

Müzeyi kapdın bana geldi elem

Ben gam-alüde sen itdin def’-i gâm

(c.3, b. 3270, s.124)

“ Mesti kapınca üzülmüştüm, dertlenmişim. Meğer sen benim müşkülümü düzeltiyormuşsun.” dedi.

Gösterirdi gerçi gaybı bana hâk

Kendime oldu o dem şugl-ı sebâk

(c.3, b. 3271, s.124)

“ Gerçi Hak Teâlâ bana gaybı gösterir ama o an kendimle ilgiliydim.” dedi.

Didi hâşâ sende gaflet ola şan

Aks-i nurunla ben oldum gayb-dan

(c.3, b. 3272, s.124)

Kuş “ Hâşâ! Sende gaflet bulunmaz, senin sayende gaybı bildim.” dedi.

Mûzede mârı hevâdan rü’yetim

Aks-i nuründür degil hasiyetim

(c.3, b. 3273, s.124)

“ Mestteki yılanı havadan görmem senin nurunun yansımasıyladır, kendimden değil.” (dedi.)

Aks-i nuranî olır Ruşen müdâm

Aks-i zulmanî çü külhan pür-zalâm

(c.3, b. 3274, s.124)

Nurlu kimsenin yansıması da nurludur, karanlıklarda kalanın aksiyse külhan gibi doludur.

Aks-i Abdullah nur-ı can u dil

Aks-i bigâne amadır öyle bil

(c.3, b. 3275, s.124)

Hak kulunun aksi, can ve gönül nurudur, yoksununki ise körlüktür, öyle bil!

Herkesin kıl aksini fark-ı yakın

Kangı cins ile olursan hem-nişin

(c.3, b. 3276, s.124)

Kimlerle oturmak istiyorsan, onların yansımasını (görünümünü) iyice anla!

Ol ukâbı bil o ukkâba şebîh

K’itdi celb-i muze-i zat-ı nebîh

(c.3, b. 3284, s.125)

O sıkıntıyı Peygamber (SAV)'in mestini tavşancıl kuşu (meseli) gibi bil.

Pay-i paki görmeye ta zahm-ı mâr

Reşk o akla k'ola andan bi-isâr

(c.3, b. 3285, s.125)

Hani kuş, Peygamber (SAV)'in mübarek ayağını yılan sokmasın diye mestini kapmıştı. Gölgelemeyen akla ne mutlu!

Rast-bînî olsa âsân u yesîr

Mustafâ olmazdı cûyâ-yı Kadîr

(c.4, b.3590, s.137)

Doğru bakabilmek kolay bir iş olsaydı; Mustafa (SAV) onu “gücü her şeye yeten” den istemezdi.

Didi göster cüz' cüz' eşyâyı sen

Şöyle kim ilmindedir sırr u alen

(c.4, b.3591, s.137)

[Peygamber Efendimiz (SAV)] “senin bilgin dâhilinde olan gizli veya açık şeyleri parça parça göster” demiştir.

Bakma sensin çünkü dâî-i behî

Emr-i bellig sanma kim ola tehî

(c.4, b.3608, s.137)

(sen ona) Bakma; sen güzel dua edensin. Tebliğ et emrinin anlamsız, boş bir şey olduğunu zannetme!

Hikâye Başlığı: Cibril Aleyhi's-Selâm Kendi Sûret-i Melekiyesiyle Resûl-i Ekrem Ve Habîb-i Celîl Efendimize Salla'llâhü Taâlâaleyhi Vesellem Nümâyân Olup Yedi Yüz Kanadan Biri Zâhir Oldukda Ufk Mestûr Ve Maglûb Ve Âfitab Ve Şuâ-ı Mahcûb Oldugudur

Cibril (AS)'ın Kendi Melek Suretiyle Resul-i Ekrem Ve Habîb-i Celîl Efendimize (SAV) Görünüp Yedi Yüz Kanadından Biri Görünür Olunca; Ufkun, Güneşin Ve Işıklarının Örtünüp Görünmez Olması

Fahr-i Âlem didi kim ey Cebreil

Sûret-i hâsın ki halk itdi Celîl

(c.4, b.3778, s.144)

Fahri âlem (SAV) dedi ki: “Ya Cebraîl (a.s), Hak Teâlâ'nın seni yarattığı asıl simanı...”

Bana göster öyle mahsûs u ayân

Tâ olam ben sana nezzâre-künân

(c.4, b.3779, s.144)

“Bana açıkça göster de ben de seni öyle seyredeyim.”

Didi yokdur tâkatin mümkün degil

Za'f-ı hiss oldu beşerde münfaîl

(c.4, b.3780, s.144)

Cebraîl (AS) “beni görmeye gücün yetmez, beşerlerin duyuları zayıf olduğu için bu mümkün değildir” dediğinde;

Didi göster tâ ki gördün bu cesed

Kim reme hiss olurmuş bî-meded

(c.4, b.3781, s.144)

(Peygamber Efendimiz) dedi ki: “ sen kendini göster ki; bu beden hislerinin ne kadar zayıf olduğunu anlasın!”

Oldu gör kavî-i Resûl-i zü-fünûn

Remz-i nahnü'l-âhirûne's-sâbıkûn

(c.4, b.3787, s.144)

Bilgi sahibi Elçi'nin (Resulallah SAV) sözünü dinle: "biz geçmişten kalanların sonuncu ipliğine benzeriz"

Çünkü ilhâh itdi kıldı âşikâr

Heybetin k,m kûhu eyler sürme vâr

(c.4, b.3791, s.144)

[Peygamber Efendimiz (SAV)] ısrarcı olunca, (Cebrail a.s) kendini görünür kıldı. (Cibril'in a.s) heybetinden dağlar toz gibi savruldu.

Çeşm-i pür-nûr-ı Nebî oldu nihân

Ana hâlâ hâk-i Yesrib'dir mekân

(c.4, b.3809, s.145)

Peygamber (SAV)'in nurlu gözü kapandı ama Yesrib (Medine şehri) toprağı hala O'nun evidir.

Cism-i Ahmed'de taalluk var nihân

Bu tagayyür ten için oldu hemân

(c.4, b.3814, s.145)

Ahmet (SAV)'in bedeninin gizli bağlantıları vardır, bu dönüşüm beden için geçerlidir.

Oldu peygamber nazarda mest-i hûş

Bahr-i zâtı mihr-i kefden itdi cûş

(c.4, b.3821, s.145)

Peygamber o bakışla kendinden geçti, varlık denizinin köpüğünü sevgiyle coşturdu.

Cümle kefdir mâh-ı pür-nûr-ı şeref

Olmasın ger olmaz ise mehde kef

(c.4, b.3822, s.145)

Yüce nurlarla dolu ay tamamen köpük gibidir. O olmayacaksa ayın köpüğü de olmasın.

Per-küşâ olsa o Mahbûb-ı Celîl

Tâ ebed bî-hûş olurdu Cebreîl

(c.4, b.3823, s.145)

Hakk'ın sevgilisi kanadını açsaydı, Cebrail (AS) ebediyen kendinden geçirdi.

Sidre'den kim geçti ol Fahrü'l-enâm

Kim ol idi Cebreîl için makam

(c.4, b.3824, s.145)

Peygamber Efendimiz (SAV) Sidre'den geçerken, Cebrail (a.s) orada kaldı.

Didi Cibrîl'e benimle ol refîk

Didi yokdur bana bâlâya tarîk

(c.4, b.3825, s.145)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) Cebrail (a.s)'a “ bana yoldaş ol” dedi. Cibril (a.s) “ bana buradan sonra yol yoktur” dedi.

Didi tekrâr gel bana ey perde-sûz

Çünkü evvel gitmedim evce henüz

(c.4, b.3826, s.145)

Peygamber Efendimiz (SAV) “ ey perdeleri yakan, benim yanımda ol, ben daha önce bu yüce katlara çıkmadım” dediğinde...

Didi haddimden çü pervâz eylerim

Berk ile sûzân olur bâl ü perim

(c.4, b.3827, s.145)

Cibril (AS) “ sınırimi aşarsam, kolum kanadım yanar” dedi.

2.5.24. HZ. PEYGAMBER VE SAVAŞLARI

Bu bölümde Peygamber Efendimiz (SAV)'in döneminde yapılan savaflara ait atıflara yer verilecektir.

Mâ remeyte iz remeyte der-beyân

Cism ile sen de tecezzî der-meyân

(c.4, b.780, s.31)

“O toprağı sen atmadın ancak Allah (c.c.) attı. Âyeti malumun ama cisim ve cüzlerde kalmışsın.

Gör ebâbîl eyledi pîli Şikest

PeŐŐe itdi kelle-i Nemrûd'u pest

(c.4, b.803, s.32)

Ebâbil kuşları, filleri mağlup etti. Sivrisinek Nemrut'un kellesini yedi.

Atdı Sultân-ı Rusûl bir kabza hâk

Müşrikînin ekserin itdi helâk

(c.4, b.806, s.32)

Peygamberler sultanı savaşta bir avuç toprak atınca kâfirlerin ekseriyetini helâk etmişti.

Hikâye başlığı: Resûl-i Ekrem Sallallâhu Aleyhi Vesellem Pirân Ve Cengâz Müdegân Mevcûd-ı Seriyeye Üzerine Cüvân-ı Hüzeyli'yi Emir'i Seriyeye Buyurdularıdır

Resûl-i Ekrem Sallallahu Aleyhi Vesellem'in Orduda İhtiyar Ve Savaş Tecrûbelileri Bulunmasına Rağmen Huzeyl Kabilesinden Bir Genci Ordu Komutanı Tayin Etmesi

Bir seriye itdi âmâde Resûl

İtmek için ceng-ı küffâr-ı fodûl

(c.4, b.2013, s.77)

Hazret-i Peygamber, kâfirlerle cenk etmek için bir ordu hazırladı.

Bir cüvân kim oldu mensûb-ı Hüzeyl

Eyledi ol leşkere serdâr-ı hayl

(c.4, b.2014, s.77)

Huzeyl kabilesinden bir genci o orduya serdar eyledi.

Hikâye Başlığı: Resul-i Ekrem Salla'llahü Taâla Aleyhi Vesellem'e Emâret-i Hüzeyli'de Bir Mu'terizin Hâşâ İtirâz İtdigidir.

Resuli Ekrem Sallâllahu Taâla Aleyhi Vesellem'e Birisinin, Huzeyli'nin Emirliği İçin Hâşâ İtiraz Etmesi.

Çün Resûlu'llâhi düp kasd-ı Hüzeyl

Eyledi ser-leşker-i mansûr-ı hayl

(c.4, b.2051, s.79)

Resullullâh, Cenâb-ı Hakk'ın yardımı ulaşan ordusuna Huzeyl kabilesinden olan genci komutan yapınca,

Bir fodûl u hâsid ü pür-inkıbâz

Lâ müsellim ile itdi i'tirâz

(c.4, b.2052, s.79)

Bir fodul, hasedinden itiraz edip “Bunu kabul edemeyiz!” dedi.

Didi yok yok ey Nebî-yi dest-gîr

Server-i leşker gerekdir ola pîr

(c.4, b.2068, s.79)

O fodul dedi ki, “Hayır hayırı ya Resullullah, askerin kumandanı ihtiyar birisi olak gerek!

YâResûla'llâhcüvân ger olsa şîr

Olmasın ser-leşker illâ merd-i pîr

(c.4, b.2069, s.79)

Ya Resulallah, genç, arslan da olsa askere komutan, ihtiyardan başkası olmasın!

Kıl bu hayfe yâ Resûla'llâh nazar

Vardır anda unca pîr-i kâr-ger

(c.4, b.2071, s.79)

Ya Resulallah, bu orduya bir bak, onda onca tecrübeli ihtiyarlar var.

Hikâye Başlığı: Resûl-i Ekrem Salallâhü Aleyhi Vesellem'in Mu'teriz Şahsa Virdiği Cevâblarıdır

Resul-i Ekrem Sallallâhu Aleyhi Vesellem'in İtiraz Eden Şahsa Verdikleri Cevap

Meclis-i peygamberîde pür-tarâb

Geçdi hadd-i güft ü gûyu ol arâb

(c.4, b.2102, s.80)

Peygamber Efendimiz (SAV)'in huzurunda o Arap, sözü çok fazla uzatınca:

Ol şeh-i ve'n-necmi ü sultân-ı Abes

Leb gezân-ı hürmet oldu didi bes

(c.4, b.2103, s.80)

O yıldızların şahı ve Abese'nin sultanı “yeterli” manasına hürmetinde dudağını ısırıldı!

Destin itdi men' için sedd-i dehân

Tâ be key ta'lîm-i dâna-yı nihân

(c.4, b.2104, s.80)

Mani olmak için elini ağzına koydu. Gizliliği bilenlerin huzurunda ne zamana kadar söyleyeceksin

Pertev-i germiyyet-î nur-ı Nebî

Oldu rahşân-ı dil-i şahs-ı gabî

(c.4, b.2175, s.83)

Peygamber (SAV)'in nurunun aydınlığı o aptalın gönlünü aydınlatmıştı.

Hikâye Başlığı: Resûl-i Ekrem Efendimiz Salal'llâhu Aleyhi Vesellem Ol Cüvân-ı Hüzeylî-yi Emâret Ve Serleşkerîye İhtiyâr Eyleyüp Pîrân U Kar-Dîdegâna Sebeb-i Tafdilin Beyân Buyurdularıdır

Didi Peygamber ki ey sâde-nazâr

Sen anı görme cüvân-ı bî-hüner

(c.4, b.2181, s.83)

Peygamber Efendimiz(SAV) dedi: “ ey zahiri gören, sen onu hünersiz bir genç olarak görme.

Çok sevâdü'l-lihye vardır akli pîr

Çok beyazü'l-lihye var kalbi çü kîr

(c.4, b.2182, s.83)

Nice sakalı kara, akli temiz ihtiyarlar vardır, sakalı ak kalpleri zift gibi olan da nice ihtiyarlar vardır.

Nice kere aklın itdim tecrübe

Gördüm ef'âlin hamîdü'l-âkıbe

(c.4, b.2183, s.83)

Çok defa onun aklını tecrübe ettim, onun işlerinde usta olduğunu gördüm.

Mâ remeyte iz remeyte âyeti

Kavl-i Hak'dır fehm kıl bu hâleti

(c.6, b.2269, s.85)

“ (Toprak) Attığın zaman sen atmadın Allah (c.c) attı.” ayeti; Hak Teâlâ'nın sözüdür, bu durumu iyice düşün!

Mâ remeyte iz remeyte sırr-ı cân

Anı görmek Hakk'ı görmektir hemân

(c.6, b.3224, s.111)

“Sen atmadın Allah (c.c) attı” sözü canın sırrıdır. Onu anlamak Hak Teâlâ'yı anlamaktır.

2.5.25. HUDEYBİYE ANTLAŞMASI

Hikâye başlığı: İn Testefihu Fekad Caekümü'l-Fethü Ayet-i Kerimesinin Tefsiridir Ki Ey Tainler Muhammed Mustafa Aleyhi's-salatü Ve's-sel'am'dan Ve Bizden Kangısı Hak İse Ana Feth u Nusret Vir Diyu Dua İdersiniz Ki Sizin Bî-Garaz Talib-i Hak Oldugunuz Zann u Gümân Oluna Ela'n Biz Feth u Nusreti Muhammed Mustafa'ya Virdik Tâ Hak Sahibi Zahir Ola

“Siz Allah'tan Fetih İsterseniz, Fetih te Size Gelir.” Ayet-i Kerimesinin Tefsiridir Ki “ Ey Kınayanlar, -Muhammet (SAV) İle Bizden Hangisi Hak İse Yar Rabbi Sen Ona Yardım Et- Diye Dua Ederdiniz Ki Sizin Bir Garazsız Hakikate Talip Oldugunuz Zannedilen El'an Biz Fethi Ve Nusreti Muhammet Mustafa (SAV)'ya Verdik, Tâ Ki Hak Sahibi Zahir Ola.”

Bütler ile isteriz Hak'dan müdâm

Batıl isek kıl bizi güm-geşte-nâm

(c.3, b. 4530, s.172)

“ Eğer biz batılsak namımız, nişanımız kalmasın diye putlara da Hakk'a dua ettik.”

Bizden andan her kim ise ehl-i hâk

Ana nusret vir odur avne ehâk

(c.3, b. 4531, s.172)

Bizden hangimiz haklıysa ona yardım et, yardıma o layıktır;

Çok dualar eyledik evkâtda

Piş-i uzza vu menat u lat'da

(c.3, b. 4532, s.172)

Diye çok kereler Uzza'nın Menat'ın ve Lat'in huzurunda dualar ettik.

Ol eger hakk ise sen izhar kıl

Kim ki na-hak mazhar-ı idbar kıl

(c.3, b. 4533, s.172)

Eğer o haklıysa izhar et, haksız olanı da zelil et dedik.

Çünkü biz gördük anı maşurdur

Zulmet oldu sizde butlan-ı meal

(c.3, b. 4534, s.172)

O'nun hakk'ın yardımına mazhar olduğunu gördük. Biz hepimiz zulm etmişiz, o ise nur...

Bu cevap oldu size ber-vefk-ı hal

Zahir oldu cümleliz ol nurdur

(c.3, b. 4535, s.172)

Dilediğimize uygun şekilde işte size bu cevap oldu. Haksız olduğunuz meydana çıktı.”

Yine bu endişeyi efkârdan

Def' ü teb'id itdiler inkârdan

(c.3, b. 4536, s.172)

Sonra yine bu düşüneyi, fikirlerden uzaklaştırıp inkârdan gelerek;

Bu tefekkür didiler idbardır

Anı tasvib eylemek ikrardır

(c.3, b. 4537, s.172)

Dediler ki “ bu tefekkür idbar yüzündendir, onu tasvib eylemek te ikrardır.

Gâlib olduysa aceb mi çand-bâr

Gâlib eyler herkesi bu rüzgâr

(c.3, b. 4538, s.172)

Birkaç kere galip geldiyse çok mu? Zaman, herkesi galib edebilir.

Baht ile eyyam itdi şadüman

Biz dahi olduk muzaffer bir zaman

(c.3, b. 4539, s.172)

Bir eyyam bizim de yüzümüze talih gülüp şad ve muzaffer olduk.”

Didiler hem yine olsa ol şikest

Ol bizim gibi degildir zir-i dest

(c.3, b. 4540, s.172)

Sonra yine dediler ki “ gerçi o da mağlup olduysa da bizim gibi hakirane değil.

Baht-ı mes’ud ile anda inkisâr

Kat kat olmakda delil-i intisâr

(c.3, b. 4541, s.172)

Mağlubiyetinde bile kutlu talihi kat kat yardıma mazhar olduğunun deliliydi.

İnkisarı inkisara benzemez

Anda gâm yok azmi akva vü caz

(c.3, b. 4542, s.172)

Mağlubiyeti de mağlubiyete benzemiyordu. Onda bir gam yoktu, azmi de gayet kuvvetliydi.”

Gerçi mü’min sureta mağlub olur

Lik encam-ı şikesti hub olur

(c.3, b. 4543, s.172)

Gerçi mü’min görünüşte mağlub olur ama yenilmesinde bile bir güzellik vardır.

Misk ü anber olsa meftut u şikest

Nefha-yı can-bahşı eyler halkı mest

(c.3, b. 4544, s.172)

Misk-i anber kırılıp parçalansa can bağışlayan kokusu herkesi mesteder.

Fett ü kesr olsa veli sergîn-i hâr

Münfaîl buy-i bedinden magz u ser

(c.3, b. 4545, s.172)

Fakat eşek kırıp parçalansa kokusudan herkes rahatsız olur.

Hikâye Başlığı: Resûl-i Ekrem Aleyhi's-salatü Ve's-selâm'ın Hudeybiye'den Âdem-i Tehirle Rücu'larında İna Fetahnaleke Kerimesi İnzal Ve Feth Lakabıyla İrsal Buyurulduğunda Sırr-ı Hikmet Bu İdi Ki Suretde Muğlak Ma'nada Meftuh Olup Misk-i Meftut u Meksur Oldukda Kesr-i Zahir İle Tekmil Fevaidi Bahir Oldugun Temsilidir

Resul-i Ekrem Aleyhi's-salâtü Vesellem'in Hudeybiye'den Kazanç Elde edemeden dönüşlerinde “ Muhakkak Ki Biz Sana Fethi Müyesser Kıldık” Ayet-i Kerimesinin İndirilmesindeki Ve Fetih Lakabıyla Gönderildiğindeki Hikmetin Sırrı; görünüşte Feth Olunmamış Manada Fethedilmiş Olup Misk, Kırılınca Zahiren Kırılmakla Hakikatle Faydalarının Tamamlanmasıdır.

Oldu çün feth-i hudeybiye asîr

İtdi hakk inna fetahnâ'yı beşîr

(c.3, b. 4546, s.172)

Hudeybiye fethi ertelenince Hak Teâlâ “ muhakkak ki biz sana fethi müyesser kıldık” ayetini indirdi.

Geldi hak'dan hazret'e vahy-i mübin

Bi-zafer olmakdan olma sen hazin

(c.3, b. 4547, s.172)

Hak Teâlâ'dan, Peygamber Efendimiz (SAV)'e vahiy geldi. “ zafer kazanamadığına üzülme...”

Çün fütuhât oldu zımmında nihân

Taht-ı kahrındır falan ile fülân

(c.3, b. 4548, s.173)

Bu yenilgide zaferler gizlidir. Falan filan yerler senindir.”

Akıbet oldu ana meftuh u râm

Hem nazir ü hem kurayza bi't-tamâm

(c.3, b. 4549, s.173)

Döndüğünde Nazir'in ve Kurayza'nın fethinin tamamlandığını gördü.

Anlar etrafında hem bunca kıla'

Feth olup viridi ganaim intifa'

(c.3, b. 4550, s.173)

Onlar ve etrafındaki kaleler fethettiler, ganimetlerinden faydalandılar.

Hikâye Başlığı: Peygamberimiz Sultân-ı Enbiyâ Aleyhi's-salâtü Ve's-Selâm'ın Esirlere Nazar Eyleüp Acibtü Min Kavmin Yecürrüne İle'l Cenneti Bi's-Selâsili Ve'l-aglâli Kavli-i Şerifi İle Tebessüm Buyurdıklarıdır

Peygamberimiz, Nebiler Sultanı Aleyhissalâtu Vesellem'in Esirlere Bakıp “Şaşarım Bu Kavme Ki Onları Cennete Zincirler ve Bukağılarla Çekip Götürüyorlar.” Hadîs-i Şerifini Söyleyerek Tebessüm Buyurmaları

Gördü peygamber ki bir fırka esîr

Sevk olunmak da iderlerdi nefîr

(c.3, b. 4517, s.171)

Peygamber Efendimiz (SAV) götürülürken feryâd ederek ağlayan bir kısım esir gördü.

Anları bendinde gördü ser be ser

Kim nühüfte her biri eyler nazar

(c.3, b. 4518, s.171)

Onların zincirlenmiş olduklarını gördü. Her biri gizlice ona bakıyorlardı.

Cehl ile hayîde-i kahr u gazâb

Ol Resûl-i Ekrem'e dendân u leb

(c.3, b. 4519, s.171)

Cehaletle, Peygamber Efendimiz (SAV)'e garazla dudaklarını çiğneyip dişlerini gıcırdatıyorlardı.

Zehre yok ta hükm-i hışm ola ayân

Cümle der-zencir-i kahr-ı gâziyân

(c.3, b. 4520, s.171)

Fakat düşmanlıklarını göstermeye cesaretleri yoktu. Hepsi de kahr zincirine bağlanmışlardı.

Şehre çekmekle vekilân-ı umûr

Kâfiristândan idüp kahr ile dûr

(c.3, b. 4521, s.171)

Görevliler, onları şehre götürmekte, kahr ile kâfirlerin yurdundan uzaklaştırmaktaydılar.

Anda yok meyl-i fedâ vü sim ü zer

Kimseden olmaz şefaât kâr-ger

(c.3, b. 4522, s.171)

Yerlerine ne bir kişi ne para kabul ediliyor ne de bir kimse şefaatte bulunuyordu.

Gerçi vasfı rahmeten-lil-âlemîn

Karı kat'ı gerden-i âlem hemîn

(c.3, b. 4523, s.171)

Gerçi Peygamber Efendimiz (SAV)'in sıfatı “ Âlemlere Rahmet” idi. Ama işi âlemin boynunu kesmekti!

Hikâye Başlığı: Efendimiz Aleyhi's-Selâm'ın Lâ-tefaddilûnî Alâ Yunûs Bin Mettâ Haberi Tefsiridir

Efendimiz Aleyhi's-Selâm'ın “Beni Yunus Bin Metta'dan Daha Üstün Tutmayın.” Hadisi Şerifinin Tefsiri

Didi peygamber ki mi'râcım ayân

Oldu bir mi'râc-ı Yunus'la hemân

(c.3, b. 4556, s.173)

Peygamber Efendimiz (SAV) dedi ki: “benim miracım Yunus'un miracıyla aynıdır.

Bana mi'râc- oldu evc ana hazîz

Kurb-ı hak'da yok tavil ile arîz

(c.3, b. 4557, s.173)

Benim mirâcım göklere, onunki karanlıklara oldu. Hakk'ın nezdinde aşağı ya da yukarı yoktur.

Kub-ı hak bala vü pest ile değil

Kurb-ı hak varlıktan azad oldu bil

(c.3, b. 4558, s.173)

O'na yakın olmak için aşağıya veya yukarıya (gitmek) gerekmez, O'na yakın olmak için varlıktan kurtulmak gereklidir.

Yok, âdemde zir ü baladan eser

Yokda olmaz dur u diruz u düter

(c.3, b. 4559, s.173)

Yoklukta ne aşağı kalır ne de yukarı. Yok, olanın uzaklığı ya da yakınlığı olmaz!

Oldu yoklukda ayân feyz ü şuhûd

Yokluğu bilmez nedir ehl-i vücûd

(c.3, b. 4560, s.173)

Hak'ın (c.c) nuru yoklukta görünür. Varlık sahibi, yokluk nedir bilmez.

Hâsılı anlarda resm-i inkisâr

Benzemez kat'a bize kıl i'tibâr

(c.3, b. 4561, s.173)

Hâsılı onların yenilgisinin görünümü bizim yenilgimize kıl kadar benzemez.

Anları mesrûr ider züll ü telef

Vakt-i şâdi bizde ikbâl ü şeref

(c.3, b. 4562, s.173)

İkbal ve şeref kazandığımızdaki sevincimizi, onlar telef oldukları zora düştükleri vakit duyarlar.

Anlara berk ü nevâdır iftikâr

Anların farkı uluvv ü iftihâr

(c.3, b. 4563, s.173)

Yoksunluk onlara bereket ve nimettir. Yoksulluklarıysa iftihar ve yüceliktir.

Ol biri didi bu ise mu'cize

Gördü bend ile niçün güldü bize

(c.3, b. 4564, s.173)

Esirlerden biri dedi ki, “ Eğer mucize sahibi (Peygamber S.A.V) buysa neden bizi bağlı görünce güldü?”

Çün tahavvül üzeredir dil-şâddır

Na-mukayyed mutlak u azâdır

(c.3, b. 45465, s.173)

“- Hani huyları değişmişti, sevinci bu zindandan kurtuluşa bağlı değildi.”

Pes niçün kahr-ı adudan oldu şâd

Ya niçün feth ü zafer virdi küşâd

(c.3, b. 4566, s.173)

“- Peki, neden adilerin ezilmesine sevindi? Veya neden zafer kazandığı için gururlandı?”

Kalbi şâd oldu ki hasma ser be ser

Buldu asan nusret ü feth ü zafer

(c.3, b. 4567, s.173)

“-Birer birer düşmanlarını yendiği, zafer kazandığı için kalbi mutlulukla dolmaktadır.”

Pes bilindi kim degil azade-dil

Kar-ı dünya kalbin itdi münfail

(c.3, b. 4568, s.173)

“-Artık bilindi ki: O’nun da gönü özgür değildir. Dünya işleri O’nun da kalbini oyalamaktadır.”

Yohsa gülmezdi ki ehl-i ahret

Nik ü bed eyler ibada atıfet

(c.3, b. 4569, s.173)

“-Yoksa gülmezdi. Sonları iyi onlara da kötü olanlara da şefkat gösterirdi.”

Böyle eylerdi makâlat-ı hafî

Ol esiran birbiriyle muhtefî

(c.3, b. 4570, s.173)

Esirler, bu minvalde birbirleriyle gizlice konuşmaktaydılar.

Ta müvekkilde olup guş-ı vusûl

Olmaya söz vasıl-ı sam'-i Resûl

(c.3, b. 4571, s.173)

Sözleri nöbetçilerin kulağına gidip, Peygamber (SAV) ' işitmesine neden olmasınlar diye.

Hikâye Başlığı: Peygamber Aleyhi's-selâm Esirlerin Ta'n u Şemâtetinden Agâh Olduklarıdır

Peygamber Aleyhi's-selâm'ın Esirlerin Kınaması Ve Şamatalarını Duyması

Oldu bî-gûş-i müvekkîl ol sühen

Vasıl-ı sem'-i habîr-i min ledün

(c.3, b. 4572, s.173)

Sözlerini nöbetçi duymadı ama Ledun ilmi ile haberler (Peygamberin SAV) kulağına ulaştı.

Nefha-yı pırahen-i Yusuf tamâm

Vardı ya'kub'a nigh-ban na-bekâm

(c.3, b. 4573, s.173)

Yusuf'un gömleğinin kokusunu taşıyan muhafız bile duymamıştı, fakat Yakûb (AS) hissetmişti

Gör şayatin itse azm-i asümân

Olamaz hem-raz-ı levh-i gayb-dan

(c.3, b. 4574, s.174)

Şeytanlar, göklere çıksalar bile Levh-i Mahfuz'daki sırlara erişemezler.

Çün Muhammed hufte-i agâh idi

Oldu ol sır ana kef-i ızidi

(c.3, b. 4575, s.174)

Muhammet (AS) ise uyurken bile ona (sırlara) ulaşabilir. O sır, O'na Hak Teâla (c.c) tarafından bildirilir.

Zevk-ı helva han-ı kısmet me'külü

Yokdur engüş-t-i dırazın medhulü

(c.3, b. 4576, s.174)

Helvanın zevkine kısmeti olan varır, parmakları uzun olmanın etkisi yoktur.

Necm-i sakıb pasban-ı div-ran

Ahmed oldu vahye ancak raz-dan

(c.3, b. 4577, s.174)

Yakıcı şahap yıldızı şeytanlara gözcülük eder. Vahye mahrem olan ancak Ahmet (SAV)'dir.

Ey idem ta'cil-i dükkân-ı sebeb

Mescide var rızkı hak'dan kıl taleb

(c.3, b. 4578, s.174)

Ey sebep dükkânına koşan, mescide var da rızkını Hak Teâlâ'dan iste.

Hikâye başlığı: Hazret-i Resûl Aleyhi's-Selâm'ın Esirlere Cevab-ı Hikmet Meablarıdır

Peygamber efendimiz (SAV)'in Esirlere Verdiği Hikmetli Cevabı

Anlara tefhim idüp didi Resûl

Ol tebessüm sanma oldu bî-usûl

(c.3, b. 4579, s.174)

Peygamber Efendimiz (SAV) anlatmak istediklerini anlayıp dedi ki: “ Gülüşümü gereksiz sanmayın...”

Oldu anlar mürde-i hak-i fenâ

Mürdeyi katl ile olmaz i'tinâ

(c.3, b. 4580, s.174)

Onlar yokluk beldesinde ölmüşlerdir. Ölüyü öldürmek marifet değildir!

Kimdir anlar kim olur münşak kamer

Ben musaf-ı azme olsam cilve-ger

(c.3, b. 4581, s.174)

Onlar da kim oluyor? Ben istersem ay bile ikiye yarılr.

Oldunuz ol demde azad u mekîn

Beste gördüm ben sizi zar u hazîn

(c.3, b. 4582, s.174)

Hür makam sahibi olduğunuz zamanlarda ben sizi bağlanmış ve dertli görüyordum!

Ey idenler fahr-i milk ü hanedân

Navedan üstünde uştur siz hemân

(c.3, b. 4583, s.174)

Ey sahip olduklarıyla, soylarıyla övünenler, sizler devenin sırtındaki oluk gibisiniz.

Nakş-ı ten olmakda mahvı in u ân

Küllü atin at çeşmimde ayân

(c.3, b. 4584, s.174)

Görünen beden parçalandığında “ her gelecek, gelir çatar” sözü gözümde aşikâr oldu.

Guureye baksam ayandır bana mey

Hem âdemde bana meşhud oldu şey

(c.3, b. 4585, s.174)

Üzüme baksam bana şarap görünür. Âdem de ben eşyaları gördüm.

Sırra baksam başka bir âlem nihân

Âdem ü Havva'dan evvel ol cihân

(c.3, b. 4586, s.174)

Sırra baksam gizli âlemleri görmekteyim. Âdem ile Havva'dan önce var olan âlemi de.
(görmekteyim)

Ben sizi ta vakt-i zarrat-ı elest

Görmüşüm pa-beste vü menkus ü pest

(c.3, b. 4587, s.174)

Ben sizi, Elest vaktinde, zerrelere halindeyken de bağlanmış ve aşağılanmış olarak görmüştüm.

Halk olaldan asüman-ı bi-imad

Ol ki gördüm olmadı andan ziyad

(c.3, b. 4588, s.174)

Direksiz gökler, yaratıldıklarından beri görmediğim bir şey yoktur.

Ben sizi görmüş idim hep ser-nigûn

Ab ü gîl olmazdan evvel ru-nümûn

(c.3, b. 4589, s.174)

Ben daha sudan ve topraktan var edilmemişken hep sizi baş aşağı görmekteyim.

Görmedim şimdi olam ta şadümân

Oldu bhal-i şanınız evvel ayân

(c.3, b. 4590, s.174)

Bu haliniz bana evvelde bildirildi. Şimdi görmüş değilim ki sevineyim!

Best-i kahr-ı hafî amma ne kalır

Zannınızda kand illa ayn-ı zehr

(c.3, b. 4591, s.174)

Gizli bir zora bağıydınız ama ne zor! Siz şeker sanırdınız, zehirden başka bir şey değildi.

Öyle bir kand oldu pür-zehr-i adû

İtdinniz nuş-ı hased bi-cüst ü cû

(c.3, b. 4592, s.174)

Şeker adilere layık öyle bir zehir oldu. Sizse araştırmadan ona haset ettiniz.

Siz neşat ile idüp ol zehri nûş

Sizlere merg oldu sedd-i her dü-gûş

(c.3, b. 4593, s.174)

O zehri sevinçle içtiniz. Sağırlığınız sizlere ölüm getirdi.

Ben anınçün itmedim azm-i gazâ

Kim cihan-giri ola ecr ü cezâ

(c.3, b. 4594, s.174)

Cihana hükmetme isteğiyle savaşmıyorum ki...

Bu cihân bir cifedir dûn ü rahîs

Merd olur mu böyle murdarâ harîs

(c.3, b. 4595, s.174)

Bu cihan aşağılık değersiz bir cifedir. Yiğit kişi böyle bir pisliği ister mi?

Ragbet itmez cifeye illa kilâb

Ben ise isa-sıfat ihya-nisâb

(c.3, b. 4596, s.174)

Cifeye köpeklerden başkası talip olmaz. Bense İsa (AS) gibi ölüleri diriltirim.

İtdim anınçün sufuf-ı cengi çâk

Hakkınızda ola tahlis-i helâk

(c.3, b. 4597, s.174)

Sizler helak olmayasınız diye savaş saflarınızı dağıttım.

Ben beşerden eylemem kat'ı gelû

Kim bana hasr ola ferr ü reng ü bû

(c.3, b. 4598, s.174)

Ben rengi kokusu ne olursa olsun insanların boğazını menfât için kesmem.

Bais-i kat'-ı gelu oldur ki tâ

Ol geludan ola bir âlem rehâ

(c.3, b. 4599, s.174)

Onların kesilmesinin nedeni: birkaç boğazın kesilmesiyle bir âlemin temizlenmesidir.

Cehlinizden siz olup pervâne-veş

Âteşe olmakdasız pirâye-keş

(c.3, b. 4600, s.174)

Çünkü siz, cahilsiniz. Pervane gibi ateşe koşmaktasınız.

Ben sizi men' eylerim kim hemçü mest

Kalmaya ateş içinde pa vü dest

(c.3, b. 4601, s.174)

Bense elleriniz ayaklarınız ateşte kalıp yanmasın diye can hıraş engel olmuştum.

Feth ü nusret eyleyüp zann u gümân

Karınızda tohm-ı Nûh (AS)'a oldu ayân

(c.3, b. 4602, s.175)

Siz zafer kazandığınızı sanıyordunuz ama uğursuzluk tohumu ekmekdeydiniz.

Sa'y-ı bi-sudı idüp yek yek rehâ

Oldunuz hep rahş-ran-ı ejdehâ

(c.3, b. 4602, s.175)

Boş yere birbirinizi kurtuluşa yöneltirken ejderha üzerine at sürüyordunuz.

Siz de kasd-ı kahr idüp icab-ı kahr

Oldunuz makhur-ı kahr-ı şîr-i dehr

(c.3, b. 4602, s.175)

Zulmetmek istiyordunuz zulme uğradınız. Zaman aslanının zoruyla kahroldunuz.

Didi peygamber ki ber-vefk-i fûnûn

Ehl-i cennetdir husumetde zebûn

(c.3, b. 4615, s.175)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ Bazı sebeplerden ötürü cennet ehli düşmanlarına yenilirler.”
Buyurmuştur.

Lik su'i'z-zann u hazm oldu esâs

Naks u havf u za'f anı itme kıyâs

(c.3, b. 4616, s.175)

Ama bu yenilgi kötü düşünme ve sabırsızlıktandır; eksiklik, korku veya zayıflıktan değildir.

Anlar için ziver-i gûş-ı fûnûn

Hikmet-i levla ricâlün mü'minûn

(c.3, b. 4617, s.175)

Onların marifet kulaklarının küpesi “ eğer mümin erler olmasaydı” hikmetidir.

Katl-i küffarda feragat eylemek

Bil halas-ı mü'minin için gerek

(c.3, b. 4618, s.175)

Müminlerin kurtuluşu için kâfirlerin öldürülmesinden vazgeçmek gerekebilir.

Sen hudeybiyye gazasında yakın

Kefe eydiküm'den ol ibret-güzin

(c.3, b. 4619, s.175)

Sen, Hudeybiye gazasında “ hak Teâlâ (c.c) inkârcıların ellerini çekti” ayetini anla ve ibret al.

Gâlib iken gördü fahü'l-enbiya

Kendini maglub-ı emr-i Kibriya

(c.3, b. 4620, s.175)

Peygamber Efendimiz(SAV) galip gelmişken Hakk'ın emriyle kendini kaybetmiş varsaydı.

Sanma kim zincire oldum hande-nak

Ya sizi teshir için bi-vehm ü bak

(c.3, b. 4621, s.175)

“ sanmayın ki sizin bağlarınıza güldüm veya sizi kolayca yakaladığımıza güldüm...”

Baîs-i hande odur aglâl ile

Ben sizi çekmekdeyim bâg-ı dile

(c.3, b. 4622, s.175)

“-gülmemin nedeni sizi bağlarınızla gül bahçelerine götürmemdir.”

Böyle bi-zinhâr ateşden ayân

Eylerim gül-zara bend ile revân

(c.3, b. 4623, s.175)

“- Böyle amansız ve apaçık görünen ateşten alıp gül bahçelerine götürmemdir.”

2.5.26. Peygamber Aleyhi's-Selâm Ve Mescid-İ Dırâr

Tâ nemâz ola cemâatle edâ

Olasın zamm-ı gürûh-ı Mustafâ

(c.2, b.2795,s.101)

“ Namaz, cemaâtle kılınırken sen de Mustafa (SAV)’nın ardındakilere katılasın.”

Didi bir kes kıldı Peygamber nemâz

Bu cemâat buldu fazl u imtiyâz

(c.2, b.2802,s.101)

Birisi “ peygamber, namazı bitirdi. Bu cemaât fazilet ve imtiyaz kazandı.” (dedi.)

Kandedir azmin eyâ şûrîde-kâm

Çün nemâza virdi Peygamber selâm

(c.2, b.2803,s.101)

“ Ey ham kişi nereye gidiyorsun) Peygamber namazı bitirdi.” dedi.

Hikâye Başlığı: Münâfıkların Kıssası Ve Mescid-i Dırâr'ı Bina İtdikleridir

Münafıkların Ve Dırar Mescidinin İnşa Etmeleri

Mülhem oldu kâlbe bir âhar misâl

Oldu menkul-i Kitâb-ı Zü'l -Celâl

(c.2, b.2854,s.103)

Hakk Teâlâ'nın kitabında geçen bir misal hatırıma geldi.

Kim idüp bir öyle marke ittifâk

İtdiler kasd-ı Nebî ehl-î nîfâk

(c.2, b.2855,s.103)

Münafıklar, beraberce bir hile planladılar. Peygamber (SAV)'e kast ettiler.

Didiler dine olup izzet-nümâ

İdelim bir mescid-i zîbâ binâ

(c.2, b.2856,s.103)

“ Dini yüceltmek için güzel bir mescit inşa edelim” dediler.

Yapdılar bir mescid-i hâtır-fîrib

Mescid-i Peygamber'e ammâ karib

(c.2, b.2857,s.103)

Peygamber (SAV)'in yaptığı mescide yakın, gösterişli bir mescit yaptılar.

Ferş ü sakf u kubbesi oldu temâm

Lîk tefrîk-i cemâat idi kâm

(c.2, b.2858,s.103)

Döşemesi, tavanı, kubbesi tamamlandı. Fakat amaçları cemaâti ayırmaktı.

Geldi anlar Hazret-i Peygambere

Çün şutur zânû-nişînân yeksere

(c.2, b.2859,s.103)

Peygamber Efendimiz(SAV)'in huzuruna varıp, develer gibi diz çöktüler.

Ey Resûl-i hak tevâzu'la temâm

Mescide teşrîf için eyle kıyâm

(c.2, b.2860,s.103)

“ Ey Elçi, lutfetsen de mescidimizi şereflendirmek üzere kalkıp”

Kıl teberrük kasdına vaz'-ı kadem

Eylesin kesb-i şerâfet dem be dem

(c.2, b.2860,s.103)

“- (mescidi) mübarek kılsan da şereflendirmiş olsan-” dediler.

Hikâye Başlığı: Peygamber Aleyhi’s-selâm’ı Mescid-i Dırâr’a Götürmek İçin Münâfıkların firibidir

Peygamber Aleyhi’s-Selâm’ı Mescid-i Dırâr’a Götürmek İçin Münâfıkların Hilesi

Hak Resûl’üne idüp kasd-ı füsûn

Anlar itdi kavî-i telbîs-i füzûn

(c.2, b.2877,s.104)

Allah’ın elçisine (SAV) masallar anlatıp yalanlarını artırdılar.

Ol Resûl-i mihrîbân-ı hâss u âm

Hep tebessümle delî dirdi müdâm

(c.2, b.2878,s.104)

O, herkese şefkat gösteren Resul (SAV), hep tebessüm ederek “Evet” diyordu.

Ol cemâat eyleyip şükr-i nihân

Oldu dil-şâd-ı icâbet kâsîdân

(c.2, b.2879,s.104)

O cemaât, gizlice şükrettiler, Peygamber (SAV)’in icabet edecek olmasına sevindiler.

Anların mekrin görürdü sû be sû

Şöyle kim sâfî lebende hemçü mü?

(c.2, b.2880,s.104)

(Peygamber Efendimiz (SAV)) onların hilesini, beyaz süttteki kıl gibi açıkça görüyordu.

Mûyu gûyâ görmemiş gibi Resûl

Eyler idi şîre tahsîn-i kabûl

(c.2, b.2881,s.104)

Resul (SAV) kılı görmüyormuş gibi süte övgüler diziyordu.

Olsa zâhir nice mûy-ı mekr ü şeyn

Eyler idi lûtf ile igmâz-ı ayn

(c.2, b.2882,s.104)

Nice hileye karışmış şeyleri görse de, nezaketen görmezden gelirdi.

Ratdır kim dirdi ol kân-ı kerem

Ben size sizden dahi müşfik-terem

(c.2, b.2883,s.104)

O kerem madeni doğru buyurmuştu: “ Ben size, sizden daha şefkatliyim.”

Ben kenâr-ı nârı itdim cilve-gâh

Olmaya ahvâliniz tâ kim tebâh

(c.2, b.2884,s.104)

“ Siz mahvolmayasınız diye ben ateşin kıyısına oturdum.”

Hemçü pervâne siz ol nâra revân

Ben dü destim eyledim pervâne-rân

(c.2, b.2885,s.104)

“ Siz pervane gibi ateşe koşuyorsunuz, ben de ellerimle pervaneleri kovalamaktayım.”
(buyurmuştu.)

Gitmege çüni karâr itdi Resûl

Men'e itdi vahy-i Rabbâni nüzûl

(c.2, b.2886,s.104)

Allah'ın Elçisi (SAV) onların mescidine gitmeye karar verince, bunu yasaklamak için ilahi vahiy geldi.

Hak buyurdu ol gürûh-ı bed-şîâr

İtdiler hep sana arz-ı aks-i kâr

(c.2, b.2887,s.104)

Hakk Teâlâ (c.c) “ O pislikler sana gerçeğin tam tersini söylediler.” buyurdu.

Anların endişesi mekr-i cehûd

Dine hayr eyler mi tersâ vü yehûd

(c.2, b.2888,s.104)

“ Onların akıllı Yahudi sahtekârlığına çalışır, Hristiyanlardan ve Yahudilerden dine (İslama) hayır gelir mi?” (buyurdu.)

Cisri dûzah üzre mescid yaptılar

Mekr ile râh-ı hüdâdan sapdılar

(c.2, b.2889,s.104)

“ Cehennem köprüsü üzerine mescit yaptılar. Hileyle hidayet yolundan saptılar.” (buyurdu.)

İtmege tefrîk-i Ashâb-ı Resûl

Hile-sâz oldu o kavm-i bed-usûl

(c.2, b.2890,s.104)

O mayası bozuk kavim, Peygamber Efendimiz (SAV)’in sahabelerini bölmek için hile yaptılar.

Tâ getirip bir cehûdu Şam’dan

Va’z ola maksûd o bed-peygâmdan

(c.2, b.2891,s.104)

Ta Şam’dan bir Yahudi getirmek istiyorlardı. Amaçları o kötü sözlünün vaaz etmesiydi.

Didi Peygamber belî ammâ ki biz

Yolcuyuz azm-i gazâyâ rakibiz

(c.2, b.2892,s.104)

Peygamber Efendimiz (SAV) “Olur geliriz ama Şimdi biz yolcuyuz, savaşmaya gidiyoruz.” dedi.

Bu seferden avdet itdikde hemân

Sehl olur ol mescide varmak ayân

(c.2, b.2893,s.104)

“ Bu seferden döndüğümde mescidinize gidebilirim.” (buyurdu.)

Böyle def’ itdi idüp kasd-ı gazâ

Kıldı uslûb-ı hakîm üzre cezâ

(c.2, b.2894,s.104)

Savaş söylemiyle onları defedip hakimane bir Şekilde karşılık verdi.

Çün gazâdan geldi ol Fahrü’l-beşer

Va’d-i mâzîye taleb-kâr oldular

(c.2, b.2895,s.104)

Peygamber Efendimiz(SAV) savaştan döndüğünde, münafıklar sözünü hatırlattılar.

Didi Hak Peygamber’e söyle ayân

Cengi der-kâr eyle kıl gadri beyân

(c.2, b.2896,s.104)

Hak Teâlâ, Peygamber (SAV)’e “ Savaşa sebep verecek bile olsa, açıkça söyle, ihanetlerini bildir.” dedi.

Didi ey kavm-i degal-pîşe hamûş

Olmasın esrârınız Şöhret-fürûŐ

(c.2, b.2897,s.105)

(Peygamber a.s) “ Ey sahtekâr kavim, susun ki sırrınız yayılsın.” dedi.

Söyledi birkaç nişân esrârdan

Anlara remz itdi asl-ı kârdan

(c.2, b.2898,s.105)

Sırlarından birkaç ipucu söyleyip işlerinin aslını ima etti.

Didi Peygamber bu söz rûşen midir?

Kavl-i Hak Hak'dan mı yâ benden midir?

(c.2, b.2905,s.105)

Peygamber Efendimiz(SAV) “ sizin sözünüzü mü yoksa Hakk'ın sözünü mü doğru kabul edeyim.” dedi.

Didi Peygamber ki fermân-ı Hudâ

Gûş-ı hûşa itmede daim nidâ

(c.2, b.2909,s.105)

Peygamber Efendimiz(SAV) “Hakk'ın emri can kulağına, boynuna seslenmekte.” dedi.

Yine kavmi itdi tekzîb-i sarîh

Kad kezebtüm didi ol şâh-ı fasîh

(c.2, b.2916,s.105)

(Peygamber SAV) Yine onları açıkça yalanladı. O doğru sözlü şah “Şüphesiz yalan söylüyorsunuz” dedi.

BÖLÜM DEĞERLENDİRMESİ

Hz. Muhammed (SAV) ise toplam 1180 beyitle Mesnevî-i Şerif'te en çok zikredilen Ulü'l-'Azm peygamber olmuştur. 10 beyitte mübarek soyu, 35 beyitte Kureyşli olması, 1 beyitte ümmî oluşu, 8 beyitte Cebrâil AS'ın vahiy getirmesi, 6 beyitte Nur Dağı, 124 beyitte peygamberliği, 12 beyitte nûru, 1 beyitte Habîbullâh oluşu, 26 beyitte rahmeti, 7 beyitte şefâati, 6 beyitte ümmeti, 4 beyitte Ebû Leheb'in düşmanlığı, 30 beyitte Ebû Cehil'in düşmanlığı, 13 beyitte Veysel Karânî'nin sevgisi, 16 beyitte sîret ve sûret güzelliği, 34 beyitte Ahmed ismi, 1 beyitte Mustafâ ismi, 72 beyitte mucizeleri, 4 beyitte Hz. Peygamber'e

salât ü selam getirilmesi, 237 beyitte Hadîs-i Şerifleri, 36 beyitte Peygamber Aleyhisselâm Ve Mescîd-i Dırâr, 37 beyitte Ayeti Kerimeler, 126 beyitte ehl-i beyt ve mensupları, 32 beyitte dört halife ve 160 beyitte sahabeler, 37 beyitte Resul-i Ekrem ve Gayb, 86 beyitte Hudeybiye Anlaşması, 19 beyitte Hz. Peygamber ve Savaşları işlenmiştir. Hz. Muhammed (SAV) ile ilgili olarak tespit edilen beyit sayıları tablo halinde aşağıda verilmiştir:



SONUÇ

İncelemeye aldığımız Mesnevî-i Şerif'te Mevlâna Ulü'l-'Azm Peygamberleri 2304 beyitle şiirlerinde konuk etmiştir

Çalışmamıza kaynak olan XIII. yüzyıl eseri Mesnevî-i Şerif'te, Hz. Nûh (AS), 102 beyitte geçmektedir. 78 beyitte Nûh Tûfânı ve Nûh'un Gemisi, 7 beyitte Necîyyullâh oluşu, 17 beyitte kavmiyle olan mücadelesi işlenmiştir.

Mesnevî-i Şerif'te Hz. İbrâhîm (AS), 123 beyitte geçmektedir. 2 beyitte babası Âzer'den, 21 beyitte Halîl ve Halîlullâh oluşundan, 48 beyitte ateşe atılmasından ve ateşin gül bahçesine dönmesinden, 11 beyitte kurbân hadisesinden, 2 beyitte Kâbe'nin inşasından, 1 beyitte misafirperverliğinden ve sofrasından, 1 beyitte 'ades hadisesinden ve 37 beyitte ise Yeniden Diriliş'den bahsedilmektedir.

İncelemeye aldığımız Mesnevî-i Şerif'te, Hz. Mûsâ (AS) 696 beyitte geçmektedir. 71beyitte atası İmrân, 22 beyitte Medyen'e gelmesi ve Hz. Şuayb'ın yanında çalışmaya başlaması, 16 beyitte yed-i beyzâ mucizesi, 84 beyitte 'asâ, 274 beyitte Firavun ve askerleri, 79 beyitte Tûr-ı Sinâ, ateş, Kelîmullâh sıfatı, tecelli, 2 beyitte Kârun, 28 beyitte Hz. Mûsâ (AS) Ve Hızır (AS), 23 beyitte Hz. Mûsâ (AS) Ve Çoban ve 54 beyitte de Hz. Mûsâ (AS)'dan Hayvanların Dilini Öğrenmek İstemesi işlenmiştir.

Mesnevî'de Hz. 'Îsâ (A.S), 203 beyitte geçmektedir. 6 beyitte Mesîh oluşu, 22 beyitte annesi Hz. Meryem, 6 beyitte kundakta iken konuşması, 12 beyitte çamurdan yaptığı kuşa üfleyerek can vermesi, 9 beyitte hastalara şifa vermesi, 47 beyitte ölüleri diriltmesi, 6 beyitte sofrası, 12 beyitte semaya yükselişi, 1 beyitte Mehdî, 7 beyitte merkebi ve 7 beyitte 'İsevî semboller, 37 beyitte Hz. İsa (AS) ve Yahudi Şahı, 31 Beyitte Hz İsa (AS)'nın Dağa Kaçması işlenmiştir.

Hz. Muhammed (SAV) ise toplam 1180 beyitle Mesnevî-i Şerif'te en çok zikredilen Ulü'l-'Azm peygamber olmuştur. 10 beyitte mübarek soyu, 35 beyitte Kureyşli olması, 1 beyitte ümmî oluşu, 8 beyitte Cebrâil AS'ın vahiy getirmesi, 6 beyitte Nur Dağı, 124 beyitte peygamberliği, 12 beyitte nûru, 1 beyitte Habîbullâh oluşu, 26 beyitte rahmeti, 7 beyitte şefâati, 6 beyitte ümmeti, 4 beyitte Ebû Leheb'in düşmanlığı, 30 beyitte Ebû Cehil'in düşmanlığı, 13 beyitte Veysel Karânî'nin sevgisi, 16 beyitte sîret ve sûret güzelliği, 34 beyitte Ahmed ismi, 1 beyitte Mustafâ ismi, 72 beyitte mucizeleri, 4 beyitte Hz. Peygamber'e salât ü selam getirilmesi, 237 beyitte Hadîs-i Şerifleri, 36 beyitte Peygamber Aleyhisselâm Ve Mescîd-i Dırâr, 37 beyitte Ayeti Kerimeler, 126 beyitte ehl-i beyt ve mensupları, 32 beyitte

dört halife ve 160 beyitte sahabeler, 37 beyitte Resul-i Ekrem ve Gayb, 86 beyitte Hudeybiye Anlaşması, 19 beyitte Hz. Peygamber ve Savaşları işlenmiştir.

Çalışmamızda dikkat çeken en önemli husus Hz. Muhammed'in(SAV) diğer Ulü'l-‘Azm peygamberler içinde en çok konuk edilen peygamber olmasıdır. Beyitlerin konu dağılımına baktığımızda bazı konulara daha fazla yoğunlaşmış olduğunu gördük. Örneğin Hz. Nûh'un (AS) zikredildiği şiirlerde daha çok Nûh Tufanı ve Nûh'un gemisi işlenmiş, Hz. İbrâhim (AS) Halîl ve Halîlullâh oluşu ve ateşe atılması münasebetiyle daha çok ele alınmıştır. Hz. Mûsâ (AS), Tûr-ı Sinâ'ya çıkması Cenab-ı Hakk ile konuşması yönüyle daha fazla ele alınmıştır. Hz. ‘Îsâ (AS), can bağışlayan nefesi ve ölüleri diriltmesi mucizeleriyle ön plana çıkmıştır. Hz. Muhammed (SAV) ise hadis-i şerifleri ve sahabeler üzerinde daha çok durulduğu görülmüştür.

Mesnevî-i Şerif'te peygamber kıssaları daha çok, gerçek anlamda işlenmekte, ayet ve hadislere dayandırılmakta, Arapça ifade ve cümlelere yer verilmektedir.

Eserde, sırasıyla Hz. Muhammed (SAV) 1180 beyit, Hz. Mûsâ (AS) 696 beyit, Hz. ‘Îsâ (AS) 203 beyit, Hz. İbrâhîm (AS) 123, Hz. Nûh (AS) 102 beyit ile karşımıza çıkmaktadır.

Mevlanâ müteşerrî bir sûfî olarak Kur'an ve sünnete bağlılığını hayatın merkezine koymuş ve bunu yolunun temel esası yapmıştır. Mesnevî-i Şerifin de kaynaklarının Kur'an-ı Kerîm'e ve hadislere dayandığını görmekteyiz.

Şiirlerin dili açık ve anlaşılırdır. Birçok beyit inci gibi dizilmiş, mana yüklü vecize niteliğindedir. Ulü'l-‘Azm peygamberler hakkında geniş bir yelpazeye sahip olan konu dağılımına rastlamak mümkündür. Mevlâna yapmış olduğu bazı benzetmeler ve vermiş olduğu öğüt niteliği taşıyan hikâyelerle bizim de ulü'l-‘azmin yolunu tutmamız gerektiğini öğütler. Bizlere sabrın yolunu gösterir niteliktedir.

KAYNAKLAR

- Ahatlı, Erdinç (1997). Hasâisü'n-Nebî, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 16, 277-281.
- Akay, Hasan (2005). *İslâmi Terimler Sözlüğü*. İstanbul: İşaret Yayınları.
- Algül, Hüseyin (2000). *Âlemlere Rahmet Hazret-i Muhammed*. Diyanet İlmî Dergi, Peygamberimiz Hazret-i Muhammed (Özel Sayı). Ankara.
- Araz, Rıfat (2007). *H. İbrâhim'in Mûcizevî Hayatından Türk Şiirine Yansımalar*. Mûrekkep Kültür Edebiyat Dergisi, 2, 38-41. Ankara.
- Aruçi, Muhammet (2012). Ulü'l-'Azm. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 42, 294-295.
- Arzı, Saadet (2018). *On Altıncı Yüzyıl Divan Şiirinde Ulü'l-'Azm Peygamberler*, S.Ü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Ateş, Bünyamin (1993). *Peygamberler Tarihi*. İstanbul.
- Aydemir, Abdullah (1979). *Tefsirde İsrâiliyyat*. Ankara: TDV Yayınları.
- Aydemir, Abdullah (1992). *İslâmî Kaynaklara Göre Peygamberler*. Ankara: TDV Yayınları.
- Balcı, İsrâfil (2016). *H. Peygamber Ve Gayb*, Ankara: Ankara Okulu Yayınları.
- Bozkurt, Nebi (2004). Mescid-i Aksa, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 29, 268-271.
- Bursalı, Mustafa, N. (2003). *Peygamberler Tarihi*. İstanbul: Çelik Yayınları.
- Büyük Türk Klasikleri* (1985). İstanbul: Ötüken-Söğüt Yayınları.
- Cebecioğlu, Ethem (1997). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayınları.
- Cemiloğlu, İsmet (1994). *14.Yüzyıla Ait Bir Kısas-ı Enbiyâ Nüshası Üzerinde Sentaks İncelemesi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Çelebioğlu, Âmil (1998). *Türk Edebiyatında Manzum-Dinî Eserler, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Çelebioğlu, Âmil (1969). *Mesnevî-i Şerif*, Manzum Nahifi Tercümesi, İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- Çuhadar, Mustafa (1995). Fesahat. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 12, 423-424.
- Devellioğlu, Ferit (1997). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- Durmuş, İsmail (2005). Muhammed. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 30, 428-431.
- Efendioğlu, Mehmet (2008). Sahâbe. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 35, 491-500.
- El-Aclunî, İsmail bin Muhammed (2001). *Keşfu'l-Hafâ*. Şam: Matbaatü'l-Alemiyye.
- El-Askalânî, İbn Hacer (2016). *Muhtasar Fethu'l-Bârî*. İstanbul: Karınca&Polen Yay.
- Elmalı, Hüseyin (1997). Hassân bin Sâbit. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 16, 399-402.

- Fayda, Mustafa (1992). Bilâl-i Habeşî. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 6, 152-153.
- Fayda, Mustafa (2005). Muhammed. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 30, 400-423.
- Fığlalı, Ethem Ruhi (1994). Ebû Tâlib. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 10, 237-238.
- Gültaş, Ayhan (1996). *Abdülvasi Çelebi-Halilhâme*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Gültekin, Emine (2006). *Âşık Edebiyatında Peygamber Kıssaları*, Yüksek Lisans Tezi, SDÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Gürel, Rukiye Y. (2015). *On Beşinci Yüzyıl Divanlarında Ulü'l-Azm Peygamberler*. Konya: Selçuk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Tezi.
- Harman, Ömer, F. (1991). 'Asâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 3, 449-450.
- Harman, Ömer, F. (2000a). İbrâhim. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 21, 264-272.
- Harman, Ömer, F. (2000b). 'Îsâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 22, 465-472.
- Harman, Ömer, F. (2001a). İsmâîl. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 23, 76-80.
- Harman, Ömer, F. (2001b). Kârûn. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 24, 519-520.
- Harman, Ömer, F. (2003). Medyen. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 28, 346-348.
- Harman, Ömer, F. (2006). Mûsâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 31, 207-213.
- Harman, Ömer, F. (2007). Nûh. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 33, 224-227.
- Harman, Ömer, F. (2012). Tufân. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 41, 319-322.
- Harman, Ömer, F. (2013). Yed-i Beyzâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 43, 377.
- Harputlu İshâk Efendi (1995). *Dıyâu'l-Kulûb*. İstanbul.
- İbn Kesîr (1969). *Tefsîru'l-Kur'ân'il-Azîm*. I-IV. Beyrut.
- İmam Gazali (t.y.). *Esmâü'l-Hüsna Şerhi*. (çev. M. Ferşak). Merve Yay.
- İmamoğlu, İ. Sıddık (t.y.). *Büyük Dinî Hikâyeler*. İstanbul: Fatih Yay.
- İpekten, Haluk (2007). *Eski Türk Edebiyatı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kandehlevi, M. Yusuf (1991). *Hayâtü's-Sahabe Peygamberimiz ve İlk Müslümanlar*. (Tercüme: *Sıtkı Güllü*) İstanbul: Divan Yayınları.
- Kandemir, Yaşar (2005). Muhammed. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 30, 423-428.
- Kapar, Mehmet Ali (1994). Ebû Cehil. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 10, 117-118.
- Karacabey, Salih (1998). *Ulü'l-Azm Peygamberler ve Ortak Yönleri*. Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 7, 7, 297-313.
- Karagöz, İsmail (2005). *Dinî Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.
- Kazancı, Ahmet, Lütfi (1997). *Peygamberler Tarihi*. İstanbul: Nil Yayınları.
- (2002). Kıptîler. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 25, 424-426.
- Kiraz, Seydi (2014). *Türk İslâm Edebiyatında Bir Peygamber Portresi*. EKEV Akademi Dergisi, 18, 60, 261-280.

- Koçin, Abdülhakim. (2009). *Divan Şiirinde Hz. İsa*. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- Konuk, Ahmet, H. (1987). *Füsûsu'l-Hikem, Tercüme ve Şerhi*. (haz. Mustafa Tahralı ve Selçuk Eraydın). İstanbul: Dergâh Yayınları, C.1.
- Kuzubaş, Muhammet (2003). *Divan Şiirine Kaynaklık Etmesi Bakımından Kur'an*, Diyanet İlmî Dergi, Yaz Sayısı, Ankara 2003, s. 101-116.
- Köksal, M. ASİM (2015). *Peygamberler Tarihi*. Ankara: TDV Yay. C.I-II.
- Kur'an-ı Kerim Açıklamalı Meali* (2002). Ankara: TDV Yay.
- Mertoğlu, Mehmet Suat (2009). Salât u Selâm. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 36, 21-23.
- Nacar, Hasan (2017). *Mevlanâ'nın Mesnevî'sinde Son Peygamberin Adları Ve Bazı Özellikleri İle İlgili Hikâyeler*, S.Ü, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Nizamoğlu, Rıdvan (2000). *Örnek Şahsiyeti ve Eserleri ile Peygamber Efendimiz*, Diyanet İlmî Dergi, *Peygamberimiz Hazreti Muhammed* (Özel Sayı), Ankara.
- Okumuş, Ömer ve Kalkışım, Muhsin (2008). *Klasik Türk Şiirinde Hazret-i İsa Kavramı*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1/5, 534-546.
- Okumuş, Ömer (2014). *Mevlanâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Eserlerinde Hz. İsa Kavramı*, Ulusal Sempozyum Tarihî Süreçte Mevlanâ Ve Eserleri Bildiriler, Konya, 145-164.
- Onay, Ahmet, T. (1992). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. (haz. Cemal Kurnaz). Ankara: TDV Yayınları.
- Onay, Ahmet, T. (1996). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. İstanbul: MEB Yay.
- Pakalın, Mehmet, Z. (1983). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. İstanbul. C.2.
- Pala, İskender (1989). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Pala, İskender (2000). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Yay.
- Pala, İskender (2012). Türk Edebiyatı-Tufân. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 41, 322- 323.
- Rudânî (t.y.). *Cem'ül-Fevâid, Büyük Hadis Külliyyatı*. (çev. Naim Erdoğan). İz Yayınları. C.5.
- Sucu, Nurgül (2009). *Necâtî Divanı'nda Peygamberler*. I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu. Kocaeli: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları. 604-627.
- Suruç, Salih (1996). *Peygamberimizin Hayatı*. İstanbul.
- Şemseddin Samî (1996). *Kâmûs-ı Tûrkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şentürk, Ahmet Atillâ- Kartal, Ahmet (2004). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Dergâh Yay.
- Tabbara, Afif, Abdullah (1981). *H. İbrâhim (as)*. (Tercüme: Mehmet Aydın). Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24, 547-582. Ankara.
- Tunç, Semra (2005). *Divan Şiirinde Hz. İbrâhim ve 'Ades (Mercimek) Kıssasına Dair*, Türkiye Araştırmaları Dergisi, 17, 123-131.

- Tunç, Semra (2010). *Klasik Türk Şiirinde Kadın Şahsiyetler*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı (Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı), 3/15. 225-259.
- Tümer, Günay (1991). Âzer. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 4, 316-317.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (t.y.). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Uludağ, Süleyman (2001). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- Uzun, Adnan (2016). *Divan Şiirinde Hz. Mûsâ*, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 1, 64-74.
- Uzun, Mustafa (1996). Türk Edebiyatı-Firavun. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 13, 121- 122.
- Uzun, Mustafa (2000a). Türk Edebiyatı-İsâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 22, 473-475.
- Uzun, Mustafa (2000b). Türk Edebiyatı-İbrâhim. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 21, 272- 273.
- Uzun, Mustafa (2005). Türk Edebiyatı-Muhammed. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 30, 457-459.
- Ülkü, Hayati (t.y.). *İslâm Tarihi*. İstanbul: Çelik Yayınları.
- Üstün, Yakup (1987). *Peygamberimiz Hazret-i Muhammed*. Ankara: TDV Yay.
- Waardenburg, Jacques (2004). Mesîh. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 29, 306-309.
- Yavuz, Yusuf Şevki (2012). Vahiy. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 42, 440-443.
- Yazır Elmalılı Hamdi (1992). *Hak Dini Kur'an Dili*. İstanbul: Azîm Dağıtım.
- Yazır Elmalılı Hamdi (1993). *Kur'an-ı Kerîm Yüce Meâli*. (haz. Düccane Cundioğlu). İstanbul: İslâmoğlu Yayınları.
- Yeni Türk Ansiklopedisi* (t.y.). Ötüken Yayınları. C.7.
- Yıldız, Hakkı, D. (1986). *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*. İstanbul.
- Yılmaz, Mehmet (1992). *Edebiyatımızda İslâmî Kaynaklı Sözler*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Yusuf bin İsmail en-Nebhani (1996). *Hz. Muhammed'in Faziletleri*. (çev. Fethi Güngör). İstanbul: İnsan Yay.
- Zekeriyagil, Yahya (2006). *Nüzûl-i İsâ Aleyhisselâm*. İstanbul: Rahle Yay.
- Zeynüddin, Ahmed. (1985,1986). *Sahih-i Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercemesi ve Şerhi*. Ankara: DİB Yay.

ÖZ GEÇMİŞ

T. C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ

Mevlâna Ve Mevlevîlik Araştırmaları Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı:	Gülcan KOÇ
Doğum Yeri:	Cihanbeyli
Doğum Tarihi:	05.01.1988
Medeni Durumu:	Evli
Öğrenim Durumu	
Derece:	Okulun Adı:
İlköğretim:	Ahmet Ali Gezgin İlköğretim Okulu Ilgın/Konya
Ortaöğretim:	Ahmet Ali Gezgin İlköğretim Okulu
Lise:	Ilgın Lisesi
Lisans.	Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Yüksek Lisans.	Selçuk Üniversitesi Mevlâna Ve Mevlevîlik Araştırmaları Enstitüsü
Becerileri:	
İlgi Alanları:	Araştırma Yapmak, Şiir Dinlemek ve Yazmak, Tarihi Yerleri Gezmek, Fotoğraf Çekmek
İş Deneyimi: (Doldurulması isteğe bağlı)	MEB Ücretli Öğretmenlik Halk Eğitim Merkezi Ücretli Öğretmelik
Belgeler:	Üsküdar Üniversitesi Öğrenci Sempozyumu Katılım Belgesi Formasyon Belgesi Selçuk Üniversitesi Yabancılara Türkçe Öğretimi Sertifikası Bilgisayar ve İngilizce Sertifikası
Tel:	0 5055354491

